Департамент екології та природних ресурсів
Дніпропетровської обласної військової адміністрації

РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ

про стан навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області за 2022 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор департаменту екології
та природних ресурсів
Дніпропетровської обласної
військової адміністрації

_____Катерина ШАПОВАЛОВА

“17” серпня 2023 року

РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ

про стан навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області за 2022 рік

м. Дніпро
2023 рік

Шановні мешканці Дніпропетровщини!

З усіх видів людської діяльності війна найгірше впливає на довкілля. Внаслідок повномасштабної війни значно ускладнилися екологічні проблеми, що існували в області до її початку.

Ворожі війська руйнують нафтобази, бомбардують та обстрілюють підприємства, випалюють ліси. Усе це тягне за собою не лише величезні матеріальні збитки, а й завдає непоправної шкоди довкіллю: руйнуються екосистеми, забруднюються атмосфера, водні ресурси та ґрунти, зменшується біорізноманіття.

За попередньою оцінкою Міндовкілля, підготовленою у співпраці з міжнародними експертами шкода довкіллю завдана російською агресією за час повномасштабної війни (станом на 1 липня 2023 року) по Дніпропетровській області складає майже 37 млн дол., загальний обсяг шкоди довкіллю України складає 56,4 млрд дол.

Відсутність доступу до територій та об'єктів природоохоронного управління, втрата та руйнування інфраструктури, призупинення заходів контролю та скасування обов'язку сплати екологічного податку на період воєнного стану негативно вплинули на можливість повноцінно реалізувати державне управління у галузі охорони довкілля.

Але ми продовжуємо забезпечувати координацію за виконанням регіональної комплексної екологічної програми – це наш стратегічний план роботи на 10 років, за яким область працює з 2016-го року.

За період виконання програми маємо певні позитивні зрушення у напрямку поліпшення екологічного стану в області. Беручи до уваги довоєнний період, варто відмітити, що обсяги викидів в атмосферне повітря зменшились на 27 %, скиди зворотних вод у поверхневі водні об'єкти – на 8 %.

Продовжуємо розбудову регіональної системи моніторингу довкілля. З метою запровадження відповідно до вимог законодавства ЄС нової системи державного моніторингу департаментом у співпраці з "Дніпрокосмос" розроблено Програму державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря Дніпропетровської зони.

Працювали і над іншими напрямами. Щороку ми реалізовували природоохоронні ініціативи щодо розчистки водойм та захисту від підтоплень населених пунктів. Виконувались заходи з реконструкції, модернізації, будівництва мереж зрошувальних систем.

Попри це, повоєнне відновлення області має починатися вже сьогодні. Баланс має бути досягнутим на усіх рівнях, адже недостатньо відновити інфраструктуру, не менш важливим є зберегти при цьому довкілля!

З повагою, директор департаменту екології
та природних ресурсів Дніпропетровської ОВА

ЗМІСТ*

Вступне слово 3

1. Загальні відомості 11
1. Географічне розташування та кліматичні особливості території 11
2. Соціальний та економічний розвиток території 17

2. Атмосферне повітря 21
1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря 21
Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря 21
Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності) 28
2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря 36
3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах 36
4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря 36
5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття 37
6. Заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря 39

3. Зміна клімату 40
1. Тенденції зміни клімату 40
2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату 41
3. Політика та заходи у сфері охорони озонового шару 44

4. Водні ресурси 47
1. Водні ресурси та їх використання 47
Загальна характеристика 47
Водокористування та водовідведення 47
2. Забруднення поверхневих вод 49
Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод 49
Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності) 52
3. Стан поверхневих вод 55
Екологічний стан та потенціал поверхневих вод 55
Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію 60
4. Заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів 61

5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної 63

екологічної мережі
1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі 63
Загальна характеристика 63
Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття 66
Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття 69
Формування національної екомережі 70
Біобезпека та поводження з генетично модіфікованими організмами 115
2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу 118
Загальна характеристика рослинного світу 118
Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів 119
Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів 126
Охорона, використання та відтворення зелених насаджень 152
Інвазійні чужорідні види рослин у флорі в межах Дніпропетровської області 152
Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду
3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу 154
Загальна характеристика тваринного світу 154
Стан і ведення мисливського господарства 156
Стан і ведення рибного господарства 157
Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів 158
Інвазійні чужорідні види тварин у фауні Дніпропетровської області 187
4. Природні території та об’єкти, що підлягають особливій охороні 189
Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду 189
Водно-болотні угіддя міжнародного значення 195
5. Еколого-освітня та рекреаційна діяльність у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду 196
6. Заходи збереження біорізноманіття 196

6. Земельні ресурси та ґрунти 199
1. Структура та стан земель 199
Структура та динаміка основних видів земельних угідь 200
Стан ґрунтів 201
Деградація земель 201

2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та грунти 202
3. Заходи у сфері охорони земель 203
Практичні заходи 203
Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво 204

7. Надра 205
1 Мінерально-сировина база 206
Стан та використання мінерально-сировинної бази 206
2. Система моніторингу геологічного середовища 208
Підземні води: ресурси, використання, якість 208
Екзогенні геологічні процеси 209

8. Відходи 217
1. Структура утворення та накопичення відходів 217
2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення) 217
3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів 218

9. Екологічна безпека 219
1. Екологічна безпека як складова національної безпеки 219
2. Об'єкти підвищеної небезпеки 221
3. Радіаційна безпека 221
Поводження з радіоактивними відходами 221

10. Промисловість та її вплив на навколишнє природнє середовище 232
1. Структура та обсяги промислового виробництва 232
2. Вплив на навколишнє середовище 234
Гірничодобувна промисловість 234
Металургійна промисловість 236
Хімічна та нафтохімічна промисловість 237
Харчова промисловість 239
3. Заходи з екологізації промислового виробництва 240

11. Сільське господарство та його вплив на навколишнє природнє середовище 241
1. Тенденції розвитку сільського господарства 241
2. Вплив на навколишнє середовище 241
Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження 241
Використання пестицидів 242

Зрошення та осушення земель 242
Тенденції в тваринництві 242
3. Органічне сільське господарство 243

12. Енергетика та її вплив на навколишнє природнє середовище 244
1. Структура виробництва та використання енергії 244
2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження 245
3. Вплив енергетичної галузі на навколишнє природнє середовище 246
4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики 247

13. Транспорт та його вплив на навколишнє середовище 250
1. Транспортна мережа Дніпропетровської області 250
Структура та обсяги транспортних перевезень 250
2. Вплив транспорту на навколишнє середовище 250
3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на навколишнє середовище 250

14. Стале споживання та виробництво 252
1. Тенденції та характеристика споживання 253
2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва 253

15. Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища 256
1. Національна та регіональна екологічна політика Дніпропетровської області 256
2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища 265
3. Державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища 265
4. Виконання державних цільових екологічних програм 270
5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища 270
6. Оцінка впливу на довкілля 287
7. Економічні засади природокористування 288
Економічні механізми природоохоронної діяльності 288
Стан фінансування сфери охорони навколишнього природного середовища 288
8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки 289
9. Державне регулювання природокористування 289

10. Стан та перспективи наукових досліджень у сфері охорони навколишнього природного середовища 291
11. Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються охорони навколишнього природного середовища 293
Діяльність громадських рад 294
Участь громадскості в процедурі оцінки впливу на довкілля 294
12. Екологічна освіта та інформування 295
13. Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища 303

Висновки 304

Додатки 306

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ГМК – гірничо-металургійного комплексу;
ГМО – генетично модифікованими організмами;
ДДАЕУ – Дніпровський державний аграрно-економічний університет;
ДІВ – джерело іонізуючого випромінювання;
ДНУ – Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара;
ДРЦГМ – Дніпропетровський регіональний центр з гідрометеорології;
ДФС – державна фіскальна служба;
ЕГП – Екзогенні геологічні процеси;
Закон – Закон України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" від 06.09.2005 № 2806-IV (зі змінами);
ЗДО – заклад дошкільної освіти;
Інспекція – Державна екологічна інспекція Придніпровського округу (Дніпропетровська та Кіровоградська області);
Інститут – Інститут геотехнічної механіки ім. М.С. Полякова НАН України;
КДПУ – Криворізький державний педагогічний університет;
КЗО "ОЕНЦДУМ" – комунальний заклад освіти "Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді";
КМУ – Кабінет Міністрів України;
лабораторія – лабораторія моніторингу вод та ґрунтів Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області;
Міндовкілля – Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України;
Монреальський протокол – Монреальський протокол про речовини, що руйнують озоновий шар;
НТУ "ДП" – Національний технічний університет "Дніпровська політехніка";
ОВД – оцінка впливу на довкілля;
ПГ – парникові гази;
ПДАБА – Придніпровська державна академія будівництва та архітектури;
ПЗРВ – пункт зберігання радіоактивних відходів;
Порядок – "Порядку здійснення державного моніторингу вод", затвердженого наказом Держводагентства України від 24.06.2020 № 587;
Порядок подання декларацій про відходи – Порядок подання декларації про відходи, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 № 556 "Деякі питання подання декларації про відходи";
Програма – Дніпропетровська обласна комплексна програма (стратегія) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки;
Програма м. Жовті Води – "Державної цільової програми радіаційного і соціального захисту населення м. Жовті Води на 2013 – 2022 роки", затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 25.06.2012 № 579 (із

змінами);

Проєкт – регіональний проєкт "Організація, розбудова та удосконалення регіональної автоматизованої мережі спостережень за станом атмосферного повітря Дніпропетровської області";

Протокол – Картахенський протокол про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття;

ПСЗ – пост спостереження;

РАВ – радіоактивні відходи;

Реєстр – Єдиний державний реєстр операторів контрольованих речовин;

РОВР – Регіональний офіс водних ресурсів у Дніпропетровській області;

СВК – спеціальне водокористування;

Стратегія – "Стратегія енергозбереження, енергоефективності та розвитку відновлюваних джерел енергії Дніпропетровської області на 2018 – 2035 роки" затверджена рішенням Дніпропетровської обласної ради від 01.12.2017 № 275-11/VII;

Стратегія біобезпеки – рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію біобезпеки та біологічного захисту";

УДХТУ – Український державний хіміко-технологічного університет

Управління – Управління державного агентства рибного господарства у Дніпропетровській області.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1. Географічне розташування та кліматичні особливості території

Дніпропетровська область утворена 27 лютого 1932 року та поділяється згідно з Постановою Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX “Про утворення та ліквідацію районів” на 7 адміністративних районів, 86 територіальних громад (міський територіальних громад – 20, сільських – 41, селищних – 25), затверджених Кабінетом Міністрів України.

Область знаходиться у південно-східній частині України, в басейні середньої і нижньої течії Дніпра. Протяжність з півночі на південь – 130 км, із заходу на схід – 300 км. Область розташована між паралелями $49^0 11' 28''$ та $47^0 27' 10''$ північної широти, меридіанами $39^0 57' 39''$ та $36^0 56' 09''$ східної довготи.

На сході Дніпропетровська область межує з Донецькою, на півдні – із Запорізькою і Херсонською, на заході – з Миколаївською та Кіровоградською, на півночі – з Полтавською та Харківською областями України (рис. 1.1).

Територія області – 31,92 тис. км^2, що складає 5,3 % площі території України. За площею Дніпропетровська область займає друге місце в Україні. Адміністративний центр області – місто Дніпро розташоване на обох берегах Дніпра та його притоків Самари.

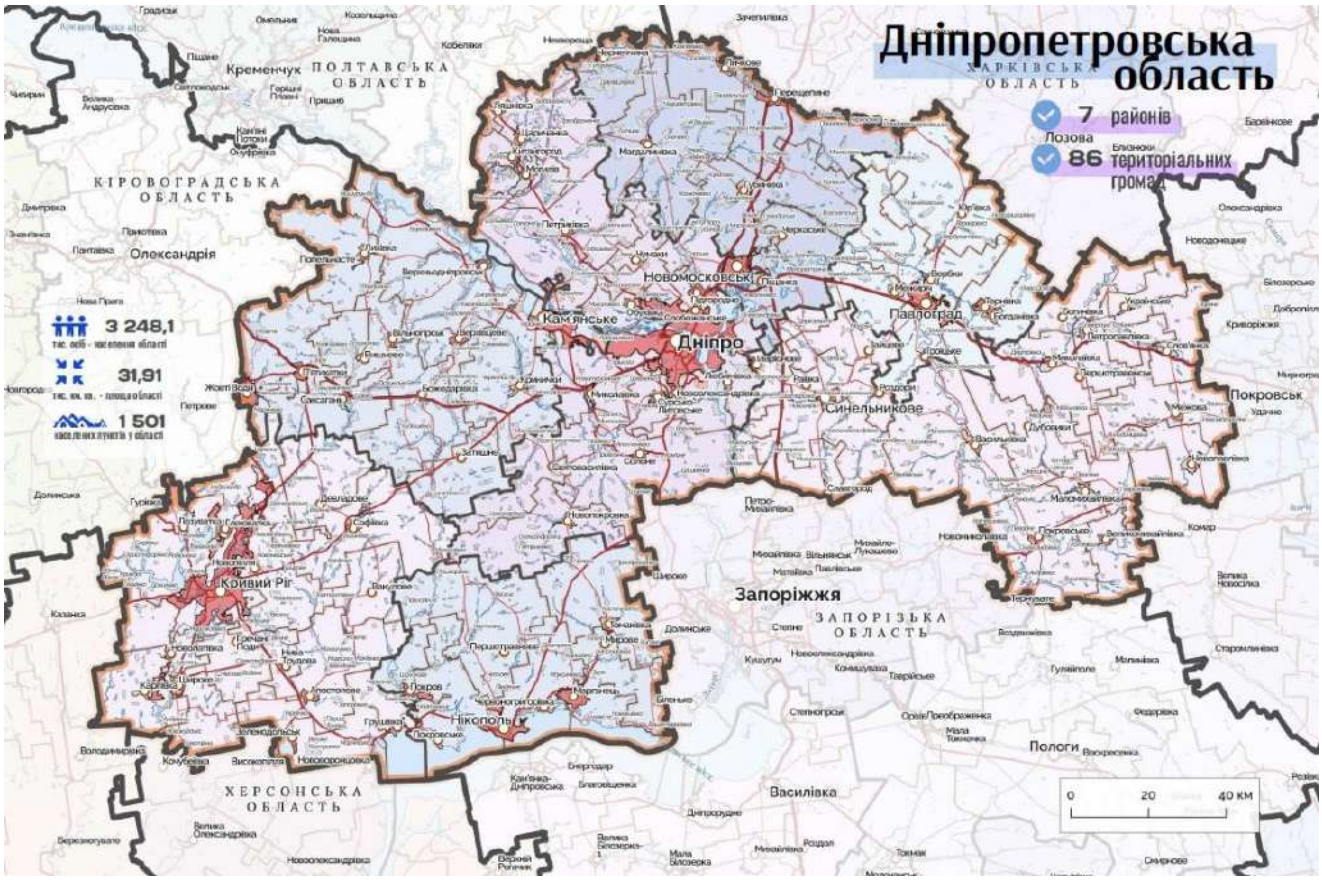

Рис. 1.1. Адміністративно-територіальний устрій Дніпропетровської області

Область розташована у степовій зоні України. Ландшафт переважно рівнинний (рис. 1.2). Відразу помітні відмінності характером рельєфу між правим та лівим берегом Дніпра, обумовлені різною геологічною будовою. Правобережжя зайняте Придніпровською височиною із середніми висотами 100 – 150 м над рівнем моря та максимальною відміткою всієї Дніпропетровської області 192 м у Дніпровському районі. Це височина лесова слабкохвиляста рівнина з розвиненою яружно-балковою мережею. На півдні вона переходить у пластову денудаційно-акумулятивну слабкорозчленовану Причорноморську низовину з відмітками 50 – 75 м.

Рис. 1.2. Фізична карта Дніпропетровської області

Лівобережжя Дніпра представлене Придніпровською низовиною. Це лесова слабкорозчленована денудативно-акумулятивна рівнина, яку

перетинають знижені долини річок Орелі та Самари. Нижче м. Дніпра за Дніпром низовина отримує сильнорозчленований підвищений характер через залягання порід Українського щита. Найвища позначка цієї території – 187 м на північному сході області.

Долина Дніпра має абсолютні висоти 75 – 48 м. Остання величина є найнижчою позначкою Дніпропетровщини – це уріз води на межі із Запорізькою областю. До м. Дніпра долина має виражені риси впливу льодовика, нижче вона звужується, крутизна схилів зростає. Під водами Дніпровського водосховища існують нині затоплені дніпровські пороги.

Дніпропетровська область повністю розташована в межах басейну р. Дніпро. Стік річки зарегульований каскадом Дніпровських водосховищ, і в межах області присутні три з них: південна частина Кам'янського та північна частина Дніпровського, а також є вихід до Каховського водосховища. Загальна довжина р. Дніпро в межах області складає 261 км.

Найбільшими притоками р. Дніпро, що беруть свій початок за межами області, є: Оріль, Самара, Вовча та Інгулець. Найбільш значними притоками р. Дніпро, басейни яких повністю розташовані у межах області (на правобережжі), є Саксагань, Мокра Сура і Базавлук. Загалом гідрографічна мережа басейну р. Дніпро в межах області представлена: 291 річкою, довжиною більше 10 км, 100 водосховищами, 3292 ставками та 1129 озерами, з яких лише 219 озер площею три і більше гектарів.

У відповідності до ст. 5 Водного кодексу України всі поверхневі водні об'єкти в межах Дніпропетровської області належать до водних об'єктів загальнодержавного значення.

Дніпропетровська область є унікальною за різноманітністю і запасами корисних копалин, тут зосереджені унікальні родовища. Дніпропетровщина володіє близько 50 % загальнодержавних запасів корисних копалин, тут видобувається 100 % загальноукраїнського обсягу марганцевої і майже 80 % залізної руди. За кількістю розвіданих запасів та річним обсягом видобутку Криворізький залізорудний басейн займає перше місце в Україні. Одним з найбільших у світі є Нікопольський басейн марганцевих руд. Родовища Західного Донбасу мають промислові поклади кам'яного вугілля.

Область володіє єдиним в Україні родовищем талько-магнезитів. Крім того, у надрах області зосереджені значні поклади каменеоблицювальної сировини багатої кольорової гами. У краї розвідано 15 родовищ мінеральних вод, що дає можливість повністю забезпечити потреби населення у лікувальних, лікувально-столових і столових водах.

Основний фонд ґрунтового покриття області складають чорноземи звичайні різної глибини гумусового шару та механічного складу, що разом із сприятливими природно-кліматичними умовами області дозволяють вести інтенсивне сільське господарство, сприяють вирощуванню усіх зернових культур та дозволяють отримувати високоякісне продовольче зерно.

Кліматична характеристика наведена на підставі стандартних кліматичних норм за період 1991 – 2020 років по метеостанціям Дніпропетровської області,

що були впроваджені з 01.12.2021 рішенням Технічної ради Українського гідрометеорологічного центру Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 19.10.2021 № 4 та з 01.05.2023 рішенням Технічної ради Українського гідрометеорологічного центру Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 07.04.2023 № 1, наданих Дніпропетровським регіональним центром з гідрометеорології Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Клімат Дніпропетровської області помірно-континентальний (рис. 1.3). Континентальність збільшується з південного заходу на схід, що підтверджується збільшенням у цьому напрямку амплітуди добових та річних температур повітря.

Рис. 1.3. Кліматичні умови Дніпропетровської області

Згідно з ДСТУ-Н Б В.1.1-27:2010 “Захист від небезпечних геологічних процесів, шкідливих експлуатаційних впливів, від пожежі. Будівельна кліматологія” район розташування Дніпропетровської зони відноситься до

II кліматичного району – Південно-східний (степ). Для нього характерні наступні кліматичні параметри:

середня температура повітря в січні – від -2 °С до -6 °С;
середня температура повітря в липні – від 21 °С до 23 °С;
абсолютний мінімум температури повітря – від -32 °С до -42 °С;
абсолютний максимум температури повітря – від 39 °С до 41 °С;
кількість опадів за рік – від 400 мм до 500 мм;
відносна вологість в липні – менше 65 %;
середня швидкість вітру в січні – от 4 м/с до 6 м/с.

Однією з особливостей клімату Дніпропетровщини є значні коливання погодних умов з року в рік. Помірно вологі роки змінюються різко посушливими, які нерідко посилюються дією суховіїв. Взагалі клімат характеризується відносно холодною зимою з нестійким сніговим покривом та жарким, посушливим літом.

Сучасний клімат Дніпропетровщини, як і України, характеризується як потепління, яке супроводжується деяким збільшенням річної суми опадів.

Середня річна температура повітря, як головна характеристика глобального потепління, в порівнянні зі стандартним кліматичним періодом 1961 – 1990 рр. зросла на 1,0 °С. Потепління більш значне в зимові та літні місяці. Найбільш збільшилася середня місячна температура січня по області на 1,9 °С. Поступово зростає температури місяців простежується в листопаді і грудні.

Відхилення середньо обласних значень середніх місячних температур повітря за період 1991 – 2020 рр. від стандартної кліматичної норми за 1961 –1990 рр.

Місяць	*I*	*II*	*III*	*IV*	*V*	*VI*	*VII*	*VIII*	*IX*	*X*	*XI*	*XII*	*Рік*
Відхилення, °С	+1,9	+1,4	+1,6	+0,7	+0,4	+0,9	+1,4	+1,4	+0.8	+0,9	+0,1	+0,3	+1,0

Середня температура повітря за рік по області становить 9,2 − 10,5 °С тепла. Середня температура січня (найхолоднішого місяця) становить мінус 2,4 − 3,9 °С, середня температура липня (найтеплішого місяця) − плюс 22,1 − 23,5 °С.

Абсолютний мінімум температури повітря по області відмічався у січні 1940 року і становив 32,5 – 34,3 °С морозу, а абсолютний максимум відмічався у серпні 2010 року в основному 39,6 – 40,5 °С, а по АМСЦ Дніпро 40,9°С.

Зимовий період на Дніпропетровщині триває 87 − 99 днів – з 27 листопада − 1 грудня, коли відбувається стійкий перехід середньої добової температури повітря через 0 °С у бік похолодання і починається зима, до 25 лютого − 5 березня, коли відбувається стійкий перехід середньої добової температури повітря через 0 °С у бік потепління − починається весна. Взимку,

зазвичай, спостерігаються відлиги, кількість днів з якими за період грудень − лютий по області коливається від 45 до 56.

Літній період (із середніми добовими температурами повітря 15 °С і вище), триває в області 121 − 136 днів – з 12 − 17 травня до 15 − 25 вересня.

Середня обласна кількість опадів за рік становить 525 мм, змінюючись по території від 453 до 585 мм. Кількість опадів по роках змінюється від 253 до 914 мм.

У теплий період року (квітень – жовтень) опадів випадає 294 − 357 мм або 60 – 68 % від річної кількості. У найбільш посушливі роки їх випадає в півтора – два рази менше. Недобір опадів порівняно з нормою, особливо в сукупності з високими температурами, обумовлює засуху.

Відносна вологість повітря коливається по області від 60 % теплий у період року до 88 % у холодний період року, а кількість днів із відносною вологістю повітря 30 % та менше за період квітень – жовтень становить здебільшого 31 − 54.

Режим зволоження території області створює в цілому позитивний баланс вологи в ґрунті. Але, значну повторюваність мають ґрунтові засухи, які негативно впливають на розвиток сільсько-господарських культур. Тривале бездощів'я, що нерідко спостерігається у період активної вегетації рослин, посилює сухість повітря.

Зазначені вище зміни температурного режиму призводять до зміни у розвитку природних процесів – встановлення і руйнування снігового покриву, тобто до зміни тривалості сезонів року, періоду середньодобової температури повітря через певні межі (0,5 °С, 10 °С і 15 °С).

Сніговий покрив на переважній частині території області утворюється в другій та третій декаді грудня, а руйнується у третій декадах лютого. Загальна тривалість залягання снігового покриву за зиму становить по області 43 – 74 днів, середня найбільша висота снігу за зиму за даними снігомірної зйомкою – 12 − 19 см, тоді як максимальна висота його в окремі роки досягає 32 − 64 см. В останні десятиріччя досить часто відмічаються роки без сталого снігового покриву, або взагалі безсніжні зими.

Встановлення снігового покриву відбувається в окремі роки раніше середніх багаторічних дат, проте він, як правило, не зберігається на протязі зими або не встановлюється зовсім. Досить часто – 20 – 40 %, на півдні області 50 – 65 % відзначаються роки без стійкого снігового покриву, або взагалі безсніжні зими.

Вітровий режим області обумовлене загальними факторами циркуляційними південного сходу країни. Переважаючій напрямок вітру за рік по області східний, північний і північно-східний.

Середня за рік швидкість вітру за даними метеостанцій характерна для рівнинної місцевості й становить по області 2,1 – 4,3 м/с. Середня місячна швидкість вітру змінюється протягом року від 1,6 – 2,2 м/с в липні та серпні – до 2,8 до 4,9 м/с в березні. Максимальна швидкість в окремі дні може досягати 33 – 40 м/с.

Серед несприятливих для основних галузей економки, сільськогосподарського комплексу явищ погоди на території області відмічаються град, сильний вітер, дуже сильний дощ та зливи, гроза, град, ожеледь, ожеледиця, заморозки та інші.

Середня багаторічна дата перших осінніх заморозків по області у повітрі – 5 − 15 жовтня, а останніх весняних заморозків – 15 − 26 квітня. Найпізніший весняний заморозок у повітрі зафіксовано 21 травня 2002 року, а на ґрунті − 27 травня 2001 року.

Найбільш ранній осінній заморозок у повітрі відмічався 19 вересня 1987 року, а на ґрунті – 9 вересня 1991 та 1998 року.

2. Соціальний та економічний розвиток Дніпропетровської області

Дніпропетровська область – один з найбільш розвинених регіонів України. Вона характеризується вигідним географічним положенням, багатими природними ресурсами, потужним промисловим та науковим потенціалом, розвинутим сільськогосподарським виробництвом, високим рівнем розвитку транспорту і зв'язку.

Чисельність населення області, за даними на 01 січня 2022 року, становить 3096,5 тис. осіб. Кількість населення у місті Дніпро – 968,502 тис. чоловік. Високий рівень урбанізації визначає найвищу в Україні щільність населення – 98,4 на один квадратний кілометр (середня по Україні – 75,2).

Кількість живонароджених у 2021 році становила 19508 осіб, померлих – 64775 осіб, природнє скорочення – 45267 особи.

У 2022 році обяг експорту товарів підприємтсвами Дніпропетровської області становив 6250,7 млн дол. США або 51,4 % порівняно з 2021 роком, імпорту – 3948,3 млн дол. США або 67,2 %. Коефіцієнт покриття експортом імпорту дорівнював 1,6.

Зовнішньоторговельні операції проводились з партнерами зі 165 країн світу.

Основу товарної структури експорту області складали недорогоцінні метали та вироби з них (46,3 %), мінеральні продукти (32,8 %), переважно руди, шлак і зола (30,9 %), імпорту – мінеральні продукти (20,3 %), передусім палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки (19 %), машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (15,8 %), продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (15,4 %).

Серед регіонів країни Дніпропетровщина за часткою у загальному обсязі експорту товарів (14,2 %) поступається лідерством лише м. Києву, імпорту (7,1 %) – м. Києву та Львівській області.

Природні умови області сприятливі для діяльності людини. Дніпропетровщина відзначається підземними багатствами та сприятливим кліматом, водними ресурсами, родючими ґрунтами.

Особливістю регіону є те, що кризові ситуації не локалізовані по території, а охоплюють цілі промислові агломерації, басейни видобутку корисних копалин і

території прилеглих до них інших областей.

Екологічні проблеми в області пов'язані з підвищеним рівнем забруднення атмосферного повітря. Промислові підприємства гірничо-металургійного, паливно-енергетичного, хімічного комплексів і транспорт є основними джерелами забруднення повітряного басейну.

Викиди шкідливих речовин в атмосферу у 2021 році становили 537,6 тис. т, що на 2,9 тис. т більше, ніж у 2020 році.

Із загальної кількості суб'єктів підприємницької діяльності у 2022 році отримали дозвіл на викиди 172 підприємства.

Загальний обсяг забору води у 2022 році з поверхневих та підземних водних об'єктів за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області склав 941,52 млн м^3.

Використання води склало 672,55 млн м^3, що на 73,87 млн м^3 менше, ніж у 2021 році.

Основні галузі промислового виробництва – найбільші енергетичні та металургійні об'єкти, комунально-побутове водокористування та зрошення земель пов'язані з використанням водних ресурсів р. Дніпро. Водні ресурси у містах і селищах значно менші від потреби в них. Внаслідок цього, в більшості міст області склалася передкризова та кризова водогосподарська та гідроекологічна ситуація, коли самовідновлювальна здатність Дніпра та багатьох річок басейну вже не забезпечує відновлення порушеної екологічної рівноваги. Але якість річкової води в районах основних питних водозаборів Дніпропетровської області суттєво не змінюється.

Значні масштаби використання природних ресурсів та енергетично-сировинна спеціалізація Дніпропетровської області, що обумовлена великими обсягами виробництва і споживання разом із застарілою технічною базою, а також стрімкий розвиток урбанізації та агломерацій визначають високі показники щорічного утворення і нагромадження відходів.

Так, станом на 01.01.2021, в області накопичено понад 11,35 млрд т промислових відходів (Статистична інформація за 2021 та 2022 роки відсутня).

Питання накопичення та утилізації промислових відходів має загальнодержавне значення, оскільки більша частина відходів містить шкідливі для навколишнього природного середовища та людини речовини. Вирішення проблеми утилізації відходів – це очищення довкілля від токсичних речовин і баласту та отримання при цьому корисних продуктів і, як слідство, економічного ефекту.

Необхідно зазначити, що більша частина розміщених відходів мають велику кількість ресурсоцінних компонентів, які можна вилучити з метою одержання якісної та дешевої сировини.

Рециклінг відходів має велике екологічне значення, оскільки сприяє захисту довкілля від негативного їх впливу та забезпечує ощадливе використання матеріально-сировинних і енергетичних ресурсів.

На підприємствах області протягом 2020 року утворилося 309,4 млн т відходів. Із загального обсягу утворених відходів 25,93 тис. т становили відходи

I – III класів небезпеки (Статистична інформація за 2021 та 2022 роки відсутня). Переважна їх більшість використовується повторно або передається спеціалізованим підприємствам для подальшої утилізації.

Дніпропетровська область знаходиться в степовій зоні України і займає площу 3192,3 тис. га, в тому числі землі лісового фонду становлять 111,4 тис. га, із них вкриті лісовою рослинністю 75,4 тис. га. Наявність потужних запасів мінеральної сировини і сприятливі ґрунтово-кліматичні умови зумовлюють високу концентрацію промислових об'єктів і розвиток аграрного сектору. У результаті більша частина земель антропогенно трансформована. В таких умовах дуже складним є питання виявлення і заповідання природних територій і об'єктів.

У Дніпропетровській області проводиться значна робота щодо розвитку і розширення заповідних територій. Заповідна справа розглядається як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як збереження біорізноманіття, відновлення і підтримка екологічного балансу в біосфері в умовах техногенного забруднення тощо.

Станом на 01.01.2023 мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду області складає 182 об'єктів, загальною площею 100,7 тис. га, що становить 3,14 % від площі області. Із них 32 об'єкта – загальнодержавного значення на площі 36,6 тис. га 150 – місцевого значення на площі 64,08 тис. га.

Внаслідок повномасштабної війни значно ускладнилися екологічні проблеми, що існували в області до її початку. Військова агресія росії призвела до цілого ряду небезпечних впливів на всі складові навколишнього природного середовища: атмосферне повітря, ґрунти та ландшафти, поверхневі та підземні води, рослинність, тваринний світ. Основна небезпека для навколишнього природного середовища в умовах воєнних дій пов'язана з ризиком забруднення через пошкодження промислових підприємств та інфраструктурних об'єктів внаслідок влучання боєприпасів або аварійне порушення їх роботи через припинення електропостачання, водопостачання, газопостачання, порушень технологічних процесів тощо.

Під час війни виникла потреба в оцінці шкоди довкіллю від війни та витрат на його відновлення. Вже сьогодні вражають масштаби екологічних злочинів російських окупантів. Деякі екосистеми та унікальні природні об'єкти вже не підлягають відновленню. За очевидності екологічної шкоди, її оцінка потребує нових підходів, адже наразі повний обсяг збитків та шкоди довкіллю залишається невідомим, оскільки системи моніторингу були порушені або знищені, а доступ до лісів та інших природних територій обмежений або відсутній. Фіксація фактів екологічної шкоди від російського вторгнення здійснюється в рамках функціонування інформаційної панелі "ЕкоЗагроза" та роботи оперативного штабу при Держекоінспекції.

Відбувається забруднення внаслідок руйнування транспортної і промислової інфраструктури, що призводить до масштабних розливів нафтопродуктів та інших небезпечних речовин. Зупинилася діяльність низки видобувних підприємств, що призвело до дефіциту корисних копалин, під

питанням залишається стан родовищ та можливість їх подальшої розробки.

Наслідки збройного вторгнення матимуть тривалий негативний вплив на здатність національної економіки запобігати та адаптуватися до зміни клімату. Пошкодження населених пунктів, виробничих потужностей, інфраструктурних об'єктів, місць зберігання пального, сировини, промислових відходів або порушення роботи об'єктів критичної інфраструктури створює загрози забруднення довкілля та може стати джерелом екологічної катастрофи.

З метою відновлення територій, що постраждали внаслідок агресії Російської Федерації, Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову від 14.10.2022 № 1159 "Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них"**.**

Відповідно до Наказу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України "Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією" від 22.12.2022 № 309 в межах Дніпропетровської області, визначено території, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окуповані Російською Федерацією, а саме:

1. Криворізький район:

– Зеленодольська міська територіальна громада;

– Широківська селищна територіальна громада.

2. Синельниківський район:

– Великомихайлівська сільська територіальна громада;

– Маломихайлівська сільська територіальна громада;

– Новопавлівська сільська територіальна громада;

– Покровська селищна територіальна громада.

Крім того в межах Дніпропетровської області знаходяться території активних бойових дій, а саме:

1. Нікопольський район:

– Марганецька міська територіальна громада;

– Мирівська сільська територіальна громада;

– Нікопольська міська територіальна громада;

– Червоногригорівська селищна територіальна громада;

– с. Покровське Покровської сільської територіальної громади;

– с. Капулівка Покровської сільської територіальної громади;

– с. Олексіївка Покровської сільської територіальної громади.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Статистична інформація за 2022 рік відсутня згідно з підпунктом 1 пункту 1 Закону України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни" (зі змінами).

Викиди шкідливих речовин в атмосферу у 2021 році становили 537,6 тис. т, що на 2,9 тис. т (0,6 %) більше, ніж у 2020 році.

У складі викинутих забруднюючих речовин оксиди вуглецю становлять 273,038 тис. т; діоксиди сірки – 55,121 тис. т; речовини у вигляді суспендованих твердих частинок – 56,927 тис. т; діоксиди азоту – 26,558 тис. т; тощо.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Динаміка викидів забруднюючих речовин протягом 2015 – 2022 років наведена у таблицях 1.1. та 1.2.

Таблиця 1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин

Викиди по області	*2015*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*	*2021*	*2022*
Загальна кількість викидів в атмосферне повітря, тис. т в т.ч.	876,6	833,0*	657,3*	614,3*	576,9*	534,7*	537,6*	*
- від стаціонарних джерел забруднення, тис. т	723,9	833,0	657,3	614,3	576,9	534,7	537,6	*
- від пересувних джерел забруднення, тис. т	152,6	**	**	**	**	**	**	**

* - без урахування викидів від пересувних джерел
** - дані в органах Держкомстату відсутні.

Таблиця 1.2. Динаміка викидів в атмосферне повітря

Роки	*Викиди в атмосферне повітря, тис. т*			*Щільність викидів у розрахунку на 1 км^2, кг*	*Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг*	*Обсяг викидів на одиницю ВРП, т/млн грн*
	Всього	*у тому числі*				
		стаціонарними джерелами	*пересувними джерелами*			
2012	1173,077	961,947	211,13	36747	354,008	*
2013	1143,848	940,5	203,348	35831,45	346,608	*
2014	1037,075	855,775	181,3	26807,47	260,547	*
2015	876,6	723,9	152,6	22677,5	221,7	*
2016	833,0**	833,0	*	26093,0	256,9	*
2017	657,3**	657,3	*	20600,0	203,5	*
2018	614,3**	614,3	*	19200,0	191,6	*
2019	576,9**	576,9	*	18100,0	180,8	*
2020	534,7**	534,7	*	16700,0	170,2	*
2021	537,6**	537,6	*	16841,6	172,4	*
2022	*	*	*	*	*	*

* - дані в органах Держкомстату відсутні.
** - без урахування викидів від пересувних джерел

Динаміка найпоширеніших забруднюючих речовин протягом 2015 – 2022 років (див. табл. 1.3., 1.4., 1.5.).

Таблиця 1.3. Динаміка найпоширеніших забруднюючих речовин протягом 2015 – 2022 років, тис. т

Населені пункти	*2015 р.*					*2016 р.*				
	разом	*в т.ч.*				*разом*	*в т.ч.*			
		пил	*діоксид сірки*	*діоксид азоту*	*оксид вуглецю*		*пил*	*діоксид сірки*	*діоксид азоту*	*оксид вуглецю*
м. Дніпро	48,5	10,424	23,144	7,917	6,036	80,56	13,777	45,188	12,058	7,875
м. Кривий Ріг	327,031	50,055	10,677	16,251	237,972	342,881	50,223	11,193	15,15	254,397
м. Кам’янське	100,992	13,191	8,569	4,509	72,702	90,45	11,624	7,015	4,213	65,819
м. Вільногірськ	1,276	1,081	0,00654	0,087	0,044	1,284	1,071	0,003	0,085	0,039
м. Жовті Води	0,931	0,046	0,258	0,196	0,112	0,965	0,043	0,358	0,11	0,104
м. Новомосковськ	0,092	0,035	0,00172	0,027	0,016	0,0966	0.035	0,008	0,033	0,016
м. Нікополь	19,469	0,649	0,253	0,85	17,303	25,664	0,841	0,319	0,958	23,203
м. Марганець	0,386	0,261	0,0033	0,034	0,075	0,355	0,267	0,02	0,011	0,049
м. Покров	10,427	3,685	0,041	0,226	6,4	3,295	1,795	0,035	0,062	1,373
м. Павлоград	0,377	0,097	0,054	0,074	0,098	0,384	0,104	0,041	0,082	0,102
м. Синельникове	0,06	0,0105	0,0009	0,0012	0,031	0,076	0,011	0,01	0,012	0,04
м. Першотравенськ	0,848	0,147	0,574	0,0015	0,018	1,002	0,175	0,668	0,002	0,02
м. Тернівка	42,229	0,305	0,6	0,086	0,093	40,38	0,505	0,613	0,083	0,6
Разом по області	723,9	94,211	98,635	34,946	341,924	833,0*	107,616	181,799	43,182	354,484

Продовження таблиці 1.3.

Населені пункти	*2017 р.*					*2018р.*				
	разом	*в т.ч.*				*разом*	*в т.ч.*			
		пил	*діоксид сірки*	*діоксид азоту*	*оксид вуглецю*		*Пил*	*діоксид сірки*	*діоксид азоту*	*оксид вуглецю*
м. Дніпро	45,681	10,461	17,024	7,443	9,389	47,086	*	18,781	6,732	8,711
м. Кривий Ріг	323,904	46,318	10,277	13,956	242,520	267,433	*	9,287	12,745	200,153
м. Кам’янське	57,751	7,404	4,174	2,97	41,514	103,312	*	6,869	4,607	77,691
м. Вільногірськ	1,235	1,170	0,0002	0,019	0,016	1,086	*	0,0003	0,024	0,015
м. Жовті Води	0,97	0,065	0,347	0,108	0,116	0,755	*	0,238	0,078	0,112
м. Новомосковськ	0,092	0,037	0,0011	0,027	0,016	0,138	*	0,0009	0,0298	0,0492
м. Нікополь	25,333	0,846	0,347	0,943	22,902	26,181	*	0,349	0,985	23,637
м. Марганець	0,344	0,299	0,0023	0,0129	0,0156	0,290	*	0,0022	0,0151	0,0164
м. Покров	8,064	2,349	0,127	0,190	5,361	8,266	*	0,109	0,196	5,621
м. Павлоград	0,604	0,196	0,175	0,09	0,103	0,314	*	0,0376	0,075	0,103
м. Синельникове	0,059	0,008	0,0006	0,0098	0,032	0,055	*	0,0004	0,0078	0,0277
м. Першотравенськ	0,909	0,158	0,6	0,002	0,021	0,965	*	0,663	0,0013	0,015
м. Тернівка	43,696	0,416	0,607	0,074	0,006	33,433	*	0,445	0,068	0,0053
Разом по області	657,3	69,727	33,6821	25,8447	695,6406	614,328	75,998	52,359	30,510	317,841

Продовження таблиці 1.3.

Населені пункти	*2019р.*					*2020 р.*				
	разом	*в т.ч.*				*разом*	*в т.ч.*			
		Пил	*діоксид сірки*	*діоксид азоту*	*оксид вуглецю*		*Пил*	*діоксид сірки*	*діоксид азоту*	*оксид вуглецю*
м. Дніпро	40,810	*	18,762	6,291	7,177	31,109	3,7	16,109	5,033	5,732
м. Кривий Ріг	268,328	*	9,636	12,745	206,590	224,248	29,133	8,718	11,311	172,502
м. Кам’янське	83,336	*	5,283	4,276	61,630	96,803	11,718	6,061	4,912	73,012
м. Вільногірськ	1,255	*	0,049	0,092	0,0361	0,414	0,023	0,039	0,074	0,041
м. Жовті Води	0,698	*	0,235	0,099	0,0943	0,671	0,026	0,175	0,084	0,128
м. Новомосковськ	0,203	*	0,0009	0,0229	0,104	0,167	0,018	0,0004	0,023	0,106
м. Нікополь	25,033	*	0,327	0,944	22,550	19,113	0,624	0,317	0,801	17,007
м. Марганець	0,259	*	0,0023	0,0105	0,0168	0,264	0,214	0,002	0,011	0,016
м. Покров	4,946	*	0,0908	0,093	2,512	7,419	2,225	0,085	0,169	4,905
м. Павлоград	0,220	*	0,017	0,0535	0,0871	0,182	0,0236	0,012	0,053	0,081
м. Синельникове	0,0475	*	0,0004	0,0079	0,0243	0,0478	0,011	0,0004	0,0082	0,025
м. Першотра-венськ	0,788	*	0,565	0,001	0,011	0,776	0,140	0,557	0,0009	0,0097
м. Тернівка	36,976	*	0,330	0,0506	0,0039	29,128	0,185	0,354	0,08	0,0039
Разом по області	576,925	62,104	48,168	28,299	303,403	534,656	52,22	60,675	27,042	274,719

Продовження таблиці 1.3.

Населені пункти	2021р.					2022р.*				
	разом	в т.ч.				разом	в т.ч.			
		Пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю		Пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
м. Дніпро	28,62	3,233	13,395	4,708	6,152	–	–	–	–	–
м. Кривий Ріг	228,535	31,787	11,004	11,504	171,441	–	–	–	–	–
м. Кам’янське	86,112	9,38	5,776	4,478	65,334	–	–	–	–	–
м. Вільногірськ	0,475	0,239	0,061	0,103	0,045	–	–	–	–	–
м. Жовті Води	0,689	0,0156	0,246	0,068	0,100	–	–	–	–	–
м. Новомосковськ	0,152	0,012	0,0004	0,0217	0,106	–	–	–	–	–
м. Нікополь	24,042	0,782	0,534	0,957	21,348	–	–	–	–	–
м. Марганець	0,250	0,205	0,002	0,0098	0,0137	–	–	–	–	–
м. Покров	9,409	2,034	0,106	0,235	6,997	–	–	–	–	–
м. Павлоград	0,195	0,013	0,011	0,0628	0,1012	–	–	–	–	–
м. Синельникове	0,0611	0,011	0,0005	0,0106	0,036	–	–	–	–	–
м. Першотравенськ	0,817	0,148	0,586	0,0009	0,0106	–	–	–	–	–
м. Тернівка	33,532	0,902	0,803	0,0982	0,0083	–	–	–	–	–
Разом по області	537,635	56,927	55,121	26,558	273,038	–	–	–	–	–

*Статистична інформація за 2022 рік відсутня згідно з підпунктом 1 пункту 1 Закону України “Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни” (зі змінами).

Таблиця 1.4. Обсяги викидів в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами у районах та містах області у 2021 р. (т)

Населені пункти	*Обсяги викидів, т*		*Збільшення (+) / зменшення (-) викидів у 2021 р. проти 2020 р., т*	*Обсяги викидів у 2021 р. до 2020 р., %*	*Викинуто в середньому одним підприємст-вом, т*
	у 2020 р.	*у 2021 р.*			
Дніпропетровська область	534656,4	537635,1	+2978,7	100,6	1012,5
м. Дніпро	31109,2	28620,7	-2488,5	92,0	–
м. Вільногірськ	413,5	474,5	+61	114,8	–
м. Жовті Води	670,9	689,3	+18,4	102,7	–
м. Кам'янське	96803,1	86111,8	-10691,3	89,0	–
м. Кривий Ріг	224248,4	228534,6	+4286,2	101,9	–
м. Марганець	263,9	250,2	-13,7	94,8	–
м. Нікополь	19113,2	24042,2	+4929	125,8	–
м. Новомосковськ	167,0	152,3	-14,7	91,2	–
м. Павлоград	181,7	195,4	+13,7	107,5	–
м. Першотравенськ	776,0	817,4	+41,4	105,3	–
м. Покров	7418,5	9408,6	+1990,1	126,8	–
м. Синельникове	47,8	61,1	+13,3	127,8	–
м. Тернівка	29128,4	33532,0	+4403,6	115,1	–
райони*					
Дніпровський	33529,9	30814,0	-2715,9	91,9	157,2
Кам'янський	98647,3	88190,7	-10456,6	89,4	1102,4
Криворізький	259971,3	259711,3	-260,0	99,9	2951,3
Нікопольський	27350,2	34215,1	+6864,9	125,1	814,7
Новомосковський	1303,9	2014,5	+710,6	154,5	57,6
Павлоградський	63536,9	68937,5	+5400,6	108,5	1641,4
Синельниківський	50424,0	53752,0	+3328,0	106,6	1119,8

* У 2021 році інформація у розрізі районів формується згідно з Кодифікатором адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад, затвердженим наказом Міністерства розвитку громад та територій від 26.11.2020 № 290 (зі змінами).

Статистична інформація за 2022 рік відсутня згідно з підпунктом 1 пункту 1 Закону України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни" (зі змінами).

Таблиця 1.5. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні в окремих населених пунктах, тис. т

Населені пункти	*2015 р.*	*2016 р.*	*2017 р.*	*2018 р.*	*2019 р.*	*2020 р.*	*2021 р.*	*2022 р.**
Дніпропетровська область	723,9	833,0	657,325	614,328	576,925	534,656	537,635	–
м. Дніпро	48,5	80,560	45,681	47,086	40,810	31,109	28,621	–
м. Кривий Ріг	327,031	342,881	323,904	267,433	268,328	224,248	228,535	–
м. Кам'янське	100,992	90,450	57,751	103,312	83,336	96,803	86,112	–
м. Вільногірськ	1,276	1,284	1,235	1,086	1,255	0,414	0,475	–
м. Жовті Води	0,931	0,965	0,97	0,755	0,698	0,671	0,689	–
м. Новомосковськ	0,092	0,096	0,092	0,138	0,203	0,167	0,152	–
м. Нікополь	19,469	25,664	25,333	26,181	25,033	19,113	24,042	–
м. Марганець	0,386	0,355	0,344	0,290	0,260	0,264	0,25	–
м. Покров	10,427	3,295	8,064	8,266	4,946	7,419	9,409	–
м. Павлоград	0,377	0,384	0,604	0,314	0,220	0,182	0,195	–
м. Синельникове	0,06	0,076	0,059	0,055	0,048	0,048	0,061	–
м. Першотравенськ	0,848	1,002	0,909	0,965	0,788	0,776	0,817	–
м. Тернівка	42,229	40,380	43,696	33,433	36,977	29,128	33,532	–

*Статистична інформація за 2022 рік відсутня згідно з підпунктом 1 пункту 1 Закону України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни" (зі змінами).

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по Дніпропетровській області та основним містам наведена на рис. 1.1.

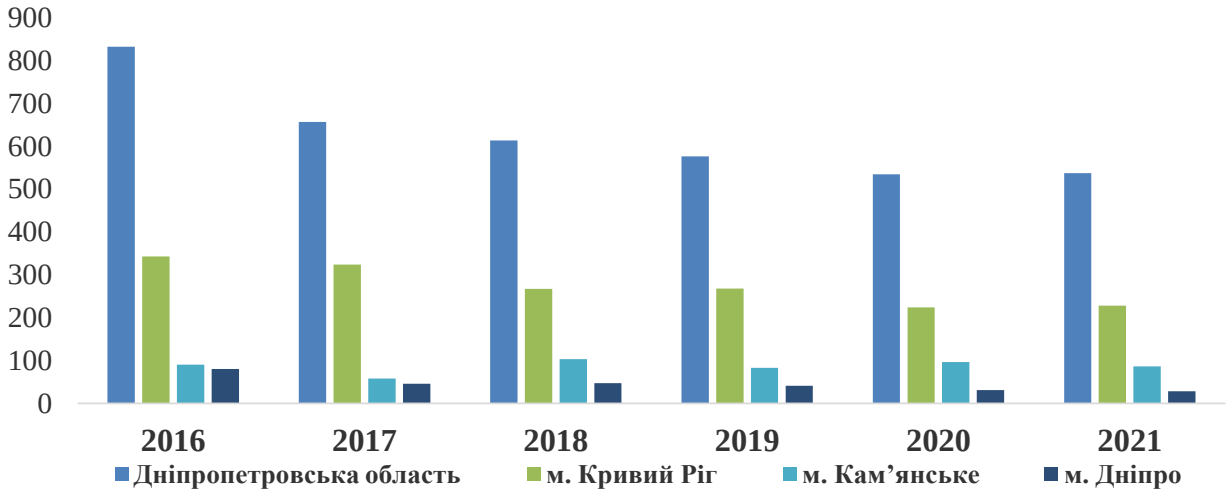

Рис. 1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по Дніпропетровській області та основним містам станом на 01.01.2022 (тис. т)

Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

Статистична інформація за 2022 рік відсутня згідно з підпунктом 1 пункту 1 Закону України “Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни” (зі змінами).

У 2021 році підприємства добувної промисловості і розроблення кар’єрів викинули в атмосферу 142,2 тис. т (26,4 %) шкідливих речовин від загального обсягу викидів по області. Частина викидів від підприємств постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у загальному обсязі викидів становить 9,1 %, від переробної промисловості – 62,8 %, від транспорту, складського господарства, поштової та кур’єрської діяльності – 0,5 %, підприємств, які спеціалізуються на водопостачанні, каналізації, поводженні з відходами – 0,9 %.

Основними забруднювачами довкілля у 2022 році залишаються підприємства металургійної, добувної промисловості та виробники електроенергії. Найбільш екологічно небезпечними видами економічної діяльності є видобування металевих руд, виробництво електроенергії, чавуну, сталі та феросплавів. Дані наведені у таблицях 1.6., 1.7.

Таблиця 1.6. Основні забруднювачі атмосферного повітря за звітний рік

№ з/п	*Назва об’єкта**	*Частка викидів забруднюючої речовини*			*Частка оснащення джерел викидів газоочисними установками (ГОУ), %*	*Ефективність роботи ГОУ, %*	*Зменшення обсягів викидів за рахунок впровадження природоохоронних заходів, т/рік**	
		*усього викидів, т/рік**	*до загального обсягу викидів об’єкта, %*	*до загального обсягу викидів населеного пункту, %*			*очікуване*	*фактичне*
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	55 636	100	**	14,4	65,2 – 99,6	1 858	31 511
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	2 657	4,8					
	сірки діоксид	4 605	8,3					
	оксид вуглецю	41 336	74,3					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	6 788	12,2					
2.	АТ “Південний гірничо-збагачувальний комбінат”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	436,765	100	**	35,15	81,9-95,8	3582,332	1922,806
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	5,082	1,164					

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	сірки діоксид	0,010	0,002					
	оксид вуглецю	5,005	1,146					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	424,646	97,225					
3.	ДТЕК “Придніпровська ТЕС”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	19758,7	100	**	100	99,4	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	2670,655	13,52					
	сірки діоксид	15885,952	80,40					
	оксид вуглецю	183,500	0,93					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	728,714	3,69					
	інші викиди	289,876	1,47					
4.	АТ “Покровський ГЗК”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	3383,21	100	**	7,9	99,64	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	59,62	1,76					
	сірки діоксид	52,99	1,57					
	оксид вуглецю	1663,59	49,2					
	метали та їх сполуки	2,95	0,09					
	неметанові леткі органічні сполуки (НМЛОС)	0,52	0,02					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	1602,99	47,3					
5.	ПрАТ “Дніпровський металургійний завод”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	828,524	100	**	17,7	90,9	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	315,108	38,0					
	сірки діоксид	111,548	13,5					
	оксид вуглецю	297,737	35,9					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	78,974	9,5					
6.	КП “ДНІПРО-ВОДОКАНАЛ”							
	Загальний обсяг викидів	688,37	20	**	2,2	80-90	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7.	ПАТ “Кривбасзалізрудком”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	170,510	100	**	25,7	80-90	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	19,306	11,32					
	сірки діоксид	0,693	0,41					
	оксид вуглецю	41,498	24,34					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	107,816	63,32					
8	АТ “Нікопольський завод феросплавів”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	15854,249	-	**	100	99,5	65,24	104,969
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок, недиференційова-них за складом	389,698	2,46					
	манган та його сполуки	127,432	0,8					
	оксид вуглецю	14 411,151	90,9					
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	527,545	3,33					
	діоксид сірки (діоксид та триоксид) у перерахунку на діоксид сірки	384,32	2,42					
9	ПАО “ІНТЕРПАЙП НТЗ”							
	Загальний обсяг викидів	169,314	100	**	21	98	-	-
10	ПрАТ “Суха Балка”							
	Загальний обсяг викидів	67,545	*	**	41 уста-новка	83-95	*	*
11	ПрАТ “КАМЕТ-СТАЛЬ”							
	Загальний обсяг викидів	67997	100	**	13,0	91	-	-
12	КП “Кривбасводоканал”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	1837,688		**	8	99	-	-
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	0,274	0,015					
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	0,224	0,012					
	сірки діоксид	0,039	0,002					
	оксид вуглецю	1,094	0,060					

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	залізо та його сполуки	0,069	0,004					
	манган та його сполуки	0,004	-					
	сполуки азоту	1,792	0,098					
	органічні аміни	0,001	-					
	НМЛОС	1,204	0,066					
	метан	1832,813	99,749					
	хлор та сполуки хлору	0,109	0,006					
	фтор та його сполуки	0,01	-					
	фреон	0,008	-					
	вуглеую чотирихлорид	0,008	-					
13	АТ “ОГХК” (Філія “ВГМК” АТ “ОГХК”)							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі	270,783	100	**	32	53,52-99,9	6,5	6,5
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	29,088	10,74					
	сірки діоксид	3,357	1,24					
	оксид вуглецю	44,353	16,38					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	169,728	62,68					
14	Філія “ПАВЛОГРАДСЬКЕ ЕНЕРГОПІДПРИЄМСТ-ВО” ПрАТ “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	4083,64	100	**	100	70-97	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	133,235	3,3					
	сірки діоксид	1511,62	37					
	оксид вуглецю	13,394	0,3					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	2422,711	59,3					
	інші викиди	2,68	0,1					
15	Філія “ПАВЛОГРАДСЬКА АВТОБАЗА” ПрАТ “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	2,954	100				-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	0,020	0,68					
	вуглеводні	1,195	40,45					
	оксид вуглецю	0,024	0,81					

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	0,986	33,38					
	марганець та його сполуки	0,002	0,07					
	кислота сірчана II кл.	0,620	20,99					
	залізо та його сполуки III кл.	0,060	2,03					
	уайт-спірит	0,047	1,59					
16	ВСП "ШУ імені ГЕРОЇВ КОСМОСУ" ПрАТ "ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ"							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	21545,79	100	**	0,004	84-98	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	0,548	0,003					
	оксид вуглецю	0,540	0,003					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	243,079	0,128					
	метали та їх сполуки	1,279	0,006					
	неметанові леткі органічні сполуки	0,986	0,005					
	метан	21299,26	98,855					
	Філія "СОЦВУГІЛЛЯ" ПрАТ "ДТЕК ПАВЛО-ГРАДВУГІЛЛЯ"							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	12,063	100	**			-	-
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	12,063	100					
	інші викиди	0	0					
	ВСП "ШАХТОУПРАВ-ЛІННЯ ТЕРНІВСЬКЕ" ПрАТ "ДТЕК ПАВЛО-ГРАДВУГІЛЛЯ"							
	Шахта "Західно-Донбаська", пм. № 1							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	22590,83	100	**			-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	0,036	0,00016					
	оксид вуглецю	0,132	0,0006					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	12,036	0,053					

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	метали та їх сполуки	0,127	0,0006					
	залізо та його сполуки	0,120	0,0005					
	сірки діоксид	0,027	0,0001					
	метан	22560,00	99,9					
	Шахта “Західно-Донбаська”, Блок № 3, пм. № 2							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	7985,17	100	**			-	-
	метали та їх сполуки	0,061	0,00076					
	залізо та його сполуки	0,058	0,0007					
	манган та його сполуки	0,003	0,00004					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна	6,442	0,08					
	сполуки азоту	0,022	0,0003					
	сірки діоксид	0,018	0,0002					
	метан	7964,00	99,7					
	Шахта “Тернівська”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	29,501	100	**			-	-
	метали та їх сполуки	0,188	0,64					
	залізо та його сполуки	0,174	0,59					
	манган та його сполуки	0,014	0,047					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна	29,086	98,6					
	сполуки азоту	0,048	0,16					
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	0,034	0,11					
	оксид вуглецю	0,047	0,16					
19	ВП “ШАХТО-УПРАВЛІННЯ ПЕРШОТРАВЕНСЬКЕ” ПрАТ “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ”							
	Шахта “Степова							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	35824,82	100	**	6,8	81,0	-	-
	метали та їх сполуки	0,443	0,001					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	336,475	0,94					
	сполуки азоту	4,501	0,013					
	діоксид та інші сполуки сірки	0,014	0					
	оксид вуглецю	0,851	0,002					
	неметанові леткі органічні сполуки	1,454	0,004					
	метан	35481,08	99,04					

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	сполуки фтору	0,008	0					
	Шахта “Ювілейна”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	13,112	100	**	7,1	88,4	-	-
	метали та їх сполуки	0,050	0,0004					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	103,883	0,79					
	сполуки азоту	0,023	0,0002					
	діоксид та інші сполуки сірки	0,010	0,0001					
	оксид вуглецю	0,026	0,0002					
	неметанові леткі органічні сполуки	0,011	0,0001					
	метан	13008,0	99,21					
20	ТОВ “МЗ “ДНІПРОСТАЛЬ”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	1970,430		**				
	Рукавній фільтр					99,2		
	Рукавній фільтр					97,2		
21	ПрАТ “Кривий Ріг Цемент” Криворізький завод							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	1795,910	100	**	21,8	99,6		
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	612,929	34,13					
	сірки діоксид	22,110	1,23					
	оксид вуглецю	981,714	54,66					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	177,243	9,87					
	ПрАТ “Кривий Ріг Цемент” Жовтокам’янський кар’єр							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	14,098	100	**	1	72,1		
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	0,549	3,89					
	сірки діоксид	-	-					
	оксид вуглецю	2,127	15,09					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	11,290	80,08					
	ПрАТ “Кривий Ріг Цемент” Кам’янський завод							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	61,880	100	**	24,5	99,52		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	0,630	0,768					
	сірки діоксид	0,074	0,090					
	оксид вуглецю	1,206	1,473					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	59,831	73,072					
22	ПрАТ "ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ" ВСП "ШУ Дніпровське"							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	16287,315	100	**			-	-
	метали та їх сполуки	0,420	0,0026					
	залізо та його сполуки	0,401	0,0025					
	хром та його сполуки	0,010	0,00006					
	манган та його сполуки	0,009	0,00005					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	263,912	1,62					
	оксиди азоту, в перерахунку на діоксид	0,144	0,0009					
	сірчиста кислота	0,006	0,00004					
	оксид вуглецю	0,168	0,001					
	метан	16021,34	98,4					
23	ВП "КРИВОРІЗЬКА ТЕС" АТ "ДТЕК ДНІПРО-ЕНЕРГО"							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	19500,24	100	**	100	98,3	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	2700,772	13,85					
	сірки діоксид	15516,32	79,57					
	оксид вуглецю	174,756	0,90					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	1076,063	5,52					
	інши викиди	32,333	0,17					

* за інформацією підприємств
** інформація не надана Головним управлінням статистики у Дніпропетровській області

*Таблиця 1.7. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності **

№ з/п	*Види економічної діяльності*	*Обсяги викидів за регіоном*	
		тис. т	*відсотків до загального підсумку*
1	За видами економічної діяльності, у тому числі:	–	–

* Статистична інформація за 2022 рік відсутня згідно з підпунктом 1 пункту 1 Закону України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни" (зі змінами).

2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Керівним органом Спільної програми спостережень та оцінки розповсюдження забруднювачів повітря на великі відстані у Європі (Програма ЕМЕП) до Конвенцій 1979 року розроблені і направлені Сторонам Конвенції Керівні принципи оцінки та представлення даних про викиди забруднюючих речовин в регіоні ЕМЕП. Звітування по цьому питанню знаходилось в компетенції Міністерства екології та природних ресурсів України (на сьогодні Міндовкілля України).

3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Систематичний нагляд за рівнем забруднення атмосферного повітря проводиться на стаціонарних постах Дніпропетровським регіональним центром з гідрометеорології у таких містах, як: Дніпро, Кривий Ріг та Кам'янське.

У 2022 році середньорічні концентрації становили:

м. Кривий Ріг: пилу – 2,0 ГДК, діоксиду азоту – 0,8 ГДК, фенолу – 0,7 ГДК, аміаку – 0,3 ГДК, формальдегіду – 3,7 ГДК, діоксиду сірки – 0,4 ГДК, оксиду вуглецю – 0,3 ГДК; оксиду азоту – 0,3 ГДК;

м. Кам'янське: пилу – 1,3 ГДК, діоксиду азоту – 2,5 ГДК, фенолу – 2,0 ГДК, формальдегіду – 3,7 ГДК, аміаку – 1,3 ГДК; оксиду азоту – 0,8 ГДК, діоксиду сірки – 0,1 ГДК, оксид вуглецю – 1,0 ГДК;

м. Дніпро: пилу – 1,3 ГДК, аміаку – 1,0 ГДК, діоксиду азоту – 1,8 ГДК, формальдегіду – 4,3 ГДК, оксиду азоту – 0,7 ГДК, фенолу – 0,7 ГДК, оксиду вуглецю – 0,7 ГДК.

Результати спостережень свідчать, що в 2022 році рівень забруднення атмосфери промислових міст залишався ще досить високим.

Екологічна ситуація загострюється тим, що викиди в атмосферу здійснюються нерівномірно, а переважно в промислових зонах, де велика концентрація підприємств металургійної, гірничодобувної, машинобудівної, хімічної та іншої промисловості.

4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

За інформацією Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології щодо радіоактивного забруднення атмосферного повітря Дніпропетровської області, радіаційна обстановка на території області в цілому була стабільною і знаходилася у межах природного радіаційного фону. Екстремально-високі рівні радіоактивного забруднення не спостерігалися.

Рівень експозиційної дози гамма-випромінювання у 2022 році становив в середньому 13 мікрорентгенів на годину.

Підвищений рівень гамма-фону спостерігався на метеостанції Чаплино у листопаді – 21 мкР/год, на метеостанції Нікополь у липні – 20 мкР/год.

Перевищення контрольного рівня – 25 мкР/год – у 2022 році не було.

На території Дніпропетровської області протягом 2022 року випадків перевищень контрольних рівнів сумарної бета-активності в пробах атмосферних випадінь виявлено не було.

Щільність випадів техногенних радіонуклідів знаходилась на рівні попередніх років.

Концентрація радіоактивних елементів як природного, так і штучного походження в приземному шарі атмосфери утримується на сталому рівні. Можна очікувати подальше зменшення концентрації штучних радіонуклідів в повітрі як за рахунок їх природного розпаду, так і їх подальшого заглиблення у ґрунт.

5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Забруднення атмосферного повітря за ступенем хімічної небезпеки для людини посідає перше місце, завдаючи негативних екологічних наслідків і для екосистем, чинить безпосередній вплив на рослинність і фауну, а також на якість води і ґрунту. Сприяє евтрофікації, що призводить до змін видового різноманіття та вторгнення нових видів, сприяє окисленню ґрунту, озер і річок, викликаючи втрати видового різноманіття, пошкодження сільськогосподарських культур, лісів та рослин шляхом зниження їх темпів зростання та негативного впливу на біорізноманіття та екосистеми.

Протягом 2022 року на території Дніпропетровської області ДУ "Дніпропетровський ОЦКПХ МОЗ України" та її структурними підрозділами досліджено 23181 досліджень атмосферного повітря у селитебній зоні міських поселень на фізико-хімічні показники, з них з перевищенням ГДК – 1102, що становить 4,75 % та 3019 проб на території сільських поселень, з них з перевищенням ГДК – 102, що становить 3,37 %. Серед показників, які є основними забруднювачами атмосферного повітря більшу питому вагу займають: азоту діоксид 292 проби з 4706 (6,2 %), пилу 292 з 3906 (7,47 %) проб, аміаку 347 з 552 (62,8 %) проб. Також мали місце перевищення вмісту формальдегіду, фенолу, вуглецю оксид, сірководень та інші.

Так, наприклад, на території обласного центру в межах соціально-гігієнічного моніторингу в 2022 році досліджувалось атмосферне повітря на селітебних територіях в зонах впливу таких промислових підприємств – ПрАТ "ДМЗ", ПАТ "Інтерпайп НТЗ", де фіксувались перевищення нормативів концентрації забруднюючих речовин у районі вул. Бельгійська, вул. Коксова, вул. Костя Гордієнко, пр. Слобожанський. Мали місце перевищення концентрації забруднюючих речовин в зоні впливу таких транспортних магістралей, як пр. Гетьмана Мазепи, пр. Сергія Нігояна, вул. Ярослава Мудрого, вул. Донецьке шосе, вул. Березинська, пр. Слобожанський, вул. Байкальська, вул. Совхозна, де було зафіксовано перевищення допустимих нормативів по ряду показників, про що інформувались органи місцевого самоврядування. До забруднюючих речовин, про негативну дію яких на здоров'я людини отримані найбільш переконливі докази, відносяться тверді суспендовані частинки (ТЧ), озон (O_3), діоксид азоту (NO_2), діоксид сірки (SO_2), оксид вуглецю (CO).

Вплив цих речовин на здоров'я людини наступний:

Оксид вуглецю – безбарвний газ, що не має запаху. Впливає на нервову і серцево-судинну систему, викликає задуху. Токсичність СО зростає за наявності в повітрі азоту, в цьому випадку концентрацію СО в повітрі необхідно знижувати в 1,5 раз.

Оксиди азоту. NO, N_2O_3, NO_5, N_2O_4. В атмосферу викидається в основному діоксид азоту NO_2 – безбарвний отруйний газ, що не має запаху, має подразнюючу дію на органи дихання. Особливо небезпечні оксиди азоту в містах, де вони взаємодіють з вуглецями вихлопних газів, де утворюють фотохімічний туман – смог. Отруєне оксидами азоту повітря починає діяти з легкого кашлю. При підвищенні концентрації NO, виникає сильний кашель, блювота, іноді головна біль. При контакті з вологою поверхнею слизистої оболонки оксиди азоту утворюють кислоти HNO_3 і HNO_2, які приводять до набряку легенів.

Діоксид сірки – безбарвний газ з гострим запахом, уже в малих концентраціях (20-30 мг/м^3) створює неприємний смак в роті, подразнює слизові оболонки очей і дихальних шляхів.

Вуглеводні (пари бензину, метану і т.д.). За характером впливу на організм людини розрізняють 2 групи: подразнювальні й канцерогенні. Подразнювальні вуглеводні наркотично впливають на центральну нервову систему (запаморочення і тому подібне), діють на слизові оболонки. Вуглеводні канцерогенні групи є найбезпечнішими для здоров'я людини, особливо шкідливий бенз(а)пірен, який є індикатором. При тривалій дії на людину альдегіди викликають подразнення слизових оболонок очей і дихальних шляхів, а при підвищенні концентрації спостерігається головний біль, слабкість, втрата апетиту, безсоння.

Утворення кислотних дощів пов'язане з надходженням у вологу атмосферу оксиду сірки і азоту. Особливу небезпеку представляють стаціонарні джерела (ТЕС і ін.). Кислотні дощі знижують родючість ґрунтів, погіршують здоров'я населення.

Формальдегід – газоподібна речовина з різким та неприємним запахом. В атмосфері синтезуються внаслідок фотохімічного процесу під впливом ультрафіолетового випромінювання. Формальдегід є джерелом постійного природного фонового забруднення, найбільші значення якого спостерігаються у повітрі промислових центрів. Джерелами антропогенного надходження формальдегіду у навколишнє середовище – металургійні та хімічні підприємства, виробництво з виготовлення меблів, полімерів та будівельних матеріалів. Найбільша частка його надходить у повітря з відпрацьованими газами автотранспорту. Формальдегід внесений до списку отруйних канцерогенних речовин, токсичний. Він негативно впливає на генетичний матеріал, дихальні шляхи, очі, шкіру, печінку, нирки, вражає центральну нервову систему.

Пил – суспендовані тверді частинки дрібністю (1-2 – 10-4 см), здатних в безвітряну погоду осідати на поверхню Землі. Джерела пилу можуть бути як природного походження (вивітрювання гірських порід, виверження вулкану), так і техногенного (викиди промислових підприємств). Основна кількість пилу

зосереджена на висотах до 500 м.

Перевищення гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин у атмосферному повітрі в залежності від рівня перевищення, експозиції впливу та інших умов може мати негативний вплив на стан здоров'я та умови життєдіяльності людини. Але на теперішній час відсутні критерії оцінки щодо захворюваності населення в залежності від рівня забруднення атмосферного повітря шкідливими речовинами.

6. Заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря

Протягом 2022 року на основних підприємствах-забруднювачах Дніпропетровської області виконані наступні заходи з охорони атмосферного повітря, а саме:

На ПрАТ "Южкокс" виконується захід "Ремонт камер коксування коксових батарей № 5, № 6 коксового цеху з використанням керамічного виплавлення для усунення прососів із камер у опалювальні простінки (7 камер щорічно)" (2016 – 2025 рр.). У звітному періоді проведено ремонт 157 камери коксування коксових батарей №№ 5, 6. Фактично профінансовано – 6,742 млн грн.

Крім того, на гірничо-металургійних підприємствах Кривбасу постійно застосовуються природоохоронні заходи при проведенні масових вибухів, спрямовані на скорочення техногенного навантаження на довкілля: використовують внутрішню і зовнішню гідрозабійку, застосовують виключно безтротилові вибухові речовини та інше. Зменшення викидів забруднюючих речовин у звітному періоді склало майже 3500 тонн.

З метою запобігання пилоутворенню на відвалах, хвостосховищах, шламонакопичувачах підприємствами постійно здійснюється закріплення поверхонь речовинами, які затримують пил, зволоження "сухих" пляжів хвостосховищ, полив технологічних автодоріг, зрошення складів готової продукції. Зменшення викидів забруднюючих речовин у 2022 р. склало понад 2700 тонн.

За підсумками 2022 р. за даним напрямом на ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг" достроково виконано захід "Коксовий цех № 1. Виведення з експлуатації коксових батарей №№ 1 – 2" (2023 р.). Запланований екологічний ефект – зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на 2650 тонн.

3. ЗМІНА КЛІМАТУ

1. Тенденції зміни клімату

Клімат – характерний для даної території багаторічний режим погоди, зумовлений сонячною радіацією, її перетворенням у діяльному шарі земної поверхні та пов'язаною з нею циркуляцією атмосфери та океанів. У кліматичну систему об'єднують атмосферу, гідросферу, літосферу, кріосферу та біосферу.

Зміна клімату – глобальна екологічна проблема, яка загрожує життю і здоров'ю людини, довкіллю, існуванню екосистеми Землі в цілому. Зміна клімату призводить до екстремального підвищення температури, повеней, посух, зменшення кількості питної води, поширення нетипових хвороб та інше. Головним винуватцем глобального потепління вважається парниковий ефект.

Потепління в Україні характеризується нерівномірністю – періоди стрімкого збільшення температури змінювалися його уповільненням, або похолоданням. У такі періоди на тлі загального потепління відмічаються хвилі холоду із заморозками, що представляє небезпеку для багатьох галузей економіки; зокрема сільського господарства.

В Україні, як і в Європі в цілому, відмічається зниження континентальності клімату – зменшення амплітуд сезонного ходу приземної температури, збільшення повторюваності екстремальних значень деяких метеорологічних величин.

Своєрідність потепління клімату України і в його неодночасності – приземні температури підвищувалися в тих регіонах і в ті місяці, які раніше були холоднішими, а в районах з вищим температурним фоном, приземна температура змінилася менше.

Основною причиною зміни клімату є використання викопного палива та неефективне споживання енергії, що виробляється. Парникові гази, що утворюються внаслідок діяльності людини, викликають посилення парникового ефекту. Надмірна кількість газів, які утворюються в результаті діяльності теплоелектроцентралей, транспорту, сільського господарства, промисловості, а також лісових пожеж, утримують сонячне тепло у нижніх шарах атмосфери, не даючи йому повертатись до космосу.

Глобальна зміна клімату та її місцеві прояви (підвищення середньорічної температури та тривалість спекотних посушливих періодів, частота та інтенсивність екстремальних явищ, зокрема, повеней, злив та ураганів, підвищення рівня Чорного та Азовського морів тощо) сьогодні є серед визначальних чинників, що безпосередньо впливають на екологічний стан територій, зміну характеру довкілля, здоров'я громадян, продовольчу безпеку, інфраструктуру, регіональний та місцевий розвиток. Тож прояви зміни клімату, насамперед негативні, та їхні наслідки не можуть ігноруватися в процесі стратегічного планування розвитк регіонів та територіальних громад і потребують систематичного моніторингу і розробки системи заходів пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї природних екосистем,

господарств, зокрема сільського, енергетичного сектору, а також захисту громадського здоров'я та інфраструктури.

2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату

Ключовим елементом в дослідженнях з питань зміни клімату є розробка інвентаризації парникових газів, яка визначає якісно та кількісно головні джерела та поглиначі ПГ. Цей елемент важливий у зв'язку з тим, що він є основою для наступного розвитку та уточнення методики оцінки джерел та поглиначів ПГ, а також забезпечує єдиний та безперервний механізм, який дозволяє всім країнам, що підписали Рамкову Конвенцію про зміну клімату, оцінювати викиди ПГ та їх відносний внесок до глобальної зміни клімату. Більш того, постійно поновлюваний кадастр на національному та міжнародному рівнях є основою для оцінки рентабельності та можливості проведення заходів щодо пом'якшення антропогенного впливу на клімат.

Парникові гази – гази в атмосфері планети, що здатні поглинати теплове випромінювання поверхні планети і хмар (інфрачервона радіація) і відбивати його назад, додатково розігріваючи планетарну атмосферу. До основних парникових газів в атмосфері Землі відносяться пари води, вуглекислий газ, закис азоту, метан, озон, гексафторид сірки.

Оцінки викидів з джерел та абсорбції поглиначами ПГ в Україні розраховано з допомогою Методичних вказівок по складанню кадастрів ПГ, розроблених Міжурядовою групою експертів по зміні клімату з тим, щоб результати досліджень були порівнюваними як по секторах, так і по країнах. Україна в цілому дотримувалась цих Методичних вказівок, за виключенням тих секторів, де були необхідні більш детальні дані або методики обчислень для головних джерел викидів.

При розробленні національної системи інвентаризації викидів парникових газів розглядались такі п'ять категорій джерел та поглиначів ПГ: енергетичні системи (включаючи транспорт), промислові процеси, сільське господарство, лісове господарство та землекористування, відходи.

За даними Міжурядової групи експертів з питань змін клімату найбільший внесок у зміну клімату вносить вуглекислий газ, потім йдуть метан, галогеноалкани і закис азоту.

Центральним органом виконавчої влади, уповноваженим формувати та здійснювати державну політику у сфері зміни клімату, є Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Міндовкілля формує та реалізує державну політику щодо "регулювання негативного антропогенного впливу на зміну клімату і адаптації до його змін і виконання у межах компетенції вимог Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Кіотського протоколу до неї". Кліматична політика нерозривно пов'язана з енергетикою та інфраструктурою.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06 грудня 2017 року № 878-р (із змінами) затверджено план заходів щодо виконання Концепції,

яким передбачено:

1. Розроблення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України проєктів Законів України щодо запровадження систем: моніторингу, звітності та верифікації викидів ПГ, торгівлі квотами на викиди ПГ.

2. Розроблення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України проєктів актів про внесення змін до Положення про Міжвідомчу комісію із забезпечення виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1999 року № 583, у частині розширення її завдань відповідно до положень Паризької угоди та положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державамичленами, пов'язаних із зміною клімату; схвалення Стратегії низьковуглецевого розвитку України на період до 2030 року; затвердження Державної науковотехнічної програми у сфері зміни клімату; затвердження порядку здійснення моніторингу та звітності викидів ПГ; затвердження порядку здійснення верифікації викидів ПГ; затвердження порядку підготовки Національного плану розподілу квот між установками; затвердження порядку функціонування дозвільної системи на викиди ПГ; затвердження комплексного Національного 29 плану з енергетики та зміни клімату на 2021 – 2030 роки; схвалення Стратегії адаптації до зміни клімату України на період до 2030 року.

3. Забезпечення постійного вдосконалення національної системи інвентаризації антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами ПГ на основі застосування кращих практик проведення інвентаризації та з урахуванням рекомендацій міжнародних експертів з перевірки національної звітності за міжнародними угодами у сфері зміни клімату.

4. Ідентифікація міжнародних баз даних про найкращі доступні технології, спрямовані на скорочення антропогенних викидів, збільшення абсорбції ПГ та адаптацію до зміни клімату, створення умов для доступу населення і суб'єктів господарювання до таких баз даних.

5. Підготовка та внесення на розгляд Міжвідомчої комісії із забезпечення виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату пропозицій щодо механізму інтеграції заходів із запобігання зміні клімату та адаптації до неї в регіональні стратегії розвитку і плани заходів з їх реалізації; впровадження новітніх фінансових інструментів та механізмів державно-приватного партнерства у сфері зміни клімату; пріоритетних заходів з адаптації до зміни клімату для секторів економіки, об'єктів життєдіяльності населення, сфери охорони здоров'я; прогресивних підходів до стимулювання суб'єктів господарювання усіх форм власності до реалізації проектів із запобігання зміні клімату та адаптації до неї з урахуванням найкращої світової практики та умов запровадження ринкових і неринкових механізмів, передбачених Паризькою угодою; пріоритетних підходів та інструментів скорочення антропогенних викидів від усіх категорій джерел; реалізації потенціалу збільшення обсягу поглинання ПГ до 2030 року у сферах раціонального використання та охорони

земель і лісового господарства; удосконалення фіскальних та ринкових інструментів скорочення викидів ПГ.

Мінприроди розроблено пакет законодавства щодо обліку та моніторингу викидів ПГ в Україні. Концепція представлена у 2018 році, в ній ідентифіковано основні проблеми в Україні щодо моніторингу, звітності та верифікації викидів та передбачено відповідне законодавство.

Європейський парламент 28 листопада 2019 року ухвалив резолюцію про надзвичайну кліматичну та екологічну ситуацію. Цей документ виводить запобігання зміні клімат, пом'якшення її насліків та адаптацію до неї на щабель одного з ключових стратегічних пріоритетів політики Європейського Союзу, а отже має розглядатися як один з найважливіших пунктів процесу європейської інтеграції України.

12 грудня 2019 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 377-IX "Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів" з метою виконання постанови Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106 "Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, з іншої сторони" в частині впровадження актів законодавства ЄС у сфері довкілля, зокрема Директиви 2003/87/ЄС, а також Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07 грудня 2016 року № 932-р, відповідно до якої забезпечення імплементації положень Угоди, пов'язаних із зміною клімату, а також створення і забезпечення функціонування системи моніторингу, звітності і верифікації викидів парникових газів в Україні, відноситься до основних напрямів реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року.

Цей Закон визначає правові та організаційні засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів та спрямований на виконання зобов'язань України за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, зокрема, Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, а також на виконання вимог Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та Паризької угоди.

З метою підвищення рівня екологічної безпеки, зменшення впливів та наслідків зміни клімату в Україні розроблено Стратегію екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період 2030 року затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р

Стратегічними цілями якої є:

зменшення рівня промислового забруднення;

створення ефективної системи хімічної безпеки;

забезпечення раціонального використання природних ресурсів;

досягнення "доброго" екологічного стану вод;

забезпечення сталого лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до зміни клімату;

створення правових та економічних підстав для запровадження ієрархії поводження з відходами;

підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища;

збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку природно-заповідного фонду в Україні;

посилення адаптаційної спроможності та стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату;

стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону;

включення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні, регіональні стратегії, плани управління річковими басейнами;

підвищення обізнаності представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері навколишнього природного середовища, з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату.

Крім того, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01 липня 2022 року № 546 "Про підписання Імплементаційної угоди до Паризької угоди між Урядом України та Швейцарською Федеральною Радою" схвалено проект та уповноважено Міністра захисту довкілля та природних ресурсів Стрільця Руслана Олександровича підписати зазначену Імплементаційну угоду.

Разом з тим, Законом України від 20 вересня 2022 року було ратифіковано Угоду між Україною та Європейським Союзом про участь України у Програмі ЄС LIFE – Програмі дій з довкілля та клімату, яка передбачає зобов'язання сторін посилити співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища та їхню відданість принципам сталого розвитку і зеленої економіки.

Програма ЄС LIFE – фінансова підтримка Євросоюзу, яка дозволяє реалізовувати проєкти у напрямках циркуляційної економіки та якості життя, природи та біорізноманіття, пом'якшення змін клімату, а також переходу до альтернативних джерел енергії.

3. Політика та заходи у сфері охорони озонового шару

Озоновий шар – це прошарок повітря у верхніх шарах атмосфери (стратосфері), який поглинає ультрафіолетове випромінювання Сонця, шкідливе для довкілля. Під дією шкідливих речовин (хлорфторвуглеводнів, галогенів тощо) озоновий шар зменшується та пошкоджується, через що

шкідливі ультрафіолетові промені потрапляють в атмосферу Землі. Наслідки руйнування озонового шару для людини можуть бути дуже загрозливими: рак шкіри, захворювання очей, ураження імунної системи, передчасне старіння шкіри тощо. Окрім того, збільшення кількості озону в нижньому шарі атмосфери через зменшення вмісту озону у стратосфері провокує глобальне потепління і зміну клімату.

Озоноруйнівні речовини та фторовані гази – складні хімічні формули, які насправді напряму стосуються нашого щоденного побуту – це деякі спреї, холодильне обладнання, косметичні засоби, які через масове використання мали прямий вплив на стратосферу. Якщо говорити кількісно, найбільші постачальники озоноруйнуючих речовин – холодильники та кондиціонери.

6 вересня 1987 року було підписано Монреальський протокол, метою якого є захист озонового шару, необхідного для збереження життя на Землі.

У Монреальському протоколі перелічено речовини та їхні сполуки, які руйнують озоновий шар. Кожна нова речовина, присутність якої є руйнівною для озонового шару, додавалася до Протоколу спеціальною поправкою.

Як Сторона Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озоновий шар, Україна провадить державну політику, спрямовану на регулювання відносин у сфері поводження з речовинами, використання яких впливає на озоновий шар та зміну клімату.

Так, у 2019 році Верховна Рада ухвалила Закон “Про озоноруйнівні речовини та фторовані парникові гази”. Закон регулює правовідносини щодо виробництва, імпорту, експорту, зберігання, використання, розміщення на ринку та поводження з озоноруйнівними речовинами, фторованими парниковими газами, товарами та обладнанням, які їх містять або використовують, що впливає на озоновий шар та на рівень глобального потепління.

Крім того, Урядом прийнято постанову № 992 від 23 вересня 2020 року “Деякі питання регулювання діяльності у сфері охорони озонового шару”, якою були затверджені Порядок розподілу часток щорічної національної квоти на імпорт контрольованих речовин і форма звіту про операції з контрольованими речовинами, а постановою № 1086 від 23 вересня 2020 року “Деякі питання видачі кваліфікаційного документа (сертифіката) для виконання робіт, визначених частиною першою статті 10 Закону України “Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами” затверджено порядок видачі відповідного кваліфікаційного документа (сертифіката).

Наказом Міндовкілля від 08 червня 2021 року № 369, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 13 серпня 2021 року за № 1077/36699, затверджено Порядок створення та ведення Єдиного державного реєстру операторів контрольованих речовин. Цей Порядок визначає процедуру створення та ведення реєстру суб’єктів господарювання, які виконують операції щодо імпорту, експорту, розміщення на ринку, зберігання,

використання або поводження з контрольованими речовинами та/або товарами і обладнанням, суб'єктів господарювання, що володіють та/або використовують стаціонарне обладнання або системи та набули статусу оператора контрольованих речовин відповідно до законодавства, а також осіб, які отримали кваліфікаційний документ (сертифікат) згідно зі статтею 11 Закону України "Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами", внесення відомостей до Єдиного державного реєстру операторів контрольованих речовин та надання відомостей з нього. Реєстр оприлюднено на сайті Міндовкілля (https://mepr.gov.ua/diyalnist/napryamky/zmina-klimatu-ta-ozonovyj-shar/monrealskyj-protokol/yedynyj-derzhavnyj-reyestr-operatoriv-kontrolovanyh-rechovyn/).

4. ВОДНІ РЕСУРСИ

1. Водні ресурси та їх використання

Загальна характеристика

Дніпропетровська область повністю розташована в межах басейну р. Дніпро, яка є головною рікою гідрографічної мережі Дніпропетровщини. Стік річки зарегульований каскадом Дніпровських водосховищ, і в межах області присутні три з них: південна частина Кам'янського та північна частина Дніпровського, а також є вихід до Каховського водосховища. Загальна довжина р. Дніпро в межах області складає 261 км. В межах Кам'янського водосховища – 66 км, в межах Дніпровського водосховища – 94 км, в межах Каховського водосховища – 101 км.

Найбільшими притоками р. Дніпро, що беруть свій початок за межами області, є: Оріль, Самара, Вовча та Інгулець. Найбільш значними притоками р. Дніпро, басейни яких повністю розташовані у межах області (на правобережжі), є Саксагань, Мокра Сура і Базавлук. Загалом гідрографічна мережа басейну р. Дніпро в межах області представлена: 291 річкою, довжиною більше 10 км, 100 водосховищами, 3292 ставками та 1129 озерами, з яких лише 219 озер площею три і більше гектарів.

У відповідності до ст. 5 Водного кодексу України всі поверхневі водні об'єкти в межах Дніпропетровської області належать до водних об'єктів загальнодержавного значення.

Водні ресурси у Дніпропетровській області в середній по водності рік становлять 52,8 млрд м^3, в тому числі:

місцевий стік (стік, що формується в межах області) – 0,825 млрд м^3;

запаси підземних вод – 0,381 млрд м^3;

транзитний стік – 51,6 млрд м^3, який розкладається на санітарний стік (майже 15 млрд м^3) та води, що йдуть на постійне поповнення водосховищ і водоспоживання промисловими і сільськогосподарськими підприємствами Дніпропетровської та суміжних областей (37 млрд м^3).

Поверхневий стік малих річок становить 1,6 млрд м^3, в тому числі місцевий стік – 0,83 млрд м^3.

Зважаючи на те, що водні ресурси на території області розподіляються нерівномірно, покриття їх дефіциту частково вирішується за рахунок перекидання стоку р. Дніпро каналами Дніпро-Донбас, Дніпро-Кривий Ріг, Дніпро-Інгулець, а також водогонами регіонального значення.

Водокористування та водовідведення

За даними звітності за формою № 2ТП - водгосп (річна) за 2022 рік обсяг забору свіжої води по області становив 941,52 млн м^3, в тому числі:

–з поверхневих джерел – 867,84 млн м^3;

–з підземних – 73,68 млн м^3.

В порівнянні з 2021 роком, забір води із природних водних об'єктів зменшився на 23,4 млн м^3, у т. ч.: з поверхневих джерел зменшився на 7,46 млн м^3, з підземних – на 15,9 млн м^3.

Водоспоживання поверхневої води в 2022 році, в порівняні з 2021 роком, зменшилось на 73,9 млн м^3 і становило 672,5 млн м^3 (в 2021 році – 746,419 млн м^3). Споживання підземної води склало 30,22 млн м^3 (в 2021 році – 32,5 млн м^3).

Протягом 2022 року було використано: на виробничі потреби – 534,87 млн м^3, на питні і санітарно-гігієнічні потреби – 105,13 млн м^3, на зрошення – 21,56 млн м^3 води.

Кількість води в оборотному та повторному водоспоживанні у 2022 році склала 2181,674 млн м^3.

В 2022 році кількість підприємств із скидом зворотних вод в водні об'єкти зменшилась на 9 (з 60 в 2021 р. до 56 в 2022 р.).

Припинили скид:

– АТ "Покровський ГЗК";
– ТОВ "АЛЬЯНС".

Не звітували:

– ПрАТ "Електрозавод";
– АТ "Дніпровський агрегатний завод";
– ПрАТ "Інгулецький ГЗК".

Почали скид:

– ТОВ "Епіцентр К";
– КП "ВЕРХНЬОДНІПРОВСЬКЕ ВИРОБНИЧЕ УПРАВЛІННЯ ВОДОПРОВІДНО-КАНАЛІЗАЦІЙНОГО ГОСПОДАРСТВА" ДОР;

КП "Кам'янський водоканал" ДОР реорганізувалося шляхом приєднання до КП ДОР "Аульський водовід".

Обсяг скинутих зворотних вод в поверхневі водні об'єкти зменшився на 60,11 млн м^3 (з 600,39 млн м^3 в 2021 р. до 540,28 млн м^3 в 2022 р.).

Забруднених зворотних вод скинуто 110,68 млн м^3 (в 2021 році – 120,33 млн м^3); з них 37,41 млн м^3 – без очистки, 73,27 млн м^3 – недостатньо очищених.

Насамперед, це обумовлено переходом з категорії якості зворотних вод "забруднені" на категорію "нормативно чисті" зворотних вод підприємства ТОВ ВКФ "Найс" (2021 рік – 18,06 млн м^3).

Також, в 2022 р. зменшив обсяг скиду забруднених зворотних вод ПрАТ "Дніпровський металургійний завод" м. Дніпро (на 1,93 млн м^3).

Скид зворотних вод з категорією якості "нормативно-очищені" зменшився на 10,93 млн м^3 (2021 рік – 172,14 млн м^3) і становив 161,21 млн м^3 в 2022 році. Це обумовлено зменшенням об'ємів скиду зворотних вод підприємствами:

– КП "Кривбасводоканал" (з 68,87 млн м^3 в 2021 р. до 63,76 млн м^3 в 2022 р.),
– КП "Дніпроводоканал" ДМР (з 21,68 млн м^3 в 2021 р. до 20,10 млн м^3 в 2022 р.),

– КП ДОР "Аульський водовід" (з 11,94 млн м^3 в 2021 р. до 10,41 млн м^3 в 2022 р.) .

У порівнянні з минулим роком, скид зворотних вод з категорією "нормативно чисті" (без очистки) зменшився на 39,52 млн м^3 і становив 268,40 млн м^3 (в 2021 році – 307,92 млн м^3). В першу чергу, це обумовлено переходом з категорії якості зворотних вод "нормативно чисті" на категорію "забруднені" підприємства ПрАТ "Петриківський рибгосп" (2021 рік – 12,29 млн м^3).

У порівнянні з минулим роком, обсяги використання кар'єрної та шахтної води зменшились на 2,38 млн м^3 і склали 20,76 млн м^3. Також, на 0,262 млн м^3 збільшились обсяги використання води на зрошення.

Використання зворотної (стічної) води, у порівнянні з минулим роком, зменшилось на 2,49 млн м^3.

Зменшились обсяги повторного водовикористання – на 78,576 млн м^3, послідовного – на 3,513 млн м^3.

Загальний скид стічних, шахтно-кар'єрних та колекторно-дренажних вод, у порівнянні з 2021 роком, зменшився на 78,72 млн м^3.

Порівняльний аналіз основних показників забору та використання води наведено у табл. 4.1.1.

Таблиця 4.1.1. Основні показники водокористування та водовідведення води, млн м^3 (обсяги оборотної, повторної і послідовно використаної води)

Види економічної діяльності	*2020 рік*		*2021 рік*		*2022 рік*	
	усього, млн м^3	*% економії свіжої води за рахунок оборотної*	*усього, млн м^3*	*% економії свіжої води за рахунок оборотної*	*усього, млн м^3*	*% економії свіжої води за рахунок оборотної*
Усього за регіоном	765,14	76,63	746,419	77,24	672,55	64,52
За видами економічної діяльності						
у тому числі:						
- промисловість	398,46	82,45	536,948	74,53	308,87	82,03
- сільське господарство	41,82	-	44,53		47,48	-
- транспорт	1,33	4,23	1,270	27,241	1,15	4,68
- будівництво	0,268	-	0,609		0,206	-
- торгівля та громадське харчування	0,091	-	0,011	-	0,053	-
- маттехзабезпечення	*	*	*	*	*	*
- житлокомунгосп та побутобслуговування	172,25	22,79	159,79	3,649	152,97	4,16

* не передбачено програмним забезпеченням звітності за формою №2ТП-водгосп (річна).

2. Забруднення поверхневих вод

Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

У 2022 р. у поверхневі водні об'єкти Дніпропетровської області було скинуто у складі зворотних вод – 497,0371 тис. т забруднюючих речовин. У порівнянні з 2021 р. спостерігалось збільшення сумарного обсягу скинутих

забруднюючих речовин на 123,873 тис. т.

Скиди *органічних речовин*, а саме, БСК та ХСК підприємствами-водокористувачами Дніпропетровської області, що звітують за формою № 2ТП-водгосп (річна) становили, відповідно, 1,8323 тис. т та 8,560 тис. т за рік.

Скиди *біогенних речовин* у водні об'єкти басейну річки Дніпро в межах Дніпропетровської області визначені за такими показниками як: азот амонійний, нітрит-іони, нітрат-іони, фосфати та становили роцi – 6,77 тис. т/рік.

Скиди *небезпечних речовин* (метали та інші) по Дніпропетровській області за 2022 рік становили:

– *важких металів*, які не входять до групи пріоритетних речовин: алюмінію – 0,0071143 тис. т, заліза – 0,0392151 тис. т, кобальту – 0,0000001 тис. т, марганцю – 0,0000245 тис. т, міді – 0,0005056 тис. т, хрому загального – 0,001163 тис. т, хрому 6+ – 0,0000024 тис. т, цинку – 0,0017957 тис. т;

– *несинтетичні показники групи важких металів*: 0,0000001 тис. т сполук кадмію, 0,0034693 тис. т сполук нікелю та 0,0000007 тис. т сполук свинцю;

– *несинтетичних забруднюючих речовин*: нафтопродуктів – 0,0293403 тис. т, СПАР – 0,015888 тис. т, карбамідів – 0,0042212 тис. т, фенолів – 0,0000533 тис. т.

Інформація про скиди в поверхневі водні об’єкти забруднюючих речовин у складі зворотних вод за 2022 рік в порівнянні з 2020 та 2021 роками, наведена у таблиці 4.2.1.

Таблиця 4.2.1. Забруднюючі речовини у складі зворотних вод

№	Скидання забруднюючих речовин за регіоном	2020 рік	2021 рік	2022 рік
		обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т
Перелік скинутих забруднюючих речовин				
1	$БСК_5$	2,1539	1,9925	1,8323
2	Нафтопродукти	0,038685	0,0355007	0,0293403
3	Завислі речовини	2,3931	2,2771	2,5667
4	Сухий залишок	163,755	161,3686	205,4639
5	Сульфати	36,2452	40,9387	41,2233
6	Хлориди	121,0422	150,9312	230,5138
7	Азот амонійний	0,6394	0,5392	0,3903
8	Феноли	0,0000445	0,0000339	0,0000533
9	Нітрати	5,5573	5,5071	5,4023
10	СПАР	0,0156429	0,0139237	0,015888
11	Залізо	0,036765	0,0367822	0,0392151
12	Мідь	0,0004485	0,0006021	0,0005056
13	Цинк	0,001546	0,0014928	0,0017957
14	Нікель	0,003488	0,003877	0,0034693
15	Хром 6+	0,0000032	0,0000017	0,0000024
16	Алюміній	0,0052804	0,0071915	0,0071143
17	Свинець	0,0000541	0,0000382	0,0000007
18	Кадмій	0,0000173	0,0000132	0,0000001
19	Кобальт	0,0000002	0,0000002	0,0000001
20	Карбамід	0,005019	0,0054648	0,0043312

№	Скидання забруднюючих речовин за регіоном	2020 рік	2021 рік	2022 рік
		обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т
21	Марганець	0,000047	0,0000513	0,0000245
22	Нітрити	0,2519	0,2197	0,2364
23	Фтор	0,000922	0,0053095	0,0040985
24	Ціаніди	0	0	0
25	Роданіди	0	0	0
26	ХСК	9,399	8,5025	8,560
27	Толуол	0	0	0
28	Фосфати	0,794592	0,7759055	0,7411315
29	Хром загальний	0,0012635	0,0013020	0,001163
	Всього:	**342,3408186**	**373,1640903**	**497,0371336**

Існуючі системи водопостачання та водовідведення області знаходяться переважно в незадовільному стані, очисні споруди працюють неефективно та потребують ремонту та реконструкції.

В цілому, перевантаження очисних споруд у більшості основних водокористувачів області не спостерігається, проте якість очищення стічних вод незадовільна, низка показників перевищує нормативи гранично-допустимого скиду забруднюючих речовин (ГДС) і не дозволяє досягнути категорії "нормативно-очищені".

Нижче наведені основні забруднювачі з категорією якості зворотних вод – недостатньо-очищені:

– КП "Дніпроводоканал" м. Дніпро – перевищення нормативів ГДС за вмістом азоту амонійного, завислих речовин, ХСК, хлоридів;

– КП ДОР "Аульський водовід" Кам'янський район – за вмістом фосфатів;

– КП "Павлоградводоканал" м. Павлоград – за вмістом азоту амонійного, сухого залишку, нафтопродуктів;

– МКП "Покровводоканал" м. Покров – за показниками: завислі речовини, нітрати, фосфати;

– КП "Новомосковськводоканал" – за вмістом завислих речовин, фосфатів, сухого залишку;

– КП "Тернівське житлово-комунальне підприємство" – за показниками: азот амонійний, залізо загальне;

– КП "Марганецьке ВУВКГ" ДОР" – за показниками: азот амонійний;

– ПрАТ "Енергоресурси" м. Нікополь – за вмістом фосфатів, алюмінію, ХСК, хрому, фторидів, нікелю;

– ПрАТ "ДТЕК Павлоградвугілля" – за вмістом хлоридів, сухого залишку;

– ДМПВК "Дніпро–Західний Донбас" – за вмістом завислих речовин, заліза загального, сульфатів, хлоридів, сухого залишку, ХСК, фосфатів, азоту амонійного, нітратів, нафтопродуктів.

Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)

Згідно узагальнених даних звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) за 2022 р., кількість підприємств зі скидом зворотних вод у водні об'єкти Дніпропетровської області складала 56. З них 29 підприємств – забруднювачі (в 2021 р. – 29), які здійснюють скид забруднених (без очистки та недостатньо-очищених) зворотних вод у водні об'єкти області. Найбільші з них:

- КП "Дніпроводоканал", м. Дніпро;
- ПрАТ "Петриківський рибгосп";
- ПрАТ "Центральний ГЗК", м. Кривий Ріг;
- ПАТ "Криворізький залізорудний комбінат", м. Кривий Ріг;
- ПрАТ "ДТЕК Павлоградвугілля", м. Павлоград;
- ПрАТ "Дніпровський металургійний завод", м. Дніпро;
- КП ДОР "Аульський водовід", Кам'янський район;
- КП "Павлоградводоканал";
- ДМП ВКГ "Дніпро-Західний Донбас";
- ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг";
- ПрАТ "Енергоресурси" м. Нікополь

Перелік підприємств-забруднювачів Дніпропетровської області за сферами діяльності станом на 01.01.2023 надані в таблиці 4.2.1.

Таблиця 4.2.1. Перелік підприємств-забруднювачів Дніпропетровської області за сферами діяльності станом на 01.01.2023

№ з/п	*Вид діяльності (КВЕД)*	*Назва водокористувачів області*	*Назва водо-приймача*	*Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м³*		
				всього	*без очистки*	*недостатньо-очищені*
А СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО, ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО						
03 Рибне господарство						
1	03.22 Прісноводне рибництво (аквакультура)	ПрАТ "Петриківський рибгосп"	р. Оріль	12532,4	12532,4	-
В ДОБУВНА ПРОМИСЛОВІСТЬ І РОЗРОБЛЕННЯ КАР'ЄРІВ						
05 Добування кам'яного та бурого вугілля						
2	05.10 Добування кам'яного вугілля	ПрАТ "ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ"	р. Самара	14828,4	1741,1	13087,3
07 Добування металевих руд						
3	07.10 Добування залізних руд	ПрАТ "Суха балка"	р. Інгулець	1248,9	1248,9	-
4		ПрАТ "Центральний ГЗК"	р. Інгулець	2203,8	2203,8	-
5		ПАТ "Криворізький залізорудний комбінат"	р. Інгулець	4650,5	4650,5	-

№ з/п	Вид діяльності (КВЕД)	Назва водокористувачів області	Назва водоприймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. $м^3$		
				всього	без очистки	недостатньо-очищені
08 Добування інших корисних копалин і розроблення кар'єрів						
6	08.12 Добування піску гравію глин і каоліну	ТОВ "Нерудбудматеріали"	р. Саксагань	4,0	4,0	-
7		ТОВ "Об'єднання Новомиколаєвський кар'єр"	р. Мокра Сура	371,7	371,7	-
С ПЕРЕРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ						
24 Металургійне виробництво						
8	24.10 Виробництво чавуну сталі та феросплавів	ПрАТ "Дніпровський металургійний завод" м. Дніпро	р. Дніпро	2330,2	2330,2	-
9		ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"	р. Інгулець	2272,9	2272,9	-
27 Виробництво електричного устаткування						
10	27.20 Виробництво батарей і акумуляторів	ТОВ ДДЗ "Енергоавтоматика"	р. Самара	77,0	-	77,0
28 Виробництво машин і устаткування н. в. і. у.						
11	28.92 Виробництво машин і устаткування для добувної промисловості та будівництва	ТОВ "МЕТІНВЕСТ-КРМЗ"	р. Саксагань	168,2	-	168,2
30 Виробництво інших транспортних засобів						
12	30.20 Виробництво залізничних локомотивів і рухомого складу	ПрАТ "Дніпровагонмаш"	р. Дніпро	148,8	148,8	-
Е ВОДОПОСТАЧАННЯ; КАНАЛІЗАЦІЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ						
13	36.00 Забір очищення та постачання води	КП "Тернівське житлово-комунальне підприємство"	р. Самара	1107,3	-	1107,3
14		ДМПВКГ "Дніпро-Західний Донбас" Синельниківський район	р. Дніпро	2287,0	1201,4	1085,6
15		КП "Павлоградводоканал"	р. Самара	2524,8	-	2524,8
16		КП "Новомосковськ водоканал"	р. Самара	1885,7	-	1885,7
17		КП "Нікопольводоканал" НМР	р. Дніпро	1121,1	1121,1	-
18		КП ДОР "Аульський водовід"	р. Дніпро	3124,3	-	3124,3
19		МКП "Покровводоканал"	р. Базавлук	783,9	-	783,9

№ з/п	Вид діяльності (КВЕД)	Назва водокористувачів області	Назва водоприймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. $м^3$		
				всього	без очистки	недостатньо-очищені
20		КП “Синельниківський міський водоканал“ДОР“	р. Дніпро	394,8	-	394,8
21		КП “Фрунзенське ЖКП“	р. Інгулець	26,5	-	26,5
22		КП “Дніпроводоканал“ДМР	р. Мокра Сура	5248,7	-	5248,7
			р. Дніпро	46464,9	6944,2	39520,7
23		КП “Марганецьке ВУВКГ”	р. Томаківка	1033,1	-	1033,1
			Р. Ревун	387,9	387,9	-
24		КП “ЖИТЛОКОМПЛЕКС” ПМР	р. Саксагань	67,2	6,2	61,0
25		ПрАТ “Енергоресурси”	р.Дніпро	3101,8	-	3101,8
G ОПТОВА ТА РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ; РЕМОНТ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ І МОТОЦИКЛІВ						
47 Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами						
26	47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	ТОВ “Метро Кеш енд Кері Україна” (Філія ТОВ “Метро Кеш енд Кері Україна” №26)	р. Кільчень	3,8	-	3,8
H ТРАНСПОРТ СКЛАДСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ПОШТОВА ТА КУР'ЄРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ						
49 Наземний і трубопровідний транспорт						
27	49.41 Вантажний автомобільний транспорт	ТОВ “Торгівельно-транспортна компанія”	р. Дніпро	1,2	-	1,2
52 Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту						
28	52.21 Допоміжне обслуговування наземного транспорту	ВСП “Дніпровська дирекція” філії “Центр будівельно-монтажних робіт та експлуатації будівель і споруд” акціонерного товариства “Українська залізниця”	р. Дніпро	247,6	247,6	-
Q ОХОРОНА ЗДОРОВ’Я ТА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ						
86 Охорона здоров'я						
29	86.10 Діяльність лікарняних	ДП “Санаторій “СЛАВУТИЧ” ім. Б.В. Пашковського”	р. Дніпро	29,5	-	29,5

№ з/п	*Вид діяльності (КВЕД)*	*Назва водокористувачів області*	*Назва водо-приймача*	*Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м³*		
				всього	*без очистки*	*недостатньо-очищені*
	закладів	м. Верхньодніпровськ				
Всього:				**110677,9**	**37412,7**	**73265,2**

3. Стан поверхневих вод

Екологічний стан та потенціал поверхневих вод

Постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 758 "Порядок здійснення державного моніторингу вод" визначено одним з суб'єктів державного моніторингу вод Держводагентство, на яке покладено здійснення державного моніторингу масивів поверхневих вод, включаючи прибережні води.

Відповідно до "Порядку здійснення державного моніторингу вод", затвердженого наказом Держводагентства України від 24.06.2020 № 587, лабораторія моніторингу вод та ґрунтів РОВР у Дніпропетровській області в 2022 році здійснювала контроль в 16 постійних пунктах спостереження масивів поверхневих вод. Пункти спостереження розташовані на річках:

- р. Дніпро (Кам'янське водосховище) – 2 створи;
- р. Дніпро (Дніпровське водосховище) – 5 створів;
- р. Дніпро (Каховське водосховище) – 4 створи;
- р. Інгулець – 2 створи;
- р. Саксагань (Макортовське водосховище) – 1 створ;
- Канал Дніпро–Кривий Ріг – 2 створи.

Місця розташування та періодичність відбору проб в цих пунктах наведені в таблиці 4.3.1.

Таблиця 4.3.1.Місця розташування та періодичність відбору проб у пунктах спостереження

№ з/п	*Місце розташування пунктів спостереження*	*Періодичність відбору проб*
Кам'янське водосховище (суббасейн Середнього Дніпра)		
1	476 км, м. Верхньодніпровськ, питний в/з	щомісячно
2	462 км, смт Аули, питний в/з м. Дніпро та м. Кам'янське	щомісячно
Дніпровське водосховище (суббасейн Нижнього Дніпра)		
3	420 км, м. Дніпро, правий берег, Кайдакський питний в/з	щомісячно
4	420 км, м. Дніпро, лівий берег, Ломовський питний в/з	щомісячно
5	404 км, м. Дніпро, ВП "ПдТЄС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго", питний в/з	щомісячно
6	372 км, с. Воронове, питний в/з водоводу ДМП ВКП "Дніпро-Західний Донбас"	щомісячно
7	365 км, с. Військове, питний в/з Солонянського району	щомісячно

№ з/п	*Місце розташування пунктів спостереження*	*Періодичність відбору проб*
Каховське водосховище (суббайсен Нижнього Дніпра)		
8	245 км – м. Марганець, питний в/з	щомісячно
9	236 км – КП "Дніпро", с. Придніпровське	щомісячно
10	228 км – м. Нікополь, питний в/з	щомісячно
11	201 км – м. Покров, питний в/з	щомісячно
Канал Дніпро–Кривий Ріг (суббасейн Нижнього Дніпра)		
12	196 км – с. Мар'янське, ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг	щомісячно
13	канал Дніпро-Кривий Ріг, Південне в-ще, 43 км, питн. в/з	щомісячно
р. Саксагань (Макортівське водосховище) (суббасейн Нижнього Дніпра)		
14	65 км – КП ПМР "Житлокомплекс" питний в/з м. П'ятихатки	щомісячно
р. Інгулець (суббасейн Нижнього Дніпра)		
15	335 км – Карачунівське водосховище, питний в/з м. Кривий Ріг	щомісячно
16	265 км – с. Андріївка	щомісячно

Протягом 2022 року, відповідно до Програми, лабораторією РОВР у Дніпропетровській області відібрано 92 проби води та виконано 1843 гідрохімічних вимірювань (таблиця 4.3.2).

Таблиця 4.3.2. Показники виконання Програми

Показники виконання	*Одиниці виміру*	*I квартал*	*II квартал*	*III квартал*	*IV квартал*	*Всього 2022 р.*
За Програмою гідрохімічного моніторингу поверхневих вод	проб вимірювань	*48* *928*	*11* *231*	*18* *369*	*15* *315*	*92* *1843*

Порівняльний аналіз стану водних об'єктів басейну р. Дніпро за гідрохімічними показниками

Річка Дніпро

Щомісячно, протягом року, лабораторією виконувались вимірювання за 21 показниками гідрохімічного складу поверхневої води.

Результати вимірювань середньорічних концентрації (в мг/дм^3) за основними показниками забруднення по Кам'янському, Дніпровському та Каховському водосховищам за 2021 – 2022 рр. наведені у таблицях 4.3.3., 4.3.4., 4.3.5.

Таблиця 4.3.3. Основні показники забруднення Кам'янського водосховища у 2021 – 2022 рр.

Показники вимірювання	*Кам'янське водосховище (суббасейн Середнього Дніпра), пункти моніторингу*	
	Питний водозабір м. Верхньодніпровськ	*Питний водозабір м. Верхньодніпровськ*
	2021 р. / 2022 р.	
$БСК_5$	2,9/2,8	2,8/2,6
ХСК	30,4/30,9	29,7/30,4
Амоній-іони	0,37/0,38	0,35/0,36
Сухий залишок	269/253	265/263

Показники вимірювання	*Кам'янське водосховище (суббасейн Середнього Дніпра), пункти моніторингу*	
	Питний водозабір м. Верхньодніпровськ	*Питний водозабір м. Верхньодніпровськ*
	2021 р. / 2022 р.	
Сульфат-іони	32,01/30,65	31,45/30,66
Хлорид-іони	27,18/23,34	26,37/25,21
Залізо загальне	0,11/0,12	0,11/0,11
Нафтопродукти	0,054/0,055	0,046/0,048
Марганець	0,06/0,06	0,06/0,07

Таблиця 4.3.4. Основні показники забруднення Дніпровського водосховища у 2021 – 2022 рр.

Показники вимірювання	*Дніпровське водосховище (суббасейн нижнього Дніпра), пункти спостереження*				
	Кайдакський питний водозабір м. Дніпро	*Ломовський питний водозабір м. Дніпро*	*Питний водозабір ВП "ПдТЄС" АТ "ДТЕК Дніпроенерго"*	*Питний водозабір водоводу ДМП ВКП "Дніпро-Західний Донбасс", с. Воронове*	*с. Військове, питний водозабір Солонянського району*
	2021 / 2022				
$БСК_5$	2,8 / 2,6	2,7 / 2,6	2,8 / 2,7	2,9 / 3,0*	2,9 / 3,0*
ХСК	30,1 / 30,7	30,4 / 30,8	30,1 / 30,7	29,0 / 30,0*	29,7 / 29,5*
Амоній-іони	0,35 / 0,42	0,33 / 0,36	0,35 / 0,36	0,32 / 0,34*	0,33 / 0,32*
Сухий залишок	282 / 278	281 / 278	328 / 318	293 / 309*	300 / 312*
Сульфат-іони	38,6 / 33,6	37,7 / 34,7	52,7 / 54,3	44,4 / 50,9*	47,8 / 54,1*
Хлорид-іони	30,7 / 27,1	28,9 / 27,1	41,3 / 36,9	32,3 / 31,9*	33,9 / 28,4*
Залізо загальне	0,12 / 0,17	0,13 / 0,13	0,13 / 0,13	0,13 / 0,13*	0,12 / 0,09*
Нафтопродукти	0,05 / 0,05	0,06 / 0,06	0,05 / 0,05	0,04 / 0,04*	0,05 / 0,04*
Марганець	0,06 / 0,08	0,06 / 0,08	0,06 / 0,08	0,06 / 0,04*	0,05 /0,03*

Таблиця 4.3.5. Основні показники забруднення Каховського водосховища у 2021 – 2022 рр.

Показники вимірювання	*Каховське водосховище (суббасейн нижнього Дніпра), пункти спостереження*					
	Питний водозабір м. Марганець	*Питний водозабір м. Нікополь*	*Питний водозабір м. Покров*	*ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг, с. Мар'янське*	*Питний водозабір м. Кривий Ріг, Південне водосховище*	*Питний водозабір с. Придніпровське КП «Дніпро»**
	2021 р. / 2022 р.					
1	2	3	4	5	6	7
$БСК_5$	2,5/2,2*	2,7/2,3*	2,7/2,3*	2,5/2,4*	2,6/1,9*	2,4/2,1*

1	2	3	4	5	6	7
ХСК	29,2/27,5*	29,4/27,8*	29,2/27,2*	29,1/27,3*	28,4/27,1*	29,4/27,9*
Амоній-іони	0,25/0,27*	0,24/0,24*	0,23/0,19*	0,23/0,20*	0,21/0,25*	0,26/0,27*
Сухий залишок	289/273*	288/274*	305/304*	302/300*	319/304*	295/268*
Сульфат-іони	40,2/47,1*	39,9/42,1*	43,1/45,7*	45,4/49,0*	55,8/59,8*	42,2/47,1
Хлорид-іони	34,7/28,4*	34,0/29,3*	35,9/33,7*	37,1/34,6*	38,0/41,7*	34,8/31,0*
Залізо загальне	0,13/0,12*	0,13/0,09*	0,14/0,10*	0,12/0,10*	0,14/0,15*	0,14/0,16*
Нафтопродукти	0,06/0,03*	0,04/0,03*	0,05/0,03*	0,04/0,03*	0,05/0,03*	0,04/0,04*
Марганець	0,03/0,02*	0,03/0,02*	0,04/0,02*	0,03/0,02*	0,02/0,03*	0,05/0,02*

Примітка:
* середні показники за період січень-лютий 2022 р.

Порівняльний аналіз якості води р. Дніпро (Кам'янське, Дніпровське, Каховське водосховища) по пунктах спостереження протягом 2021 – 2022 рр. дозволяє зробити такі висновки:

1. Якість річкової води в районах основних питних водозаборів річки Дніпро суттєво не змінилася в порівнянні з 2021 р. В 2022 р. середньорічні концентрації показників солевмісту води р. Дніпро в межах Дніпропетровської області – на рівні значень минулого року. Так, середньорічний вміст сухого залишку – 278 мг/дм^3, сульфат-іонів – 36,79 мг/дм^3, хлорид-іонів – 27,92 мг/дм^3. За такими показниками забруднення як: залізо загальне, нафтопродукти якість води у порівнянні з минулим роком не змінилася (залізо загальне – 0,13 мг/дм^3 у 2021 р., 0,13 мг/дм^3 у 2022 р., нафтопродукти – 0,05 мг/дм^3 у 2021 р., 0,05 мг/дм^3 у 2022 р.). За показниками ХСК, марганець, амоній-іони якісний стан води погіршився у порівнянні з 2021 р. (ХСК – 29,5 мгО/дм^3 у 2021 р., 30,7 мгО/дм^3 у 2022 р., марганець – 0,05 мг/дм^3 у 2021 р., 0,07 мг/дм^3 у 2022 р. амоній-іони – 0,29 мг/дм^3 у 2021 р., 0,38 мг/дм^3 у 2022 р.).

2. Спостерігається деяке збільшення мінералізації води уздовж каскаду дніпровських водосховищ: сухий залишок з 253 мг/дм^3 у створі питний водозабір м. Верхньодніпровськ (Кам'янське водосховище) до 318 мг/дм^3 питний водозабір ВП "ПдТЄС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго", хлорид-іони – з 23,3 мг/дм^3 до 36,9 мг/дм^3, сульфат-іони – з 30,7 мг/дм^3 до 54,3 мг/дм^3. Насамперед, це обумовлено впливом високомінералізованих приток р. Дніпро та зворотних вод великих міст, які розташовані уздовж річки.

3. Максимальні значення за показниками органічного забруднення фіксувались в районах питних водозаборів річки в липні-вересні: ХСК – до 35,4 мгО/дм^3, БСК$_5$ – до 4,4 мгО$_2$/дм^3, амоній-іони- 0,68 мг/дм^3, залізо загальне – 0,32 мг/дм^3, фосфат-іони – 1,07 мг/дм^3, марганець – 0,27 мг/дм^3. Найнижчі значення за вмістом розчиненого кисню визначені в липні-серпні – до 5,44 мгО$_2$/дм^3.

Зростання вмісту марганцю, БСК$_5$, ХСК, фосфат-іонів, амоній-іонів та зниження розчиненого кисню, як зазвичай, спостерігалось в другій половині літа і на початку осені, як наслідок встановлення високих температур повітря і води, а також росту біохімічних процесів.

Річка Інгулець

В 2022 р. гідрохімічний контроль річки Інгулець проводився відповідно до Програми по двох створах (в частині діагностичного моніторингу поверхневих вод):

– Карачунівське водосховище, питний водозабір м. Кривий Ріг;

– р. Інгулець, с. Андріївка, гідропост.

Відбір проб з Карачунівського водосховища та з р. Інгулець враховуючи військову ситуацію у Дніпропетровській області, з березня місяця не проводився.

Середньорічні дані (в мг/дм^3) за основними показниками забруднення у р. Інгулець за 2021 рр. приведені в таблиці 4.3.6.

Таблиця 4.3.6 Основні показники забруднення у р. Інгулець за 2021 – 2022 рр.

Найменування показника вимірювання	*Карачунівське водосховище (суббасейн нижнього Дніпра), м. Кривий Ріг*	*с. Андріївка (суббасейн нижнього Дніпра)*
	2021 р. / 2022 р.	
$БСК_5$	2,7 / 2,3*	3,1 / 2,2*
ХСК	29,9 / 27,7*	32,0 / 28,3*
Амоній-іони	0,24 / 0,21*	0,31 / 0,29*
Сухий залишок	895 / 917*	3500 / 6032*
Сульфат-іони	331,7 / 345,7*	628,0 / 660,9*
Хлорид-іони	103,0 / 101,0*	1288,1 / 2659,0*
Залізо загальне	0,11 / 0,09*	0,14 / 0,11*
Нафтопродукти	0,04 / 0,02*	0,06 / 0,03*
Марганець	0,03 / 0,02*	0,05 / 0,03*

Річка Саксагань

Річка Саксагань – ліва притока р. Інгулець. В 2022 році враховуючи військову ситуацію у Дніпропетровській області, з березня місяця спостереження за якісними показниками річки не здійснювалися по створу Макортовське водосховище КП ПМР "Житлокомплекс" питний в/з с. Макорти.

Результати вимірювань середньорічних концентрації (в мг/дм^3) за основними показниками забруднення за 2022 рік приведені у таблиці 4.3.7.

Таблиця 4.3.7. Основні показники забруднення у р. Саксагань за 2021 – 2022 рр.

Показники вимірювання	*КП ПМР "Житлокомплекс", питний в/з м. П'ятихатки (суббасейн Нижнього Дніпра)*
	2021 р. / 2022 р.
Сухий залишок	3661 / 3714*
Сульфат-іони	1499,8 / 1612,6*
Хлорид-іони	516,1 / 507,0*
Амоній-іони	0,32 / 0,24*
Нафтопродукти	0,05 / 0,07*
Залізо загальне	0,11 / 0,12*

Показники вимірювання	*КП ПМР "Житлокомплекс", питний в/з м. П'ятихатки (суббасейн Нижнього Дніпра)*
	2021 р. / 2022 р.
$БСК_5$	2,7 / 2,4*
ХСК	30,6 / 29,5*
Марганець	0,03 / 0,04*

Примітка: * середні показники за період січень-лютий 2022 р.

В порівнянні з 2021 р., якісний стан води р. Саксагань за санітарними показниками майже не змінився, але за показниками солевмісту (сухий залишок, хлориди, сульфати) спостерігалось підвищення.

Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

ДУ "Дніпропетровський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України" на виконання доручення МОЗ України від 24.02.2022 в зв'язку з введенням воєнного стану в країні крім планових моніторингових досліджень, здійснює щоденний морніторинг якості питної води, яка подається населенню області, за показниками визначеними МОЗ України. Лабораторні дослідження питної води здійснюються за фізики-хімічними та мікробіологічними показниками на відповідність ДСанПіН 2.2.4-171-10 "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною" та ДСанПІН "Показники безпечності та окремі показники якості питної води в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуаціях іншого характеру".

За період воєнного стану в 2022 р. в порядку щоденного моніторингу на території області в лабораторіях структурних підрозділів ДУ "Дніпропетровський ОЦКПХ МОЗ України" досліджено 6 539 проб питної води, в яких проведено 41386 досліджень за фізико-хімічними показниками, з яких нестандартних – 5168 (12,5 %) та 27187 досліджень за мікробіоллогічними показниками, з них – 2 дослідження 90,07%) з відхиленням від нормативів. За результатами щоденного моніторингу питної води відхилення від нормативів відмічались, в основному, за показниками хлороформу, окиснюваності перманганатної, кольоровості, каламутності – у воді з поверхневих водойм та присмаку і сухого залишку у воді з підземних джерел.

Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

Згідно із Законом України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів" – вода питна є харчовим продуктом, придатним для споживання людиною.

Відповідно до вимог чинного законодавства, Державних санітарних норм та правил "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною" – ДСанПіН 2.2.4-171-10 (із змінами) – та ДСанПІН "Показники

безпечності та окремі показники якості питної води в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуаціях іншого характеру" систематичний виробничий контроль за безпечністю та якістю питної води від місця водозабору до місця її споживання здійснюють підприємства питного водопостачання.

ДУ "Дніпропетровський обласний лабораторний центр МОЗ України" та його структурні підрозділи на території області здійснюють вибірковий лабораторний контроль якості та безпечності питної води за санітарно-хімічними, мікробіологічними, вірусологічними, паразитологічними, токсикологічними та радіологічними показниками в рамках програми Державного соціально-гігієнічного моніторингу.

За період 2022 на території обстежено з лабораторним дослідженням води 190 індівідуальних та 113 громадських колодязів, з них не відповідали санітарно-гігієнічним нормативам щодо їх облаштування відповідно 53,1 % і 88,4 %. Всього досліджено за санітарно-хімічними показниками 319 проб води з індівідуальних колодязів, з яких 32,6 % з відхіленням від норм, в тому числі за вмістом нітратів 13,2 %. З громадських колодязів досліджено 427 проб води, з яких не відповідає нормам 39,2 % , в тому числі за вмістом нітратів – 8,1 %.

За мікробіологічними показниками досліджено 179 проб води з індівідуальних та 205 проб з громадських колодязів, з яких не відповідали нормативам відповідно 29,6 % та 28,7 %.

Перевищення нориативів за вмістом нітратів у питній воді з підземних джерел водопостачання було зареєстровано на наступних територіях Дніпропетровської області: у питній воді із громадських колодязів у містах Жовті Води, Синельникове та Криворізькому районі; у питній воді з індівідуальних колодязів у містах Жовті Води, Синельникове та Криворізькому районі

За результатами соціально-гігієнічного моніторингу якості питного водопостачання населення області надавались інформації в органи влади і місцевого самоврядування, управління Держпродспоживслужби та керівникам об'єктів водопостачання для розробки цільових програм і прийняття відповідних заходів щодо доведення якості питної води до встановлених нормативів.

За період воєнного стану протягом 2022 року на території області групових захворювань та спалахів гострих кишкових чи інших інфекцій, пов'язаних з водним фактором передачі та питним водопостачанням, не зареєстровано.

4. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

У рамках Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки відповідно до розпорядження голови облдержадміністрації від 20.12.2021 № Р-1010/0/3-21 "Про розподіл коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів у 2022 році" (із змінами) за рахунок коштів обласного бюджету виконувались роботи по об'єктам:

“Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану старого русла річки Оріль на території Царичанського та Петриківського районів Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – виконано роботи з розчищення руслової перемички протяжністю 100 м біля с. Сорочине та роботи з укладення бутового каменю та щебню на гребнях об’ємом 5 506 м^3 (кредиторська заборгованість по Регіональному офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області – 9,8 млн грн).

“Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану р. Чаплинка на території Іванівської сільської ради Петриківського району Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – виконано коригування проєктно-кошторисної документації;

“Поліпшення умов відтворення водних живих ресурсів з влаштуванням нерестових ділянок на р. Самара в районі садибних ділянок Дніпровського району – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – завершено реалізацію проєкту, в рамках якого розчищено 1,069 км річки Самара та влаштовано 2 зимувальні ями для збереження біоресурсів у зимовий період, зокрема у поточному році профінансовано залишок суми договору.

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

На території Дніпропетровської області розвинені різноманітні типи байрачних лісів, балкові ландшафти з осередками ендемічної степової флори та фауни. У межах області є реліктовий Самарський бір – унікальне природне утворення, якому немає рівних у світі. У долинах степових річок і балках на поверхню виходять кристалічні породи, на яких формуються своєрідні біогеоценози. У долинах малих річок формуються багаті біологічним різноманіттям заплавно-борові та водно-болотні комплекси.

З метою розширення площі територій природоохоронного призначення, поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття у 2017 році рішенням Дніпропетровської обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII затверджено Проєкт схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області.

Загальна характеристика

Усі елементи екомережі утворюють єдине ціле, об’єднують ділянки природних ландшафтів у територіальну цілісну систему. З огляду на функції, площу, видовий склад рослинного та тваринного світу в національній екологічній мережі виділяються елементи міжнародного, загальнодержавного та місцевого значення. У Дніпропетровській області визначені природні регіони, природні ядра, природні коридори та буферні зони.

Ядра екомережі. У класичному розумінні ядро екомережі (“core”) – це будь-яка територія (акваторія), в межах якої існують достатні умови для збереження певного комплексу видів аборигенної або переважно аборигенної біоти, природних екосистем і які здатні забезпечити подальше існування цих видів та екосистем, в усякому разі на певний найближчий (перші десятки-сотні років) час. Часто як в англомовній оригінальній літературі, так і в українських фахових публікаціях поняття *“ядро екомережі”* асоціюють також з поняттям *“ключова територія”* екомережі і вживають ці терміни як синоніми. Однак більш коректно ці поняття розділити, розглядаючи ключову територію як більш широке у порівнянні з ядром поняття. Ядро екомережі – це (по аналогією з ядром біосферного заповідника) цілісний природно-територіальний комплекс, в межах якого зберігається певний вид ландшафту з характерним для нього набором природних і слабо трансформованих екосистем, здатний до саморегуляції інформаційних та речовинно-енергетичних потоків взагалі на різних ієрархічних рівнях. Звісно, чим більше розміри території і чим компактніша конфігурація ядра, тим більше можливостей щодо саморегуляції і

стабільного подальшого існування і саморозвитку екосистем і популяцій. Однак, для різних типів екосистем, для різних видів організмів мінімальні необхідні розміри ядер можуть варіювати у великому діапазоні, який також може бути особливим для кожної конкретної одиниці ландшафтного районування. Функціонально ядра екомережі є оселищами для стабільних, повночленних популяцій аборигенних видів флори і фауни, а для вузькоендемічних та дуже рідкісних видів можуть слугувати головними рефугіумами (природними сховищами), в яких зберігаються або повністю всі природні популяції, або принаймні їхня більша частина.

Ключовими територіями екомережі можуть бути не лише значні за розмірами і цілісні природно-територіальні комплекси (ядра), але також і більш фрагментовані, локальні території, в тому числі незначних розмірів, у межах яких зберігаються не обов'язково повночленні ландшафтні комплекси, однак які відіграють роль оселищ для аборигенних видів флори та фауни, природних та напівприродних екосистем, відповідних даному ландшафту, а також (або) є естетично цінними ландшафтами, еталонними ділянками традиційного культурного або історичного ландшафту, репрезентують важливі ділянки геологічної спадщини тощо. За конфігурацією, на відміну від ядер екомережі в суворому (вузькому) розумінні останніх, ключові території можуть мати лінійну або кластерну конфігурацію, тобто це можуть бути вузькі смуги природної рослинності уздовж русел річок або по балках, ланцюжки невеликих озер або боліт на тлі агроландшафтів тощо. Такі ділянки одночасно виконують функції як ключових територій, так і екологічних коридорів.

Екокоридори, або сполучні території екомережі. На відміну від ключових територій та ядер екомережі, коридори можуть не мати чітких меж на місцевості, і на різних рівнях організації геосистем – популяційно-видовому, ценотичному, ландшафтному, геохімічному, можуть мати різні форми, конфігурацію, різні межі вертикального охоплення в літосфері та атмосфері і т.д. Наприклад, коридори для видів птахів можуть охоплювати не лише селітебні ландшафти, але й промислові та техногенні зони (наприклад деякі види соколів можуть обирати для гніздівлі промислові труби та градирні металургійних або коксохімічних підприємств, види риб водоплавні птахи обирають для зимівлі теплі ділянки з незамерзаючою водою на водоймах-охолоджувачах тепло станцій тощо. Екологічними коридорами для комплексу прісноводних видів організмів можуть бути не лише річки і струмки, що протікають через ділянки щільної міської забудови, але й магістральні, зрошувальні або дренажні канали тощо. Наприклад, гідрографічна мережа регіону включно з усіма річками, балками, ставками, іншими водоймами є прикладом системи сполучних коридорів, на які як на нитку намиста, нанизуються ключові території та відновлювальні ділянки. Другим прикладом чітко позначених на місцевості екокоридорів є вся мережа польових, придорожніх та водозахисних лісосмуг. Класична інтерпретація екомережі західноєвропейськими авторами, які спираються в свою чергу на принципи міграційної теорії біогеографії, передбачає розподіл екокоридорів на

ландшафтні (достатньо широкі смуги, які охоплюють витягнуті на великі відстані ділянки, в межах яких зберігаються характерні для даної місцевості сполучення ландшафтних фацій та урочищ); *лінійні* (вузькі і як правило протяжні коридори з неповноцінним спектром екосистем або представлені взагалі 1-2 типами біотопів, наприклад русло річки з вузькими береговими смугами в оточенні польових або урбаністичних ландшафтів); і *коридори-містки*. Останні являють собою ланцюжки відносно близько розташованих один від одного острівців з природними або напівприродними екосистемами чи лише їхніми фрагментами, розрізнених фоновими антропогенними ландшафтами (наприклад, полями). Відстані між острівцями є не критичними для переміщення по них певних видів тварин або поширення певних видів тварин або інших організмів, однак ці переміщення відбуваються періодично "стрибками", "перебіжками" від ядра до ядра.

Відновлювальні ділянки екомережі можуть трактуватися в достатньо широких межах. По суті це можуть будь-які антропогенно змінені або повністю трансформовані ландшафти, які однак на період проектування і реалізації екологічної мережі вже не використовуються за попереднім господарським призначенням, певною мірою натуралізувалися, або принаймні процеси ренатуралізації в них вже намітилися з перспективою подальшої демутації екосистем до стану, наближеного до природного. Прикладами відновлювальних ділянок у складі екомережі Дніпропетровської області можуть бути покинуті толоки (вигони для худоби) навколо бувших ферм, здичавілі покинуті сади, повністю знелюднені невеликі села, землі військових полігонів, відвали кар'єрів та шахт, осушені рибогосподарські ставки, водозбірні басейни на полях, які більше не використовуються і т.ін. Там, де такі ділянки можливо було дешифрувати на супутникових зображеннях під час складання схеми екомережі області в рамках даного проекту, їх було приєднано до загальних контурів ключових територіальних комплексів екомережі.

У більш віддаленій перспективі для організації збалансованих територіальних систем, в яких передбачається виведення з інтенсивного господарського обігу додаткових площ земель (акваторій), під відновлювальні ділянки пріоритетно визначати, наприклад, розорані нині схили крутосхили, ділянки з засоленням ґрунтів, подовидні заглиблення на вододільних поверхнях.

З часом, за позитивної динаміки процесів ренатуралізації екосистем, відновлювальні ділянки можуть змінювати статус у складі екомережі і переходити до категорії ключових територій і ядер так само як і до категорії екокоридорів.

Буферні зони екомережі є бажаним але не обов'язковим структурним елементом екомережі, особливо на ранніх стадіях її формування, коли надзвичайно важко виділити навіть ключові території. Такі зони створюються навколо ключових ділянок, сполучних територій (коридорів), і можуть встановлювалися за необхідності також і навколо відновлювальних ділянок. На відміну від усіх попередніх ділянок буферні зони мають найбільш лояльний режим охорони, з можливістю використовувати їх у такі способи, які не будуть

спричиняти до негативних наслідків у межах ключових територій, для захисту яких власно і виділяють буферні зони. Режим обмежень буферної зони в загальних рисах схожий на режим буферної зони біосферного заповідника. В сучасних умовах через проблеми, пов'язані з недосконалістю земельного законодавства та законодавства про екомережу виділяти буферні зони дуже проблематично, і раціональніше їх проектувати вже після нанесення на землевпорядних картографічні матеріали, надання статусу і забезпечення природоохоронного режиму ключовим ділянкам, ядрам і коридорам екомережі.

Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

На сучасному етапі розвитку господарювання в межах Дніпропетровської області спостерігається посилення впливу антропогенних чинників на структурні елементи екомережі (див. табл. 5.1.1) та стан біорізноманіття. Зокрема відбувається відновлення діяльності гірничодобувних підприємств, відведення нових територій під будівництво кар'єрів по видобутку корисних копалин, промислових об'єктів, житлової забудови, влаштування полігонів твердих побутових відходів. До складу цих земель значною мірою потрапляють і природні території, які могли б стати елементами екомережі, але втрачаються безповоротно внаслідок вище зазначеної діяльності. За останні роки підсилився вплив на балково-степові екосистеми, які займають важливе місце в системі екомережі Дніпропетровської області. Тут через надмірне випасання (або навпаки раптове припинення випасу), постійні випалювання сухих залишків природної трав'яної рослинності. Останній є причиною значних трансформацій у видовому складі та характері угруповань степової рослинності.

Помітно скоротилась кількість вегетуючих та квітучих ефемероїдів і ефемерів, у тому числі рідкісних та зникаючих видів, занесених до Червоної книги України. З другого боку, після випалів звільнені екологічні ніші швидко заповнюють види з активною екологічною стратегією, внаслідок чого ділянки ковилових та типчакових степів починають поступово заміщуватися угрупуваннями пирію повзучого, куничника наземного та інших довгокореневищних злаків. Полезахисні лісосмуги повсюдно, а особливо в південних районах області, потерпають не тільки від випалів, але й від незаконних рубок. Внаслідок цього значна частина лісосмуг втратила захисні функції, має вигляд дуже розріджених насаджень, а подекуди знищена повністю.

У більш задовільному стані знаходяться землі лісового фонду, які є важливим елементом екомережі, але в області, яка знаходиться в степовій зоні, ліси займають незначні площі і не можуть суттєво впливати на формування безперервного екологічного каркасу. Крім того, в лісах відбуваються лісовідновні та суцільні санітарні рубки, нерідко трапляються лісові пожежі, влаштовуються локальні кар'єри для видобутку піску, що загалом також поступово знижує захисну роль лісів для довкілля та їх значення як елементів екомережі.

Таблиця 5.1.1. Складові структурних елементів екологічної мережі

Категорії об'єктів ПЗФ	*Об'єкти ПЗФ*									*% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ*
	загальнодержавного значення			*місцевого значення*			*разом*			
	кількість, од.	*площа, га*		*кількість, од.*	*площа, га*		*кількість, од.*	*площа, га*		
		усього	*у тому числі надана в постійне користування*		*усього*	*у тому числі надана в постійне користування*		*усього*	*у тому числі надана в постійне користування*	
Природні заповідники	1	3766,2	3766,2	-	-	-	1	3766,2	3766,2	-
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Регіональні ландшафтні парки	-	-	-	4	14099,66	-	6	14413,66	-	-
Заказники, усього	25	32573,78	X	82	48388,99	X	107	80962,77	X	-
у тому числі:										-
ландшафтні	16	28538,78	X	49	39002,29	X	63	67541,07	X	-
лісові	5	2955	X	3	1021	X	8	3976	X	-
ботанічні	2	332	X	19	4710	X	21	5042	X	-
загальнозоологічні	-	-	X	1	287	X	1	287	X	-
орнітологічні	2	748	X	3	462,6	X	5	1210,6	X	-
ентомологічні	-	-	X	4	462,6	X	4	462,1	X	-
іхтіологічні	-	-	X	2	2422	X	2	2422	X	-

Продовження таблиці 5.1.1.

Категорії об'єктів ПЗФ	*Об'єкти ПЗФ*									*% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ*
	загальнодержавного значення			*місцевого значення*			*разом*			
	кількість, од.	*площа, га*		*кількість, од.*	*площа, га*		*кількість, од.*	*площа, га*		
		усього	*у тому числі надана в постійне користування*		*усього*	*у тому числі надана в постійне користування*		*усього*	*у тому числі надана в постійне користування*	
гідрологічні	-	-	X	1	22	X	1	22	X	-
загальногеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
палеонтологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
карстово-спелеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
Пам'ятки природи, усього	3	148	X	50	363,94	X	53	511,94	X	-
у тому числі:										-
комплексні	1	30	X	1	3,7	X	2	33,7	X	-
ботанічні	1	56	X	35	312,24	X	36	368,24	X	-
зоологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
гідрологічні	-	-	X	2	3,5	X	2	3,5	X	-
геологічні	1	62	X	12	44,5	X	13	106,5	X	-
Заповідні урочища	-	-	X	3	466,4	X	3	466,4	X	-
Ботанічні сади	2	108	-	1	27	-	3	135	108	-
Дендрологічні парки	-	-	-	1	2,8	-	1	2,8		-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	45	-	7	417,5	-	8	462,5	-	-
Зоологічні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	**32**	**36640,98**	**-**	**148**	**63766,29**	**-**	**182**	**100721,27**	**-**	**-**

Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Питання збереження біорізноманіття включені до "Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки" (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області. З метою збереження рідкісних видів рослин і тварин, що перебувають під загрозою зникнення, на території області затверджені Червоні списки тварин та рослин Дніпропетровської області (рішення обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI).

Природний рослинний покрив зберігся у вигляді фрагментів на загальному фоні розораних площ і представляє собою вузькі смуги по річкових долинах, балках, на площах відчужень, вздовж залізничних колій та інші, а також на природоохоронних територіях в межах природно-заповідного фонду. Трав'янисті екосистеми в межах Дніпропетровської області представлені такими основними типами:

зональна степова рослинність (різнотравно-кострицево-ковилові і кострицево-ковилові угруповання). Загальна площа земель, зайнятих степовими угрупованнями різного ступеню деградованості, складає близько 163,5 тис. га;

лучна рослинність (заплавні, низинні луки та ін.). Землі, вкриті лучною рослинністю, зосереджені в долинах річок і по тальвегах балок, площа яких складає близько 180,7 га;

прибережно-водні трав'янисті угруповання, досить широко розповсюджені в межах області у вигляді приозерних, прирічкових заростей очерету, рогозу, куги та інше. Після зарегулювання річок, забудови та внаслідок інших антропогенних чинників площа їх постійно зменшується. Найбільше таких угруповань зосереджено в долинах річок Самари і Орілі;

галофільні угруповання солонців і солончаків, зосереджені переважно в долинах річок Орелі, Самари, Дніпра, Вовчої;

вторинні екосистеми на техногенних територіях (відвали гірничо-збагачувальних комбінатів, смуги відчуження вздовж залізниць, території промислових підприємств та ін.). Ці рослинні угруповання формуються на порушених землях спонтанно, найчастіше утворюючи своєрідні рідколісся, які через 40 – 50 років після початку формування набувають риси природних рослинних фітоценозів.

За останні роки становище природної рослинності різко погіршилося, так як залишки степових зональних та інших типів фітоценозів знищуються при розорюванні схилів, балок, ґрунтозахисних зон біля водойм.

Усе це призвело до того, що більшість в минулому самих звичайних видів, стали в тій чи іншій мірі рідкісними, зникаючими і в даний час включені до Червоної книги України, Червоного списку Дніпропетровської області.

У рамках природоохоронних та освітніх заходів видані серії робіт про біорізноманіття Дніпропетровської області: "Ссавці (Mammalia)", "Дощові

черв'яки (Lumbricidae)", "Земноводні та плазуни (Amphibia et Reptilia)", "Булавовусі лускокрилі (*Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea*)", "Круглороті (*Cyclostomata*)", "Риби (*Pisces*)", "Птахи" (І том) та про природно-заповідний фонд:

1. Заповідні куточки на Дніпропетровщині: Заказники.

2. Ботанічні сади Дніпропетровщини: Дніпровський ботанічний сад ДНУ ім. Олеся Гончара та Криворізький ботанічний сад НАН України.

3. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва у містах Дніпропетровської області.

4. Пам'ятки природи Дніпропетровської області.

5. Законодавчо-нормативні акти України щодо організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Однією з основних задач установ природно-заповідного фонду є збереження біологічного різноманіття тварин і рослин. Цей напрямок роботи відповідає також Пан-Європейській Стратегії Збереження Біологічного і Ландшафтного різноманіття (Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy "PES"), в якій беруть участь 55 країн. В сферу дії цієї Стратегії включена також територія України. Згідно одній з основних засад даної стратегії є визнання необхідності збереження біологічного різноманіття як запоруки збереження людства взагалі. Керуючись наведеними положеннями природний заповідник "Дніпровсько-Орільський" проводить заходи зі збереження біологічного різноманіття цілорічно, в тому числі – до Міжнародного дня біологічного різноманіття (МДБР).

Для підвищення екологічної свідомості суспільства інформація щодо відзначення Міжнародного дня біорізноманіття була висвітлена на офіційній сторінці департаменту у соціальній мережі Facebook та через місцеві електронні та друковані засоби інформації.

Формування національної екомережі

З метою розширення площі територій природоохоронного призначення, поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття у 2017 році рішенням Дніпропетровської обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII затверджено Проект схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області.

Основною метою Програми є формування територіально-функціональної системи екологічної мережі в області, яка забезпечить збільшення відсотку заповідності, а також збереження всього різноманіття природних і напівприродних типів ландшафтів, геологічних пам'яток, ґрунтів, популяцій рідкісних та зникаючих видів флори та фауни регіону, можливість природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин.

Слід підкреслити, що у складі ключових територій екомережі, організованих за басейновим принципом, не всі ділянки мають однакову природоохоронну цінність, і контури ключових територій не обов'язково мають співпадати з контурами об'єктів природно-заповідного фонду, які створюються

в межах цих ключових територій. Адже до складу ключових територій входять не лише ядра, але й сполучні території, екокоридори, і частково навіть відновлювальні ділянки екомережі, які можуть виконувати свої функції поза межами природно-заповідного фонду не менш успішно, аніж у його складі.

Створення повноцінних, реально діючих заповідних об'єктів з власною інфраструктурою, яка повинна враховувати всі природні і соціально-економічні передумови для їх функціонування – складна справа, яка потребує значних коштів і залучення достатнього кваліфікованого науково-виробничого потенціалу.

Переліки територій та об'єктів екологічної мережі Дніпропетровської області наведений у таблиці 5.1.2.

Загальна площа ключових територій екомережі Дніпропетровської області (рис. 5.1.1.) складає 798 831 га, в тому числі у відсотках до площі району або міста, а саме:

- Дніпровський район 131 853 га (23,5 %);
- Кам'янський район 126 870 га (26,4 %)
- Криворізький район 103 141 га (18,0 %);
- Нікопольський район 94 279 га (27,7 %);
- Новомосковський район 87 319 га (25,1 %) ;
- Павлоградський район* 82 993 га (34,2 %);
- Синельниківський район 135 570 га (20,5 %);
- місто Дніпро* 16 513 га (40,8 %);
- місто Кам'янське 3 480 га (25,2 %);
- місто Кривий Ріг 16 813 га (41,6 %).

Криворізький район* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 143,16 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 16.03.2018 № 317-12/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).

Синельниківський район* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 228 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 22.06.2018 № 352-13/VII "Про внесення змін до рішення обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області".

Павлоградський район* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 210 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 22.06.2018 № 352-13/VII "Про внесення змін до рішення обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області".

місто Дніпро* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 42,0 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 07.12.2018 № 411-15/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).

- вилучено земельну ділянку загальною площею 2,0 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 07.12.2018 № 411-15/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).
- вилучено земельну ділянку загальною площею 2,0 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 22.02.2019 № 450-16/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).

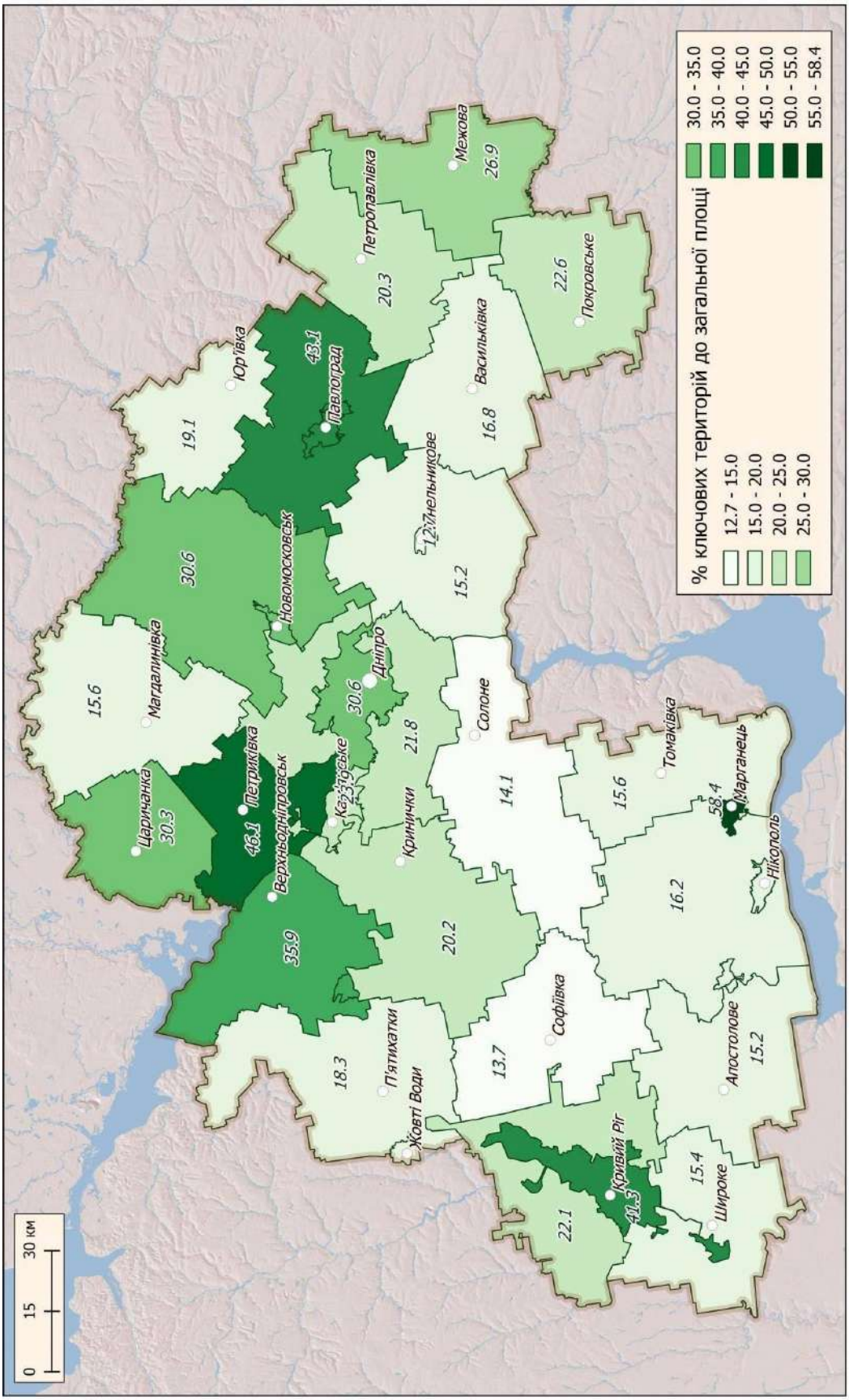

Рис. 5.1.1. Частка ключових територій екомережі у загальній площі земель по районах Дніпропетровської області

Таблиця 5.1.2. Переліки територій та об'єктів екологічної мережі

№ з/п	*Серій-ний но-мер*	*Назва*	*Назва органу, дата прийняття та № рішення про включення території та об'єкта до переліку*	*Місце розташування*	*Площа, га*	*Обліковий / кадастровий номер та цільове призначення*	*Власник (користувач) земельної ділянки*	*Стисла характеристика природоохоронної цінності*
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Загальнодержавного значення								
Ключові								
1	1	Природний заповідник Дніпровсько-Орільський	Постанова РМ УРСР 15.09.1990 № 262	Дніпровський та Петриківський райони, Орільське лісництво	3766,2	_	Дніпровсько-Орільський природний заповідник Дніпропетровське обласне управління лісового та мисливського господарства	Унікальні ландшафти долини р. Дніпро і р. Оріль з плавневими лісами і озерами, типова рідкісна флора і фауна.
2	112	Ландшафтний заказник Приорільський	Указ Президента України 09.12.1998 № 1341/98	Між селами Орілька, Багате та Перещепине Новомосковського району та між селами Личкове, Бузівка, Ковпаківка, Котовка, Степанівка, Заплавка, Гупалівка Магдалинівського району	8377,0	_	Магдалинівська, Новомосковська райдержадміністрації, Новомосковський держлісгосп	Заплавно-терасовий природний комплекс із типовими і унікальними для різнотравно-типчаково-ковилового степу солонцевими, солончаковими, лучними і дібровними екосистемами.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	113	Ландшафтний заказник Богданівський	Указ Президента України 09.12.1998 № 1341/98	Нікопольський район (біля м. Покров)	1387,0	–	АТ “ОГЗК” Марганецький держлісгосп	Збереження природного середовища на порушених землях з типовим для підзони типчаково-полинового степу, відтворення популяцій рідкісних та цінних видів рослин і тварин занесених до “Червоної книги Укрїни”.
4	2	Ландшафтний заказник Балка Північна Червона	Постанова РМ УРСР 12.12.1983 № 495	Північно-західна околиця м. Кривий Ріг	28,0	–	Управління містобудування і архітектури виконкому Криворізької міськради	Збереження і відтворення цінного природного ландшафту великої степової балки з унікальними виходами гірських порід Криворізької серії по її схилах, а також всього комплексу рослинного і тваринного світу.
5	3	Ландшафтний заказник Кільченський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	м. Підгородне Дніпровського району	100,0	–	Дніпропетровська райдержадміністрація	Збереження і відтворення цінного природного ландшафту степової р. Кільчень та приліглих лісових масивів.
6	4	Ландшафтний заказник Комарівщина	Постанова РМ УРСР 12.12.1983 № 495	Відрадне лісництво, кв. 38, 39, 45, 46, 47	288,0	–	Новомосковський держлісгосп	Рідкісні та цінні природні комплекси, що поєднує байрачні лісові масиви в степовій зоні.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	5	Ландшафтний заказник Солоний лиман	Постанова РМ УРСР 25.02.1980 № 132	Між с. Новотроїцьке, Знаменівка Новомосковського району	341,0	–	Новомосковська райдержадміністра-ція	Представляє собою озеро з острівцями в долині р. Самара, де є мул і ропа з цінними лікувальними властивостями. Місце зростання цінних видів солончаків та гніздуван-ня рідкісних видів птахів.
8	116	Ландшафтний заказник Інгулецький степ	Указ Президента України від 21.02.2002 № 167/2002	с. Недайвода Криворізького району	65,6	–	Криворізька райдержадміністрація	Знаходиться в долині р. Інгулець, на схилах та по дну долини відкриваються корінні породи (сірі граніти), які створюють скелясті береги висотою до 20 та більше метрів. У складі гідробіоти зустрічаються представники реофільного комплексу, який в регіоні знаходиться на межі зникнення.
9	117	Ландшафтний заказник Бакаї	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	смт Васильківка, с. Вовчанське Васильківського району	690,0	–	Васильківська райдержадміністрація	Являє собою типи лучних долин, руслової екосистеми де розташована значна кількість стародавніх залишків різних озер та бакаїв. Включає штучні та природні лісонасадження, що розташовані на підвищен-их елементах рельєфу.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	118	Ландшафтний заказник Преображен-ський	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Богданівка, селище Правда, с. Преображенське Васильківського району	312,6	–	Васильківський держлісгосп, Васильківська райдержадміністрація	Являє собою систему природних комплексів долини р. Вовчої, кам'янистих схилів та відслонень кристалічних порід.
11	119	Ландшафтний заказник Дебальцевські лимани	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Дебальцеве, с. Перевальське Васильківського району	429,3	–	Васильківська райдержадміністрація	Представляє собою острівок та пасовища, які вкраплені в орні землі та періодично затоплюються. З загальної площі заказника 57 % займають водно-болотні екосистеми – природні та штучні водойми, озера, стариці, а також луки.
12	120	Ландшафтний заказник Вишневський	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Семенівка, с. Барвінок Криничанського району	615,0	–	Криничанська райдержадміністрація	Байрачно-степовий комплекс верхів'я р. Мокрої Сури. Місце гніздування рідкісних видів птахів; рідкісні рослинні угрупування; місце зростання 11 видів рослин, занесених до Червоної книги України.
13	121	Ландшафтний заказник Мар'їн гай	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Дмитрівка, с. Бажани, с. Миколаївка, с. Катеринівка Петропавлівського району	2803,0	–	Павлоградський держлісгосп, Петропавлівська райдержадміністрація	Долина р. Самари з добре збереженими у природному стані мальовничими заплавними ландшафтами. Місце гніздування рідкісних видів птахів, занесених до Червоної книги України.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
14	122	Ландшафтний заказник Петропавлівські лимани	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Брагинівка, с. Коханівка, с. Самарське, смт Петропавлівка, с. Петрівка, с. Миколаївка Петропавлівського району	4193,0	_	Павлоградський держлісгосп, Петропавлівська райдержадміністрація	Добре збережені у природному стані мальовничі заплавні ландшафти р. Самари. Водно-лучні системи утворюють сприятливі умови для життя значного ступеню біорізноманіття.
15	127	Ландшафтний заказник Кам'янський прибережно-річковий комплекс	Указ Президента України від 25.11.2008 № 1078/2008	с. Михайлівка, с. Кам'янка, с. Токівське, с. Ленінське Апостолівського району	2615,0	_	Апостолівська райдержадміністрація	Особливу цінність представляють ксерофітні степові комплески герпетофауни, включаючи рідкісні види. Являється межею ареалів лісових і степових видів.
16	178	Ландшафтний заказник Межиріччя	Указ Президента України від 27.07.2016 № 312/2016	Міжріччя рік Самара та Вовча Павлоградського району с. В'язовок, с. Вербки, с. Булахівка, с. Межиріч	2756,16	_	ДП "Новомосковське лісове господарство", ДП "Павлоградське лісове господарство", Павлоградська райдержадміністрація (В'язівоцька, Вербківська, Межиріцька, Булахівська сільські ради)	Цінний природний комплекс, що розташований у межах степових долинно-терасового та придолинно-терасового ландшафтів у межиріччі річок Самара та Вовча.
17	179	Ландшафтний заказник загальнодержавного значення "Базавлуцький прибережно-річковий комплекс"	Указ Президента України від 11.04.2019 № 139/2019	Нікопольський район, поблизу с. Лошкарівка, Шевченкове, Крутий Берег, Іванівка, Маринопіль, Шишкіно, Миронівка, Шолохове, Олександрівка, Перевізьські хутори.	3538,12	-	ДП "Нікопольське регіональне управління водних ресурсів", Нікопольська райдерж-адміністрація	Цінний ландшафтний комплекс, що включає в себе долину нижньої течії р. Базавлук та її лівої притоки р. Солоної, а також Шолоховське водосховище №2.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
18	6	Лісовий заказник Урочище Яцево	Постанова РМ УРСР 19.04.1977 № 198	с. Любимівка Дніпровського району, Любимівське лісництво кв. 18-20	175,0	_	Дніпропетровський держлісгосп	Рідкісний байрачний лісовий масив природного походження на Лівобережжі Дніпра, який зберігся на півдні в умовах типового чорноземного степу. Має велике грунтозахисне, водорегулююче та науково-пізнавальне значення.
19	7	Лісовий заказник Велика Западня	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Зарічне, Верхньодніпровського району Верхньодніпровське лісництво кв. 3, 4	157	_	Верхньодніпровський держлісгосп	Зразок закріплення діючого яру шляхом заліснення і використання непридатних земель та перетворення їх у продуктивні лісові площі.
20	8	Лісовий заказник Грушеватський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Іванівка П'ятихатського району П'ятихатське лісництво кв. 58-90	598	_	Верхньодніпровський держлісгосп	Лісовий масив штучного походження, закладений у 1881 році на плато, порізаному балками. Відображає історію степового лісорозведення. Має науково-пізнавальне значення.
21	9	Лісовий заказник Комісарівський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Новоукраїнка П'ятихатського району П'ятихатське лісництво кв. 9-46	946	_	Верхньодніпровський держлісгосп	Лісовий масив, закладений у 1876 році в умовах приводороздільно-балочного ландшафту. Є зразком степового лісорозведення на Дніпропетровщині і об'єктом наукових досліджень.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
22	10	Лісовий заказник Дібрівський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Великомихайлівка, Покровського району Великомихайлівське лісництво кв. 1-24, 26-29, 31-39	1079	–	Васильківський держлісгосп	Визначний лісовий масив, закладений в 1863 році, який є зразком успішного розведення лісу в степу.
23	11	Ботанічний заказник Грабівський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Біленщина, П'ятихатського району Мишурінорізьке лісництво кв. 45-47	207	–	Верхньодніпровський держлісгосп	Рідкісне урочище природного лісу з наявністю граба звичайного на південно-східній межі його поширення. Має науково-пізнавальну цінність і велике естетичне значення.
24	12	Ботанічний заказник Балка Бандурка	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Євецько-Миколаївка, Новомосковського району Новомосковський військлісгосп кв. 47, 48	125	–	Новомосковський військлісгосп	Єдине місце на Дніпропетровщині на правому березі річки Самари, де зростає зникаюча реліктова рослина – хвощ великий, який підлягає особливій охороні.
25	13	Орнітологічний заказник Булахівський лиман	Постанова РМ УРСР 19.04.1977 № 198	с. Булахівка Павлоградського району	100	–	Павлоградська райдержадміністрація	Місце постійної концентрації значної кількості водоплавних птахів, нагулу та гніздування таких рідкісних, як шилодзьобики, степової дерихвістки, а також кулика-ходулончика і сірого журавля – видів занесених до Червоної книги України.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
26	14	Орнітологічний заказник Волошанська дача	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Преображенка Юр'ївського району, Юр'ївська виробнича Ділянка, кв. 1-12	648	_	Павлоградський держлісгосп	Унікальний осередок гніздування в байрачному лісі рідкісних видів птахів, в тому числі сов, неситі, домового сича та інших.
27	15	Комплексна пам'ятка природи Урочище "Лелія"	Розпорядження РМ УРСР 14.10.1975 № 780-Р	Біля с. Турово Царичанського району	30	_	Царичанська райдержадміністрація	Степова ділянка з цінною різнотравно-типчаково-ковиловою рослинністю на залишках укріпленої лінії, побудованої у XVIII сторіччі. Серед рідкісних рослин ковила Лессінга, стоколос прибережний, типчак борознистий та інші.
28	16	Ботанічна пам'ятка природи Урочище Паськове	Розпорядження РМ УРСР 14.10.1975 № 780-Р	В 4 км південніше с. Івашкове Верхньодніпровського району Бородаївське лісництво, кв. 47	56	_	Верхньодніпровський держлісгосп	Байрачний лісовий масив біля с. Паськове, що являє собою єдину в області кленово-берестову діброву природного походження.
29	17	Геологічна пам'ятка природи Скелі Мопра	Розпорядження РМ УРСР 14.10.1975 №780-Р	м. Кривий Ріг	62	_	Управління містобудування і архітектури виконкому Криворізької міськради	Унікальні виходи наденну поверхню залізистих і сланцевих порід криворізької серії докембрію, що є пам'яткою давньої розробки залізної руди на Криворіжжі. Висота окремих скель до 28 метрів.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
30	18	Ботанічний сад Дніпропетровського національного університету	Постанова Держкомприроди УРСР 26.07.1972 № 22 /зміни Указ Президента України від 20.08.1996 № 715/96	пр. Гагаріна, 72, м. Дніпро	33	_	Дніпропетровський ботанічний сад Дніпропетровського національного університету Міносвіти України	Створення умов для реалізації довгострокової програми розвитку ботанічного саду, реконструкції багаторічних насаджень рідкісних видів місцевої та світової флори.
31	19	Криворізький ботанічний сад НАН України	Постанова Президії Академії наук України 20.05.1992 № 144	м. Кривий Ріг, Тернівський район	75	_	Криворізький ботанічний сад НАН України	Основними напрямами наукових досліджень є розробка наукових основ рекультивації порушених промисловими роботами земель, інтродукція та акліматизація нових видів рослин, що є перспективними для озеленення Кривбасу. Збагачення та раціональне використання рослинних ресурсів в умовах техногенного середовища.
32	20	Парк ім. Шевченка	Постанова РМ УРСР 26.07.1972 № 22	пл. ім. Шевченка, 1, м. Дніпро	45	_	Управління культури та мистецтв Дніпропетровської міськради	З 1790-х років до 1925 року – Потьомкінський сад. Являє собою один з головних садово-паркових комплексів м. Дніпро. Різнобарвний ботанічний склад, наявність цінних парко-архітектурних споруд представляє собою велику науково-пізнавальну, рекреаційну та естетичну цінність.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
II. Місцевого значення								
Ключові								
33	124	РЛП Дніпрові пороги	Рішення обласної ради від 25.09.2008 № 443-16/V	Микільське лісництво Солонянського району	4917,9	–	Дніпропетровський держлісгосп Солонянська райдержадміністрація	Збереження та відтворення в природному стані комплекс придніпровських глибоких балок і ярів з байраками, степом і штучним лісом, гранітних скель з унікальним ендемічним рослинним комплексом.
34	139	РЛП Дніпровські ліси	Рішення обласної ради від 22.09.2010 № 783-27/V	смт Кіровське, с. Балівка Дніпровського району, м. Дніпро Кіровське лісництво	4514,465	–	Дніпропетровський держлісгосп; Дніпровська райдержадміністрація; Дніпровська міська рада	Територія включає в себе природний комплекс річкових терас. Всі водойми та болота по суті являють собою єдину макросистему, яка визначає існування і розвиток усього біологічного різноманіття даної території. Домінуючими типами рослинності є рукотворні ліси, представлені сосновими борами, осокірниками, дубовими та білоакаційвими насадженнями.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
35	150	РЛП Самарські плавні	Рішення обласної ради від 03.02.2012 № 247-11/VI	біля с. Орлівщина Новомосковського району	2823,3	–	Новомосковська районна державна адміністрація	Являє собою унікальний природний комплекс, який сформувався в пониззі долини р. Самари. Переважна більшість просторів території парку вкрита водною поверхнею Самарської затоки та системи з її придаткових водойм, в яких формуються донні субстрати різних типів – переважно мулисті та мулисто-піщані відклади різної потужності.
36	175	РЛП Балка Кобильна	Рішення обласної ради від 05.12.2014 № 597-28/VI	Біля сел. Чапаєвка, Григоріївка, Шестерня та Ганнівка Широківського району	1844	–	Широківська районна державна адміністрація	Розташований в басейні р. Інгулець і представлений різними родами та видами ландшафтних геосистем. Всі вони мають різний ступінь антропогенного порушення, але на деяких ділянках збереглися урочища слабо змінених ландшафтів середнього степу України.
37	21	Ландшафтний заказник Балка Північна Червона	Рішення облвиконкому від 09.06.1988 № 231	Північно-західна околиця м. Кривого Рогу	26	–	Управління містобудування і архітектури виконкому Криворізької міськради	Являє собою ділянку, покриту степною та петрофільною рослинністю, типовою для правобережного злаколугового степу.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
38	22	Ландшафтний заказник Балка Цегляна	Розпорядження голови ОДА 28.09.1992 № 473	с. Новоолександрівка Дніпровського району	2,5	_	Дніпровське заводоуправління будматеріалів	Врізається у крутий правий схил долини р. Мокра Сура, служить сховищем різнотравно-тіпчаково-ковилового степу і більше тисячі видів степових тварин.
39	24	Ландшафтний заказник Старовишневецький	Рішення облвиконкому 07.12.1985 № 703, (зміни Розпорядження	с. Старовишневецьке Синельниківського району	113,4	_	Синельниківська райдержадміністрація	Являє собою лісовий масив, що зростає на схилах і дні балки Піщаної. Особливо цінні вікові дубові_насадження, а в трав'яному покриві рідкісний вид – тюльпан дібровний.
40	25	Ландшафтний заказник Отченашкові наділи	Розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р	м. Підгородне Дніпровського району	400	_	Дніпровська райдержадміністрація	В заказник входять різноманітні степові, лучні, болотні угрупування межиріччя р. Самара та р. Кільчень.
41	114	Ландшафтний заказник Вершина	Рішення обласної ради 16.10.1998 № 70-3/XXIII	Біля хутора Вершина та смт Просяна Покровського району	48,4	_	ВАТ "Просянський гірничо-збагачувальний комбінат"	Територія представляє собою відвали Вершинського кар'єру і є резерватом збереження корисних, рідкісних і зникаючіх видів рослин і тварин, охорони степового біорізноманіття в регіоні.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
42	23	Ландшафтний заказник Візирка	Рішення облради від 28.12.2001 № 502-19/XXIII	На північній околиці м. Інгулець	121	1211000000:12:051:0002; 1211000000:12:056:0001; 1211000000:12:031:0001	ПрАТ “ІнГЗК”	Самовідновлені природні екосистеми на відвалах Інгулецького ГЗК, резерва рідкісних видів рослин і тварин з Червоної книги України.
43	115	Ландшафтний заказник Урочище Хорошево	Рішення облради від 28.12.2001 № 502-19/XXIII	Біля с. Хорошеве Синельниківського району	15	_	ФГ “ВЕК”	Степова балка з цілісним ковиловим степом, високим рівнем біорізноманітності та значною кількістю видів, занесених до Червоної книги України.
44	125	Ландшафтний заказник Тернівський	Рішення облради від 25.09.2008 № 442-16/ V	с. Нова Дача, Нова Русь, Зелене, Поперечне Павлоградського району	2156,4	_	Павлоградська райдержадміністрація	Розташований в басейні р. Самара в межах долини р. Тернівка. У ньому поєднані частково залісені степові цілинки із лугово-болотяними комплексами.
45	126	Ландшафтний заказник Балка Городище	Рішення обласної ради від 27.11.2008 № 482-17/V	с. Привовчанське та Троїцьке Павлоградського району	1053,58	_	Павлоградська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою частину яружно-балкової системи і охоплює заплаву та борову тераси р. Дніпро та р. Самари.
46	128	Ландшафтний заказник Урочище Могила Баба	Рішення облради від 29.01.2009 № 521-18/V	с. Межиріч та Булахівка Павлоградського району	625,7	_	Павлоградська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою широко розвинуту ярово-балкову і долинно-балкову типів місцевостей, що простирається південніше долини р. Самари від Дніпра до р. Вовчої.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
47	129	Ландшафтний заказник Річка Соломчина	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	Між селами Рубанівське, Аврамівка та Червона Долина Васильківського району	385,09	–	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові та заплавні місцевості, систему штучних водойм.
48	130	Ландшафтний заказник Гришаї	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	Між селами Лиса Балка, Гришаї та Дубовики Васильківського району	134,24	–	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові комплекси та штучні водойми.
49	131	Ландшафтний заказник Новогригорівський	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	На захід від с. Павлівка Васильківського району	338,87	–	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою придолинно-балкові комплекси природні та штучні водойми.
50	132	Ландшафтний заказник Чаплино-Васильківський	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	На південь від с. Григорівка Васильківського району	825,58	–	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові та заплавні місцевості, штучні водойми
51	133	Ландшафтний заказник Річка Чаплина	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	На захід від сел. Зелена Роща та Зелений Гай Васильківського району	733,25	–	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові та заплавні місцевості, штучні водойми.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
52	134	Ландшафтний заказник Надвовчан-ський	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	смт Васильківка, с. Письменне Воскресенівка, Великоолександрівка та Богданівка Васильківського району	1059,47	_	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою придолинно-балкові місцевості, природні та штучні водойми.
53	135	Ландшафтний заказник Воронівський	Рішення облради від 22.09.2010 № 783-27/V	с. Велико-михайлівка та Березове Покровського району	664,4	_	Покровська райдержадміністрація	Територія заказника розташована у басейні р. Самара в межах долини р. Вовча, балок басейну р. Вороної та системи штучних водойм.
54	137	Ландшафтний заказник Річка Гайчур	Рішення облради від 22.09.2010 № 783-27/V	с. Андріївка, смт Покровське та с. Олександрівка Покровського району	1254,5	_	Покровська райдержадміністрація	Територія розташована у басейні р. Самара вмежах долини р. Гайчур. Заказник складається з території долини річки та двох лівобережних балок.
55	136	Ландшафт-ний заказник Річка Янчур	Рішення облради від 22.09.2010 № 783-27/V	с. Андріївка, Вишневе, Олександрівка та Березове Покровського району	978,4	_	Покровська райдержадміністрація	Теритоорія заказника розташована у басейні р. Самара в межах долини р. Янчур та невеликого тимчасового водотоку біля с. Привілля. Тут поширені долино-терасові, та частково привододільно-балкові ландшафти.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
56	140	Ландшафтний заказник Березово-Вишневський	Рішення облради від 25.03.2011 № 89-5/VI	с. Березове та Вишневе Покровського району	1076,9	–	Покровська райдержадміністрація	У тальвегу балки розташовано чотири штучні водойми, які використовуються у рибогосподарських цілях. У днищі балки розташований ланцюг штучних водойм, загальною кількістю 8 од. загальною площею – 82,0 га.
57	141	Ландшафтний заказник Балка Горіхова	Рішення облради від 25.03.2011 № 89-5/VI	с. Новопавлівка Межівського району	1297,1	–	Межівська райдержадміністрація	Північна частина заказника охоплює положисті степові схили, південна підходить до водотоку р. Вовча, крутий схил вкритий деревеною рослинністю.
58	142	Ландшафтний заказник Балка Скелька	Рішення облради від 25.03.2011 № 89-5/VI	с. Слов'янка Межівського району	507,1	–	Межівська райдержадміністрація	У межах території поширені привододільно-балкові ландшафти та частково придолинно-балкові.
59	143	Ландшафтний заказник Антонівський	Рішення облради від 21.10.2011 № 179-9/VI	с. Іванівка та Богданівка Межівського району	1874,1	–	Межівська райдержадміністрація	Територія включає заплавні та балкові місцевості, водойми.
60	144	Ландшафтний заказник Сухий Бичок	Рішення облради від 21.10.2011 № 179-9/VI	с. Зоряне Межівського району	1278,7	–	Межівська райдержадміністрація	Територія заказника включає долинні, придолинно-балкові та привододільно-балкові місцевості.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
61	145	Ландшафтний заказник Малотернів-ський	Рішення облради від 21.10.2011 №179-9/VI	с. Вербки Павлоградського району	975	_	Павлоградська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
62	146	Ландшафтний заказник Троїцько-Вишневецький	Рішення облради від 21.10.2011 № 179-9/VI	с. Привовчанске та Троїцьке Павлоградського району	681,8	_	Павлоградська райдержадміністрація	В межах заказника значне поширення мають долино-терасові ландшафти та часково привододільно-балкові. У заплавах річок розповсюджені лучні, лугово-болотні комплекси та водойми, природні заплави та штучні лісові біогеоценози.
63	147	Ландшафтний заказник В'язівоцький	Рішення облради від 21.10.2011 № 179-9/VI	с. В'язівок та Кочережки Павлоградського району	374,6	_	Павлоградська райдержадміністрація	Територія включає вододільно-балковий та долинно-терасовий типи ландшафтів.Заказник включає систему степових балок зі степовими та залісеними схилами, луговими, лугово-болотними та болотними угрупуваннями на заплавних ділянках р. В'язівок, штучні лісонасадження, штучні водойми, ділянки природної деревно-чагарникової рослинності.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
64	148	Ландшафтний заказник Старокасьянів-ський	Рішення облради від 27.12.2011 № 218-10/VI	с. Катеринівка та смт Покровське Покровського району	3504,2	–	Покровська райдержадміністрація	По тальвегам балок у заплаві р. Вовча розповсюджені лучні, лучно-болотні та водяні комплекси. У межах привододільно-балкових ландшафтів територія включає степові схили балок, штучні лісонасадження.
65	149	Ландшафтний заказник Грушівка	Рішення облради від 27.12.2011 № 218-10/VI	с. Новокиївка Томаківського району	137,5	–	ПАТ “Марганецький ГЗК”	Являє собою джерело оновлення природного середовища, збереження та відновлення чисельності популяції багатьох рідкісних видів рослин і тварин.
66	151	Ландшафтний заказник Голубівський	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Преображенка, Юр’ївського району	120,66	–	Юр’ївська райдержадміністрація	На території розташовані лучні, лучно-болотні комплекси, водойми, ділянки степової рослинності, перелоги, штучні полезахисні смугові лісонасадження.
67	152	Ландшафтний заказник Варламівський	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Жемчужне, Юр’ївського району	801,34	–	Юр’ївська райдержадміністрація	Являє собою джерело оновлення природного середовища, збереження та відновлення чисельності популяції багатьох рідкісних видів рослин і тварин.
68	153	Ландшафтний заказник Урочище Приорільське	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Чернявщина, Юр’ївського району	945,46	–	Юр’ївська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
69	154	Ландшафтний заказник Івано-Межиріцький	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Новомиколаївка, Юр'ївського району	66,9	–	Юр'ївська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
70	155	Ландшафтний заказник Витоки річки Губинихи	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Губиніха, Новомосковського району	117	–	Новомосковська райдержадміністрація	Розташований в долині р. Губиниха, у верхній і середній частинах заплава річки здебільшого затоплена чисельними ставками, вільні від затоплення ставками ділянки русла майже повністю заболочені, вкриті водяною рослинністю.
71	156	Ландшафтний заказник Мар'янівсько-Кулебівський	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Мар'янівка, Новомосковського району	1456	–	Новомосковська райдержадміністрація	Розташований в долинах балок Скотувата і Макітра. Балка Скотувата суттєво техногенно змінена греблями та досить значними за площею штучними озерами.
72	157	Ландшафтний заказник Мости	Рішення облради від 15.03.2013 № 418-18/VI	с. Мішурин Ріг, с. Ганнівка Верхньодніпровського району	2330,9	–	Верхньодніпровська райдержадміністрація	Територія представлена сильно еродованим яружно-балковим комплексом з куполоподібним вододілом, який утворився завдяки змиканню верхівок балкової мережі.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
73	158	Ландшафтний заказник Домотканські валуни	Рішення облради від 15.03.2013 № 418-18/VI	Біля с. Бородаївка Верхньо-дніпровського району	826,7	–	Верхньодніпровська райдержадміністрація	Територія представлена яружно-балковим комплексом із фрагментами байрачного лісу з домішками граба, клена польового та в'язку.
74	159	Ландшафтний заказник Верхньо-чаплинський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинів-ський район	232,49	–	Магдалинівська райдержадміністрація	Територія представлена яружно-балковим комплексом із переходом до прилеглих ставків із сформованими болотними грунтами, переважно зарослим очеретом.
75	160	Ландшафтний заказник Середньо-чаплинський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинів-ський район	107,6	–	Магдалинівська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
76	161	Ландшафтний заказник Заплавка	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинів-ський район	448,4	–	Магдалинівська райдержадміністрація	На території розташовані лучні, лучно-болотні комплекси, водойми, перелоги, штучні смуги лісонасадження, невеликі деревно-чагарникові угрупування, які самовідновлюються.
77	162	Ландшафтний заказник Верхньо-кільченський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинів-ський та Новомосков-ський райони	909,6	–	Магдалинівська та Новомосковська райдержадміністрації	На території збереглася зональна степова рослинність в основному у вигляді окремих ділянок на схилах балок.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
78	163	Ландшафтний заказник Річка Багатенька	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Новомосковський район	1653,4	–	Новомосковська райдержадміністрація	Заказник розташований в долинах балок Скотувата і Макітра. Балка Скотувата суттєво техногенно змінена греблями та досить значними за площею штучними озерами.
79	164	Ландшафтний заказник Річка Кільченька	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Новомосковський район	499,36	–	Новомосковська райдержадміністрація	На території розташовані водойми, лучні, лугово-болотні комплекси, перелоги, деревно-чагарникові угрупування, які самовідновлюються.
80	165	Ландшафтний заказник Долина річки Бик	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Межівський район	2758,3	–	Межівська райдержадміністрація	Територія включає придолинно-балкові ландшафти, рельєф хвилястий, порізаний багато чисельними балками. У межах заказника розташовані лучні, лучно-болотні комплекси, водяні угрупування, степові фітоценози, перелоги, штучні лісосмуги.
81	166	Ландшафтний заказник Балка Свідовок	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Павлоградський район	793,1	–	Павлоградська райдержадміністрація	Територія розташована в межах вододільно-балкового типу ландшафтів і включає степову балку із степовими та залісненими схилами.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
82	167	Ландшафтний заказник Рекалівський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	631,0	–	Криничанська райдержадміністрація	У нижній частині балки Рекалова граніти демуринсткого комплексу утворюють природні відслонення та розкриті кар'єрами з їх видобутку.
83	171	Ландшафтний заказник Сухарева Балка	Рішення облради від 30.08.2013 № 465-20/VI	Межівський район	617,4	–	Межівська райдержадміністрація	Розташований у басейні р. Бик у межах її лівої притоки – балки Сухарева з її відрогами, частково відрогів балки Ковилиха, балки Солоненька та вододільних ділянок між ними.
84	177	Ландшафтний заказник Степовий каньйон	Рішення облради від 27.05.2015 № 644-31/VI	Криничанський район	933,0	–	Криничанська райдержадміністрація	Характеризується достатньою різноманітною ентомофауною, що обумовлено наявністю різних біотопів з помірною антропогенною трансформацією.
85	26	Лісовий заказник Балка Парна	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Бородаївка Верхньо-дніпровського району, Бородаївське лісництво, кв. 21-23, 45, 48, 50	361,0	009:000101:000 00157	Верхньодніпровський держлісгосп	Є найбільшою правою притокою Бородаївської балкової системи. В відрогах балкової системи збереглися фрагменти цінних байрачних дібров природного походження, однак більшу частину заказника засаджено штучно.
86	27	Лісовий заказник Андріївський ліс	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Андріївка Покровського району	10,0	009:000101:000 00143	Васильківський держлісгосп	Територія колишньої поміщицької садиби, має наукову, природоохоронну та естетичну цінність.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
87	28	Лісовий заказник Новопавлівський ліс	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Новопавлівка Межівського району	650,0	009:000101:000 00140	Васильківський держлісгосп	Лісовий масив, має наукову, природоохоронну та естетичну цінність.
88	29	Ботанічний заказник Балка Сад	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Воскресенівка Васильківського району	38,6	–	Васильківська райдержадміністрація	Територія представлена, деревно-чагарниковою рослинністю. Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
89	30	Ботанічний заказник Урочище Балка Дурна	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	Лісництво, с. Івашкове Верхньодніпровського району, Верхньодніпровське кв. 18, 19	136,0	009:000101:000 00132	Верхньодніпровський держлісгосп	Є ерозійно активною, через що тут інтенсивно утворюються яри і провалля. Є цікава ділянка соснових насаджень (сосна кримська) на високих штучних терасах. Родзинкою цих сосняків є щільні зарості декількох рідкісних у регіоні
90	31	Ботанічний заказник Урочище Балка Глибока	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	Верхньодніпровське лісництво кв.10,11	150,0	009:000101:000 00133	Верхньодніпровський держлісгосп	У балці є провалля, подекуди зарослі лісом, а подекуди й нині діючі, з крутовисними стінками із лесоподібних суглинків. У тінистому тальвезі ростуть високі лісові трави, а в одному місці навіть виявлено реліктову популяцію хвоща великого.
91	32	Ботанічний заказник Урочище Балка Яранська	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	с. Миколаївка П'ятихатського району, Мишуринорізьке лісництво, кв. 28, діл. 4	4,2	009:000101:000 00236	Верхньодніпровський держлісгосп	Трапляються рідкісні види рослин і тварин різних категорій.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
92	33	Ботанічний заказник Балка Павлівська	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Дніпровського району	28,0	–	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	Ясенева діброва насіннєвого та поросльового походження. На верхніх частинах схилів збереглися ділянки цілинних степів з багатьма рідкісними видами рослин та тварин.
93	34	Ботанічний заказник Балка Орлова	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Дніпровського району	9,4	–	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	На схилах збереглися майже природні зональні степи, багаті різноманітними видами трав та чагарників. На дні балки утворився невеликий гайок, із заростями терну, шипшини, вишні чагарникової.
94	35	Ботанічний заказник Балка Липова	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Василівка Дніпровського району	3,1	–	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	Схили займають степові ділянки. Понизу зростають дубові гайки з берестом та кленом польовим. Тут зберігаються три види рідкісних рослин, та тридцять видів рідкісних тварин.
95	36	Ботанічний заказник Балка Осипова	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Василівка Дніпровського району	14,4	–	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	На степових пасовищах непогано збереглося зональне різноманіття. На дні балки зростає невелика кленова діброва. Балка служить сховищем типової байрачної фауни.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
96	37	Ботанічний заказник Балка Бубликова	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Дніпровського району	11,3	_	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	Схили займають степові, знизу розташовуються лучно-степові угрупування. Тут збереглися рідкісні види рослин: ковила волосиста, астрагал шерстисто квітковий, цибуля подольська та інші.
97	38	Ботанічний заказник Балка Водяна	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Преображенка Юр’ївського району	5,0	009:000101:000 00238	Юр’ївська райдержадміністрація	Ділянка цілинного степу з цінними лікарськими травами.
98	39	Ботанічний заказник Урочище Балка Климова	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	Бородаївське лісництво, кв. 4 – 8	272,0	009:000101:000 00134	Верхньодніпровський держлісгосп	Балка починається на одному вододільному пагорбі разом з балками Гострою та Дурною. На вузенькому перешийку між їх верхівками споруджено захисний вал, а обидві балки засаджено лісом.
99	40	Ботанічний заказник Урочище Балка Гостра	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	с. Суслівка Верхньодніпровського району, Бородаївське лісництво, кв. 2, 3	175,0	009:000101:000 00158	Верхньодніпровський держлісгосп	Уся балка, особливо її верхів’я, посічена глибокими ярами та проваллями, які на більшій частині засаджені штучним лісом. Домінує акація біла, але є й дуб, клен польовий, в’яз граболистий, груша.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
100	41	Ботанічний заказник Балка Ягідна	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Ягідне Новомосковського району	32,0	_	Новомосковська райдержадміністрація	Збереження місць зростання багатьох видів степових трав та чагарників. Є невеликі гайки.
101	168	Ботанічний заказник Житлова балка	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	397,0	_	Криничанська райдержадміністрація	Територія представлена, долинним та придолинно-балковими типами ландшафтів. Наявність видів, вкючених до міжнародних охоронних списків.
102	169	Ботанічний заказник Верхньо-базавлуцький	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	786,0	_	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та прилеглих територій балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.
103	170	Ботанічний заказник Витоки річки Базавлук	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	671,0	_	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та придолинно-балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.

1	2	3	45	6	7	8	9	10
104	172	Ботанічний заказник Середньо-базавлуцький	Рішення облради від 27.12.2013 № 512-23/VI	Криничанський район	1413	_	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та прилеглих територій балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.
105	176	Ботанічний заказник Витоки річки Саксагань	Рішення обласної ради від 05.12.2014 № 597-28/VI	Криничанський район	418,0	_	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та придолинно-балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.
106	173	Ботанічний заказник Балка Зміїна	Рішення обласної ради від 20.06.2014 № 550-26/VI	Дніпровський район	146,0	_	Дніпровська райдержадміністрація	Включає до себе території балкових ландшафтів та ділянку долинного ландшафту р. Мокра Сура
107	42	Орнітологічний заказник Василівська колонія сірих чапель	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Новомосковсь-кого району	144,0	009:000101:000 00235	Новомосковський військлісгосп	Збереження місць гніздуван-ня чаплі сірої. Територія заказника охоплює части-ну Самарського лісу, що в долині річки Самара.
108	43	Орнітологічний заказник Заплави р. Самара	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Зелений Гай Петропавлівсь-кого району	270,0	_	Петропавлівська райдержадміністрація	Збереження місць гніздування рідкісних птахів.
109	44	Орнітологічний заказник Заплави р. Базавлук	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Ленінське Апостолівського району	48,6	_	Апостолівська райдержадміністрація	Збереження місць гніздування водоплавних птахів.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
110	45	Ентомологічний заказник Новостепанівський	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654	Між селами Новостепанівка та Івано-Михайлівка Новомосковського району	245,0	_	Новомосковська райдержадміністрація	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинністю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.
111	46	Ентомологічний заказник Покровський	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654	смт Покровське	30,6	_	ТОВ “Родіна”	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинністю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.
112	47	Ентомологічний заказник Топчинський	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Топчине Магдалинівського району	85,5	009:000101:000 00233	Магдалинівська райдержадміністрація	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинністю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.
113	48	Ентомологічний заказник Шандрівський	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Шандрівка Юр’ївського району	101,0	009:000101:000 00237	Юр’ївська райдержадміністрація	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинністю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
114	49	Загально-зоологічний заказник Новоселівський лиман	Рішення облвиконкому 09.06.1988 № 231 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Новоселівка Новомосковсь-кого району	287,0	_	Новомосковська райдержадміністра-ція	Система озер різної величини, що утворилися в пониззі річки Самари. До озер примикають зволоже-ні ділянки, порослі луговою рослинністю. Тут розталo-вана унікальна колонія чапель, гніздиться до 30 видів птахів.
115	50	Іхтиологічний заказник Балка Велика Осокорівка	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654	с. Варварівка Синельниківсь-кого району	2000,0	_	Синельниківська райдержадміністра-ція	Ділянка великого репродуктивного фонду рибних запасів водосховища. Тут нерестяться і зимують цінні види риб.
116	51	Іхтиологічний заказник Балка Ворона	Рішення облвиконкому 07.12.1985 № 703 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Мар'ївка Синельниківсь-кого району	422,0	_	Синельниківська райдержадміністра-ція	Ділянка великого репродуктивного фонду рибних запасів Запорізького водосховища.
117	52	Гідрологічний заказник Озеро Довге	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568 (зміни розпоряд-ження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Бабайківка Царичанського району м. Дніпро Ленінське лісництво,	22,0	009:000101:000 00234	Царичанська райдержадміністра-ція	Озеро розташоване в запла-ві р. Оріль, має водорегулююче значення. Озеро з болотно –луговою рослинністю і прилеглими до нього лісовими масивами.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
118	54	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка тополевих насаджень	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	В 1 км північно-західніше с. Сухачівка Ленінського району Ленінське лісництво, кв. 16, діл. 3	5,0	_	Дніпропетровський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід данним типам лісорослинних умов.
119	55	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка дубових насаджень	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	В північній частині с. Таромське Ленінського району м. Дніпро Ленінське лісництво, кв. 33, діл. 6	1,8	_	Дніпропетровський держлісгосп	
120	56	Ботанічна пам'ятка природи Дерево культурної груші	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	м. Кривий Ріг	0,03	_	Виконком Криворізької міськради	Збереження 200-річного дерева груші звичайної у зв'язку із його довговічністю, хорошим станом та цінному у науковому, історичному та практичному відношенні. На сьогодні висота дерева сягає 10 метрів, діаметр крони - 15 метрів, до теперішнього часу воно плодоносить.
121	57	Ботанічна пам'ятка природи Павлівський ліс	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля с. Василівка Дніпровського району	5,0	_	Навчально-дослідне господарство "Самарський"	Ясенева діброва насіннєвого та порослевого походження.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
122	58	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка соснових насаджень	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	с. Степанівка Магдалинівського району Котовське лісництво, кв. 18, діл. 17	5,0	009:000101:000 00136	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід данним типам лісорослинних умов.
123	59	Ботанічна пам'ятка природи Зразкова лісосмуга	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	с. Славне Межівського району	0,9	009:000101:000 00232	Межівська райдержадміністрація	Зразкова дубова полезахисна лісосмуга довжиною 500 м, ширина – 18 м, висота – 11 м, середня товщина дерев – 22 см. Має наукове значення.
124	60	Ботанічна пам'ятка природи Поодиноко стоячі віковічні сосни	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковське лісництво, кв. 30	0,4	–	Новомосковський держлісгосп	Дерева сосни звичайної природного походження, віком 130 – 150 років, висота дерев 24 – 26 м, діаметром 42 – 45 см.
125	61	Ботанічна пам'ятка природи Орлівщанські дубові насадження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Орловщина Новомосковського району Новомосковське лісництво, кв. 15, діл. 15	5,4	–	Новомосковський держлісгосп	Ділянка дубового лісу порослього походження 70-річного віку на свіжесупісщаних грунтах 2 бонітету висотою в 20 м, середнім діаметром стовбура 36 см.
126	63	Ботанічна пам'ятка природи Високопродуктивні дубові насадження	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	с. Хащове Новомосковського району Новомосковське лісництво кв. 13, діл. 15	4,7	009:000101:000 00148	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід данним типам лісорослинних умов.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
127	64	Ботанічна пам'ятка природи Високо-продуктивні дубові насадження	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	с. Хащове Новомосковського району Новомосковське лісництво, кв. 13, діл. 7	7,1	009:000101:00 000147	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід данним типам лісорослинних умов.
128	69	Ботанічна пам'ятка природи Дуб пам'яті Леніна	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	На околиці с. Василівка Новомосковського району, кв. 56, діл. 22	0,1	009:000101:00 000160	Новомосковський військлісгосп	Могутній дуб віком 140 років, висотою 20 м, діаметром 92 см.
129	65	Ботанічна пам'ятка природи Віковий дуб	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Південно-західна околиця с. Андріївка Новомосковського району, кв. 14, діл. 16	0,5	009:000101:00 000142	Новомосковський військлісгосп	Поодиноко стоячий дуб віком 160 років, висотою 22 м, діаметром 130 см.
130	66	Ботанічна пам'ятка природи Вільнянські вікові дуби	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Між селами Вільне та Гвардійське Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 200, діл. 2	0,5	009:000101:00 000154	Новомосковський військлісгосп	Поодиноко стоячі віковічні могутні дуби віком 200 – 300 років
131	62	Ботанічна пам'ят-ка природи Орлівщанські віковічні сосни	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковське лісництво, кв. 30	3,0	009:000101:00 000155	Новомосковський держлісгосп	Поодиноко стоячі віковічні дерева сосни звичайного природного походження, віком 100 – 130 років, висота дерев 22 м, діаметр – 40 см.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
132	68	Ботанічна пам'ятка природи Сторічні дубові насадження природного походження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковський військ лісгосп, кв. 190, діл. 11	7,0	009:000101:000 00149	Новомосковський військлісгосп	Ділянка дубового лісу природного походження 4 бонітету. Середня висота 17 м, діаметр – 68 см.
133	67	Ботанічна пам'ятка природи Сторічні дубові насадження природного походження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковський військ лісгосп, кв. 191, діл. 12	1,9	009:000101:000 00151	Новомосковський військлісгосп	Ділянка дубового лісу природного походження 4 бонітету 100 річного віку.
134	70	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка дубового лісу Василівської лісової дачі	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Східна околиця с. Василівка Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 58, діл. 2	5,8	009:000101:000 00145	Новомосковський військлісгосп	Рідкісне для Дніпрпетровщини природне дубове насадження віком 120 років. Висота дерев досягає 20 – 24 м, діаметр 30 – 40 см.
135	71	Ботанічна пам'ятка приро- ди Вікові дуби	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля с. Вільне Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 199, діл. 12	3,0	009:000101:000 00162	Новомосковський військлісгосп	Поодиноко стоячі віковічні дуби віком 180 – 200 років, висотою від 15 до 30 м, діаметром від 60 до 150 см.
136	76	Ботанічна пам'ятка приро- ди Вікові дуби	Рішенням облвиконкому від 22.06.1972 № 391 (зміни розпоряд- ження голови ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	Південно-західна околиця с. Андріївка Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 1, діл. 15	11,0	009:000101:000 00146	Новомосковський військлісгосп	Ділянка старого дубового лісу природного походженьня віком понад 170 років.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
137	73	Ботанічна пам'ятка природи Штучні дубові насадження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Василівка Новомосковського району Новомосковський військлісгосп кв. 81, діл. 2	2,2	009:000101:000 00152	Новомосковський військлісгосп	Високопродуктивні штучні насадження дуба черешчатого 1 бонітету. Середня висота 22 м, середній діаметр 28 см.
138	74	Ботанічна пам'ятка природи Сторічні дубові насадження Василівської лісової дачі	Рішення облвикон-кому 22.06.1972 № 391	Східніше с. Підлісного Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 66, діл. 5	3,4	009:000101:000 00153	Новомосковський військлісгосп	Ділянка природного лісу віком 100 років, висотою до 22 м, діаметром 40 см.
139	75	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка вікових дубів Василівської лісової дачі	Рішення облвикон-кому від 22.06.1972 № 391 (зміни розпоряд-ження голови ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	2,5 км південно-східніше с. Василівка Новомосковського району, Новомосковський військ лісгосп, кв. 83, діл. 37	2,4	009:000101:000 00150	Новомосковський військлісгосп	Ділянка старого дубового лісу природного походження віком понад 180 – 190 років.
140	72	Ботанічна пам'ятка природи Штучні дубові насадження	Рішення облвикон-кому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковського військ лісгоспу, кв. 80 діл. 13	4,3	009:000101:000 00144	Новомосковський військлісгосп	Цінні високопродуктивні насадження дуба черешчатого штучного походження 2 бонітету. Середня висота 22 м, середній діаметр 24 см.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
141	79	Ботанічна пам'ятка природи Вікові дуби	Рішення облвиконкому від 22.06.1972 № 391 (зміни розпорядження голови ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	Кочережківське лісництво кв. 3 Павлоградського району	15,0	009:000101:000 00161	Новомосковський держлісгосп	Поодиноко стоячі віковічні могутні дуби віком 200 – 300 років. Висотою до 20 м, діаметром понад 100 – 150 см.
142	78	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка насаджень сосни звичайної	Рішення облвиконкому від 26.05.1977 № 346	Кочерізьке лісництво, кв. 21 Павлоградський район	43,0	009:000101:000 00135	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід данним типам лісорослинних умов.
143	77	Ботанічна пам'ятка природи Столітні дубові насадження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Південно-західна околиця с. Івано-Михайлівка Новомосковського р-ну, Новомосковський військлісгосп, кв. 192, діл. 9	1,8	009:000101:000 00156	Новомосковський військлісгосп	Ділянка старого дубового лісу природного походження сторічного віку.
144	80	Ботанічна пам'ятка природи В'язівські вікові дуби	Рішення облвиконкому від 22.06.1972 № 391	Кочерізьке лісництво, кв. 40 Павлоградський район	5,0	009:000101:000 00138	Новомосковський держлісгосп	Могутні вікові дуби віком 300 – 700 років, висотою до 18 м, діаметром понад 220 см.
145	81	Ботанічна пам'ятка природи Віковий дуб	Рішення облвиконкому від 28.11.1974 № 687	Кочережківське лісництво, кв. 9 Павлоградського району	0,3	009:000101:000 00129	Новомосковський держлісгосп	Дуб віком 250 років, який має естетичне та науково-пізнавальне значення.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
146	82	Ботанічна пам'ятка природи Високопродуктивні насадження сосни звичайної	Рішення облвиконкому від 26.05.1977 № 346	Кочережківське лісництво кв. 38 Павлоградського району	5,0	009:000101:000 00130	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід данним типам лісорослинних умов.
147	83	Ботанічна пам'ятка природи Роздорський	Рішення облвиконкому від 07.12.1985 № 703	с. Роздолля Синельниківського району	15,0	–	ФГ "Роман"	Типова та флористично багата ділянка північної частини степової зони, де проростають види ковилю, які занесені до Червоної книги України.
148	84	Ботанічна пам'ятка природи Білі тополі	Рішення облвиконкому від 22.06.1972 № 391	У 2 км від південної околиці м. Марганця	1,0	009:000101:000 00231	Марганецьке лісництво, кв. 46 Марганецького держлісгоспу	Штучне насадження тополя білого 28-річного віку, висотою 22 – 24 м, діаметром 28 – 30 см.
149	85	Ботанічна пам'ятка природи Балка Садова	Рішення облвиконкому від 07.12.1985 № 703	Східніше с. Зелений Гай Синельниківського району	25,7	–	Синельниківська райдержадміністрація	Представляє собою добре збережену та типову для зони степу ділянку з включенням балочного болота.
150	86	Ботанічна пам'ятка природи Сад	Рішення облвиконкому від 09.06.1988 № 231	В 1 км південно-західніше с. Ляшківка Царичанського району	40,0	009:000101:000 00239	Царичанська райдержадміністрація	Типова для степової зони ділянка, де проростають види рослин, занесені в Червону книгу України.
151	138	Ботанічна пам'ятка природи Старовинна груша на Карнаватці	Рішення облради від 22.09.2010 № 784-27/V	м. Кривий Ріг	0,015	–	ПОГ Криворізьке УВП УТОС	На території садиби зростає унікальний екземпляр віковічної груші, вірогідно культурного походження. Висота приблизно 13,5 м, діаметр – 15м.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
152	174	Ботанічна пам’ятка природи Краснопільський	Рішення обласної ради від 20.06.2014 № 550-6/VI	Дніпровський район	80,0	–	Дніпровська райдержадміністрація	Балка належить до однієї з найбільших за розміром приток, має деревовидний тип розчленування, особливо характерний для верхів’я балки.
153	87	Комплексна пам’ятка природи Нікопольські плавні	Рішенням облвиконкому 28.11.1974 № 687	Південно-східна околиця с. Червоногригорівка Нікопольського району	3,7	009:000101:000 00141	Марганецьке лісництво, кв. 37 Марганецького держлісгоспу	Решта типових Нікопольських заплав з заплавною флорою і фауною.
154	88	Гідрологічна пам’ятка природи Чиста криниця	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687 (зміни розпорядження ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	с. Кочережки Павлоградського району	1,5	009:000101:000 00131	Кочерізьке лісництво, кв. 17 Новомосковського держлісгоспу	Зразково впорядковане сильне джерело доброї питної води. Має природоохоронне значення.
155	89	Гідрологічна пам’ятка природи Водопад на р. Кам’янка	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	В 2,5 км північно-східніше с. Червоний Тік Апостолівського району	2,0	–	Апостолівська райдержадміністрація	Єдиний в області водопад, який утворює р. Кам’янка, протікаючи через весь комплекс токівських кристалічних порід. Висота окремих порогів дорівнює 4 м.
156	90	Геологічна пам’ятка природи Виходи аркозових пісковиків	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Селище Південного ГЗК, лівий берег р. Інгулець м. Кривий Ріг	4,0	–	ПАТ “Південний ГЗК”	Унікальні виходи на денну поверхню аркозових пісковиків, які входять в нижню світу Криворізької серії докембрія. Висота скель 10 – 15 м.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
157	91	Геологічна пам'ятка природи Сланцеві скелі	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля шахт "Південна" та "Північна", правий берег р. Саксагань м. Кривий Ріг	4,0	–	КДГМК "Криворіжсталь"	Охороняються законом виходи вуглистих (аспідних) сланців саксаганської серії докембрійського віку. Висота скель досягає 20 метрів над рівнем води в річці Саксагань.
158	92	Геологічна пам'ятка природи Скелеватські виходи	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	В 500 м від кар'єру ПГЗК, лівий берег р. Інгулець м. Кривий Ріг	9,0	–	ПАТ "Південний ГЗК"	По лівому берегу р. Інгулець виходять на денну поверхню аркозові, філітові та талькові горизонти – породи нижньої світи Криворізької серії докембрію.
159	93	Геологічна пам'ятка природи Пісковикова скеля	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	Біля підстанції ПГЗК м. Кривий Ріг	1,0	–	ПАТ "Південний ГЗК"	Виходи на денну поверхню аркозових пісковиків та конгломератів нижньої та середньої світ Криворізької серії порід.
160	94	Геологічна пам'ятка природи Виходи амфіболітів	Розпорядження облвиконкому 14.11.1975 № 388-Р	Біля шахти "Родина" м. Кривий Ріг	5,0	–	ПАТ "Південний ГЗК"	З метою збереження виходів амфіболітів ново-криворізької світи Криворізької серії оголеної по правому берегу річки Саксагань.
161	95	Геологічна пам'ятка природи Мальовничий каньйон на р. Кам'янці в Токівських гранітах	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	Біля селища Токівське Апостолівського району	5,0	–	Апостолівська райдержадміністрація	Токівські граніти, відслонення яких добре прослідковуються по берегам р. Кам'янки. Висота окремих скель каньйону дорівнює 30 м.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
162	96	Геологічна пам'ятка природи Скелі залізистих кварцитів на р. Вовчій	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	В 5 км на північ смт Васильківка Васильківського району	5,0	009:000101:000 00137	Васильківський держлісгосп	Виходи на денну поверхню рудних тіл-пачок залізистих кварців, які перешаровуються з гранітами, вміщаючими кристали граната, пірита, мусковіта та інших мінералів.
163	97	Геологічна пам'ятка природи Гранітні скелі	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Волоське Дніпровського району	4,0	_	Дніпровська райдержадміністрація	Виходи на денну поверхню корінних порід докембрію, характерних для Українського кристалічного щита.
164	98	Геологічна пам'ятка природи Виходи мігматиту	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Правий берег р. Інгулець, між селами Лозуватка і Чкалівка Криворізького району	5,0	_	Криворізька райдержадміністрація	Унікальні за своїми розмірами виходи мігматитів-порід, які вміщує Криворізька серія докембрія.
165	99	Геологічна пам'ятка природи Мігматитові скелі	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	В 0,5 км північніше с. Валового Криворізького району	1,0	_	Криворізька райдержадміністрація	Виходи на денну поверхню корінних порід Криворізької серії докембрію, серед яких є реліктові породи цієї серії з магнетитом.
166	100	Геологічна пам'ятка природи Природне відслонення Новомосковського горизонту з стародавньою фауною	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля с. Губиниха Новомосковського району	0,5	_	Новомосковська райдержадміністрація	На зелених глауконітових пісках Харківської світи залягають піщано-глинясті та вапняковисті утворення з численною фауною середньо-сарматського під'ярусу.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
167	101	Геологічна пам'ятка природи Відслонення аркозових пісковиків	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	Правий берег р. Інгулець Широківського району	1,0	–	Широківська райдержадміністрація	Виходи на денну поверхню аркозових пісковиків – порід Криворізької серії докембрію.
168	53	Дендрологічний парк	Розпорядження Представника Президента України в Дніпропетровській області 30.12.1993 № 518	м. Кривий Ріг Дзержинське лісництво, кв. 52	27,0	009:000101:00 000241	Криворізький держлісгосп	Засновано в 1963 році. В ньому зібрано близько 500 видів дерев та чагарників з різних рослинних зон та розміщених по зонах і систематичному принципу.
169	123	Дендрологічний парк Саксагань	Рішення обласної ради від 23.05.2008 № 396-15/V	Криворізький район, с. Надеждівка	2,8	–	ТОВ "ЕСК"	Представляє собою ділянку рукотворних деревних насаджень із значним різноманіттям деревних та чагарникових порід, серед яких є цінні та малопоширені форми.
170	102	Парк ім. Чкалова	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	пр. Д. Яворницького, 96, м. Дніпро	40,0	–	Управління культури та мистецтв Дніпровської міськради	Старий парк, заснований в кінці XVIII ст. запорожцем Лазарем Глобою. Різноманітний склад дерев і чагарників, на південному схилі парку дуже стародавній дуб.
171	103	Севастопольський парк	Рішення облвиконкому 22.06.7192 № 391	Лоцманський спуск, 2 м. Дніпро	6,5	–	Відділ комунального господарства Жовтневої райради м. Дніпро	Заснований у 1945 р. з нагоди 100-річчя героїчної оборони Севастополя, на честь захисників міста-героя. Різноманітний склад насаджень.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
172	104	Парк ім. Леніна	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Чечеловський район м.Дніпро	35,0	_	Міське підприємство комунальної власності “Молодіжне творче об’єднання”	Парк створений в 1935 р. силами робітничої молоді.
173	105	Центральний	Рішення облвикон-кому 28.11.1974 № 687	м. Кам’янське, вул. Шевчен-ківська	8,0	_	Комунальне підприємство “Дніпродзержин-ський парк культури та відпочинку”	Паркова міська зона з цінними видами дерев та чагарників.
174	106	Парк ім. “Мершавцева”	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	м. Кривий Ріг, Центральний міський район	36,0	_	Управління житлово-комунального господарства Криворізького міськвиконкому	Територія міської зони відпочинку розташована на лівому березі р. Інгулець.
175	107	Орджонікідзевська зона відпочинку	Розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р	м. Покров Нікопольського району	290,0	_	ПАТ “Покровський гірничозбагачуваль-ний комбінат”; Марганецький держлісгосп	Територія зони відпочинку представляє собою спланованні терасні пагорби, долини та водойми, створені на ділянці колишнього кар’єру.
176	108	Синельниківський	Розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р	с. Веселе Синельниківсь-кого району	2,0	_	Раївська сільрада Синельниківського району	Паркова зона з цінними видами дерев та чагарників
177	109	Заповідне урочище Горіховий сад	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Правобережне Верхньо-дніпровського району Бородаївське лісництво, кв. 63, діл. 4, 7, 8, 9	33,9	009:000101:00 000159	Верхньодніпровський держлісгосп	Горіхові насадження створені на терасах на честь 50-річча створення СРСР.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
178	110	Заповідне урочище Гора Калитва	Рішення облвикон-кому 14.10.1982 № 654	Біля північної околиці с. Китайгород і південно-західної околиці смт Царичанка Царичанського району	400,0	009:000101:000 00242	Царичанська райдержадміністра-ція	В геологічній будові гори беруть участь породи неогенової і четвертинної систем. Відкладення гори зім'яті в складки, скиди, напливи. З початку 40-х років, проводиться заліснення гори, внаслідок чого припинена ерозія.
179	111	Заповідне урочище Балка Крутенька	Рішення облвикон-кому 14.10.1982 № 654	2,5 км на схід с Зоря Томаківського району	32,5	–	Томаківська райдержадміністра-ція	Спільноти степової рослинності типові для зональної правобережної частини злакового степу. Рослинність території представлена різнотравно-типчаково-ковиловими та різнотравно-типчаковими спільнотами.
180	180	Ландшафтний заказник місцевого значення Лівобережних	Рішення обласної ради від 09.10.2020 № 656-25/ VII	м. Дніпро Обухівське лісництво, кв. 31, 32	111	–	Дніпровський держлісгосп	Лісова екосистема з багатим розмаїттям рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослинного і тваринного світу
181	181	Регіональний ландшафтний парк Малотернівський	Рішення обласної ради від 16.06.2021 № 77-6/ VIII	Павлоградський район Поблизу с. Вербуватівка, Долина та Нижнянка	214	–	Павлоградський район	
182	182	Регіональний ландшафтний парк Івано-Межиріцький	Рішення обласної ради від 16.06.2021 № 77-6/ VIII	Павлоградський район Між с. Варварівка та Юр'ївське	100	–	Павлоградський район	

Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

Біобезпека є однією з найважливіших складових екологічної та національної безпеки України. На сьогодні у державі існує тенденція до посилення негативного впливу біологічних чинників на населення та навколишнє природне середовище, можливість виникнення загроз біологічного походження, пов'язаних з імовірними негативними наслідками розвитку сучасних біотехнологій та синтетичної біології, міграційними процесами, транскордонними переміщеннями тварин, товарів, появою нових збудників емерджентних інфекцій, проявами біотероризму, відсутністю чітко визначеної процедури провадження генетично-інженерної діяльності тощо.

Надзвичайно важлива роль у створенні системи біобезпеки належить контролю з боку держави за використанням біологічних агентів, лабораторній біобезпеці, колекційній діяльності зі штамами патогенних мікроорганізмів та унеможливленням їх витоку в навколишнє природне середовище.

Основним законодавчим актом України, який регулює поводження з генетично модифікованими організмами, є Закон України "Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів" https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-16 та підзаконні акти до нього. Цей Закон регулює відносини між органами виконавчої влади, виробниками, постачальниками, розробниками та споживачами генетично модифікованих організмів та продукції, виробленої за технологіями, що передбачають поводження з ГМО, із забезпеченням біологічної і генетичної безпеки.

Так, цим же Законом дано визначення терміну генетично модифікований організм (ГМО) – це будь-який організм, у якому генетичний матеріал був змінений за допомогою штучних прийомів перенесення генів, які не відбуваються у природних умовах, а саме:

рекомбінантними методами, які передбачають формування нових комбінацій генетичного матеріалу шляхом внесення молекул нуклеїнової кислоти (вироблених у будь-який спосіб зовні організму) у будь-який вірус, бактеріальний плазмід або іншу векторну систему та їх включення до організму-господаря, в якому вони зазвичай не зустрічаються, однак здатні на тривале розмноження;

методами, які передбачають безпосереднє введення в організм спадкового матеріалу, підготовленого зовні організму, включаючи мікроін'єкції, макроін'єкції та мікроінкапсуляції;

злиття клітин (у тому числі злиття протоплазми) або методами гібридизації, коли живі клітини з новими комбінаціями генетичного матеріалу формуються шляхом злиття двох або більше клітин у спосіб, який не реалізується за природних обставин.

Згідно вищенаведеного Закону основними принципами державної політики в галузі генетично-інженерної діяльності та поводження з ГМО є:

пріоритетність збереження здоров'я людини і охорони навколишнього

природного середовища у порівнянні з отриманням економічних переваг від застосування ГМО;

забезпечення заходів щодо дотримання біологічної і генетичної безпеки при створенні, дослідженні та практичному використанні ГМО в господарських цілях;

контроль за ввезенням на митну територію України ГМО та продукції, отриманої з їх використанням, їх реєстрацією та обігом;

загальнодоступність інформації про потенційні ризики від застосування ГМО, які передбачається використовувати у відкритій системі, та заходи щодо дотримання біологічної і генетичної безпеки;

державна підтримка генетично-інженерних досліджень та наукових і практичних розробок у галузі біологічної і генетичної безпеки при створенні, дослідженні та практичному використанні ГМО в господарських цілях.

Також до основних документів Законодавства України у сфері поводження з ГМО відносяться Картахенський протокол про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття. Зі змістом цього Протоколу можна ознайомитись за посиланням https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_935.

11 вересня 2003 року, відповідно до вимог ст. 37, Протокол набув чинності для України.

Мета цього Протоколу (ст. 1) полягає у сприянні забезпеченню належного рівня захисту в галузі безпечної передачі, обробки і використання живих змінених організмів, отриманих в результаті використання сучасної біотехнології, які можуть мати несприятливий вплив на збереження і стале використання біологічного різноманіття, з урахуванням також ризиків для здоров'я людини та з приділенням особливої уваги транскордонному переміщенню.

На виконання вимоги ст. 23 “Моніторинг та звітність” Україна готує та надає до Секретаріату Протоколу для звітування перед Конференцією Сторін національні звіти про виконання своїх зобов’язань в рамках цієї міжнародної угоди.

Також, протягом останніх років державою здійснювалась реалізація Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 1106.

Крім того, Президентом України підписано Закон України “Про ратифікацію Нагойського протоколу про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання до Конвенції про біологічне різноманіття” № 1926-IX від 02.12.2021 року (мета – врегулювання питань збереження цінних, автентичних генетичних ресурсів України, розвитку традиційних знань громад у сфері використання генетичних ресурсів, удосконаленню державного управління у сфері раціонального використання генетичних ресурсів та покращанню середовища існування видів рослин і тварин, перебування людини).

Указом Президента України від 17 грудня 2021 року № 668/2021 уведено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію біобезпеки та біологічного захисту". З текстом Указу Президента України та Стратегією можна ознайомитись за посиланням https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/668/2021#Text).

Стратегія біобезпеки базується на пріоритетах національних інтересів і визначає мету, напрями, завдання державної політики у сфері забезпечення біобезпеки та біологічного захисту, визначені з урахуванням положень Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722 "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року".

Метою Стратегії біобезпеки є поетапне створення єдиної системи біобезпеки та біологічного захисту. Для досягнення поставленої мети Стратегією визначено наступні основні напрями:

забезпечення розвитку біотехнологій шляхом створення біокластера "Біобезпека та розвиток біотехнологій", спрямованого відродити вітчизняний потенціал біотехнологічного виробництва і суттєво покращити доступ до діагностикумів та імунобіологічних препаратів;

підготовка стратегічного плану та визначення оперативних цілей з розроблення сучасного та дієвого законодавства в галузі біобезпеки та біологічного захисту, оцінки ризиків, управління ризиками, індикації та ідентифікації біологічних агентів, у тому числі генетично змінених;

розбудова та розвиток мережі закладів епідеміологічного профілю, діяльність яких, зокрема, буде спрямована на аналіз, прогнозування, інформування, застосування дієвих механізмів і методів реагування на біологічні загрози, а також запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, у тому числі біологічного походження, та застосування протиепідемічних та профілактичних заходів для запобігання або зменшення впливу біологічних загроз на стан здоров'я людини, середовище її життєдіяльності, харчові продукти, тварин, рослин і навколишнє природне середовище;

запровадження ефективного і дієвого механізму поводження з біологічними агентами, інвазивними чужорідними видами, а саме запобігання проникненню, здійснення контролю за їх потраплянням або внесенням до природних екосистем, вилучення та пом'якшення (мінімізація) їх негативного впливу;

розроблення дієвого державного механізму здійснення контролю за незаконним розповсюдженням генетично модифікованих організмів для недопущення їх можливого негативного впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людей і тварин.

Також, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07 липня 2022 року № 573 затверджено План заходів з реалізації Стратегії біобезпеки та біологічного захисту на 2022-2025 роки (текст на сайті Верховної Ради України за посиланням: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2022-%D1%80#n14).

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

Загальна характеристика рослинного світу

Рослинний світ є невід'ємною частиною біотичного різноманіття на планеті, однією зі складових частин природних багатств держави і разом з іншими його елементами має неперевершену значимість як природне явище на планеті.

Дніпропетровська область розташована в двох підзонах справжнього степу.

Все лівобережжя і більша частина правобережжя знаходяться в підзоні різнотравно-типчаково-ковилового степу. Крайній південний захід правобережжя Дніпропетровської області знаходиться в межах підзони типчаково-ковилового степу.

Для підзони різнотравно-типчаково-ковилового степу є характерним переважання видів злакових (пристосованих до умов сухого степового клімату): ковила пірчаста ковила волосиста типчак (вівсяниця), тонконіг вузьколистий, стоколос безостий, пирій повзучий та значна участь різнотрав'я. У межах підзони типчаково-ковилового степу зменшується частка різнотрав'я.

Але антропогенний фактор змінив природний розвиток степу. Майже вся територія міжріч (крім долинних та балкових схилів) розорана та представлена агроценозами із системою полезахисних лісосмуг. Типова різнотравно-типчаково-ковилова рослинність залишилась тільки на схилах балок, у перелісках, де ґрунти мало придатні під ріллю.

За останнє сторіччя становище природної рослинності різко погіршилося – залишки степових зональних та інших типів рослинності були деградовані.

В останні два десятиріччя ділянки степової рослинності менше страждають від випасу, що дає можливість відновлення ковилових угруповань, підвищення фіторізноманіття, у тому числі рідкісних та зникаючих видів.

Природні лісові екосистеми Дніпропетровської області знаходяться у передкризовому стані. Відбувається значне зменшення біорізноманіття.

Лучна рослинність, яка зосереджена в долинах річок і тальвегах балок. порівняно з лісовою та степовою рослинністю має невелику площу та на наш час найчастіше змінюється галофільними угрупованнями.

Вторинні рослині угруповання екосистеми формуються на порушених землях спонтанно, найчастіше утворюючи своєрідні рідколісся, котрі через 40-50 років після початку формування набувають риси природних рослинних фітоценозів.

Штучні екосистеми, що існують в умовах екологічної невідповідності лісів до умов степової зони мають нижчу здатність до саморегуляції і потребують більшої уваги під час догляду.

Зарегулювання р. Дніпра та його притоків сприяє порушенню природного режиму повені, зниженню рівня ґрунтових вод.

Це веде до катастрофічних сукцесій лісових біогеоценозів, спустелювання – заміни одних біогеоценозів на інші, похідні, навіть до інших типів біогеоценозів – лучних, степових, солонцьово-солончакових.

Рослинність водойм у сучасний період у більшості деградована і перетворена на болотні угруповання, які переважають не тільки у заплавах, але і в руслах малих річок та озер.

Особливої уваги заслуговують водойми в межах Дніпропетровського мегаполісу, які колись прикрашали міське середовище завдяки різноманітній, естетично цінній рослинності, а зараз знаходяться в умовах підвищеного антропогенного навантаження і потребують негайних заходів щодо їх відновлення.

Усе вищенаведене призвело до того, що більшість в минулому самих звичайних видів рослин стали в тій чи іншій мірі рідкісними, зникаючими і у даний час включені до Червоної книги України, Червоного списку Дніпропетровської області.

В області розроблена програма відтворення рідкісних та зникаючих видів рослин у Ботанічному саду Дніпропетровського національного університету та в Криворізькому ботанічному саду.

Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів

Ліси залежно від основних виконуваних ними функцій поділяються на категорії:

1) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення;
2) рекреаційно-оздоровчі ліси;
3) захисні ліси;
4) експлуатаційні ліси.

Ліси Дніпропетровщини не мають промислового значення, виконують, в основному, екологічні, захисні та рекреаційні функції і віднесені до І групи лісів. Корисні властивості лісів у нашій області надзвичайні, оскільки вони здатні зменшувати негативні наслідки природних явищ, захищати ґрунти від ерозії, запобігати забрудненню навколишнього природного середовища та очищати його, сприяти регулюванню стоку води, оздоровленню населення та його естетичному вихованню. Вчені підрахували: 1 га лісу збагачує атмосферу 3 тоннами кисню та відфільтровує за рік із повітря до 70 тонн пилу. Лісовий пояс значно зменшує шум, що є проблемою у великих містах, а особливо в нашому регіоні.

За розрахунками вчених, оптимальна лісистість у нашому регіоні повинна становити 8 – 10 %. Зараз вона становить лише 5,6 % (по Україні цей показник – 15,6 %). Отже, щоб досягти оптимального значення, слід майже у два рази збільшити площу існуючих в області лісів.

Ліси степової зони України в історичному минулому займали значні площі в долинах річок та балках (байрачні ліси). Архівні та літературні джерела

свідчать, що на межі першого-другого тисячоліття лісові масиви займали майже всю територію міжріччя Орелі та Самари.

Найпоширенішими групами типів лісів є діброви (50 %), судіброви представлені на 25 %, субори – на 15 %, бори – на 10 %.

У породному відношенні ліси Північного Степу на 43 % представлені дубом, на 32 % – сосною, на 10 % – акацією, на 6 % – ясенем, на 2 % – тополями, на 1 % – в'язом і на 6 % іншими породами. Найбільше насаджень дуба представлено в Лівобережно-Дніпровському північно-степовому окрузі (50 %) і найменше в Донецько-Донському (32 %). Сосна переважає в Донецько-Донському (53 %), найменше її в Правобережно-Дніпровському, де після дуба найбільш розповсюджена акація (26 %).

У породному відношенні 27 % всіх насаджень представлені похідними деревостанами; найбільше їх у судібровах (48 %). Дібровні насадження похідні на 25 %, а суборові – на 16 %. Це деревостани: акації, ясена, тополі, в'яза.

У віковому відношенні дубові насадження представлені 4 – 8 класами віку (72 %), соснові – 4 – 6 (55 %), акацієві – 6 – 7 (53 %), ясеневі – 5 – 7 (49 %).

У дубових насадженнях переважають 2 і 3 класи бонітету (67 %), в соснових – 1 і 2 (70 %), в акацієвих – 1 і 2 (52 %), в ясеневих – 2 і 3 (66 %). Частка насаджень 4 і нижче бонітетів становить 14 %.

Серед насаджень з дуба звичайного 47 % – штучного походження, 53 % – природного, серед яких 47 % належить порослевим дубнякам. Насадження штучного походження переважають в 1 – 5 класах віку, причому в перших трьох класах їх частка становить 94 %. Сосна на 91 % рукотворна, її частка за останні 60 років сягає 90 %.

У Дніпропетровській області сформована система штучних лісових насаджень, яка складається з великих масивів, полезахисних лісосмуг, водозахисних насаджень та ділянок відновлювальних насаджень в межах природних лісових біогеоценозів (байрачних, пристінних, заплавних та аренних лісів). Вони виконують грунто- та водозахисні, фітомеліоративні, рекреаційні функції, збільшують ландшафтне та видове різноманіття, є резерватами цінних видів рослин та тварин, входять до складу екологічних коридорів та екоядер в системі екомережі України, мають великий екологічний потенціал. Але у сучасний період значна кількість з них знаходиться у незадовільному деструктивному стані, що зумовлено як природними причинами (віковий кризовий стан), так і антропогенним впливом (вирубки, пожежі та ін.).

За результатами проведених досліджень з'ясовано, що все це спричинене неконтрольованими вирубками, пожежами, пошкодженням узлісь, які у природних умовах перешкоджають вторгненню степових видів, та відсутністю контролю і належного догляду за насадженнями з урахуванням їх вікового та функціонального стану.

Ліси Дніпропетровщини належать до лісів І групи, тому рубки головного користування заборонені, проводяться лише рубки формування та оздоровлення лісів.

Головними лісокористувачами, які займаються веденням лісового господарства в межах Дніпропетровської області на землях лісогосподарського призначення є Південно-Східне иежрегіональне урправління лісового та мисливського господарства (ПСМУЛМГ).

З 2015 року на території області впроваджено електронний облік деревини в межах Єдиної Державної Системи Електронного Обліку Деревини (ЕОД). Система електронного обліку деревини дає можливість переглянути повністю ланцюг руху заготовленої деревини від місця її заготівлі до кінцевого споживача. Таким чином за допомогою реєстру походження деревини по нумерації бирки, якою маркується деревина, можна встановити легальність її заготівлі, а саме: місце та час, назву бригади, що здійснювала заготівлю, повну характеристику маркованої продукції.

Основною причиною для створення такої концепції стали незаконні рубки деревини у всій Україні, які негативно впливають на стан навколишнього середовища і на всю галузь загалом.

Упровадження електронного обліку дозволяє значно підняти ефективність лісогосподарської діяльності. По-перше, завдяки застосуванню сучасних технологій; по-друге, внаслідок своєчасних рішень, по-третє, зменшення часу оформлення супровідної документації, формування та здачі звітів.

Основною перевагою електронного обліку є те, що можна в режимі онлайн відслідковувати будь-яку заготівлю деревини, а також спостерігати за рухом лісопродукції від заготівлі до реалізації.

Окрім вищенаведеного єдина державна система електронного обліку має значний і внутрішній ефект для підприємства, яке безпосередньо здійснює електронний облік деревини, який полягає у автоматизації обліку та підвищенні якості управлінських рішень.

Станом на 01.01.2023 загальна площа земель лісового фонду Дніпропетровської області складає 111,389 тис. га, у тому числі: вкриті лісовою рослинністю землі на площі 75,4 тис. га (див. табл. 5.2.1. – 5.2.8.).

Таблиця 5.2.1. Лісовий фонд регіону

№ з/п		*Загальна площа, га*	*Вкриті лісовою рослинністю, га*	*Загальний запас деревини, тис. м^3*	*Примітка*
	Усього лісового фонду (сума рядків 1+2)	111389*	75400*	*	-
1.	Усього земель лісогосподарського призначення та земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення у тому числі:				
1.1	державних лісогосподарських підприємств	111389*	75400*	*	-
1.2	комунальних лісогосподарських підприємств	-	-	-	-
1.3	власників лісів	-	-	-	-
1.4	не наданих у користування (землі запасу)	-	-	-	-

№ з/п		*Загальна площа, га*	*Вкриті лісовою рослинністю, га*	*Загальний запас деревини, тис. м³*	*Примітка*
2.	Усього лісових ділянок, розташованих на землях іншого призначення у тому числі:				
2.1	державних підприємств	-	-	-	-
2.2	комунальних підприємств	-	-	-	-
2.3	приватних підприємства	-	-	-	-
2.4	інших організацій та установ	-	-	-	-
2.5	власників лісів	-	-	-	-
2.6	не наданих у користування (землі запасу)	-	-	-	-
3.	Загальний запас деревини лісового фонду	X	X	-	-
4.	Запас деревини у розрахунку на один гектар лісового фонду	X	X	-	-
5.	Площа лісів у розрахунку на одну особу	X		X	-
6.	Запас деревини у розрахунку на одну особу	X	X		-
7.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону)	X	X	X	-

** Інформація надана не в повному обсязі або відсутня*

Таблиця 5.2.2. Лісовий фонд регіону в розрізі земель цільового призначення та категорій земель(станом на 01.01.2023)

№ з/п	*Постійні лісокористувачі, власники лісів, інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки, землі запасу*	*Загальна площа, га*	*Лісові землі, тис. га*						
			вкриті лісовою рослинністю		*не вкриті лісовою рослинністю*				*Усього лісових земель*
			усього	*із них лісові культури*	*незімкнуті лісові культури*	*зруби*	*галявини, біополяни*	*Лісові дороги, просіки, розриви*	
I. Землі лісогосподарського призначення									
1.	Філія “Дніпровське лісове господарство”	28332	18.4	15.2	0.827	0.222	1.418	0.2	21.0667
2.	Філія “Петриківське лісове господарство”	34755	26,5	20,827	0,627	0,232	2,0	0,28	29,634
3.	Філія “Новомосковське лісове господарство”	28172	19,0	13,6	1,175	0,441	2,8	0,3	23,7159
4.	Філія “Новомосковський військовий лісгосп”	20130	11,5	3,9	0,2	1,5	0,7	0,4	14,7
II. Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення									
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Землі іншого призначення									
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Таблиця 5.2.3. Нелісові землі, землі лісогосподарського призначення (станом на 01.01.2023)

№ з/п	Постійні лісокористувачі, власники лісів	Рілля	Сінокоси	Пасовища	Піски	Болота	Води	Яри,схили, кар'єри	Інші нелісові землі	Загальна площа нелісових земель, тис. га
1	Філія "Дніпровське лісове господарство"	12	7	16	109	974	518		5686	7320
2	Філія "Петриківське лісове господарство"	73	184	17	1618	526	184		2466	5068
3	Філія "Новомосковське лісове господарство"	121	121	4	6	1792	866		1275	4185
4	Філія "Новомосковський військовий лісгосп"	6	95	38	58	1055	156		3999	5407

Таблиця 5.2.4. Лісовідновлення за 2022 рік (у розрізі лісокористувачів, власників лісів)

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки	Лісовідновлення, га			
		у тому числі:			усього
		посадка лісу, га	посів лісу, га	природне поновлення лісу, га	
1	Філія "Дніпровське лісове господарство"			3	3
2	Філія "Петриківське лісове господарство"	28			28
3	Філія "Новомосковське лісове господарство"	82			82
4	Філія "Новомосковський військовий лісгосп"	40	30	42	112

Таблиця 5.2.5. Лісорозведення (створення нових лісових насаджень) за 2022 рік (у розрізі державних органів влади)

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Створення нових лісових насаджень, га						
		лісорозведення, га					природне само-заліснення земель, га	усього обліковано нових лісів, га
		у тому числі посадка/посів, га				усього		
		заліснення не продуктивних земель, га	заліснення ярів, балок, кар'єрів, га	заліснення інших земель, га	створення полезахисних лісових смуг, га			
1	Філія "Дніпровське лісове господарство"			46/		46		46
2	Філія "Петриківське лісове господарство"			60/		60		60

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Створення нових лісових насаджень, га						
		лісорозведення, га					природне самозаліснення земель, га	усього обліковано нових лісів, га
		у тому числі посадка/посів, га				усього		
		заліснення не продуктивних земель, га	заліснення ярів, балок, кар'єрів, га	заліснення інших земель, га	створення полезахисних лісових смуг, га			
3	Філія "Новомосковське лісове господарство"			56/		56		56
4	Філія "Новомосковський військовий лісгосп"			3/		3		3

Таблиця 5.2.6. Проведення лісогосподарських заходів, пов'язаних із вирубуванням деревини за 2022 рік

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Площа, га/Ліквідна деревина, тис. $м^3$						
		рубки догляду	лісовідновні рубки	санітарні рубки	розрубка ліній електропередач, автомобільних доріг тощо	розчистка ліній електропередач, автомобільних доріг тощо	інші рубки	усього рубок
1	Філія "Дніпровське лісове господарство"	2/		468/12,8	1/0,1		19/0,1	490/13,0
2	Філія "Петриківське лісове господарство"	111/5,0	15/0,6	403/25,6	1/		8/	538/31,2
3	Філія "Новомосковське лісове господарство"	256/3,2		317/5,3				573/8,5
4	Філія "Новомосковський військовий лісгосп"	136/2,9		476/14,6				612/17,5
Усього		505/11,1	15/0,6	1664/58,3	2/0,1		27/0,1	2213/70,2

Таблиця 5.2.7. Загиблі лісові культури, насадження та незімкнуті лісові культури природного відновлення за 2022 рік

Назва	*Лісокористувачі та землекористувачі, які мають у користуванні лісові ділянки*				*Усього*
	Філія "Дніпровське лісове господарство"	*Філія "Дніпровське лісове господарство"*	*Філія "Дніпровське лісове господарство"*	*Філія "Дніпровське лісове господарство"*	
1. Усього загиблих лісових насаджень, га			2		2
у тому числі від:					
пожеж					
несприятливих погодних умов					
хвороб та шкідників лісу					
господарської діяльності людини (забудова, лінії електропередач, затоплення, газопроводи тощо)					
з них загиблих лісових культур, га					
у тому числі від: пожеж					
несприятливих погодних умов					
хвороб та шкідників лісу					
господарської діяльності людини (забудова, лінії електропередач, затоплення, газопроводи тощо)					
Інше					
2. Усього загиблих незімкнутих лісових насаджень, га	11	27	10	8	56
3. Усього пошкоджених, загиблих ділянок природного поновлення, га					

Таблиця 5.2.8. Заготівля лісових ресурсів побічного користування та другорядних лісових за лісокористувачами в розрізі місцевих рад за 2022 рік

№ з/п	*Органи державної влади, постійні лісокористувачі, власники лісів,*	*Лісові ресурси побічного користування, встановлений ліміт/ фактично заготовлено*										*Другорядні лісові матеріали, встановлений ліміт/ фактично заготовлено*						
		гриби	*ягоди*	*лікарські рослини*	*плоди*	*горіхи*	*випас худоби*	*сіно-косіння*	*під-стилка*	*очерет*	*тощо (пасіки)*	*живиця*	*пні*	*луб*	*деревні соки*	*деревна зелень*	*новорічні ялинки*	*тощо*
1	Філія "Дніпровське лісове господарство"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2000/ 871	-

№ з/п	Органи державної влади, постійні лісокористувачі, власники лісів,	Лісові ресурси побічного користування, встановлений ліміт/ фактично заготовлено										Другорядні лісові матеріали, встановлений ліміт/ фактично заготовлено						
		гриби	ягоди	лікарські рослини	плоди	горіхи	випас худоби	сіно-косіння	під-стилка	очерет	тощо (пасіки)	живиця	пні	луб	деревні соки	деревна зелень	новорічні ялинки	тощо
	Марганецька ОТГ																1000/ 774	
	Новокадацька ОТГ																97/ 97	
2	Філія “Петриківське лісове господарство”																5000/-	
3	Філія “Новомосковське лісове господарство”	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5000/ 1031	-
	Піщанська ОТГ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	262/ 262	-
	Межирічська ОТГ																408/ 408	
	Покровська ОТГ																59/59	
	Петропавлівська ОТГ																240/ 240	
	Юріївська ОТГ																62/62	

Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

З наближенням весни актуальною є проблема збереження перших весняних квітучих рослин, які віднесені до категорії рідкісних й зникаючих видів та занесені до Червоної книги України. Масовий збір первоцвітів знижує чисельність їх популяцій.

У даний час питання збереження біологічного різноманіття на Землі є одним з найважливіших серед екологічних проблем. На першому місці у справі збереження біорізноманіття стоїть охорона рослин, які утворюють середовище для існування інших організмів. Найважливішим серед цього є збереження рідкісних та зникаючих видів рослин, що передбачає реєстрацію видів і складання “Червоних книг” окремих країн і регіональних “Червоних списків”. Існують Світовий і Європейський червоні списки рослин.

У Дніпропетровській області понад 40 років тому почалася робота з охорони рослинного світу.

Першим юридичним документом з охорони рослинності був список рідкісних та зникаючих рослин (54 види), затверджений рішенням Дніпропетровського облвиконкому від 09.10.1979 № 568.

У 1998 році був складений "Червоний список видів рослин Дніпропетровської області", затверджений Дніпропетровською обласною радою (рішення обласної ради від 12.06.1998 № 7.2/XXIII), який включав 338 судинних рослин. З них 22 види включені до Європейського Червоного списку, 56 видів – до Червоної книги України (1996), 260 видів рослин, які охороняються в Дніпропетровської області.

У 2011 році провідними науковими установами області в галузі вивчення біорізноманіття було створено видання: "Червона книга Дніпропетровської області. Рослинний світ". Це друге (після Донецької області) повномасштабне видання обласної Червоної книги рослин в Україні.

Вона є основою для охорони та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів рослинності, а також видів, що охороняються на регіональному рівні (Червоний список видів рослин і тварин Дніпропетровської області (рішення обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI).

У списку наведено 451 вид рідкісних та зникаючих рослин, що охороняються на території Дніпропетровської області.

Серед них – 16 видів занесені до Світового Червоного списку, 27 – до Європейського Червоного списку, 82 – до Червоної книги України.

Але ці види ретельно охороняються лише на території природного заповідника Дніпровсько-Орільський, Ботанічного саду Дніпропетровського національного університету та Криворізького ботанічного саду НАН України.

Динаміка охорони, невиснажливого використання та відтворення дикорослих рослин та грибів наведена у таблиці 5.2.9.

Таблиця 5.2.9. Динаміка охорони, невиснажливого використання та відтворення дикорослих рослин та грибів

Усього видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, од.	*Усього рослинних природних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.*	*Кількість видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, відтворених на територіях та об'єктах ПЗФ, назва (українська, латинська), од.*	*Кількість популяцій видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, які зникли, назва (українська, латинська), од.*
1	2	3	4
Криворізький ботанічний сад Національної академії наук України			
78 видів	**Угруповання 6 формацій:** ковили шорсткої – *Stipeta asperellae;* ковили Лессінга – *Stipeta lessingianae;* ковили української – *Stipeta ucrainicae;* ковили найкрасивішої –	**16 видів рослин:** *Stipa asperella* – ковила шорстка; *Stipa lessingiana* – ковила Лессінга; *Stipa ucrainica* – ковила українська; *Stipa pulcherrima* – ковила найкрасивіша; *Stipa capillata* – ковила волосиста; *Adonis vernalis* – горицвіт весняний; *Adonis wolgensis* – горицвіт волзький; *Astragalus dasyanthus* – астрагал шерстистоквітковий; *Astragalus ponticus* – астрагал	-

1	2	3	4
	Stipeta pulcherrimae; ковили волосистої – *Stipeta capillatae;* мигдалю низького – *Amygdaleta nanae*	понтійський; *Cymbochasma borysthenica* – повстянка дніпровська (цимбохазма дніпровська); *Pulsatilla pratensis* (P. *nigricans*) – сон лучний (сон чорніючий); *Paeonia tenuifolia* – півонія тонколиста; *Tulipa quercetorum* – тюльпан дібровний; *Chamaecytisus graniticus* – зіновать гранітна; *Allium ursinum* – цибуля ведмежа, черемша; *Elytrigia stipifolia (Pseudoroegneria stipifolia*) – пирій ковилолистий	
Ботанічний сад Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара			
53	-	Adonis vernalis Горицвіт весняний Adonis wolgensis Горицвіт волзький Astragalus ponticus Астрагал понтійський Atropa beladonna Красавка белладонна Campanula carpatica Дзвоники карпатські Cerastium biebersteinii Роговик Біберштейна Cerastium cerastoides Роговик роговиковий Crambe pontica Катран понтійський Dianthus gratianopolitanus Гвоздика гратіонополітанська Dictamnus albus Ясенець білий Draba aizoides Крупка аїзоподібна Glaucium flavum Мачок жовтий Helianthemum canum Сонцецвіт сивий Iris pontica Півники понтійські Iris sibirica Півники сибірський Lunaria rediviva Лунарія оживаюча Paeonia daurica Півонія кримська Paeonia tenuifolia Півонія тонколиста Pulsatilla grandis Сон великий Pulsatilla pratensis Сон чорніючий Rhodiola rosea Родіола рожева Stipa anomala Ковила відхилена Stipa capillata Ковила волосатик Stipa dasyphylla Ковила опушенолиста	-

1	2	3	4
		Stipa lessingiana Ковила Лесінга Stipa lithophila Ковила каменелюбна Stipa pennata Ковила пірчаста Stipa pulcherrima Ковила найгарніша Stipa tirsa Ковила вузьколиста Stipa ucrainica Ковила українська Stipa zalesskii Ковила Залеського Trifolium rubens Конюшина червонувата Viola alba Фіалка біла Crataegus pojarkovae Глід Пояркової Euonymus nana Бруслина карликова Juniperus excelsa Ялівець високий Juniperus foetidissima Ялівець смердючий Pinus cembra Сосна кедрова європейська Quercus cerris Дуб австрійський Sorbus torminalis Горобина берека Staphylea pinnata Клокичка перista Syringa josikaea Бузок угорський Taxus baccata Тис ягідний Asphodeline lutea Асфоделіна жовта Campanula carpatica Дзвоники карпатські Colchicum autumnale Пізньоцвіт осінній Crocus banaticus Шафран банатський Galanthus nivalis Підсніжник білуватий Iris sibirica Півники сибірські Leucojum vernum Білоцвіт весняний Ornithogalum boucheanum Рястка Буше Tulipa guercetorum Тюльпан дібровний Tulipa schrenkii Тюльпан Шренка	
Природний заповідник "Дніпровсько-Орільський"			
14	8	1. Підсніжник складчастий Galanthus plicatus M.Bieb.	Зозулинець шоломоносний. Orchis militaris L. (не спостерігається на території заповідника з 2009 року)
		2. Цибуля савранська Allium savranicum Besser (A. Saxatile auct. Non M.Bieb.)	Пальчатокорінник травневий Dactylorhiza majalis (Reichenb.) P.F.Hunt et Summerhayes. (Загалом 2 популяції, не реєструються з 2009 року)

1	2	3	4
		3. Рястка Буше Ornithogalum boucheanum (Kvmth) Asch.	
		4.Шафран сітчастий Crocus reticulatus Steven ex Adams	
		5. Півники сибірські Iris sibirica L.	
		6. Тюльпан дібровний Tulipa quercetorum Klokovet Zoz	
		7. Плодоріжка болотна (зозулинець болотний) Anacamptis palustris (Jacq.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase (Orchis palustris Jacq.)	
		8. Коручка болотна Epipactis palustris (L.) Crantzi	
		9. Ковила дніпровська Stipa borysthenica Klokov ex Prokudin	
		10. Плавун щитолистий Nymphoid.es peltata (S.G.Gmel.) O.Kuntze	
		11. Сон лучний (с. чорніючий) Pulsatilla pratensis (L.) Mill. S.l.	
		12.Лептогіум насічений Leptogium saturninum (Dicks.) Nyl.	
		13.Флокулярія Рікена Floccularia rickenii (Bonus) Wasser	
		14. Ентолома смердюча Entoloma nidorosum (Fr.) Quel.	

Таблиця 5.2.10. Перелік видів рослин та грибів, що підлягають особливій охороні на території області (станом на 01.01.2023 року)

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Ботанічний сад Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара						
Amygdalus nana Мигдаль степовий	-	-	рідкісний	-	-	-
Berberis vuglaris Барбарис звичайний	-	-	рідкісний	-	-	-
Carpinus betulus Граб звичайний	-	-	зникаючий	-	-	Least Concern
Ephedra distachya Єфедра двоколоса	-	-	рідкісний	-	-	Least Concern
Rosa jundzillii Шипшина Юндзилла	-	-	невизначений	-	-	-
Rosa rubiginosa Шипшина волинська	-	-	невизначений	-	-	-
Rosa spinosissima Шипшина найколючіша	-	-	рідкісний	-	-	-
Viburnum lantana Калина гордовина	-	-	рідкісний	-	-	-
Acorus calamus L. Аїр звичайний	-	-	рідкісний	-	-	-

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Adonis vernalis L. Горицвіт весняний	неоцінне-ний	-	вразливий	II	Least Concern	-
Adonis wolgensis Steven ex DC. Горицвіт волзький	неоцінне-ний	-	вразливий	-	-	-
Ajuga reptans L. Горлянка повзуча	-	-	зниклий у природі	-	-	-
Anemone sylvestris L. Анемона лісова	-	-	вразливий	-	-	-
Anemonoides ranunculoides (L) Holub. Анемона жовтецева	-	-	рідкісний	-	-	-
Antennaria dioica (L.) P. Gaertn. Котячі лапки дводомні	-	-	зникаючий	-	-	-
Anthoxanthum odoratum L. Пахучий колосок звичайний	-	-	зниклий у природі	-	-	-
Asarum europaeum L. Копитняк європейський	-	-	рідкісний	-	-	-
Asparagus officinalis L. Холодок лікарський	-	-	-	-	Least Concern	Least Concern
Astragalus danicus Retz. Астрагал датський	-	-	рідкісний	-	-	-
Astragalus ponticus Pall. Астрагал понтійський	вразливий	-	рідкісний	-	-	-
Athyrium filix-femina (L.) Roth Безщитник жіночий	-	-	вразливий	-	-	-
Aurinia saxatilis (L.) Desv. Аврінія скельна	-	-	рідкісний	-	-	-
Betonica officinalis L. Буквиця лікарська	-	-	рідкісний	-	-	-
Campanula persicifolia L. Дзвоники персиколисті	-	-	вразливий	-	-	-
Campanula rotundifolia L. Дзвоники круглолисті	-	-	зниклий у природі	-	-	-
Campanula glomerata L. Дзвоники скупчені	-	-	рідкісний	-	-	-
Clematis integrifolia L. Ломиніс цілолистий	-	-	рідкісний	-	-	-
Convallaria majalis L. Конвалія звичайна	-	-	рідкісний	-	-	-
Dictamnus albus L. Ясенець білий	рідкісний	-	зниклий у природі	-	-	-
Digitalis grandiflora Mill. Наперстянка крупноквіткова	-	-	зникаючий	-	-	-
Dryopteris filix-mas (L.) Schott. Щитник чоловічий	-	-	рідкісний	-	-	-
Fragaria vesca L. Суниця лісова	-	-	зникаючий	-	Least Concern	-
Gallium odoratum (L.)Scop. Підмаренник духмяний	-	-	рідкісний	-	-	-

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Inula helenium L. Оман високий	-	-	рідкісний	-	-	-
Inula oculus-christi L. Оман очний	-	-	-	-	-	-
Iris halophila Pall. Півники солелюбні	-	-	рідкісний	-	-	-
Iris pontica Zapat. Півники понтійські	вразливий	-	зникаючий	-	-	-
Iris pseudacorus L. Півники болотні	-	-	-	-	Least Concern	-
Iris pumila L. Півники карликові	-	-	рідкісний	-	-	-
Iris sibirica L. Півники сибірські	вразливий	-	зникаючий	-	-	-
Matteuccia struthiopteris (L.) Tod. Страусове перо звичайне	-	-	зникаючий	-	-	-
Ornithogalum fimbriatum Willd. Рястка торочкувата	-	-	вразливий	-	-	-
Paeonia tenuifolia L. Півонія тонколиста	вразливий	I	зниклий у природі	-	Data Deficient	-
Polygonatum hirtum (Bocs ex Poir.) Pursh Купена волосиста	-	-	зниклий у природі	-	-	-
Polygonatum odoratum (Mill.) Druce Купена духмяна	-	-	рідкісний	-	-	-
Primula veris L. Первоцвіт весняний	-	-	зниклий у природі	-	-	-
Prunella grandiflora (L.) Scholl Суховершки великоквіткові	-	-	невизначений	-	-	-
Pteridium aquilinum (L.) Kuhn Орляк звичайний	-	-	зникаючий	-	-	-
Pulsatilla grandis Wender. Сон великий	вразливий	I	вразливий	-	Least Concern	Least Concern
Pulsatilla pratensis (L.) Mill. Сон чорніючий	неоціне-ний	-	рідкісний	-	-	-
Pyrethrum corymbosum (L.) Scop. Маруна щиткова	-	-	рідкісний	-	-	-
Rranunculus repens L. Лютик повзучий	-	-	-	-	Least Concern	-
Sanguisorba minor Scop. Кровохлебка мала	-	-	невизначений	-	-	-
Serratula bracteifolia (Iljin ex Grossh.) Stank. Серпій приквітковий	-	-	невизначений	-	-	-
Stipa capillata L. Ковила волосатик	неоціне-ний	-	рідкісний	-	-	-
Stipa dasyphylla (Lindem.)Czern. ex Trautv. Ковила опушенолиста	вразливий	-	зникаючий	-	-	Rare

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Stipa lessingiana Trin. et Rupr. Ковила Лесінга	неоціне-ний	-	рідкісний	-	-	-
Stipa pennata L. Ковила пірчаста	неоціне-ний	-	вразливий	-	-	-
Stipa pulcherrima K. Koch Ковила найгарніша	неоціне-ний	-	зникаючий	-	-	-
Stipa tirsa Steven Ковила вузьколиста	неоціне-ний	-	зникаючий	-	-	-
Stipa ucrainica P.A. Smirn.) Ковила українська	неоціне-ний	-	зникаючий	-	-	-
Thymus dimorphus Klokov et Des-Schost. Чебрець двовидовий	-	-	рідкісний	-	-	-
Valeriana officinalis Walr. Валеріана лікарська	-	-	рідкісний	-	-	-
Briza media L. Трясунка середня	-	-	невизначений	-	-	-
Galanthus nivalis L. Підсніжник білуватий	неоціне-ний		зниклий у природі	II	Near Thereatened	Near Thereaten ed
Lysimachia vulgaris L. Вербозілля звичайне	-	-	-	-	-	Least Concern
Ornithogalum boucheanum (Kunth.)Aschers. Рястка Буше	неоціне-ний	-	рідкісний	-	-	-
Scilla sibirica Haw. Проліска сибірська	-	-	рідкісний	-	-	-
Криворізький ботанічний сад Національної академії наук України						
POLYPODIOPSIDA – БАГАТОНІЖКОВІ (ПАПОРОТЕПОДІБНІ)						
Cystopteridaceae Schmakov - Пухирникові						
Cystopteris fragilis (L.) Bernh. – пухирник ламкий			+			
Polypodiaceae Bercht. J.Presl. – Багатоніжкові						
Polypodium vulgare L. – багатоніжка звичайна			+			
PINOPSIDA - ХВОЙНІ						
Cupressaceae Rich. ex Bartl. – Кипарисові						
Juniperus communis L. – ялівець звичайний						+[2]
Juniperus sabina L. – ялівець козачий						+[2]
Pinaceae Lindl. - Соснові						
Picea abies (L.) H. Karst. – ялина звичайна						+[2]
Pinus cembra L. – сосна кедрова	+					+[2]

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Taxaceae S. F. Gray - Тисові						
Taxus baccata L. – тис ягідний	+					+[2]
GNETOPSIDA -ГНЕТОВІ						
Ephedraceae Dumort. - Ефедрові						
Ephedra distachya L. – ефедра двоколоскова			+			+[2]
MAGNOLIOPSIDA - ДВОДОЛЬНІ						
Aristolochiaceae Juss. - Хвилівникові						
Asarum europaeum L. – копитняк європейський			+			
Ceratophyllaceae S.F.Gray - Куширові						
*Ceratophyllum demersum L.- кушир занурений (к. темно-зелений)					+[2]	+[2]
*Ceratophyllum submersum L. – кушир підводний					+[2]	+[2]
Ranunculaceae Juss. - Жовтецеві						
Aconitum nemorosum M. Bieb. ex Rchb.- аконіт дібровний			+			
Aconitum rogovichii Wissjul.- аконіт Роговича			+			
Adonis vernalis L.(Chrysocyathus vernalis (L.) Holub – горицвіт весняний (жовтоцвіт весняний)	+		+	+	+[2]	
Adonis wolgensis Steven (Ch. wolgensis (Steven) Holub – горицвіт волзький (жовтоцвіт волзький)	+		+			
Anemone nemorosa L. – анемона дібровна			+			
Anemone sylvestris L. – анемона лісова			+			
Anemonoides ranunculoides (L.) Holub – анемоноідес жовтецевий			+			
Clematis integrifolia L. – ломиніс цілолистий			+			
Delphinium cuneatum Steven ex DC. (D. rossicum Litv.) - дельфініій клиновидний (д. руський)	+		+			
Pulsatilla grandis Wender. – сон великий	+	+	+		+[2]	+[2]

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Pulsatilla pratensis (L.) Mill. (P. nigricans Storck) – сон лучний (с. чорніючий, с. богемський)	+		+			
Ranunculus cassubicus L. – жовтець кашубський			+			
*Ranunculus repens L. – жовтець повзучий					+[2]	
*Ranunculus sceleratus L. – жовтець отруйний					+[2]	
Berberidaceae Juss. - Барбарисові						
Berberis vulgaris L. – барбарис звичайний			+			
Gymnospermium odessanum (DC.) Takht. – голонасінник одеський	+		+			+
Paeoniaceae Rudolphi - Півонієві						
Paeonia tenuifolia L. – півонія тонколиста, воронець	+	+			+[2]	
Paeonia daurica Andrews – півонія кримська	+					
Fumariaceae DC. - Руткові						
Corydalis cava (L.) Schweigg. et Korte. – ряст порожнистий			+			
Caryophyllaceae Juss. - Гвоздичні						
Cerastium biebersteinii DC. – роговик Біберштейна	+				+	
? Eremogone cephalotes (M.Bieb.) Fenzl – еремогоне головчаста (пустельниця головчаста)	+				+	+
Eremogone rigida (M. Bieb.) Fenzl			+			+
Kohlraushia prolifera (L.) Kunth – кольраушія пагононосна			+			
Chenopodiaceae Vent. - Лободові						
Krascheninnikovia ceratoides (L.) Gueldenst. – крашенінніковія степова			+			
Polygonaceae Juss. - Гречкові						
* Persicaria hydropiper (L.) Delarbre – гірчак перцевий, водяний перець					+[2]	
Plumbaginaceae Juss. (incl. Limoniaceae Lincz.) – Свинчаткові (вкл. Кермекові)						

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Goniolimon besserianum (Schult.) Kusn. – гоніолімон Бессерів			+			
Fagaceae Dumort. - Букові						
*Quercus robur L. – дуб звичайний						+[2]
Betulaceae S.F.Gray (incl. Corylaceae Mirbel) Березові (вкл. Ліщинові)						
*Alnus glutinosa (L.) Gaertn.- вільха клейка			+			+[2]
Betula humilis Schrank – Береза низька	+					
Betula obscura A. Kotula – береза темна	---					
Betula oycoviensis Besser – береза ойківська						+[2]
Carpinus betulus L. – граб звичайний			+			
*Corylus avellana L. – ліщина звичайна						+[2]
Salicaceae Mirbel - Вербові						
Salix caprea L. – верба козяча			+			
Primulaceae Vent. – Первоцвіті						
Cyclamen coum Mill. s.l. (C. kuznetzovii Kotov et Czernova)– цикламен коський (ц. Кузнецова)	+	+			+,+[2]	+
*Lysimachia nummularia L. – вербозілля лучне					+[2]	
Brassicaceae Burnett – Капустяні (Хрестоцвіті)						
Aurinia saxatilis (L.) Desv. – авринія скельна			+			
? Crambe pontica Steven (C. maritima L.) – катран понтійський (к. морський)	+				+[2]	
**Camelina microcarpa Andrz. – рижій дрібноплодий					+[2]	
**Diplotaxis muralis (L.) DC. – дворядник муровий					+[2]	
*Erucastrum armoracioides (Czern. ex Turcz.) Cruchet – рогачка хріновидна					+[2]	
Hesperis tristis L. – вечорниці сумні			+			
**Isatis tinctoria L. – вайда фарбувальна					+[2]	
**Lepidium perfoliatum L. – хрінниця пронизанолиста					+[2]	

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
**Lepidium ruderale L. – хрінниця смердюча					+[2]	
*Rorippa austriaca (Crantz) Besser – водяний хрін австрійський					+[2]	
Родина Urticaceae Juss. – Кропивові						
*Urtica dioica L. – кропива дводомна					+[2]	
Tiliaceae Juss. – Липові						
*Tilia platyphyllos Scop. – липа широколиста						+[2]
Crassulaceae DC. - Товстолисті						
Sedum borissovae Balk. – очиток Борисової			+			+
Sedum sexangulare L. – очиток шестирядний			+			
Sempervivum ruthenicum Schnittsb. et C.B. Lehm. – молодило руське			+			
Rosaceae Juss. - Розові						
Amygdalus nana L. – мигдаль низький, бобчук			+			
*Cerasus avium (L.) Moench (Prunus avium L.) – черешня					+[2]	
? Cerasus fruticosa (Pall.) Woronow – вишня кущова (в. степова)					+[2]	
**Cerasus mahaleb (L.) Mill. – вишня магалебська					+[2]	
Cotoneaster melanocarpus Fisch. ex Blytt - кизильник чорноплідний			+			
Fragaria vesca L. – суниці лісові			+		+[2]	
*Fragaria viridis Duchesne – суниці зелені					+[2]	
Padus avium Mill. – черемха звичайна			+		+[2]	
Potentilla alba L. – перстач білий			+			
Potentilla orientalis Juz. – перстач східний			+			
*Prunus spinosa L. – слива колюча, терен					+[2]	
*Pyrus communis L.– груша звичайна					+[2]	

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Rosa bordzilowskii Chrshan. – шипшина Бордзіловського			+			
Rosa jundzilii Besser – шипшина Юндзіла			+			
Rosa spinosissima L. – шипшина найколючіша			+			
Sanguisorba officinalis L. – родовик лікарський			+			
Sorbus torminalis (L.) Crantz – берека	+					
Onagraceae Juss. - Онагрові						
*Epilobium hirsutum L. – зніт шорсткий						+[2]
Fabaceae Lindl. - Бобові						
Astragalus albidus Waldst. et Kit. – астрагал білуватий			+			
Astragalus asper Jacq. – астрагал шорсткий			+			
Astragalus cicer L. – астрагал нутовий					+[2]	
Astragalus cretophilus Klokov – астрагал крейдолюбний	+					
Astragalus dasyanthus Pall. – астрагал шерстистоквітковий	+		+		+	+
Astragalus dolichophyllus Pall. - астрагал довголистий			+			
Astragalus henningii (Steven) Klokov - астрагал Геннінга	+		+		+	+
Astragalus odessanus Besser - астрагал одеський	+		+			
Astragalus pallescens M. Bieb. - астрагал блідий			+			+
Astragalus ponticus Pall. - астрагал понтійський	+		+			
Astragalus pubiflorus DC. - астрагал пухнастоквітковий			+			
Astragalus testiculatus Pall. – астрагал яйцеплідний	+					
Calophaca wolgarica (L.f.) DC. – калофака волзька	+				+	+[2]
? Caragana mollis (M. Bieb.) Besser						
Caragana scythica (Kom.) Pojark. – карагана скіфська	+		+		+	
Chamaecytisus albus (Hacq.) Rothm. - зіновать біла (рокитник білий)	+					

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Chamaecytisus graniticus (Rehman) Rothm. – зіновать гранітна (з. Скробічевського)	+		+		+	+
Galega officinalis L. – козлятник лікарський			+			
Genista scythica Pacz. – дрік скіфський	+		+			
Genista tanaitica P. Smirn. – дрік донський			+		+	+
Glycyrrhiza echinata L. – солодка щетиниста			+			
Glycyrrhiza glabra L. – солодка гола	+		+			
? Lathyrus lacteus (M. Bieb.) Wissjul. – чина молочно-біла						
Lathyrus niger (L.) Bernh. – чина чорна			+			
Lathyrus vernus (L.) Bernh. – чина весняна			+			
*Medicago lupulina L. – люцерна хмелевидна, буркунчик					+[2]	
*Medicago romanica Prodan – люцерна румунська, л. степова					+[2]	
*Melilotus albus Medik. – буркун білий					+[2]	
*Melilotus officinalis (L.) Pall. – буркун лікарський					+[2]	
*Onobrychis tanaitica Spreng. – еспарцет донський					+[2]	
*Securigera varia (L.) Lassen (Coronilla varia L.) – секироплідник барвистий (в'язіль барвистий)					+[2]	
*Trifolium repens L. – конюшина повзуча, к. біла					+[2]	
*Vicia tenuifolia Roth – горошок тонколистий						+[2]
Rutaceae Juss. - Рутові						
Dictamnus albus L. – ясенець білий	+		+			
Haplophyllum suaveolens (DC.) – гаплофіл запашний			+			
Linaceae DC. ex S.F. Gray - Льонові						
Linum czerniaevii Klokov – льон Черняєва			+			
? Linum flavum L. – льон жовтий						
Linum linearifolium Jav. – льон лінійнолистий			+			

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Apiaceae Lindl. – Селерові (Зонтичні)						
*Daucus carota L. – морква дика					+[2]	
? Palimbia salsa (L. f.) Besser – палімбія солончакова	+					
Seseli pallasii Besser			+			
Oleaceae Lindl. - Маслинові						
Fraxinus ornus L. – Ясен білоцвітий	+					
Syringa josikaea J. Jacq. ex Rchb. – бузок угорський	+	+			+[2]	+[2]
Viburnaceae Raf. - Калинові						
Viburnum lantana L. – калина гордовина			+			
Adoxaceae Trautv. - Адоксові						
Adoxa moshatellina L. – адокса мускусна			+			
Valerianaceae Batsch - Валеріанові						
Valeriana officinalis L. – валеріана лікарська			+			
Valeriana stolonifera Czern. – валеріана пагононосна			+			
Rubiaceae Juss. - Маренові						
Galium volhynicum Pobed. – підмаренник волинський			+		+	
Gentianaceae Juss. - Тирличеві						
? Centaurium pulchellum (Sw.) Druce – золототисячник гарний						+ [2]
Apocynaceae Juss. (incl. Asclepiadaceae Borkh.) – Барвінкові (вкл. Хвилівникові, Ластівневі)						
Trachomitum venetum (L.) Woodson s.l. (T. sarmatiense Woodson) – кендир венеційський (к. сарматський)	+				+	
Vincetoxicum intermedium Taliev – ластовень проміжний			+		+	
Vincetoxicum maeoticum (Kleopow) Barbar. – ластовень азовський			+		+	
Solanaceae Juss. - Пасльонові						
Scopolia carniolica Jacq. – скополія карніолійська	+					

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Convolvulaceae Juss. - Березкові						
Convolvulus lineatus L. – березка лінійнолиста			+			
Boraginaceae Juss. - Шорстколисті						
Aegonychon purpureo-caeruleum (L.) Holub – егоніхон фіолетово-голубий			+			
Echium russicum J.F.Gmel. – синяк руський		+	+		+[2]	
Staphyleaceae Lindl.						
Staphylea pinnata L. – клокичка перista	+					
Scrophulariaceae Juss. (incl. Veronicaceae Durande) – Ранникові (вкл. Веронікові)						
Digitalis grandiflora Mill. – наперстянка великоквіткова			+			
Linaria biebersteinii Besser – льонок Біберштейна			+			+
Linaria macroura (M. Bieb.) M. Bieb. – льонок довгошпорковий			+			
Orobanchaceae Vent. - Вовчкові						
Cymbochasma borysthenica (Pall. ex Schlecht.) Klokov et Zoz – цимбохазма дніпровська (повстянка дніпровська)	+		+		+	
Lamiaceae Martinov (Labiatae Juss.) Глухокропивові (Губоцвіті)						
Betonica officinalis L. – буквиця лікарська			+			
*Glechoma hirsuta Waldst. et Kit. – розхідник шорсткий						+[2]
*Lycopus europaeus L. – вовконіг європейський					+[2]	
? Phlomis hybrida Zelen – залізняк гібридний					+	
Prunella grandiflora (L.) Scholl. – суховершки великоквіткові			+			
Salvia austriaca Jacq. - шавлія австрійська			+			
Salvia scabiosifolia Lam. – шавлія скабіозолиста	+					
Scutellaria altissima L. – шоломниця висока			+			

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Scutellaria creticola Juz. – шоломниця крейдяна	+					
Scutellaria verna Besser – шоломниця весняна	+		+			
Thymus × dimorphus Klokov et Des.-Shost. – чебрець двовидний			+			
Campanulaceae Juss. - Дзвоникові						
Campanula glomerata L. – дзвоники скупчені			+			
Campanula trachelium L. – дзвоники кропиволисті			+			
Asteraceae Bercht. et J. Presl. (Compositae Giseke) – Айстрові (Складноцвіті)						
Artemisia pontica L. – полин понтійський			+			
Aster alpinus L. – айстра альпійська	+					
Aster bessarabicus Bernh. ex Rchb. – айстра бессарабська			+			
*Bidens tripartita L. – череда трироздільна					+[2]	
Centaurea marschalliana Spreng. – волошка Маршала			+			
Centaurea orientalis L. – волошка східна			+			
? Centaurea ruthenica Lam. – волошка руська						
Centaurea taliewii Kleopow – Волошка Талієва	+					+
** Cichorium intybus L. – цикорій дикий, петрові батоги					+[2]	
Inula helenium L. – оман високий			+			
Inula oculus-christi L. – оман очний			+			
Jurinea brachycephala Klokov – юринея короткоголова			+			
? Klasea bulgarica (Acht. et Stoj.) Holub – клазея болгарська					+	+
?Klasea bulgarica (Acht. et Stoj.) Holub (Serratula bulgarica Acht. et Stoj	+					
*Lactuca saligna L. – латук (молокан) солончаковий					+[2]	
*Lactuca tatarica (L.) C.A.Mey – латук (молокан) татарський					+[2]	

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Petasites hybridus (L.) P. Gaertn., B. Mey. et Scherb. – кремена гібридна			+			
*Pterotheca sancta (L.) K. Koch (Lagoseris sancta (L.) K. Maly) – птеротека палестинська (лагозеріс палестинський			+			
Pyrethrum corymbosum (L.) Scop. – маруна щиткова			+			
Serratula bracteifolia (Iljin ex Grossh.) Stank (Klasea bracteifolia) – серпій приквітковий (клязея приквіткова)			+			
? Serratula lycopifolia (Vill.) A.Kern. (Klasea lycopifolia (Vill.) Á. Löve et D. Löve) – серпій вовконоголистий (клязея вовконоголиста)	+	+				
LILIOPSIDA – ОДНОДОЛЬНІ						
Hydrocharitaceae Juss. – Жабурникові						
**Vallisneria spiralis L. – валіснерія спіральна					+[2]	+[2]
Alismataceae Vent. – Частухові						
*Alisma plantago-aquatica L.– частуха подорожникова					+[2]	+[2]
Potamogetonaceae Dumort. – Рдесникові						
*Potamogeton crispus L. – рдесник кучерявий					+[2]	+[2]
*Potamogeton pectinatus L. – рдесник гребінчастий					+[2]	+[2]
*Potamogeton perfoliatus L. – рдесник пронизанолистий					+[2]	+[2]
Colchicaceae DC. (incl. Melanthiaceae Batsch) – Пізньоцвіті (вкл. Мелантієві)						
Bulbocodium versicolor (Ker.Gawl.) Spreng. (Colchicum versicolor Ker.Gawl.) – брандушка різнокольорова	+		+			
Colchicum umbrosum (Ker.Gawl.) Steven – пізньоцвіт тіньовий	+					
Iridaceae Juss. – Півникові						
Crocus angustifolius Weston – шафран вузьколистий	+					+

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Crocus heuffelianus Herb. – шафран Гейфелів	+					
Crocus eticulates Steven ex Adams – шафран сітчастий	+		+			
Iris halophila Pall. – півники солелюбні			+			
Iris hungarica Waldst. et Kit. (Iris aphylla L. subsp. hungarica (Waldst. et Kit.) Hegi) – півники угорські		+			+[2]	
Iris pontica Zapal. (Iris humilis M. Bieb.) – півники понтичні	+		+		+[2]	
Iris pseudacorus L. – півники болотні					+[2]	
Iris pumila L. – півники карликові (п. маленькі)			+			
Liliaceae Juss. – Лілійні						
Fritillaria ruthenica Wikstr. – рябчик руський	+		+			
Gagea lutea (L.) Ker Gawl. – зірочки жовті			+			
Lilium martagon L. – лілія лісова (л. кучерява)	+		+			
Tulipa hypanica Klokov et Zoz – тюльпан бізький	+		+			
Tulipa quercetorum Klokov – тюльпан дібровний	+		+			
Tulipa schrenkii Regel – тюльпан Шренка	+		+			
Asphodelaceae Juss. (incl. Anthericaceae J. Agardh) – Асфоделові (вкл. Віхалкові)						
Anthericum ramosum L. – віхалка гілляста			+			
Asphodeline lutea (L.) Rchb. – асфоделіна жовта	+					
Eremurus spectabilis M. Bieb. – еремур показний	+				+	
Hyacinthaceae Batsch ex Borkh. - Гіацинтові						
Bellevalia sarmatica (Pall. ex Georgi) Woronow – белевалія сарматська			+			
Hyacinthella leucophaea (C. Koch) – гіацинтик блідий			+			
Hyacinthella pallasiana (Steven) Losinsk. – гіацинтик Палласа	+		+			+
Muscari neglectum Guss. ex Ten. – гадюча цибулька занедбана			+			

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Ornithogalum boucheanum (Kunth) Asch. – рястка Буше	+		+			
Ornithogalum fimbriatum Willd. – рястка торочкувата			+			
? Ornithogalum fischerianum Krasch. – рястка Фішера						
Ornithogalum kochii Pall. – рястка Коха			+			
O. refractum Schlecht. – рястка відігнута	+					
Scilla bifolia L. – проліска дволиста			+			
Scilla siberica Haw. – проліска сибірська			+			
Alliaceae J. Agardh - Цибулеві						
?Allium angulosum L. – цибуля гранчаста					+[2]	
Allium decipiens Fisch. ex Schult. et Schult. f. – цибуля оманна			+		+[2]	
Allium guttatum Steven – цибуля крапчаста			+		+[2]	
Allium inaequale Janka – цибуля нерівна					+[2]	
Allium lineare L. – цибуля лінійна	+		+		+[2]	
?Allium oleraceum L. – цибуля овочева					+[2]	
Allium podolicum (Asch. et Graebn.) Blocki ex Racib. – цибуля подільська			+		+[2]	+[2]
Allium schoenoprasum L. – цибуля скорода					+[2]	
Allium sphaerocephalon – цибуля круглоголова					+[2]	
Allium ursinum L. – цибуля ведмежа, черемша	+				+[2]	
Amaryllidaceae J. St.-Hil. - Амарилісові						
Galanthus nivalis L. – підсніжник білосніжний	+		+	+	+[2]	+[2]
G. plicatus M. Bieb. – підсніжник складчастий	+			+	+, +[2]	+[2]
Convallariaceae Horan. - Конвалієві						
Convallaria majalis L. – конвалія травнева, к. звичайна			+			
Polygonatum hirtum (Bocs ex Poir.) Pursh (P. latifolium			+			

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
(Jacq.) Desf.) – купина шорстка (к. широколиста)						
Polygonatum odoratum (Hill.) Druce – купина пахуча			+			
Asparagaceae Juss. - Холодкові						
Asparagus officinalis L. – холодок лікарський					+[2]	
Asparagus verticillatus L. – холодок кільчастий			+		+[2]	
Orchidaceae Juss. - Зозулинцеві						
Dactylorhiza majalis (Rchnb.) P. F. Hunt et Summerhayes s. l. – пальчатокорінник травневий	+				+[2]	
Juncaceae Juss. - Ситникові						
*Juncus articulatus L. – ситник колінчастий					+[2]	+[2]
*Juncus bufonius L. – ситник жаб'ячий					+[2]	+[2]
*Juncus inflexus L. – ситник пониклий						+[2]
Cyperaceae Juss. - Осокові						
*Bolboschoenus maritimus (L.) Palla					+[2]	+[2]
Carex pilosa Scop. – осока волосиста			+			
*Scirpus tabernaemontani C.C. Gmel. (Schoenoplectus tabernaemontani (C.C.Gmel.) Palla) – комиш Табернемонтана (куга Табернемонтана)					+[2]	
Poaceae Barnhart (Gramineae Juss.) – Тонконогові (Злакові)						
*Aegilops cylindrica Host – егілопс циліндричний					+[2]	
*Agrostis stolonifera L. – мітлиця повзуча					+[2]	
Anthoxanthum odoratum L.			+			
? Beckmania eruciformis (L.) Host – бекманія звичайна					+[2]	
Briza media L.			+			
**Echinochloa crusgalli (L.) P. Beauv. – плоскуха звичайна, півняче просо						+[2]
Elytrigia stipifolia (Czern. ex Nevski) Nevski – пирій ковилолистий	+		+		+	+

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
? Koeleria brevis Steven – келерія коротка (кипець короткий)						
? Koeleria moldavica M. Alexeenko - келерія молдавська (кипець молдавський)					+	
*Phragmites australis (Cav.) Trin. ex Steud. – очерет звичайний					+[2]	+[2]
*Poa angustifolia L. – тонконіг вузьколистий						+[2]
*Poa annua L. – тонконіг однорічний						+[2]
*Poa pratensis L. – тонконіг лучний					+[2]	
Stipa asperella Klokov et Ossycznjuk – ковила шорстка	+		+			
Stipa borysthenica Klokov – ковила дніпровська	+		+			
Stipa brauneri (Pacz.) Klokov – ковила Браунера	+					
Stipa capillata L. – ковила волосиста	+		+			
Stipa dasyphylla (Czern ex. Lindem.) Trautv. – ковила пухнастолиста	+		+			+
Stipa donetzica Czupryna – ковила донецька	+					
Stipa grafiana Steven (S. pulcherrima K. Koch) – ковила Граффа (к. найкрасивіша)	+		+			
? Stipa graniticola Klokov – ковила гранітна	+					
Stipa lessingiana Trin. et Rupr. – ковила Лессінга	+		+			+[2]
Stipa lithophila P. Smirn. – ковила каменелюбна	+				+	+
Stipa oreades Klokov – ковила гірська	+					
Stipa pennata L. (S. joannis Celak.) – ковила пірчаста	+		+			
Stipa tirsa Steven – ковила вузьколиста	+		+			
Stipa ucrainica P. Smirn. – ковила українська	+		+			
Stipa zalesskii Wilensky – ковила Залеського	+	+			+,+[2]	+

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Acoraceae Martinov (Araceae Juss.) - Аїрові						
Acorus calamus L. – аїр звичайний (лепеха звичайна)			+			+[2]
Lemnaceae S.F.Gray - Ряскові						
*Lemna minor L. – ряска маленька					+[2]	+[2]
Typhaceae Juss. - Рогозові						
*Typha angustifolia L. – рогіз вузьколистий					+[2]	+[2]
*Typha latifolia L. – рогіз широколистий					+[2]	
**Typha laxmannii Lepech.					+[2]	
“Дніпровсько-Орільський” природний заповідник						
Лептогіум насічений Leptogium saturninum (Dicks.) Nyl.	2	-	-	-	-	-
Флокулярія Рікена Floccularia rickenii (Bonus) Wasser	2	-	-	-	-	-
Ентолома смердюча Entoloma nidorosum (Fr.) Quel.	3	-	-	-	-	-
Житняк пухнастоквітковий Agropyron dasyanthum Ledeb.	-	-	-	-	-	R
Жовтозілля дніпровське Senecio borysthenicus (D&c.) Andrz.	-	-	3	-	R	-
Ковила дніпровська Stipa borysthenica Klokov ex Prokudin	2	-	2	-	-	-
Козельці українські Tragopogon ucrainicus Artemcz.	-	-	3	-	R	-
Коручка болотна Epipactis palustris (L.)Crantz	3	-	3	+	-	-
Ластовень російський Vincetoxicum rossicum (Kleop.)Barbar.	-	-	3	-	R	R
Кушир донський Ceratophyllum tanaiticum Sapjegin	-	-	3	-	R	-
Водяний горіх плаваючий Trapa natans L.s.l. (incl. T. borysthenica V.Vassil.)	-	+	2	-	-	-
Півники сибірські Iris sibirica L.	2	-	3	-	-	-
Підсніжник складчастий Galanthus plicatus M.Bieb.	2	-		-	-	-
Плавун щитолистий Nymphoides peltata	2	-	3	-	-	-

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
(S.G.Gmel.) Kuntze						
Зозулинець болотний Anacamptis palustris (Jacq.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase	2	-	3	+	-	-
Рястка Буше Ornithogalum boucheanum (Kunth) Asch.	2	-	3	-	-	-
Сальвінія плаваюча Salvinia natans (L.) All.		+	3	-	-	LC
Сон лучний (сон чорніючий) Pulsatilla pratensis (L.) Mill. s.l.	2	-	3	-	-	-
Тюльпан дібровний Tulipa quercetorum Klokovet Zoz	3	-	3	-	-	-
Фіалка Лавренка Viola lavrenkoana Klokov	-	-	-	-	R	-
Цибуля савранська Allium savranicum Besser	2	-	3	-	-	-
Чебрець дніпровський Thymus borysthenicus Klok. et Shost.	-	-	-	-	R	R
Шафран сітчастий Crocus reticulatus Steven ex Adams	3	-	3	-	-	-
Юринея волошкова Jurinea cyanoides (L.) Rchb.	-	+	-	-	LC	-
Латук компасний Lactuca serriola Torner	-	-	-	-	LC	-
Лядвенець рогатий Lotus corniculatus	-	-	-	-	LC	-
Люцерна хмелевидна Medicago lupulina L.	-	-	-	-	LC	-
Буркун білий Melilotus albus Medik.	-	-	-	-	LC	-
Буркун лікарський M. officinalis (L.) Pall.	-	-	-	-	LC	-
В'язіль барвистий Securigera varia (L.) Lassen	-	-	-	-	LC	-
Конюшина польова Trifolium arvense L.	-	-	-	-	LC	-
Конюшина розлога T. diffusum L.	-	-	-	-	LC	-
Конюшина гібридна T. hybridum L.	-	-	-	-	LC	-
Конюшина повзуча T. repens L.	-	-	-	-	LC	-
Щитник чоловічий Dryopteris filix-mas (L.) Schott	-	-	3	-	-	-

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Аїр звичайний Acorus calamus L.	-	-	3	-	-	-
Полин понтійський Artemisia pontica L.	-	-	4	-	-	-
Річія плаваюча Riccia fluitans	-	-	2	-	-	-
Вужачка звичайна Ophioglossum vulgatum L.	-	-	3	-	-	-
Теліптеріс болотний Thelypteris palustris Schott	-	-	2	-	-	-
Хвощ великий Equisetum telmateia Ehrh.			1			
Хвощ зимуючий Equisetum hyemale L.,			3			
Цибуля волотиста Allium paniculatum L.	-	-	0	-	-	-
Цибуля кругла Allium rotundum L.	-	-	3	-	-	-
Конвалія звичайна Convallaria majalis L.	-	-	3	-	-	-
Купина пахуча Polygonatum odoratum (Mill.) Druce	-	-	3	-	-	-
Осока богемська Carex bohemica Schreb.	-	-	1	-	-	-
Гадюча цибулька занедбана Muscari neglectum Guss. Ex Ten.	-	-	2	-	-	-
Рястка Коха Ornithogallum kochii Pare	-	-	3	-	-	-
Проліска дволиста Scilla bifolia L	-	-	3	-	-	-
Проліска сибірська Scilla siberica Haw.	-	-	3	-	-	-
Водяний різак алоевидний Stratiotes aloides L.	-	-	3	-	-	-
Вольфія безкоренева Wolffia arrhiza (L.) Horkel ex Wimmer	-	-	3	-	-	-
Зірочки жовті Gagea lutea (L.) Ker.-Gawl	-	-	3	-	-	-
Леєрсія рисовидна Leersia oryzoides (L.) Sw.	-	-	3	-	-	-
Рдесник плаваючий Potamogeton natans L.	-	-	3	-	-	-
Рдесник Фріза Potamogeton friesii Rupr	-	-	1	-	-	-
Копитняк європейський Asarum europaeum L.	-	-	3	-	-	-
Франкенія шорстка Frankenia hirsuta L.	-	-	3	-	-	-

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*Регіонально-рідкісні види*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*Червоний список МСОП*
Corydalis solida (L.) Clairv.	-	-	3	-	-	-
Ряст порожистний Corydalis cava (L.) Schweigg. et Korte	-	-	2	-	-	-
Тирлич звичайний Gentiana pneumonanthe L.	-	-	2	-	-	-
Хамерій вузьколистий Chamaerion angustifolium (L.) Holub	-	-	3	-	-	-
Водяний жовтець Ріона Batrachium rionii (Lagger) Nyman	-	-	2	-	-	-
Калюжниця болотна Caltha palustris L.	-	-	3	-	-	-
Жовтець язиколистий Ranunculus lingua L.	-	-	3	-	-	-
Жовтець золотистий Ranunculus auricomus L.	-	-	2	-	-	-
Черемха звичайна Padus avium Mill.	-	-	0	-	-	-
Вовче тіло болотне Potentilla palustris (L.) Scop.	-	-	1	-	-	-
Верба козяча Salix caprea L.	-	-	3	-	-	-
Глечики жовті Nuphar lutea (L.) Smith	-	-	3	-	-	-
Латаття біле Nymphaea alba L.	-	-	2	-	-	-
Молодило руське Sempervivum ruthenicum Schnittsp. et C.B. Lehm.	-	-	3	-	-	-
Пухирник звичайний Utricularia vulgaris L.	-	-	3	-	-	-
Усього	**14**	**3**	**57**	**2**	**17**	**4**

Примітка: 1. * - Усі наведені види рослин і грибів, що зареєстровані в межах заповідника, підлягають також особливій охороні і на території області.

2. Статус:

Залежно від стану та ступеня загрози зникнення видів тваринного й рослинного світу, що заносяться до Червоних списків, вони поділяються на 5 основних та 2 додаткові категорії:

Основні:

зниклі (0) − види, про які немає сучасної інформації після неодноразових пошуків, проведених у типових місцевостях або в інших відомих та можливих місцях поширення, відсутня будь-яка інформація про їх існування в дикій природі протягом приблизно 50 років;

зникаючі (1) − види, які перебувають під загрозою зникнення у природних умовах і збереження яких є малоймовірним, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан популяцій;

вразливі (2) − види, які в найближчому майбутньому можуть бути віднесені до категорії зникаючих, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан популяцій;

рідкісні (3) − види, популяції яких невеликі й на цей час не належать до категорії "зникаючі" чи "вразливі", хоча їм і загрожує небезпека;

недостатньо вивчені (неоцінені) (4) − види, про які відомо, що вони можуть належати до категорії "зникаючі", "вразливі" чи "рідкісні", але ще не віднесені до неї.

Додаткові:

недостатньо відомі (5) − види, які не можна віднести до жодної із зазначених категорій через відсутність необхідної повної і достовірної інформації;

зниклі у природі (6) − види, які зникли у природі, але збереглися, чи відновлені у спеціально створених умовах.
Для МСОП :
Extinct (зниклі) EX
Extinct in the Wild (зниклі у дикій природі) EW
Critically Endangered (у критичному стані) CR
Endangered (під загрозою) EN
Vulnerable (вразливі) VU
Near Threatened (близько до вразливих) NT
Least Concern (знаходяться під найменшою загрозою) LC
Data Deficient (недостатньо відомі) DD
Not Evaluated (неоцінена загроза) NE
3. – Інформація про інші види, не зареєстровані на території заповідника, але є такими, що підлягають особливій охороні, міститься в Регіональному Червоному Списку Дніпропетровської області і налічують 432 видів Додаток 3 до рішення обласної ради 27 грудня 2011 р № 219-10/VI), тому їх список в інформації про безпосередньо по заповіднику не наводиться.

Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

На територіях міст та районів Дніпропетровської області згідно з представленої виконавчими комітетами міських рад та районними державними адміністраціями інформації протягом 2022 року було видалено 13685 одиниці дерев, 6777 одиниці кущів та висаджено 31339 одиниць дерев, 7368 одиниці кущів, проведено ремонт газонів на площі 78,78 га, висаджено квітників на площі 2520,5 га. Динаміку озеленення наведено в 5.2.11.

Таблиця 5.2.11. Озеленення населених пунктів

Заходи	*Рік*					
	2017 р.	*2018 р.*	*2019 р.*	*2020 р.*	*2021 р.*	*2022 р.*
Створено нових зелених насаджень, га	22,1664	28,7383	684,265	21,6633	38,14	2520,5
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	25,62133	13,9535	24,9882	7,4613	16,6	78,78
Проведено догляд за насадженнями, га	-	-	-	-	-	-

Інвазійні чужорідні види рослин у флорі в межах Дніпропетровської області

На території області зареєстровано 356 видів адвентивних судинних рослин. Це складає 19.5 % від загальної кількості видів рослин.

Частина їх є інвазійними видами, які добре пристосувалися до місцевих умов, є постійними у складі природних рослинних угруповань, а, іноді і заміщують домінантні види у цих угрупованнях.

Міграція рослин, розселення видів на нові території існувала завжди. Цей процес вважається одним із пускових механізмів в еволюції рослинного світу. Але сучасні величезні масштаби та небачена інтенсивність цих процесів, безумовно, несуть значну загрозу довкіллю.

Неконтрольовані інвазії все нових та нових рослин на нові для них території, особливо видів небезпечних для сільськогосподарських культур,

тварин та людини веде до біологічного забруднення довкілля, в тому числі загрожує порушенням та зруйнуванням унікальної аборигенної рослинності.

Інформація про інвазійні (чужорідні) види рослин наведена у табл. 5.2.12.

Таблиця 5.2.12. Інформація про інвазійні (чужорідні) види рослин

Назва виду (українська, латинська)	*Занесення виду до карантинного списку*	*Заходи із запобігання розповсюдженню виду*
AcernegundoL. – клен ясенелистий	Агріоепекофіт, ергазіофіт	знищення порослі та самосіву
Amaranthus powelii L. – щириця Пауелла	інвазійний	виполювання, викошування
Amaranthus retroflexus L. – щириця загнута	інвазійний	виполювання, викошування
Asclepias syriaca L. – ваточник сирійський	епекофіт	знищення порослі та самосіву
Trachomitum cannabinum L. – кендир коноплевий	інвазійний	багаторазове викошування до цвітіння
Ambrosia artemisiifolia L. – амброзія полинолиста	епекофіт	скошування, прополка
Centaurea diffusa Lam. – волошка розлога	інвазійний	виполювання, викошування
Conyza canadensis (L.) Crong. – злиночка канадська	епекофіт	скошування, прополка
Iva xanthiifolia Nutt. – чорнощир нетреболистий	інвазійний	виполювання, викошування
Phalacroloma annuum (L.) Dumort. – фалакролома однорічна	інвазійний	виполювання, викошування
Ph. Septentrionale (FernaldetWiegand) Tzvelev – фалакролома північна	інвазійний	виполювання, викошування
Impatiens parviflora DC. – розрив-трава дрібноквіткова	агріоепекофіт	скошування, прополка
Capsella bursa-pastoris (L.) Medik. – грицики звичайні	інвазійний	виполюваня восени та навесні
Sisymbrium loeselii L. – сухоребрик Лозеліїв	інвазійний	виполювання, викошування
Atriplex tatarica L. – лутига татарська	інвазійний	виполювання, викошування
Cuscuta campestris Junck – повитиця польова	карантинний	виполювання до цвітіння
RobiniapseudoacaciaL. – робінія псевдоакація (біла акація)	епекофіт	знищення порослі
Anisantha sterilis (L.) Nevski – нерівноплідник (анізанта) неплідний	інвазійний	виполювання до цвітіння
Anisantha tectorum (L.) Nevski – нерівноплідник (анізанта) покрівельний	агріоепекофіт	скошування, прополка
Digitaria sanguinalis (L.) Scop. – пальчатка кров'яна	інвазійний	виполювання до цвітіння
Echinochloa crus-galli (L.) P. Beauv. – плоскуха звичайна (півняче просо)	інвазійний	виполювання до цвітіння
Portulaca oleracea L. – портулак городній	інвазійний	виполювання до цвітіння
Ailanthusaltissima (Mill.) Swingle – айлант найвищий (китайський ясен)	агріоепекофіт, ергазіофіт	знищення порослі та самосіву
CeltisoccidentalisL. – каркас західний	інвазійний	збирання та знищення насіння, виполювання паростків
UlmuspumilaL. – в'яз низький	інвазійний	збирання та знищення насіння, виполювання паростків
Parthenocisusquinquefolia (L.) Planch. – дикий виноград п'ятилисточковий	ергазіофіт	знищення порослі
Parthenocisus inserta (A.Kern) Fritsch. – дикий виноград прикріплений	інвазійний	збирання та знищення насіння, виполювання паростків

Назва виду (українська, латинська)	*Занесення виду до карантинного списку*	*Заходи із запобігання розповсюдженню виду*
Степовий гірчак звичайний Acroptilon repens (L.) DC.	карантинний	карантин
Amorpha fruticosa L. – аморфа кущова	епекофіт	знищення порослі
Ехіноцистіс шипуватий Echinocystislobata (Michx) Torr. etGray	карантинний	карантин
Паслін рогатий Solanum cornutum Lam.	карантинний	карантин
Asclepias syriaca L. – ваточник сирійський	епекофіт	знищення порослі та самосіву
Galinsoga parviflora Cav. – галінсога дрібноцвітна	агріоепекофіт	скошування, прополка
Setaria viridis L. – миший зелений	агріоепекофіт	скошування, прополка
Solidago canadensis L – золотушник канадський	агріоепекофіт	знищення порості та самосіву

Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду

Території та об'єкти природно-заповідного фонду з додержанням вимог, встановлених Законом України "Про природно-заповідний фонд України" та іншими актами законодавства України, можуть використовуватися:

у природоохоронних цілях;

у науково-дослідних цілях;

в оздоровчих та інших рекреаційних цілях;

в освітньо-виховних цілях;

для потреб моніторингу навколишнього природного середовища.

Використання рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду може здійснюватися лише за умови, що така діяльність не суперечить цільовому призначенню територій та об'єктів природно-заповідного фонду, встановленим вимогам щодо охорони, відтворення та використання їх природних комплексів та окремих об'єктів.

На території природних заповідників забороняється будь-яка господарська та інша діяльність, що суперечить цільовому призначенню заповідника, порушує природний розвиток процесів та явищ або створює загрозу шкідливого впливу на його природні комплекси та об'єкти.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

Загальна характеристика тваринного світу

Фауна хребетних нараховує 384 види тварин. Їх сучасний вигляд сформований за рахунок лісових та гігрофільних видів. З лісовими ландшафтами пов'язані 47 % видів, із гідроценозами – 37 %, із степовими та

польовими – 17 %, із населеними пунктами – 6 % видів тварин. Теріофауна включає 62 види (Булахов, Пахомов, 2006 р.).

У степових системах домінуюче положення займають мишоподібні гризуни, ховрах сірий, сліпак звичайний, заєць сірий, лисиця звичайна. У заплавних лісах – численний кріт європейський, бурозубка звичайна, вовк, ласка, куниця, кабан дикий.

На прикладі досліджень орнітофауни Присамар'я А.А. Губкін (1972) вказує на високу щільність розміщення птахів в умовах степових екосистем (до 6,4 ос./га). В.В. Стаховський наводить реєстр тієї ж території, до якого включено 240 видів птахів. У степовому Придніпров'ї А.А. Губкіним зареєстровано на гніздуванні 145 видів гніздових птахів (1972). Учений зауважує, що для степових ділянок характерні жайворонок польовий (*Alauda arvensis*), жовта трясогузка (*Motacilla flava*), перепілка (*Coturnix coturnix*).

Фауна амфібій степу налічує 10 видів (Булахов та ін., 2007), найхарактерніші серед яких – часничниця звичайна (*Pelobates fuscus*), ропуха зелена (*Bufo viridis*), жаба озерна (*Rana ridibunda*) та інші. У межах степового Придніпров'я також знайдено 11 видів рептилій (Булахов та ін., 2007).

Зарегулювання стоку більшості малих річок і Дніпра спричинило трансформацію екологічних комплексів риб і майже повну заміну реофільного комплексу лімнофільним. Іхтіофауна за сучасними даними налічує 50 видів риб і круглоротих, що належать до 13 родин 7 фауністичних комплексів (Біологічне різноманіття …, 2008).

Як відомо, головною особливістю фауни є її динамічність, що визначається можливостями та історично сформованими особливостями її видів до зміни свого місця у просторі і надзвичайно динамічній структурі угруповань у часі. На відміну від інших груп живих організмів, тварини активно переміщуються у просторі, змінюючи своє положення відповідно до змін факторів середовища та змін ресурсів. Тому всі заходи і програми щодо охорони фауни повинні враховувати цю її особливість, яка виявляється як в сезонних циклах, так і в багаторічних (при тому доволі стрімких) змінах ареалів, у міграціях, інвазіях, хвилях чисельності тощо. Сезонні та багаторічні зміни локальних угруповань вимагають розробки динамічної системи охорони біорізноманіття загалом і раритетних видів зокрема.

Питання збереження біорізноманіття включені до Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин наведена в таблиці 5.3.1.

Таблиця 5.3.1. Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (особин)

Види мисливських тварин	*2020 рік*	*2021 рік*	*2022 рік*
Козуля	5557	5951	5060
Кабан	1140	1312	1305
Лось	1	1	0
Заєць-русак	109385	101385	97516
Ондатра	1378	1026	1098
Лисиця	1596	1638	1831
Вовк	52	46	64
Єнотовидний собака	363	424	379
Борсук	666	520	542
Видра	109	72	0
Куниця Кам'яна	0	83	128
Куниця лісова	552	454	412

Стан і ведення мисливського господарства

Площа мисливських угідь, наданих у користування становить 2414,689 тис. га, в тому числі: Дніпропетровської обласної організації Українського товариства мисливців та рибалок – 2174,11 тис. га, Дніпропетровської гарнізонної організації товариства військових мисливців та рибалок Збройних Сил України – 44,0 тис. га, ДП "Верхньодніпровське лісове господарство" – 22,064 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.06.2013 № 451-19/VI), Криничанське районне товариство мисливців та рибалок – 147,98 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 20.06.2014 № 544-26/VI), ТОВ "Технометсервіс" – 6,918 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 25.09.2008 № 450-16/V, Криворізька гарнізонна організація Товариства військових мисливців та рибалок Збройних Сил України – 9,185 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 690-34/VI), ДП "Васильківське лісове господарство" – 10,430 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 25.10.2019 № 511-18/ VII).

Динаміка добування мисливських тварин наведена у таблиці 5.3.2.

Таблиця 5.3.2. Добування основних видів мисливських тварин (особин)

Рік	*Види мисливських тварин*	*Затверджений ліміт добування*	*Видано ліцензій*	*Добуто*	*Не використано ліцензій*	*Причина невикористання*
2020	кабан	93	93	81	12	–
	козуля	88	88	88	–	–
2021	кабан	105	105	105	–	–
	козуля	122	122	122	–	–
2022	кабан	–	–	–	–	–
	козуля	–	–	–	–	–

Стан та ведення рибного господарства

Питання ведення рибного господарства, організацію та контроль вилучення водних живих ресурсів на водоймах Дніпропетровської області здійснює Управління державного агенства меліорації та рибного господарства у Дніпропетровській області. Обсяги вилучення водних живих ресурсів, режими СТРГ визначаються на основі біологічних обґрунтувань, які розроблює НДІ біології Дніпропетровського національного університету та Інститут рибного господарства УААН. Динаміка вилову риби наведена в таблиці 5.3.3.

Таблиця 5.3.3. Динаміка вилову риби

Рік	*Назва водного об'єкту*	*Затверджений ліміт вилову*, т/рік*	*Фактичний вилов, т/рік*
2020	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	426*	1083,215
	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	807*	973,397
	Кам'янське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	1,001*	916,088
Усього по області		1234,0	2972,7
2021	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	521,0	990,649
	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	966,0	907,668
	Кам'янське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	1320,0	957,165
Усього по області		2807,0	2855,482
2022	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	568,7	137,185
	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	1338,7	56,582
	Кам'янське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	1502,1	59,643
Усього по області		3409,5	253,41

* ліміти спеціального використання водних біоресурсів зазначені на все водосховище

Була проведена велика кампанія та вжито наступні основні заходи:

затверджено перелік нерестових ділянок на водоймах, підконтрольних Управлінню державного агентства рибного господарства у Дніпропетровській області;

встановлено терміни щодо заборони промислового, любительського рибальства з плавзасобів під час руху риби на нерест та на період її нересту у водоймах, підконтрольних Управлінню;

заборонено проведення днопоглиблюваних, вибухових, гідротехнічних та інших робіт на рибогосподарських водних об'єктах та пересування плавзасобів на нерестових ділянках;

проведено посилене патрулювання водних об'єктів області з метою оперативного реагування щодо своєчасного факту браконьєрства;

забезпечено цілодобову роботу гарячої лінії з метою швидкого реагування на виявлення фактів браконьєрства;

встановлено графік патрулювання та план проведення рейдових заходів по рибогосподарських водних об'єктах, підконтрольних Управлінню;

проведено спільні заходи з територіальними підрозділами національної поліції України у Дніпропетровській області, Головним управлінням Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Дніпропетровській області, Головним управлінням Держпродспоживслужби в Дніпропетровській області, Державною екологічною інспекцією у Дніпропетровській області та іншими компетентними органами, якими передбачено проведення перевірок законності придбання, збуту риби та інших водних біоресурсів, посилення контролю за дотриманням вимог заборони лову водних біоресурсів в нерестовий період, здійснення заходів щодо недопущення погіршення умов існування водних біоресурсів та здійснення комплексу заходів по припиненню промислу рибо добувними організаціями.

Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

На території Дніпропетровської області зустрічаються 132 види тварин, занесених до Червоної книги України, з них круглих черв'яків – 1, кільчастих черв'яків – 2, членистоногих – 66, хордових – 63.

Також зустрічаються 29 видів тварин, що занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори та перебувають під загрозою зникнення (CITES); 241 види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції); 96 види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS); 52 видів, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA); 7 видів, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS).

У межах природного заповідника "Дніпровсько-Орільський" охороняються види тварин, занесених до Червоної книги України, а також ті, що підпадають під дію міжнародних договорів (див. табл. 5.3.4., 5.3.5., 5.3.6., 5.3.7.).

Збільшення чисельності деяких охоронюваних видів тварин пов'язано як із удосконаленням заходів з охорони, так і з наданням статусу охорони новим видам у кожній наступній редакції Червоної книги України.

Таблиця 5.3.4. Види тваринного світу, що охороняються

	2020 рік	*2021 рік*	*2022 рік*
БЕЗХРЕБЕТНІ (INVERTEBRATA)			
Клас МАЛОЩЕТИНКОВІ ЧЕРВИ *(OLYGOCHAETA)*			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	1	1	1
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	–	–	–
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас П'ЯВКИ *(HIRUDINEA)*			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	2	2	2
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	–	–	1
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас БАГАТОНІЖКИ *(MYRIAPODA)*			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	–	–	–

	2020 рік	*2021 рік*	*2022 рік*
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	–	–	–
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас КОМАХИ *(*INSECTA*)*			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	33	33	30
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	6	6	7
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
ХРЕБЕТНІ (VERTEBRATA)			
Клас ПРОМЕНЕПЕРІ РИБИ (ACTINOPTERYGII)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	7	7	9
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–

	2020 рік	*2021 рік*	*2022 рік*
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	17	17	16
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас РЕПТИЛІЇ (REPTILIA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	3	3	3
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	9	9	9
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас АМФІБІЇ (Земноводні)(AMPHIBIA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	8	8	8
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських	–	–	–

	2020 рік	*2021 рік*	*2022 рік*
мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.			
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас ПТАХИ (AVES)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	23	23	28
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	27	27	47
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	177	178	186
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	89	89	78
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	51	51	55
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас **ССАВЦІ (MAMMALIA)**			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	10	11	13
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	2	2	2
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	26	28	29
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	6	7	8
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	6	7	8

Таблиця 5.3.5. Перелік видів тварин, що охороняються, в регіоні і мешкають в межах природного заповідника "Дніпровсько-Орільський" (станом на 01.01.2023)

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Клас МАЛОЩЕТИНКОВІ ЧЕРВИ (OLYGOCHAETA)								
Ейзенія гордєєва Eisenia gordejef Michaelsen, 1899	НВ	–	–	–	–	–	–	–
Усього	1	–	–	–	–	–	–	–
Клас П'ЯВКИ (HIRUDINEA)								
П'явка медична Hirudo medicinalis	ВР	3	–	–	–	–	1	–
Псевдотрохета п'ятикільчаста Fadejewobdella quinqueannulata (Lukin, 1929)	ЗК	–	–	–	–	–	–	–
Усього	2	1	–	–	–	–	1	–
Клас БАГАТОНІЖКИ (MYRIAPODA)								
Усього	–	–	–	–	–	–	–	–
Клас КОМАХИ (INSECTA)								
Дозорець-імператор Anax imperator Leach, 1815	ВР	–	–	–	–	–	–	LC
Красуня діва Calopteryx virgo (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	LC
Ірис плямистий Iris polystictica (Fischer-Waldheim, 1846)	РД	–	–	–	–	–	–	DD
Дибка степова Saga pedo (Pallas, 1771)	РД	–	–	–	–	–	V	VU
Красотіл пахучий Calosoma sycophanta (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	V	–
Турун угорський Carabus (Pachystus) hungaricus (Fabricius, 1792)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Жук-олень, рогач звичайний Lucanus cervus cervus (Linnaeus, 1758)	РД	–	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Вусач великий дубовий Cerambyx cergo (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	E	VU
Вусач мускусний Aromia moschata (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Вусач земляний хрестоносець (коренеїд хрестоносець) Dorcadion equestre (Laxmann, 1770)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Красик (Пістрянка) веселий Zygaena laeta (Hübner, 1790)	ЗК	–	–	–	–	–	–	–
Махаон Papilio machaon (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Подалірій Iphiclides podalirius (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Поліксена Zerynthia polyxena ([Denis et Schifermüller], 1775)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Мірмідона Colias myrmidone (Esper, [1781])	–	–	–	–	–	–	–	VU
Райдужниця Metic Apatura metis Freyer, 1829	–	–	–	–	–	–	E	–
Стрічкарка тополева Limenitis populi (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Ванесса чорно-руда Nymphalis xanthomelas (Esper 1781)	–						–	VU
Сонцевик фау-біле Nymphalis vaualbum ([Denis & Schifermüller], 1775)	НО						–	EN
Сатурнія велика Saturnia pyri ([Denis & Schifermüller], 1775)	ВР						E	–
Бражник мертва голова	РД						–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Acherontia atropos (Linnaeus, 1758)								
Бражник дубовий Marumba quercus ([Denis & Schifermüller], 1775)	РД						–	–
Бражник скабіозовий Hemaris tityus (Linnaeus, 1758)	РД						–	–
Бражник прозерпіна Proserpinus proserpina (Pallas, 1772)	РД						V	DD
Ведмедиця-господиня Callimorpha dominula (Linnaeus, 1758)	ВР						–	–
Ведмедиця велика Pericallia matronula (Linnaeus, 1758)	ВР						–	–
Стрічкарка блакитна Catocala fraxini (Linnaeus, 1758)	РД						–	–
Стрічкарка орденська малинова Catocala sponsa (Linnaeus, 1767)	РД						–	–
Совка сокиркова Periphanes delphinii (Linnaeus, 1758)	ВР						–	–
Совка розкішна Staurophora celsia (Linnaeus, 1758)	РД						–	–
Орусус паразитичний Orussus abietinus (Scopoli, 1763)	ВР						–	–
Горіхотворка велетенська Ibalia rufpes Cresson, 1879	ВР						–	–
Сколія-гігант Megascolia maculata (Drury, 1773)	ДН						–	–
Мелітурга булавовуса Melitturga (Melitturga) clavicornis (Latreille, 1806)	ВР						–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Ксилокопа (бджола-тесляр) звичайна Xylocopa (Xylocopa) valga Gerstaecker, 1872	РД						–	–
Цератофій багаторогий Ceratophyus polyceros (Pallas, 1771)	ВР							
Усього:	33						6	6
Клас ПРОМЕНЕПЕРІ РИБИ (ACTINOPTERYGII)								
Стерлядь Acipenser ruthenus L., 1758	ЗК	3	–	–	–	–	–	VU
Оселедець чорноморсько-азовський прохідний Alosa pontica Eich., 1838	–	3	–	–	–	–	–	VU
Ялець звичайний Leuciscus leuciscus L.,1758	ВР	–	–	–	–	–	–	LC
Білизна Aspius aspius L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Вівсянка (верхівка) Leucaspius delineatus Heck., 1843	–	3	–	–	–	–	–	LC
Підуст звичайний Chondrostoma nasus nasus L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Синець звичайний Abramis ballerus L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Чехоня звичайна Pelecus cultratus L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Гірчак Rhodeus sericeus Pall.,1776	–	3	–	–	–	–	–	–
Карась звичайний (золотий) Carassius carassius L., 1758	ВР	–	–	–	–	–	–	LC
Короп (сазан) Cyprinus caprio L.,1758	–	–	–	–	–	–	–	VU
Товстолобик білий Hypophthalmichthys	–	–	–	–	–	–	–	NT

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
molitrix Val., 1844								
Товстолобик строкатий Aristichthys nobilis Richard.,1846	–	–	–	–	–	–	–	DD
Щипавка звичайна Cobitis taenia L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
В`юн звичайний Misgurnus fossilis L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Сом звичайний Silurus glanis L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	–
Вугор річковий Anguilla anguilla L.,1758	–	–	–	–	–	–	–	CR
Минь річковий Lota lota L.,1758	ВР	–	–	–	–	–	–	LC
Колючка мала південна Pungitius platygaste Kessl., 1859	–	3	–	–	–	–	–	LC
Морська голка пухлощока чорноморська, Syngnathus abaster nigrolineatus Eich., 1831	–	3	–	–	–	–	–	LC
Сонячна риба синьозяброва Lepomis gibbosus L., 1758	–	–	–	–	–	–	–	DD
Судак волзький (берш) Stizostedion volgensis Gmelin, 1788	ВР	3	–	–	–	–	V	–
Бичок-головач Neogobius kessleri Gunter, 1861	–	3	–	–	–	–	–	–
Бичок пісочник Neogobius fluviatilis Pall.,1814	–	3	–	–	–	–	–	–
Бичок цуцик Proterorhinus marmoratus Pall., 1814	–	3	–	–	–	–	–	LC
Бичок пуголовка Браузера Benthophiloides brauneri Beling et Iljin, 1927	РД	–	–	–	–	–	–	DD

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Бичок пуголовок зірчастий Benthophilus stellatus Sauv., 1874	РД	–	–	–	–	–	–	LC
Усього:	7	17	–	–	–	–	1	22
Клас РЕПТИЛІЇ (REPTILIA)								
Черепаха болотна Emys orbicularis L.,1758	–	2	–	–	–	–	NT	LC
Ящірка прудка Lacerta agilis L.,1758	–	2	–	–	–	–	–	LC
Ящірка піщана Eremias arguta Pal.,1773	–	3	–	–	–	–	NT	–
Вуж звичайний Natrix natrix L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Вуж водяний Natrix tessellata Laurenti, 1768	–	2	–	–	–	–	–	VU
Мідянка європейська Coronella austriaca Laurenti, 1768	ВР	2	–	–	–	–	–	–
Гадюка степова Vipera renardi Christoph,1861	ВР	2	–	–	–	–	VU	–
Гадюка звичайна Vipera berus L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Полоз каспійський Dolichophis caspius Gmelin, 1779	ВР	2	–	–	–	–	–	LC
Усього	3	9	–	–	–	–	3	6
Клас АМФІБІЇ (Земноводні) (AMPHIBIA)								
Тритон звичайний Lissotriton vulgaris L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Ропуха сіра Bufo bufo L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Ропуха зелена Bufo viridis Laurenti, 1768	–	2	–	–	–	–	–	LC
Жаба озерна Pelophylax ridibundus Pal.,1771	–	3	–	–	–	–	–	LC
Жаба гостроморда Rana arvalis Nisson,1842	–	2	–	–	–	–	–	LC
Райка (Квакша) звичайна Hyla arborea L.,1758	–	2	–	–	–	–	–	LC

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Джерлянка червоночерева Bombina bombina L.,1761	–	2	–	–	–	–	–	LC
Землянка (Часничниця) звичайна Pelobates fuscus Vagler, 1830	–	2	–	–	–	–	–	LC
Усього 8	–	8	–	–	–	–	–	8
Клас ПТАХИ (AVES)								
Гагара чорношия Gavia arctica (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Гагара червоношия Gavia stellata (Pontoppidan, 1763)	–	2		2	2	–	–	–
Пірникоза мала Podiceps ruficollis (Pallas, 1764)	–	2	–	–	–	–	–	–
Пірникоза чорношия Podiceps nigricollis C.L.Brehm, 1831	–	2	–	–	–	–	–	–
Пірникоза сірощока Podiceps grisegena (Boddaert, 1783)	–	2	–	2	2	–	–	–
Пірникоза велика Podiceps cristatus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Пелікан кучерявий Pelecanus crispus Bruch, 1832	ЗК	2	1	1,2	1,2	–	–	VU
Баклан великий Phalacrocorax carbo (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Бугай Botaurus stellaris (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Бугайчик Ixobrychus minutus (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	2	–	–	–
Квак Nycticorax nycticorax (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Чепура велика Egretta alba (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Чепура мала Egretta garzetta (Linnaeus, 1766)	–	2	–	–	–	–	–	–
Чапля сіра Ardea cinerea (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Чапля руда Ardea purpurea (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	2	–	–	–
Лелека білий Ciconia ciconia (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Лелека чорний Ciconia nigra (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	2	2	–	–	–
Гуска сіра Anser anser (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Гуменник Ancer fabalis (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Гуска білолоба велика Anser albifrons (Scopoli, 1769)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Лебідь-шипун Cygnus olor (Gmelin, 1789)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Крижень Anas platyrhynchos (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Чирянка мала Anas crecca (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Нерозень Anas strepera (Linnaeus, 1758)	РД	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Свищ Anas penelope Linnaeus, 1758	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Шилохвіст Anas acuta (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Чирянка велика Anas querquedula (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Широконіска Anas clypeata (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Попелюх Aythya ferina (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	VU	VU
Чернь білоока Aythya nyroca (Gũldenstädt, 1770)	ВР	3	–	1,2	1,2	–	–	NT
Чернь чубата Aythya fuligula (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Чернь морська Aythya marila (Linnaeus, 1761)	–	3	–	1,2	1,2	–	VU	–
Гоголь Bucephala clangula (Linnaeus, 1758)	РД	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Крех малий Mergus albellus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Крех середній Mergus serrator (Linnaeus, 1758)	ВР	3	–	1,2	1,2	–	NT	–
Крех великий Mergus merganser (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Скопа Pandion haliaeetus (Linnaeus, 1758)	ЗК	2	2	2	2	–	–	–
Осоїд Pernis apivorus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Орел-карлик Hieraaetus pennatus (Gmelin, 1788)	РД	2	2	1,2	–	–	–	–
Шуліка чорний Milvus migrans (Boddaert, 1783)	ВР	2	2	1,2	–	–	–	–
Лунь польовий Circus cyaneus (Linnaeus, 1766)	РД	2	2	1,2	–	–	NT	–
Лунь лучний Circus pygargus (Linnaeus, 1758)	ВР	2	2	1,2	–	–	–	–
Лунь очеретяний Circus aeruginosus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Яструб великий Accipiter gentilis (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Яструб малий Accipiter nisus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Зимняк Buteo lagopus (Pontoppidan, 1763)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Канюк звичайний Buteo buteo (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Канюк степовий Buteo rufinus (Pontoppidan, 1763)	РД	2	2	1,2	–	–	–	–
Змієїд Circaetus gallicus (Gmelin, 1788)	РД	2	2	1,2	–	–	–	–
Могильник Aquila heliaca Savigny, 1809	РД	2	1	1,2	–	–	–	VU
Орлан-білохвіст Haliaetus albicilla (Linnaeus, 1758)	РД	2	1	1,2	–	–	–	–
Підсоколик великий Falco subbuteo (Linnaeus, 1758)	–	2	2	2	–	–	–	–
Підсоколик малий Falco columbarius (Linnaeus, 1758)	–	2	2	2	–	–	–	–
Кібчик Falco vespertinus (Linnaeus, 1766)	–	2	2	2	–	–	NT	NT
Боривітер звичайний Falco tinnunculus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	2	–	–	–	–
Куріпка сіра Perdix perdix (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Перепілка Coturnix coturnix (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	–	–	–	–
Фазан Phasianus colchicus (Linnaeus, 1758)	–	3	–		–	–	–	–
Журавель сірий Grus grus (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	1,2	1,2	–	–	–
Пастушок Rallus aquaticus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Погонич звичайний Porzana porzana (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	2	–	–	–
Погонич малий Porzana parva (Scopoli, 1769)	–	2	–	2	2	–	–	–
Деркач Crex crex (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Курочка водяна Gallinula chloropus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Лиска Fulica atra (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	2	–	NT	–
Пісочник малий Charadrius dubius (Scopoli, 1786)	–	2	–	2	2	–	–	–
Чайка Vanellus vanellus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	2	–	VU	–
Кулик сорока Haematopus ostralegus (Linnaeus, 1758)	ВР	3	–	–	–	–	VU	–
Кулик-довгоніг Himantopus himantopus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Коловодник лісовий Tringa ochropus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Коловодник болотяний Tringa glareola (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Коловодник звичайний Tringa totanus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Коловодник чорний Tringa erythropus (Pallas, 1764)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Коловодник ставковий Tringa stagnatilis (Bechstein, 1803)	ЗК	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Набережник Actitis hypoleucos (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Побережник малий Calidris minuta (Leisler, 1812)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Побережник білохвостий Calidris temminckii (Leisler, 1812)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Баранець малий Lymnocryptes minimus (Brònnich, 1764)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Баранець звичайний Gallinago gallinago (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Слуква Scolopax rusticola (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Грицик великий Limosa limosa (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	VU	NT
Мартин звичайний Larus ridibundus (Linnaeus, 1766)	–	3	–	–	–	–	–	–
Мартин чорнокрилий Larus fuscus Linnaeus, 1758	–	3	–	–	–	–	–	–
Мартин сивий Larus canus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Крячок чорний Chlidonias niger (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Крячок білокрилий Chlidonias leucopterus (Temminck, 1815)	–	2	–	2	2	–	–	–
Крячок річковий Sterna hirundo (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Крячок білощокий (Chlidonias hybrida (Pallas, 1811)	–	2	–	2	2	–	–	–
Крячок малий Sterna albifrons (Pallas, 1764)	РД	2	–	2	2	–	–	–
Горлиця садова Streptopelia decaocto (Frivaldszky, 1838)	–	3	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Горлиця звичайна Streptopelia turtur (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	VU	–
Зозуля звичайна Cuculus canorus Linnaeus, 1758	–	3	–	–	–	–	–	–
Сова вухата Asio otus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	–	–	–	–	–
Сова болотяна Asio flammeus (Pontoppidan, 1763)	РД	2	2	–	–	–	–	–
Совка Otus scops (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	–	–	–	–	–
Сич хатній Athene noctua (Scopoli, 1769)	–	2	2	–	–	–	–	–
Сова сіра Strix aluco Linnaeus, 1758	–	2	2	–	–	–	–	–
Дрімлюга Caprimulgus europaeus Linnaeus, 1758	–	2	–	–	–	–	–	–
Серпокрилець чорний Apus apus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Сиворакша Coracias garrulus Linnaeus, 1758	ЗК	2	–	2	–	–	–	NT
Рибалочка Alcedo atthis (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	VU	–
Бджолоїдка звичайна Merops apiaster (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Одуд Upupa epops (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Крутиголовка Jynx torquilla (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Жовна сива Picus canus (Gmelin, 1788)	–	2	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Дятел звичайний Dendrocopos major (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Дятел сирійський Dendrocopos syriacus (Hemprich et Ehrenberg, 1833)	–	2	–	–	–	–	–	–
Дятел середній Dendrocopos medius (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Дятел малий Dendrocopos minor (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Ластівка берегова Riparia riparia (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Ластівка сільська Hirundo rustica Linnaeus, 1758	–	2	–	–	–	–	–	–
Ластівка міська Delichon urbica (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Посмітюха Galerida cristata (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Жайворонок малий Calandrella cinerea (Gmelin, 1789)	–	3	–	–	–	–	–	–
Жайворонок степовий Melanocorypha calandra (Linnaeus, 1766)	–	2	–	–	–	–	–	–
Жайворонок лісовий Lullula arborea (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Жайворонок польовий Alauda arvensis (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Щеврик лісовий Anthus trivialis (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Щеврик лучний Anthus pratensis (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	NT	–
Плиска жовта Motacilla flava (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Плиска біла Motacilla alba (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Сорокопуд терновий Lanius collurio (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Сорокопуд чорнолобий Lanius minor (Gmelin 1789)	–	2	–	–	–	–	–	–
Сорокопуд сірий Lanius excubitor (Linnaeus, 1758)	РД	2	–	–	–	–	VU	–
Вивільга Oriolus oriolus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Крук Corvus corax (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Омелюх Bombycilla garrulus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Волове очко Troglodytes troglodytes (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кобилочка солов'їна Locustella luscinioides (Savi, 1824)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кобилочка річкова Locustella fluviatilis (Wolf, 1810)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка лучна Acrocephalus schoenobaenus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка чагарникова Acrocephalus palustris (Bechstein, 1798)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка ставкова Acrocephalus scirpaceus (Hermann, 1804)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка велика Acrocephalus arundinaceus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Берестянка звичайна Hippolais icterina (Vieillot, 1817)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кропив'янка чорноголова Sylvia atricapilla (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кропив'янка садова Sylvia borin (Boddaert, 1783)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кропив'янка сіра Sylvia communis(Latham, 1787)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кропив'янка прудка Sylvia curruca (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Вівчарик весняний Phylloscopus trochilus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Вівчарик-ковалик Phylloscopus collybita (Vieillot, 1817)	–	2	–	–	–	–	–	–
Вівчарик жовтобровий Phylloscopus sibilatrix (Bechstein, 1793)	–	2	–	–	–	–	–	–
Золотомушка жовточуба Regulus regulus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Мухоловка строката Ficedula hypoleuca (Pallas, 1764)	–	2	–	2	–	–	–	–
Мухоловка білошия Ficedula albicollis (Temminck, 1815)	–	2	–	2	–	–	–	–
Мухоловка сіра Muscicapa striata (Pallas, 1764)	–	2	–	2	–	–	–	–
Трав'янка лучна Saxicola rubetra (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Трав'янка чорноголова Saxicola torquata (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Кам'янка звичайна Oenanthe oenanthe (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Кам'янка попеляста Oenanthe isabellina (Temminck, 1829)	–	2	–	2	–	–	–	–
Горихвістка звичайна Phoenicurus phoenicurus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Горихвістка чорна Phoenicurus ochruros (S.G.Gmelin, 1774)	–	2	–	2	–	–	–	–
Вільшанка Erithacus rubecula (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Соловейко східний Luscinia luscinia (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Синьошийка Luscinia svecica (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Чикотень Turdus pilaris (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	–	–	–	–
Дрізд чорний Turdus merula (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	–	–	–	–
Дрізд співочий Turdus philomelos (C.L.Brehm, 1831)	–	3	–	2	–	–	–	–
Дрізд-омелюх Turdus viscivorus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	–	–	–	–
Синиця вусата Panurus biarmicus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Синиця довгохвоста Aegithalos caudatus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Ремез Remiz pendulinus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Гаїчка болотяна Parus palustris Linnaeus, 1758	–	2	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Синиця чорна Parus ater Linnaeus, 1758	–	2	–	–	–	–	–	–
Синиця блакитна Parus caeruleus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Синиця велика Parus major (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Повзик Sitta europaea (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Підкоришник звичайний Certhia familiaris (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Горобець польовий Passer montanus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Зяблик Fringilla coelebs (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
В'юрок Fringilla montifringilla (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Зеленяк Chloris chloris (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Чиж Spinus spinus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Щиглик Carduelis carduelis (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Коноплянка Acanthis cannabina (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Снігур Pyrrhula pyrrhula (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Костогриз Coccothraustes coccothraustes (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Просянка Emberiza calandra (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Вівсянка звичайна Emberiza citrinella (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Вівсянка очеретяна Emberiza schoeniclus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Вівсянка садова Emberiza hortulana (Linnaeus, 1758)		3	–	–	–	–	–	–
Усього: 188	23	179	27	89	52		13	7
Клас ССАВЦІ́ (MAMMALIA)								
Білозубка білочерева Crocidura leucodon (Hermann, 1780)	НВ	3	–	–	–	–	–	–
Білозубка мала Crocidura suaveolens (Pallas, 1811)	–	3	–	–	–	–	–	–
Бобер європейський Castor fiber (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Борсук європейський Meles meles (Linnaeus 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Вечірниця велетенська Nyctalus lasiopterus (Schreber, 1780)	ЗК	2	–	2	–	+	DD	NT
Вечірниця мала Nyctalus leisler (Kuhl, 1819)	РД	2	–	2	–	+	–	–
Вечірниця руда Nyctalus noctula (Schreber, 1774)	ВР	2	–	2	–	+	–	–
Вивірка звичайна Sciurus vulgaris (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Видра річкова Lutra lutra (Linnaeus, 1758)	НО	2	1	–	–	–	NT	NT
Вовк сірий Canis lupus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	–	–	–	–	–
Горностай Mustela ermine (Linnaeus, 1758)	НО	3	–	–	–	–	–	–
Європейська козуля Capreolus capreolus (Linnaeus, 1766)	–	3	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Заєць сірий Lepus europaeus (Pallas, 1778)	–	3	–	–	–	–	–	–
Кабан звичайний Sus scrofa (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Куниця кам'яна Martes foina (Erxleben, 1777)	–	3	–	–	–	–	–	–
Куниця лісова Martes martes (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Кутора велика Neomys fodiens (Pennant, 1771)	–	3	–	–	–	–	–	–
Ласка Mustela nivalis (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Лилик (кажан) двоколірний Vespertilio murinus (Linnaeus, 1758)	ВР	2	–	2		+		
Кажан пізній (Eptesicus serotinus (Schreber, 1774)	ВР	2	–	–	2	+		
Лось європейський Alces alces (Linnaeus, 1758)	ВР	3	–	–	–	–	–	–
Мишівка степова Sicista subtilis (Pallas, 1773)	ЗК	2	–	–	–	–	NT	
Мідиця звичайна Sorex araneus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Мідиця мала Sorex minutes (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Нетопир карлик (звичайний) Pipistrellus pipistrellus (Schreber, 1774)	ВР	3	–	2	–	+	–	–
Нетопир Натузіуса Pipistrellus nathusii (Keyserling and. Blasius, 1839)	НО	2	–	2	–	+	–	–
Нетопир серед-земноморський Pipistrellus kuhli (Kuhl, 1817)	НО	2	–	2	–	+	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Олень благородний Cervus elaphus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Соня лісова Dryomys nitedula (Pallas, 1778)	–	3	–	–	–	–	–	–
Усього: 28	12	28	2	7		7	3	2

Примітка: Охоронний статус: Червона Книга України – ВР – вразливий вид; РД – рідкісний вид; ЗК – зникаючий вид; НО – неоцінений вид; МСОП – Міжнародний список охорони природи: LC – знаходиться під найменшою загрозою; VU – знаходиться у вразливому стані; EN – вид знаходиться у небезпечному стані; CR – знаходиться у критичній загрозі; DD – даних недостатньо; NT – близький до стану загрози зникнення. Бернська конвенція: – додаток II, види, що підлягають особливій охороні, 3 – додаток III, види фауни, що підлягають охороні.

Скорочення:
Бернська конвенція – Конвенція про охорону дикої фауни і флори і природних середовищ існування в Європі;
CITES – Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення;
CMS – Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин;
AEWA – Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів;
EUROBATS – Угода про збереження кажанів в Європі.

Таблиця 5.3.6. Перелік видів тварин, які охороняються і які з'явились чи зникли в регіоні за останні три роки

Назва виду	*З'явились*	*Зникли*	*Причина*
Кулик-довгоніг (Himantopus himantopus (Linnaeus, 1758)	2020	-	зміна шляхів міграцій
Коловодник великий (Tringa nebularia (Gunnerus, 1767))	2020		зміна шляхів міграцій
Брижач (Phylomachus pugnax (Linnaeus, 1758))	2020		зміна шляхів міграцій
Мартин каспійський (Larus ichtyaetus Pallas, 1773)	2020	-	випадковий заліт у весняний період на місця нересту риби для живлення
Шпак рожевий (Sturnus roseus Linnaeus, 1758)	2021	-	Заліт під час інвазії цього виду весною 2021 року
Кажан пізній *(Eptesicus serotinus (Schreber, 1774)*	2020	-	Знахідка двох особин на території заповідника в літку 2020 року

Таблиця 5.3.7. Перелік наукових досліджень щодо стану дикої фауни і заходів, вжитих щодо охорони тваринного світу, у тому числі на виконання вимог міжнародних договорів України у галузі дикої фауни та рішень її керівних органів

Назва, терміни та місце проведення дослідження або заходу	*Обсяг фінансування*	*Виконавець/ виконавці*	*Основні досягнуті результати, наявні публікації (якщо результати розміщено в Інтернеті, вказується посилання)*
1	2	3	4
Дослідження щодо стану популяцій диких тварин			
Впродовж 2022 року були проведені моніторингові та фенологічні дослідження фаунистичних комплексів заповідника		Трифанова М. В. Задорожна Г. О Пономаренко О. Л. Махіна В. О. Христов О. О. Стефанський В. Л.	Матеріали досліджень увійшли до чергового тому літопису природи ПЗ “Дніпровсько-Орільський”
Структура угруповань гніздових водоплавних і водно-болотяних птахів Приорілля та її зміни за останні десятиліття		Банік М. В., Пономаренко О. Л., Атемасов А. А.	Опубліковано наукову статтю у фаховому журналі Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна Серія “Біологія”, вип. 29, 2017, С. 109-119. Досліджено видовий та відносний чисельний склад гніздових угруповань птахів в долині р. Оріль включно з територією заповідника
Динаміка функціональної структури угруповань птахів індивідуальних консорцій ясена звичайного під впливом річної динаміки кліматичних факторів		Пономаренко О. Л.	Опубліковано наукову статтю у фаховому журналі - Ecology and Noospherology. 2018, 29(1), 26–30. Досліджено динаміку екологічних взаємодій птахів з однією з основних деревних порід степових лісів
Вплив сезонних кліматичних факторів на динаміку консортивних зв’язків птахів з дубом звичайним		Пономаренко О. Л., Шульман М. В.	Опубліковано наукову статтю у фаховому журналі - Ecology and Noospherology. 2019, 30(2), 85–94. Досліджено динаміку екологічних взаємодій птахів з однією з основних деревних порід степових лісів
Вплив сезонних кліматичних факторів на динаміку консортивних зв’язків птахів з кленом польовим		Пономаренко О. Л., Рева О. А.	Опубліковано наукову статтю у фаховому журналі Питання степового лісознавства Том 48, 2019, С. 67-80. Досліджено динаміку екологічних взаємодій птахів з однією з основних деревних порід степових лісів
Вплив сезонних кліматичних факторів на динаміку консортивних зв’язків птахів з липою серцелистою		Пономаренко О. Л.	Опубліковано наукову статтю у фаховому журналі - Ecology and Noospherology, 31(1), 29–36. doi:10.15421/032006 Досліджено динаміку екологічних взаємодій птахів з однією з основних деревних порід степових лісів

1	2	3	4
Assessing habitat suitability for the common pochard, Aythya ferina (Anseriformes, Anatidae) at different spatial scales in Orel' river valley, Ukraine		Ponomarenko O., Banik M., Zhukov O.	Опубліковано наукову статтю у виданні науково-метричної бази Scopus Ekológia (Bratislava) Vol. 40, No. 2, p. 154–162, 2021 doi:10.2478/eko-2021-0018. За допомогою даних ДЗЗ досліджено сучасний стан придатності біотопів долини річки Оріль для попелюха, як виду який має несприятливий статус охорони МСОП
Biodiversity of the Regional Landscape Park Samara Plavni within the first large reservoir in Eu rope.		Baranovski, B. A., Ivanko, I. A., Gasso, V. J., Ponomarenko, O. L., Dubyna, D. V., Roshchyna, N. O., Karmyzova, L. O., Poleva, J. L., & Nikolaieva, V. V.	Опубліковано наукову статтю у виданні науково-метричної бази Scopus Biosystems Diversity,29 (2), (2021). 160–179. doi:10.15421/012121 Розроблено зонування РЛП Самарські плавні, як песпективного об'єкту ПЗФ області
Effect of climatic factors on the bird life activity in the main dominating tree species consortia in the native forests of the steppe zone of Ukraine		Ponomarenko O. L., Pakhomov O. Ye.	Опубліковано розідл у монографії, виданій в одлній з країн Європейського Союзу Conception of management of the animal biodiversity transformations in the Steppe zone of Ukraine under climate change : monograph. Ed. by O. Y. Pakhomov. Rīga, Izdevniecība "Baltija Publishing", 2020. P. 121-189. Досліджено взаємодії лісових видів птахів з основними лісовими породами степових лісів області.
Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Martí, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M. V., Bauer, H.-G. & Foppen, R. P. B. (2020). European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.		Пономаренко О. Л.	У 2017 – 2018 роках виконано збір первинних польових даних в рамках загальноєвропейського проекту "Європейський атлас гніздуючих птахів. Видання 2"
Findings of rare plants and animals in the eastern part of the object of the Emerald network "Samarskyi Lis – UA0000212"		Masiuk, O. M., Novitskyi, R. O., Ganzha, D. S., Listopadskyi, M. A., Makhina, V. O.	Опубліковано наукову статтю у фаховому журналі Agrology, 4(1), 2021, 47–53. doi: 10.32819/021006

1	2	3	4
Особливості формування ентомокомплексу в умовах промислової зони шахти М. І. Сташкова.		Махіна В.О., Новіцький Р.О., Масюк О. М.	Матеріали IV(XV) Міжнародної наукової конференції молодих учених. Львів 2021. Ст. 90 -92.
Знахідки бабака степового у Дніпропетровській та Полтавській областях		Задорожна Галина, Пономаренко Олександр, Ветров Віталій, Трифанова Марія	Видання Novitates Theriologicae, 2021. Pars 13.
Характеристика екологічної ролі біопереходів на трасі Н-31 у Дніпропетровській області.		Христов Олег, Задорожна Галина, Трифанова Марія, Пономаренко Олександр	Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Біологічні науки. № 1 (1) 2021. С. 64-74. DOI https://doi.org/10.29038/2617-4723-2020-1-389-5-9
Моніторинг ефективності екопереходів на збудованій ділянці траси Н-31 у Дніпропетровській області.		Задорожна Г.О., Трифанова М.В., Пономаренко О.Л., Христов О.О.	“Аграрна галузь сучасної України: проблеми та перспективи розвитку” (14 травня 2021 року). С. 105-108.
Моніторинг ефективності екопереходів на збудованій ділянці траси Н-31 у Дніпропетровській області.		Задорожна Г.О., Трифанова М.В., Пономаренко О.Л., Христов О.О.	“Аграрна галузь сучасної України: проблеми та перспективи розвитку” (14 травня 2021 року). С. 105-108.
Characteristics of floralerstic diversity of Remediated soil.		Andrusevych K.V., Zadorozhna G.O., A. Benselhoub A.	Le 1 erCongres international de Biodiversite, Risques Environnementaux et Sante Publique. Laboratoire de recherché sur labiodiveresite et lapollution des ecosystemes. En Ligne Via ZOOM-CIBRESP, les 07 et 08 April 2021. pp. 13-14.
Дослідження просторових зв'язків між неоднорідністю ґрунту та його біологічною активністю.		Задорожна Г.О., Колеснікова К.В.	Матеріали науково-методичного семінару "ГІС і заповідні території". (04–08 червня 2020 р.) / упоряд. С. В. Винокурова, Д. В. Дядін. Х. : Вид. група «Основа», 2020. С. 28-32.
Заходи охорони та відновлення тваринного світу Охорона та збереження рідкісних видів рослинного та тваринного світу найдієвіше реалізується шляхом збереження біотопів існування цих видів. Заповідний режим території повністю відповідає вимогам по збереженню оселищ охоронюваних видів рослин та тварин, а саме відсутність будь-якої господарчої діяльності та її наслідків, санітарних рубок, випасу худоби, відсутність розорювання земель, зберігання тиші, запобігання забрудненню території побутовими відходами та інше.			

Інвазійні чужорідні види тварин у фауні Дніпропетровської області

Інвазивні види тварин – чужорідні немісцеві види, інтродуковані навмисно або ненавмисно поза межі їх природних середовищ існування, де вони осіли, розмножуються та поширюються способами, що чинять шкоду для середовища, до якого вони потрапили. Інформація про чужорідні види тварин наведена за даними природного заповідника "Дніпровсько-Орільський" у таблиці 5.3.8.

Таблиця 5.3.8. Інформація про чужорідні види тварин

Назва виду (українська і латинська (наукова))	*Результати досліджень, заходи контролю чисельності*
КОМАХИ	
Американський білий метелик Hyphantria cunea Dru Drury, 1773	Реєструється щороку, повсюдно, чисельність низька
Амброзієва совка Tarachidia candefacta (Hubner 1831)	Реєструється щороку, повсюдно, чисельність низька
Мінуюча міль каштанова Cameraria ohridella Deshka et Dimic, 1986	Тяється поблизу дачних кооперативів де є харчові об'єктидерева роду (Aesculus)
Вогнівка самшитова Cydalima perspectalis (Walker, 1859)	Реєструється останні два роки, у невеликій чисельності, поодинокі особини приваблюються на світло з прилеглих дачних кооперативів
Колорадський жук Leptinotarsa decemlineata (Say, 1824)	Потрапляє з прилеглих дачних кооперативів
Гармонія азійська Harmonia axyridis (Pallas, 1773)	Реєструється останні три роки у великій чисельності збирається на зимівлю (по 50-100 особин) поблизу хоз. будівлі заповідника
Ясенева смарагдова вузькотіла златка Agrilus planipennis Fairmaire, 1888	Реєструється останній рік у невеликій чисельності
РИБИ	
Тюлька чорноморсько-азовська *Clupeonella cultriventris* (Nordmann, 1840)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Стабільно багаточисельний, але незагрозливий вид.
Амур білий *Ctenopharyngodon idella* (Valenciennes, 1844)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.
Чебачок амурський *Pseudorasbora parva* (Temminck&Schlegel, 1846)	Потрапив у водосховище разом із зарибком рослиноїдних риб, адаптувався на всій акваторії, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Багаточисельний, поширений, загрозливий вид.
Карась сріблястий *Carassius auratus gibelio* (Bloch, 1782)	Інтродукований в водосховище, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, Чисельність помірна, незагрозливий вид.
Білий товстолоб *Hypophthalmichthys molitrix* (Valenciennes, 1844)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.
Строкатий товстолоб *Aristichthys nobilis* (Richardson, 1846)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.
Вугор річковий *Anguilla anguilla* (Linnaeus, 1758)	Інтродуцент, самостійно не відтворюється. Реєструються поодинокі особини.

Назва виду (українська і латинська (наукова))	*Результати досліджень, заходи контролю чисельності*
Атерина чорноморська *Atherina boyeri pontica* (Eichwald, 1831)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, Моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Мало чисельний, незагрозливий вид.
Колючка триголкова *Gasterosteus aculeatus* (Linnaeus, 1758)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Малочисельний, незагрозливий вид.
Сонячна риба синьо-зяброва, сонячний окунь *Lepomis gibbosus* (Linnaeus, 1758)	Випадковий інтродуцент, саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Загрозливий вид, прогнозується спалах чисельності.
Судак волзький *Stizostedion volgense* (Gmelin, 1789)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався. Стабільно мало чисельний, незагрозливий вид.
Бичок кругляк *Neogobius melanostomus* (Pallas, 1814)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи,
Бичок гонець *Neogobius gymnotrachelus* (Kessler, 1857)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Чисельність стабільно помірна, незагрозливий вид.
Бичок кнут *Mesogobius batrachocephalus* (Pallas, 1814)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Чисельність помірна, незагрозливий вид.
Бичок пуголовочок Браунера *Benthophiloides brauneri* (Beling et Iljin, 1927)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, Малочисельний незагрозливий вид.
ПТАХИ	
Баклан великий Phalacrocorax carbo (Linnaeus, 1758)	Щорічні дослідження на сезонних маршрутах. Чисельність постійно збільшується, загрозливий вид.*
ССАВЦІ	
Єнотоподібний собака (єнотоподібний пес, собака єнотовий) *Nyctereutes procionoides,* (Grey, 1834)	Саморозселився з прилеглих територій. Облік чисельності, дослідження екології виду. На даний час на території заповідника мешкає близько 8 особин
Олень плямистий (*Cervus nippon)* (Temminck, 1838)	Саморозселився з прилеглих територій. Облік чисельності, дослідження екології виду. За результатами зимового обліку на даний час на території заповідника мешкає близько 20 особин.
Ондатра Ondatra zibethica (Linnaeus, 1668)	Облік чисельності за слідами життєдіяльності
Вивірка звичайна Sciurus vulgaris (Linnaeus, 1758)	Щорічні дослідження: зимовий маршрутний облік на "білій стежці", облік чисельності на "чорній стежці" за слідами діяльності. Чисельність останнім часом дещо збільшується.
Пацюк сірий, п.мандрівний Rattus norvegicus Berkenhout, 1769	Щорічні дослідження: дослідження косних останків у пелетках хижих птахів. Чисельність помірна, не загрозлива, стабільна.
Миша хатня Mus musculus Linnaeus, 1758	Щорічні дослідження: дослідження косних останків у пелетках хижих птахів. Чисельність помірна, не загрозлива, стабільна.

1. Природний заповідник "Дніпровсько-Орільський" належить до території ПЗФ, заходи з контролю (у сенсі регулювання) чисельності не проводяться. Безпосередній контроль чисельності полягає у веденні детального моніторингу, згідно програми Літопису природи.

2.* – для орнітофауни не використовується термін «чужорідні види», тому що птахи є високо рухливими високо адаптивними тваринами, які можуть інтенсивно збільшувати ареал. За останні 60 років з'явився ряд видів, які вже адаптувалися до місцевих екосистем і є їх типовими функціональними елементами. До таких видів можна віднести як баклана великого, який є активним регулятором чисельності іхтіофауни в заповіднику і з'явився в області у 1980-х роках так і кулика-довгонога, який гніздиться на території області з 1964 року і занесений до Червоної книги України.

4. Природні території та об’єкти, що підлягають особливій охороні

Дніпропетровська область знаходиться в степовій зоні України і займає площу 3192,3 тис. га, в тому числі землі лісового фонду становлять 111,4 тис. га, із них вкриті лісовою рослинністю 75,4 тис. га. Наявність потужних запасів мінеральної сировини і сприятливі ґрунтово-кліматичні умови зумовлюють високу концентрацію промислових об’єктів і розвиток аграрного сектору. У результаті більша частина земель антропогенно трансформована. В таких умовах дуже складним є питання виявлення і заповідання природних територій і об’єктів.

У Дніпропетровській області проводиться значна робота щодо розвитку і розширення заповідних територій. Заповідна справа розглядається як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як збереження біорізноманіття, відновлення і підтримка екологічного балансу в біосфері в умовах техногенного забруднення тощо.

Станом на 01.01.2023 мережа територій та об’єктів природно-заповідного фонду області складає 182 об’єктів, загальною площею 100,7 тис. га, що становить 3,14 % від площі області. Із них 32 об’єкта – загальнодержавного значення на площі 36,6 тис. га 150 – місцевого значення на площі 64,08 тис. га (див. табл. 5.4.1.).

Стан і перспектива розвитку природно-заповідного фонду

Розвиток природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2023 наведений в таблиці 5.4.2.

Природні регіони екологічної мережі у межах Дніпропетровської області зображені на рисунку 5.4.1.

Таблиця 5.4.1. Структура та динаміка природоохоронних об'єктів за роками (загальнодержавного та місцевого значення)

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	*на 01.01.2019*		*на 01.01.2020*		*на 01.01.2021*		*на 01.01.2022*		*на 01.01.2023*	
	кіль-кість, од	*площа, га*	*кіль-кість, од*	*площа, га*	*кіль-кість, од*	*площа, га*	*кіль-кість, од*	*площа, га*	*кіль-кість, од*	*площа, га*
Природні заповідники	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Регіональні ландшафтні парки	4	14000,1	4	14077,1	4	14099,66	6	14413,66	6	14413,66
Заказники загальнодержавного значення	24	29036,66	25	32574,78	25	32573,78	25	32573,78	25	32573,78
Заказники місцевого значення	81	47959,4	81	48277,99	82	48070,39	82	48388,99	82	48388,99
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	3	148	3	148	3	148	3	148	3	148
Пам'ятки природи місцевого значення	50	356,9	50	363,95	50	356,94	50	356,94	50	356,94
Заповідні урочища	3	466,4	3	466,4	3	466,4	3	466,4	3	466,4
Ботанічні сади загальнодержавного значення	2	108	2	108	2	108	2	108	2	108
Ботанічні сади місцевого значення	1	27	1	27	1	27	1	27	1	27
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Дендрологічні парки місцевого значення	1	2,8	1	2,8	1	2,8	1	2,8	1	2,8
Зоологічні парки загальнодержавного значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Зоологічні парки місцевого значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Парки-памятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	1	45	1	45	1	45	1	45	1	45

Продовження таблиця 5.4.1.

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	*на 01.01.2019*		*на 01.01.2020*		*на 01.01.2021*		*на 01.01.2022*		*на 01.01.2023*	
Природні заповідники	*кіль-кість, од.*	*площа, га*	*кіль-кість, од*	*площа, га*	*кіль-кість, од*	*площа, га*	*кіль-кість, од*	*площа, га*	*кіль-кість, од*	*площа, га*
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	7	417,5	7	417,5	7	417,5	7	417,5	7	417,5
РАЗОМ	178	96333,99	179	100274,68	180	100081,6	182	100721,27	182	100721,27
Фактична площа ПЗФ *	96333,99		100274,68		100081,6		100721,27		100721,27	
% фактичної площі ПЗФ від площі АТО	2,93		3,113		3,13		3,14		3,14	

* сумарна площа територій та об'єктів ПЗФ без урахування площі тих об'єктів ПЗФ, що входять до складу територій інших об'єктів ПЗФ.

Таблиця 5.4.2. Розподіл територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) за їх значенням, категоріями та типами (станом на 01.01.2023)

Категорії об'єктів ПЗФ	Обєкти ПЗФ									% площі окремих катюго-рій до загаль-ної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом			
	кіль-кість, од.	площа, га		кіль-кість, од.	площа, га		кіль-кість, од.	площа, га		
		усього	у тому числі надана в постійне користу-вання		усьо-го	у тому числі надана в постійне користу-вання		усьо-го	у тому числі надана в постійне користу-вання	
Природні заповідники	1	3766,2	3766,2	-	-	-	1	3766,2	3766,2	-
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Регіональні ландшафтні парки	-	-	-	4	14099,66	-	6	14431,66	-	-
Заказники, усього	25	32573,78	X	82	48388,99	X	107	80962,77	X	-
у тому числі:										-
ландшафтні	16	28538,78	X	49	39002,29	X	65	67541,07	X	-
лісові	5	2955	X	3	1021	X	8	3976	X	-
ботанічні	2	332	X	19	4710	X	21	5042	X	-
загальнозоологічні	-	-	X	1	287	X	1	287	X	-
орнітологічні	2	748	X	3	462,6	X	5	1210,6	X	-
ентомологічні	-	-	X	4	462,1	X	4	462,1	X	-
іхтіологічні	-	-	X	2	2422	X	2	2422	X	-
гідрологічні	-	-	X	1	22	X	1	22	X	-

Категорії об'єктів ПЗФ	*Обєкти ПЗФ*									*% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ*
	загальнодержавного значення			*місцевого значення*			*разом*			
	кіль-кість, од.	*площа, га*		*кіль-кість, од.*	*площа, га*		*кіль-кість, од.*	*площа, га*		
		усього	*у тому числі надана в постійне користу-вання*		*усього*	*у тому числі надана в постійне користу-вання*		*усього*	*у тому числі надана в постійне користу-вання*	
загальногеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
палеонтологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
карстово-спелеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
Пам'ятки природи, усього	3	148	X	50	363,94	X	53	511,94	X	-
у тому числі:										-
комплексні	1	30	X	1	3,7	X	2	33,7	X	-
ботанічні	1	56	X	35	312,24	X	36	368,24	X	-
зоологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
гідрологічні	-	-	X	2	3,5	X	2	3,5	X	-
геологічні	1	62	X	12	44,5	X	13	106,5	X	-
Заповідні урочища	-	-	X	3	466,4	X	3	466,4	X	-
Ботанічні сади	2	108	-	1	27	-	3	135	108	-
Дендрологічні парки	-	-	-	1	2,8	-	1	2,8		-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	45	-	7	417,5	-	8	462,5	-	-
Зоологічні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	**32**	**36640,98**	**-**	**148**	**63766,29**	**-**	**182**	**100721,27**	**-**	**-**

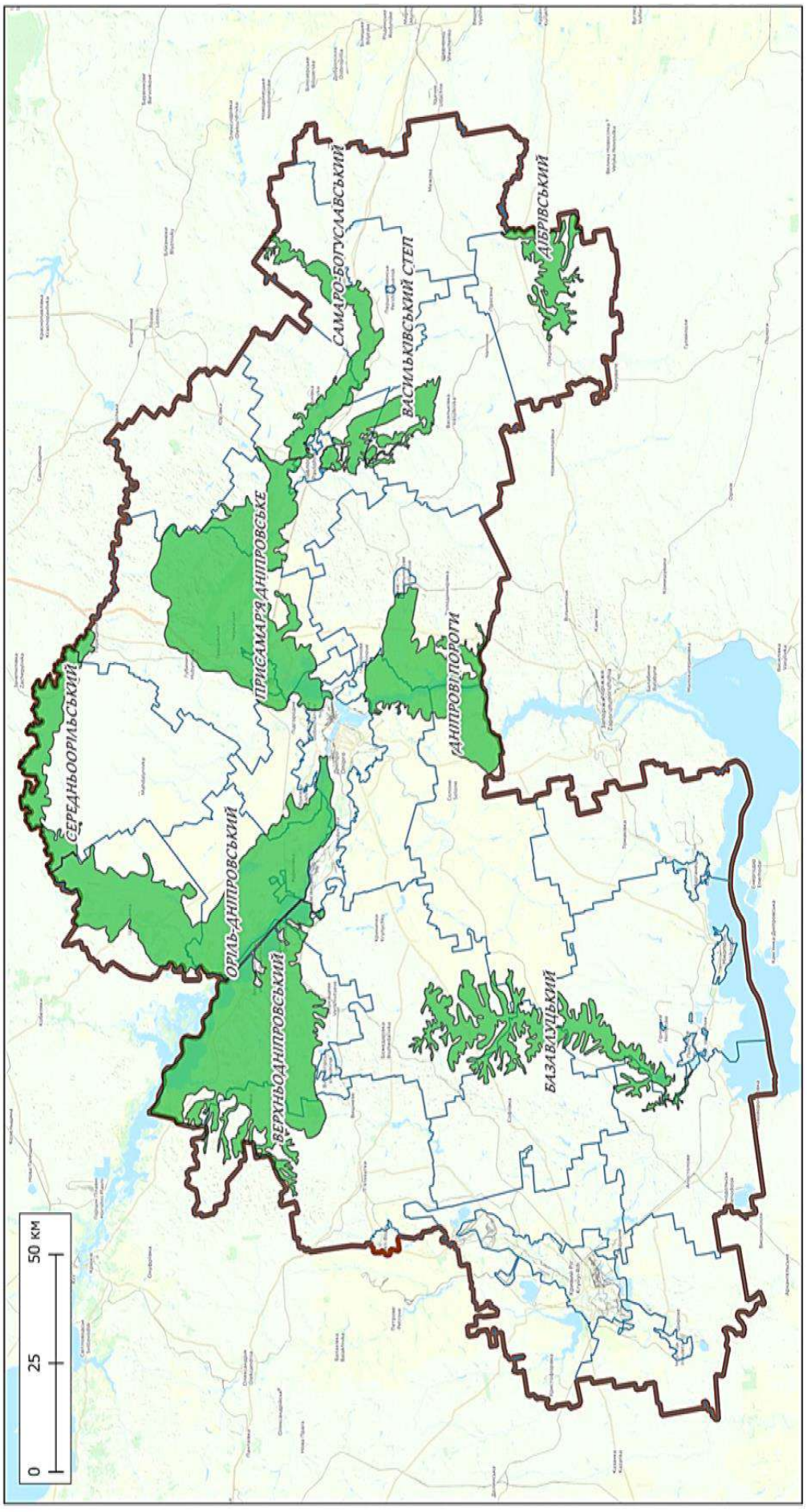

Рис. 5.4.1. Природні регіони екологічної мережі у межах Дніпропетровської області

Водно-болотні угіддя міжнародного значення

Водно-болотне угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава” (рис. 5.4.2.), згідно Паспорту ВБУ (date of designation 29 juli 2004, site no: 1399) є угіддям міжнародного значення і знаходиться у складі природного заповідника “Дніпровсько-Орільський”. У зв’язку з цим господарська діяльність в його межах на абсолютній більшості території не проводиться. Здійснюються лише наукові дослідження, природоохоронні заходи та моніторинг стану довкілля. На 38 га лук дозволяється сінокосіння (згідно паспорту ВБУ).

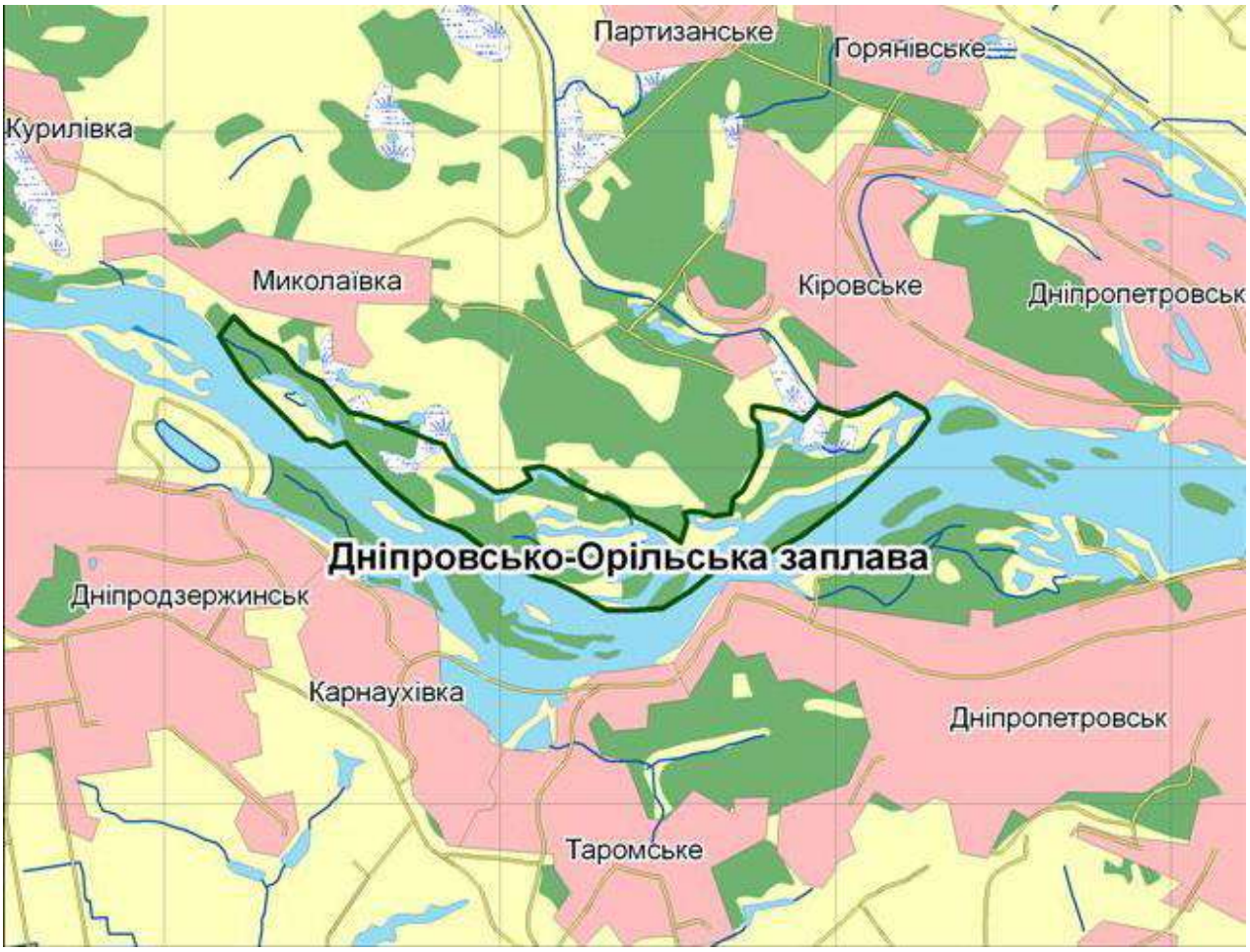

Рис. 5.4.2. Дніпровсько-Орільська заплава

Оскільки водно-болотне угіддя міжнародного значення “Дніпровсько-Орільська заплава” є ядром, основною частиною заповідника, заходи із управління водно-болотним угіддям проводяться згідно затверджених планів наукової та науково-технічної діяльності та еколого-освітньої діяльності, а також програм та індивідуальних планів робіт співробітників наукового відділу заповідника.

Спільно з навчальними закладами в рамках еколого-освітньої діяльності здійснюються щорічні моніторингові дослідження стану як рідкісних видів, так і усього водно-болотного угіддя загалом.

5. Еколого-освітня та рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду

Туристично-рекреаційні ресурси Дніпропетровської області – це об'єкти, що використовуються чи можуть бути використані для відпочинку, туризму, лікування, оздоровлення населення. Вони можуть бути поділені на природні та соціально-економічні (культурні об'єкти, пам'ятки архітектури, історії, археологічні стоянки, місця, пов'язані з перебуванням видатних діячів тощо).

На території Дніпропетровської області знаходиться 32 території та об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

М'який клімат, мінеральні джерела, лікувальні грязі Дніпропетровщини – все це створює умови для лікування та відпочинку. Тут працює 40 санаторіїв, профілакторіїв та пансіонатів з лікуванням, 87 баз відпочинку, 913 дитячих таборів відпочинку (з них 25 позаміських). Природно-рекреаційний потенціал: Солоний лиман – рівнинний грязьовий і бальнеологічний курорт степової зони, розташований за 20 км від Дніпра. Лікувальні природні ресурси – грязь і рапа лиману, а також питна вода, що після промислового розливу використовується як столова та лікувальна під назвою "Знаменівська". У літній період функціонує більше 10 міських пляжів, які є безпечними для купання: проведено очистку піску, дна водоймищ, дезінфекція пляжного обладнання, підсипано пісок або галька тощо.

6. Заходи щодо збереження біорізноманіття

Заходи щодо збереження тваринного світу

Як відомо, головною особливістю фауни є її динамічність, що визначається можливостями та історично сформованими особливостями її видів до зміни свого місця у просторі і надзвичайно динамічній структурі угруповань у часі. На відміну від інших груп живих організмів, тварини активно переміщуються у просторі, змінюючи своє положення відповідно до змін факторів середовища та змін ресурсів. Тому всі заходи і програми щодо охорони фауни повинні враховувати цю її особливість, яка виявляється як в сезонних циклах, так і в багаторічних (при тому доволі стрімких) змінах ареалів, у міграціях, інвазіях, хвилях чисельності тощо. Сезонні та багаторічні зміни локальних угруповань вимагають розробки динамічної системи охорони біорізноманіття загалом і раритетних видів зокрема.

До критеріїв забезпечення фауни охороною необхідно відносити:

1) наявність в області стійких популяцій, місцезнаходження яких забезпечені загальною охороною;

2) внесення видів у "червоні" списки і розроблення відповідних планів дій;

3) формування механізмів підтримання стійкості популяцій в умовах тотальної фрагментації видових ареалів і порушення структури популяцій (вікової, статевої, просторової), життєвих і сезонних циклів тощо;

4) розвиток системи реабілітації популяцій на основі розплідників та системи рятування приречених популяцій з подальшим переселенням репродуктивного ядра в інші місця;

5) зміну ставлення пересічних людей до тих чи інших видів і зміну суспільних цінностей, включаючи ставлення до тварин як до трофею чи як до біологічного ресурсу загалом.

Ці п'ять базових факторів можуть бути ефективними при врахуванні кількох спільних для них знаменників, частина яких визначається біологічними особливостями видів, а частина особливостями нашого ставлення до видів:

динамічна просторово-часова структура популяцій і міграційна активність;

різний фактичний статус на заповідних і господарських об'єктах;

неоднакове ставлення до одних і тих самих видів в різних соціальних шарах людської популяції;

можливість переходу тварин зі статусу "раритетного" у статус "шкідника" і навпаки, залежно від його чисельності і статусу території оселення;

необхідність різного відношення до видів-аборигенів і до адвентивних видів, з урахуванням необхідності проектування квазіприродних угруповань.

Невиконання хоча б одного з п'яти базових положень першого блоку та неврахування будь-якого з положень другого блоку веде до руйнації всієї системи охорони видів дикої фауни.

Питання збереження біорізноманіття включені до Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області.

За інформацією природного заповідника "Дніпровсько-Орільський" збільшення чисельності деяких охоронних видів і числа видів у першу чергу пов'язано з удосконаленням системи охоронюваних заходів. З іншого боку, удосконалення системи досліджень дало можливість виявити місця перебування одиничних особин рідкісних видів, що раніше не реєструвалися. Не зникло жодного виду, що охороняється і також не реєструється загрозливої (довготривалої) тенденції зменшення його чисельності, зареєстрованого з моменту створення заповідника по теперішній час.

Загалом, розвиток заповідної справи є потужним механізмом комплексного вирішення важливих екологічних проблем регіону. Збереження рідкісних видів тваринного світу – невід'ємна складова зазначеного механізму.

З метою збереження рідкісних видів тварин, що перебувають під загрозою зникнення на території Дніпропетровської області затверджений перелік Червоних списків тварин та рослин Дніпропетровської області (рішення Дніпропетровської обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI). До Червоного списку тварин Дніпропетровської області занесені 132 види тварин.

Також одним із важливих шляхів розв'язань проблем регіону – боротьба з браконьєрством.

Інформація про кількість виявлених фактів браконьєрства наведена у таблиці 5.6.1.

Таблиця 5.6.1. Кількість виявлених фактів браконьєрства

	2020 рік	*2021 рік*	*2022 рік*
Виявлено фактів браконьєрства, од.:			
За даними ПСМУЛМГ	119	101	9
За даними Дніпропетровськрибоохорона	4043	2895	1411
За даними ДЕІ у Дніпропетровській області	205	108	72

З метою охорони та відтворення водних біоресурсів у природних рибогосподарських водних об'єктах Дніпропетровської області Управління Державного агенства рибного господарства у Дніпропетровській області організовуються заходи щодо проведення нерестової кампанії під час весняно-літньої заборони лову риби, раків на Дніпровському, Дніпродзержинському, Каховському водосховищах та інших водоймах області (встановлення термінів заборони промислового, любительського рибальства та затвердження переліку нерестових ділянок).

Основним завданням проведення заходів є недопущення погіршення умов існування водних біоресурсів, припинення промислу рибодобувними організаціями, забезпечення контролю за роботою спеціальних товарних рибних господарств, а також за виконанням встановленого порядку любительського лову риби громадянами та членами громадських організацій в місцях, де дозволено любительське рибальство в період весняно-літньої заборони.

Під час нересту риби заборонено днопоглиблювальні, вибухові, гідротехнічні роботи, видобуток гравію та пісчано-ракушкової суміші, а також пересування плавзасобів з двигунами у заборонених зонах і на нерестових ділянках, будь-яке перебування громадян (за винятком уповноважених органів, які здійснюють охорону водних біоресурсів) та лов риби у водоймах під час її масового ходу на нерестовища, в період відкладання ікри і виходу з неї мальків, з урахуванням погодних умов, а також лов раків у період вирощування ікри, першої та другої линьки.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ГРУНТИ

1. Структура та стан земель

Земельні ресурси – сукупний природний ресурс поверхні суші як просторового базису розселення і господарської діяльності, основний засіб виробництва в сільському та лісовому господарстві.

Земельні ресурси завжди обмежені і використовуються/можуть використовуватися в різних видах діяльності, включаючи сільське та лісове господарство, транспорт, збереження біорізноманіття, розвиток міст тощо.

Землі України за основним цільовим призначення поділяються на 9 категорій: землі сільськогосподарського призначення; землі житлової та громадської забудови; землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення; землі оздоровчого призначення; землі рекреаційного призначення; землі історико-культурного призначення; землі лісогосподарського призначення; землі водного фонду; землі промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення. В межах земель сільськогосподарського призначення розрізняють сільськогосподарські угіддя – землі, які систематично використовуються або придатні до використання для конкретних господарських цілей і відрізняються за природно-історичними ознаками (рілля, сіножаті, пасовища, багаторічні насадження та перелоги).

В Україні земельні ділянки класифікують за видами їх цільового призначення згідно з Класифікатором, який визначено у додатку 59 до Порядку ведення Державного земельного кадастру, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.10.2012 № 1051 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 28.07.2021 № 821). Цей Класифікатор призначений для вирішення таких основних завдань: забезпечення обліку земельних ділянок за видами цільового призначення у Державному земельному кадастрі; застосування єдиних підходів під час визначення видів цільового призначення земельних ділянок, які характеризуються власним правовим режимом, екосистемними функціями, типами забудови, типами особливо цінних об’єктів; отримання інформації, необхідної для нарахування та справляння плати за землю; встановлення відповідності виду цільового призначення земельних ділянок та виду функціонального призначення території; забезпечення потреб під час планування просторового розвитку територій, ведення містобудівного кадастру.

Територія області займає 3192,3 тис. га. Основний фонд ґрунтового покриття Дніпропетровської області складають чорноземи звичайні різної глибини гумусового шару та механічного складу від легкосуглинкових до легкоглиністих. Найбільшу питому вагу займають сільськогосподарські угіддя – 78,7 %, що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель.

Діяльність господарств агропромислового комплексу Дніпропетровської області в галузі рослинництва здійснюється із застосуванням заходів з

підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах.

Основні підприємства, що порушують землі області, це гірничозбагачувальні комбінати, які проводять розробку корисних копалин відкритим способом та шахти.

Структура та динаміка основних видів земельних угідь

В області найбільшу питому вагу займають сільськогосподарські угіддя, що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель.

Структура та динаміка основних видів земельних угідь у 2020 – 2022 роках наведена у таблиці 6.1.1.

Таблиця 6.1.1. Структура земельного фонду регіону

Категорії земель та види земельних угідь	*2020 рік*		*2021 рік*		*2022 рік*	
	усього, тис. га	*% до загальної площі території*	*усього, тис. га*	*% до загальної площі території*	*усього, тис. га*	*% до загальної площі території*
Категорії земель за основним цільовим призначенням						
Загальна площа території регіону	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100
з них:						
землі сільськогосподарського призначення	2512,1	78,7	210,844	33,59	2512,1	78,7
землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення	-	-	-	-	-	-
землі оздоровчого призначення	-	-	-	-	-	-
землі рекреаційного призначення	-	-	-	-	-	-
землі лісогосподарського призначення	-	-	-	-	-	-
землі водного фонду	-	-	-	-	-	-
Види земельних угідь						
Загальна площа земель		100		100	3192,3	100
з них:						
Сільськогосподарські угіддя, з них:	2512,1	78,7	210,844	33,59	2512,1	78,69
рілля	2152,6	67,4	0,244	0,04	2152,6	67,43
перелоги			3,473	0,55		
сіножаті					15,5	0,48
пасовища					294,0	9,2
багаторічні насадження	49,9	1,6	1,375	0,22	49,9	1,56
Землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом, з них:	-	-	-	-	-	-
болота	-	-	-	-	-	-
яри	-	-	-	-	-	-

Категорії земель та види земельних угідь	*2020 рік*		*2021 рік*		*2022 рік*	
	усього, тис. га	*% до загальної площі території*	*усього, тис. га*	*% до загальної площі території*	*усього, тис. га*	*% до загальної площі території*
Чагарникова рослинність природного походження	-	-	-	-	-	-
Ліси та інші лісовкриті землі, з них:	-	-	-	-	-	-
земельні лісові ділянки, вкриті лісовою рослинністю	-	-	-	-	-	-
Води	-	-	-	-	-	-

Стан ґрунтів

Проблема збереження ґрунтового покриву сільськогосподарських угідь та родючості ґрунтів набула загрозливих масштабів. Особливо великої шкоди родючості чорноземів в області завдає водна ерозія, причинами якої є велика розораність сільськогосподарських угідь, насиченість сівозмін просапними культурами, невиконання протиерозійних заходів на схилах.

В зв'язку з цим проводиться моніторинг земель з метою оцінки ефективності родючості ґрунту, прогнозування та оброблення інформації про сучасний стан сільськогосподарських угідь, розроблення обґрунтованих рекомендацій щодо запобігання негативним змінам стану земель.

До основних джерел забруднення сільськогосподарських угідь відносять забруднення ґрунтів важкими металами, пестицидами, нітратами, радіоактивними елементами. Головною причиною забруднення ґрунтів є наднормативне внесення отрутохімікатів, мінеральних добрив.

Систематично проводиться лабораторний моніторинг за забрудненням ґрунтів. Проведення спостережень за забрудненням ґрунтів включає вибіркове визначення токсикантів промислового походження, а також спостереження за забрудненням ґрунтів сільськогосподарських угідь залишковими кількостями пестицидів та нітратів, важкими металами, радіонуклідами.

Кожного року лабораторія обстежує ґрунти населених пунктів на токсиканти промислового походження та землі адміністративних районів на залишкові кількості пестицидів. Оцінка стану забруднення ґрунтів проводиться шляхом порівняння концентрації вмісту забруднюючих речовин з встановленими граничнодопустимими концентраціями.

Найшкідливішим для землекористування і довкілля с забруднення ґрунтів хімічними та біологічними компонентами, зокрема, радіонуклідами, важкими металами, пестицидами тощо.

Деградація земель

До деградованих земель відносяться земельні ділянки, поверхня яких порушена внаслідок землетрусу, зсувів, карстоутворення, повеней, добування корисних копалин та земельні ділянки з еродованими, перезволоженими, з

підвищеною кислотністю або засоленістю, забрудненими хімічними речовинами ґрунтами. До малопродуктивних земель відносяться сільськогосподарські угіддя, ґрунти яких характеризуються негативними природними властивостями, низькою родючістю, а їх господарське використання за призначенням є економічно не ефективним.

Основні підприємства, що порушують землі області, це гірничозбагачувальні комбінати, які проводять розробку корисних копалин відкритим способом та шахти.

Процес формування гумусового шару та процес його деградації носять довгостроковий характер, тому виділити зміни, які відбулися за останні два – три роки, не уявляється можливим.

2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Одним з основних чинників антропогенного впливу на земельні ресурси є гірничо-видобувна промисловість.

Розробка корисних копалин відкритим способом потребує проведення розкривних робіт, що призводить до порушення земель. Дані стосовно порушених, відпрацьованих та рекультивованих земель на території Дніпропетровської області, а також щодо консервації та зрошення земель наведено у таблицях 6.2.1., 6.2.2. та 6.2.3.

Таблиця 6.2.1. Рекультивація порушених земель

Рік	*Всього порушених земель*		*Всього відпрацьованих земель*		*Здійснено рекультивацію, га*		*Перебувають у стадії рекультивації, га*	
	тис. га	*% до загальної площі регіону*	*тис. га*	*% до загальної площі регіону*	*тис. га*	*% до загальної площі регіону*	*тис. га*	*% до загальної площі регіону*
2020	37,9500	1,51	6,0300	0,24	*	*	*	*
2021	*	*	*	*	*	*	*	*
2022	*	*	*	*	*	*	*	*

*Головним управлінням держгеокадастру у Дніпропетровській області статистичний облік не ведеться

Таблиця 6.2.2. Консервація земель за звітний рік

Рік	*Всього порушених земель*		*Всього відпрацьованих земель*		*Здійснено рекультивацію, га*		*Перебувають у стадії рекультивації, га*	
	тис. га	*% до загальної площі регіону*	*тис. га*	*% до загальної площі регіону*	*тис. га*	*% до загальної площі регіону*	*тис. га*	*% до загальної площі регіону*
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2022	45,68	1,43	*	*	*	*	*	*

* інформація відсутня.

Таблиця 6.2.3. Зрошувані землі

Зрошувальні землі	*2021 рік*		*2022 рік*	
	усього, тис. га	*% від загальної площі*	*усього, тис. га*	*% від загальної площі*
Площа зрошуваних земель, на якій забезпечено належне функціонування інфраструктури зрошувальних систем	26,827	13,5	26,827	13,5
у тому числі систем крапельного зрошення	5,832	-	5,832	-

3. Заходи у сфері охорони земель

Питання раціонального використання земель та їх охорони належать до пріоритетних напрямів державної політики у сфері природокористування, екологічної безпеки і охорони навколишнього природного середовища та є невід'ємною умовою збалансованого економічного й соціального розвитку країни.

Надмірна розораність земель, у тому числі на схилах, призводить до порушення екологічно збалансованого співвідношення сільськогосподарських угідь, лісів та водойм, що негативно позначається на стійкості агроландшафтів і зумовлює значне техногенне навантаження на екосферу.

Практичні заходи

Дніпропетровщина – гарний приклад для інших областей, як проводити реформу децентралізації. Перехід до нової системи адміністрування, у першу чергу, – благо для людей. Мешканці сіл самі вирішують, з якими населеними пунктами бажають об'єднатися. Від такої кооперації вони отримують багато переваг – і самостійність у прийнятті рішень, і додаткові фінансові можливості. Територіальні громади області утримують національне лідерство і за фінансовою спроможністю.

Основною метою програм розвитку земельних відносин є забезпечення ефективного використання та підвищення цінності земельних ресурсів.

Основними напрямками яких є:

– проведення робіт із інвентаризації земель;

– розроблення документації із землеустрою ;

– забезпечення подальшого розвитку відносин власності на землю;

– розвиток ринку земель;

– підготовка, організація та проведення земельних торгів у формі аукціонів;

– організація моніторингу земель громади.

Вирішення цих питань можливе лише за умови проведення землевпорядних робіт і заходів, які спрямовані на регулювання земельних відносин та раціональну організацію території населених пунктів громади.

Достовірні дані про площі, межі, склад угідь та конфігурацію земельних ділянок надають можливість прогнозувати використання земель. Важливо знати, які земельні ділянки не використовуються, або використовуються нераціонально, не за цільовим призначенням, всупереч вимогам земельного та природоохоронного законодавства. Засобом набуття таких знань служить інвентаризація. Метою інвентаризації земель є встановлення місця розташування об'єктів землеустрою, їх меж, розмірів, правового статусу, виявлення земель, що не використовуються, використовуються нераціонально або не за цільовим призначенням, виявлення і консервації деградованих сільськогосподарських угідь і забруднених земель, встановлення кількісних та якісних характеристик земель, необхідних для ведення державного земельного кадастру, здійснення державного контролю за використанням та охороною земель і прийняття на їх основі відповідних рішень органом виконавчої влади та органом місцевого самоврядування.

Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво

Нормативно-правове забезпечення охорони земель в Україні визначається положеннями Конституції України, Земельного кодексу України, Законів України "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про охорону земель", "Про державний контроль за використанням та охороною земель", "Про землеустрій" та інших нормативно-правових актів, які приймаються відповідно до них.

У 2021 році прийнято Закон України від 28.04.2021 № 1423-IX "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин", яким, зокрема, удосконалено деякі засади здійснення охорони земель та передбачено розробку відповідних нормативно-правових актів у цій сфері.

Так, на виконання цього Закону прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2021 року № 1325 "Про затвердження нормативів гранично допустимих концентрацій небезпечних речовин у ґрунтах, а також переліку таких речовин", яка є одним із важелів для забезпечення ефективного державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони земельних ресурсів, вжиття заходів щодо запобігання забрудненню земель небезпечними речовинами, додержання суб'єктами господарювання екологічних нормативів у сфері використання та охорони земель, притягнення винних до відповідальності.

7. НАДРА

Надра – це частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння.

Відповідно до Кодексу України про надра, надра надаються у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам лише за наявності у них спеціального дозволу на користування ділянкою надр. Право на користування надрами засвідчується актом про надання гірничого відводу.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1174 "Про затвердження Положення про Державну службу геології та надр України" (із змінами), спеціальні дозволи на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами) видає Держгеонадра.

Державне науково-виробниче підприємство "Державний інформаційний геологічний фонд України" (ДНВП "Геоінформ України") є науково-виробничою установою Державної служби геології та надр України, яка збирає, зберігає, аналізує та надає у користування інформацію, що утворилася в процесі геологічного вивчення та використання надр.

Предметом діяльності ДНВП "Геоінформ України" є :

– створення й забезпечення функціонування галузевого державного архіву геологічних документів;

– науково-дослідні, тематичні, дослідно-методичні, проектно-технологічні роботи (у тому числі спрямовані на використання засобів комп'ютеризації та телекомунікації) щодо аналізу, систематизації, узагальнення, інтерпретації, зберігання й передавання архівної, аналітичної та картографічної інформації з геологічного вивчення та використання надр;

– державна реєстрація та облік робіт з геологічного вивчення надр України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони;

– приймання, облік, постійне зберігання, аналітично-статистичне оброблення та надання у користування документів Національного архівного фонду, що містять результати робіт з геологічного вивчення та використання надр;

– ведення системи обліку об'єктів Державного фонду родовищ, запасів та проявів корисних копалин, а саме:

- державного кадастру родовищ і проявів корисних копалин;
- державного кадастру родовищ підземних вод;
- державного балансу запасів корисних копалин;
- ведення державного обліку нафтових і газових свердловин;

– вивчення стану і перспектив розвитку мінерально-сировинної бази країни.

Крім того, спеціальні дозволи на користування надрами надаються Державною службою геології та надр України (Держгеонадра) відповідно до Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 (із змінами).

1. Мінерально-сировинна база

Стан та використання мінерально-сировинної бази

Дніпропетровська область є унікальною за різноманітністю і запасами корисних копалин. Про багатство надр області відомо не тільки у державі, Європі, а й у світі, адже тут зосереджені унікальні родовища копалин, значні запаси залізної і марганцевої руд, кам'яного та бурого вугілля, є нафта, природний газ, рідкісні та кольорові метали.

Мінерально-сировинна база області на близько 30 % складається з корисних копалин паливно-енергетичного комплексу, на майже 36 % - із сировини для виробництва будівельних матеріалів, решта – це руди металів, а також питні, технічні та мінеральні підземні води (рис. 7.1.1.).

Рис. 7.1.1. Природні ресурси Дніпропетровської області

Стан мінерально-сировинної бази Дніпропетровської області наведений станом на 01.01.2022 за інформацією наданою ДНВП "Геоінформ України".

Горючі корисні копалини

У надрах Дніпропетровської області зосереджені значні запаси кам'яного вугілля нижнього-середнього карбону. Північну частину лівобережжя в загальному напрямку із сходу на захід перетинає значна вугленосна смуга. Балансові запаси кам'яного вугілля складають більше 10,4 млн т. Головними

центрами видобування кам'яного вугілля є Павлоградський та Синельниківський райони. Серед найбільших центрів виділяються Павлоград, Першотравенськ, Тернівка.

В області буре вугілля зосереджено на 18 родовищах Дніпровського басейну та 3 в Петриківському вугленосному районі. Родовища бурого вугілля не розробляються.

В області також відкриті нафтові, газові та нафтогазові родовища, більша частина яких комплексні, запаси невеликі. На нафтогазоконденсатних родовищах області, що розробляються балансові запаси складають 10553 млн м^3 газу (вільний+газова шапка+розчинений), 994 тис. т нафти та 446 тис. т конденсату.

Металеві копалини

Потужною товщею на заході області вздовж річки Інгулець та її лівих притоків Саксагань, Жовтої і Зеленої вузькою смугою залягають залізні руди Криворізького басейну, який займає перше місце в Україні.

Одним із найбільших у світі є Нікопольський басейн марганцевих руд в межах Придніпровського марганцеворудного басейну. Значні родовища руд – Оріхово-Павлоградська та Чортомлицька магнітні аномалії, Жовтянське родовище. Також є поклади титану, рутило-ільменітових руд, цирконію, нікелю, кобальту. А родовища "Сергіївське" та "Балка Золота" мають схожість з аналогічними родовищами Канади, Австралії та Південної Африки. Родовища залізної (м. Кривий Ріг) та марганцевої руди (м. Марганець та м. Покров) – світового значення.

Родовища марганцевих руд пов'язані з прибережно-морськими палеогеновими відкладами на південному схилі щита. Вони утворюють тут Нікопольський марганцеворудний басейн, до складу якого на території області входять Нікопольське та Інгулецьке родовища, в яких зосереджено 100 % загального видобутку в Україні. Головним центром видобутку марганцю є Нікопольський район. Три родовища марганцю знаходяться в промисловій розробці.

Серед інших родовищ металів необхідно відзначити Самотканське (Малишівське) родовище комплексних титано-цирконових розсипів є прибережно-морським розипним родовищем, похованим у піщаних відкладах полтавської серії і сарматського ярусу неогену.

У районі с. Шестерні Криворізького району розвідане Високопільське родовище бокситів – сировини для виробництва алюмінію. Боксити тут зв'язані з корою вивітрювання докембрійських порід ультраосновного складу.

В області розвідано єдине в Україні родовище талько-магнезитів, розробка якого дасть змогу на близько 60 % забезпечити потреби України у вогнетривкій сировині та значно зменшити її імпорт з інших країн. До того ж у процесі збагачення талько–магнезитів отримується високоякісний і цінний тальк.

У надрах області зосереджені значні поклади каменеоблицювальної сировини багатої кольорової гами. В останні роки у породах Дніпропетровської області знайдені рудопрояви золота. Наявні значні запаси уранових руд,

каоліну, також у області знаходиться одне з найбільших у світі родовищ цирконію (м. Вільногірськ).

Неметалеві копалини

Дніпропетровська область багата родовищами високоякісних каолінів. Каолін використовується в основному для виготовлення вогнетривких матеріалів, а також для виробництва фасфору, фаянсу. Вогнетривкі глини видобуваються у Кам'янському та Синельниківському районах.

Будівельні та вогнетривкі матеріали

На території області широко відомі великі родовища гранітів (Токівське і Кудашівське), які використовуються як облицювальний і стіновий матеріал, а також буту і щебеню. У різних місцях правобережжя відомі великі тіла базальтів – сировини для кам'яного литва. Також, в багатьох районах області відомі високоякісні піски.

2. Система моніторингу геологічного середовища

Підземні води: ресурси, використання, якість

Підземні води належать до корисних копалин загальнодержавного значення та є одним з найважливіших об'єктів надр. Вони мають стратегічне значення як надійне та якісне джерело питного водопостачання населення.

Підземні води мають подвійну природу: з одного боку, це рухома корисна копалина, яка циркулює в гірських породах і її використання потребує видобутку з надр, а з іншого – це частина загальних водних ресурсів планети, яка активно взаємодіє з поверхневими водами, атмосферою та іншими компонентами природного середовища. У зв'язку з цим, ресурси підземних вод та їх експлуатаційні запаси залежать не тільки від геолого-гідрогеологічних факторів, але й від фізико-географічних та антропогенних, які змінюють умови живлення підземних вод, їх якість та можливості видобутку і використання.

Підземні води – цінна корисна копалина, яка використовується для господарсько-питних, виробничо-технічних, сільськогосподарських (тваринництво, птахівництво, зрошування земель) цілей, а також у харчовій промисловості – промисловий розлив підземних питних вод та виготовлення напоїв.

У Дніпропетровській області зосереджено 10 родовищ мінеральних вод, з них 9 – розробляються. Переважають води без специфічних компонентів і властивостей. Станом на 01.01.2022 року загальні прогнозні ресурси підземних вод в Дніпропетровській області складають 1092,6 тис. $м^3$/добу (за даними ДНВП "Геоінформ України").

У відповідності до геолого-структурної будови та гідрогеологічних умов переважна частина території Дніпропетровської області належить до практично непридатної щодо організації централізованого водопостачання за рахунок підземних вод. Вона основним чином пристосована до Українського басейну тріщинних вод (Верхньодніпровський, Дніпропетровський, Синельниківський, Васильківський, Покровський, П'ятихатський, Криничанський, Солонянський,

Криворізький, Софіївський, Нікопольський, Томаківський райони) та Причорноморського артезіанського басейну (Широківський, Апостолівський райони).

До найбільш непридатної для організації водопостачання відносяться території Апостолівського, Васильківського, Криворізького, Нікопольського, Софіївського, Томаківського, Широківського районів.

Дніпропетровська область розташована у зоні нестійкого зволоження, де зв'язок режиму ґрунтових вод з кліматичними факторами менш чіткий – зарегульований.

Зони з найбільш високою водозбагаченістю горизонтів тяжіють до долин рр. Самари, Орелі, Вовчої на території Дніпровсько-Донецького басейну (Царичанський, Петриківський, Магдалинівський, Новомосковський, Юр'ївський, Павлоградський, Петропавлівський, Межівський райони), р. Дніпро у районі Дніпродзержинського водосховища (Петриківський район), Домотканьської депресії на території Українського басейну тріщинних вод (Верхньодніпровський район).

До найбільш сприятливих за умовами водопостачання підземною водою відносяться території Петриківського, Петропавлівського, Павлоградського, Верхньодніпровського, Магдалинівського районів.

Водозабезпечення Васильківського, Магдалинівського, Межівського, Петриківського, Покровського, Царичанського, Юр'ївського районів водою питної якості відбувається тільки за рахунок підземних вод.

Екзогенні геологічні процеси

Екзогенні геологічні процеси, як і всі природні процеси, є динамічною частиною природного середовища. Їх розвиток відбувається у верхній частині літосфери, контролюється її властивостями та проявляється як зміна її форм, складу та властивостей. Мінливість інженерно-геологічних умов у межах України пов'язана з структурно-геологічною будовою, зональнокліматичними, геоморфологічними, гідрогеологічними та сейсмічними факторами. Разом з техногенними чинниками це визначає площі поширення ЕГП і явищ. Протягом останніх десятиліть активна урбанізація, залучення в сферу господарської діяльності територій з розвитком природних ЕГП призвели до значного зростання техногенних навантажень на верхню зону геологічного середовища (ГС) та активізацію ЕГП у регіональному плані.

Моніторинг ЕГП – це система спостережень, збирання, передавання, зберігання та аналізу інформації щодо стану ЕГП, прогнозування їх змін. Пріоритетними завданнями цієї системи є відведення кризових змін екологічного стану довкілля, передбачення надзвичайних екологічних ситуацій та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень щодо подолання негативних впливів розвитку ЕГП.

Основою моніторингу ЕГП є спостережна мережа по вивченню режиму екзогенних геологічних процесів та чинників, що їх обумовлюють (природні та

техногенні). Об'єктами моніторингу ЕГП є окремі їх прояви або групи проявів та ділянки розвитку, які характеризуються однорідними геологічними умовами та режимом швидкоплинних чинників.

Моніторингові роботи по вивченню переробки берегів водосховищ, процесів абразії, ерозії, карсто- та селеутворення, просідань земної поверхні над гірничими виробками проектом не передбачені.

У межах Дніпропетровської області розвиток ЕГП обумовлюють як природні, так і техногенні чинники. Тут поширені зсуви, підтоплення, осідання земної поверхні над гірничими виробками, переробка берегів водосховищ, карст та просідання лесових ґрунтів (рис. 7.2.1).

Зсувні процеси

Зсуви займають домінуюче положення серед ЕГП внаслідок значного поширення майже у всіх адміністративних областях, насемперед, на територіях інтенсивного господарського освоєння. Вони виникають на порівняно незначній площі, проте їх активізація має значні негативні наслідки через швидкоплинність їх розвитку та значні деформації та руйнування інженерно-господарських об'єктів. Головними природними чинниками активізації зсувів є метеорологічні, гідрологічні, гідрогеологічні, сейсмічні тощо.

Сучасна активізація зсувів, що розвиваються на схилах різного генезису, досить часто пов'язана з проявом супутніх процесів – ерозійного та абразійного, що є чинниками підсилення основного процесу.

Вплив господарської діяльності на розвиток зсувів часто обумовлюється додатковим навантаженням, підрізкою схилів під час будівельних робіт, створенням динамічних навантажень тощо. Розвиток зсувного процесу викликає руйнування та деформації багатьох промислових, інженерних, житлових та громадських споруд. Особливо активного прояву процес набув на правобережжі Дніпра та його правих приток. Активізація зсувів у місцях забудови негативно впливає на безпеку споруд і будівель, функціонування господарських об'єктів і територій в цілому.

Поширення екзогенних геологічних процесів наведена станом на 01.01.2021.

Розвиток зсувних процесів на території області обумовлений особливостями геолого-гідрогеологічних умов окремих територій. Чітко вирізняються кулька районів, де зсувна активність характеризується високою інтенсивністю і завдає значних збитків народному господарству:

– район правого схилу долини р. Дніпро, вище м. Кам'янського і басейнів річок Омельник, Домоткань та Самоткань. Чисельні зсуви відбуваються на схилах долин малих річок, балок та ярів, а також на узбережжі Кам'янського водосховища. Спостерігається зв'язок зсувів з шлибинною та бічною ерозією постійних і тимчасових водотоків, а також інтенсивною абразивною діяльністю хвиль Кам'янського водосховища (зсуви-обвали).

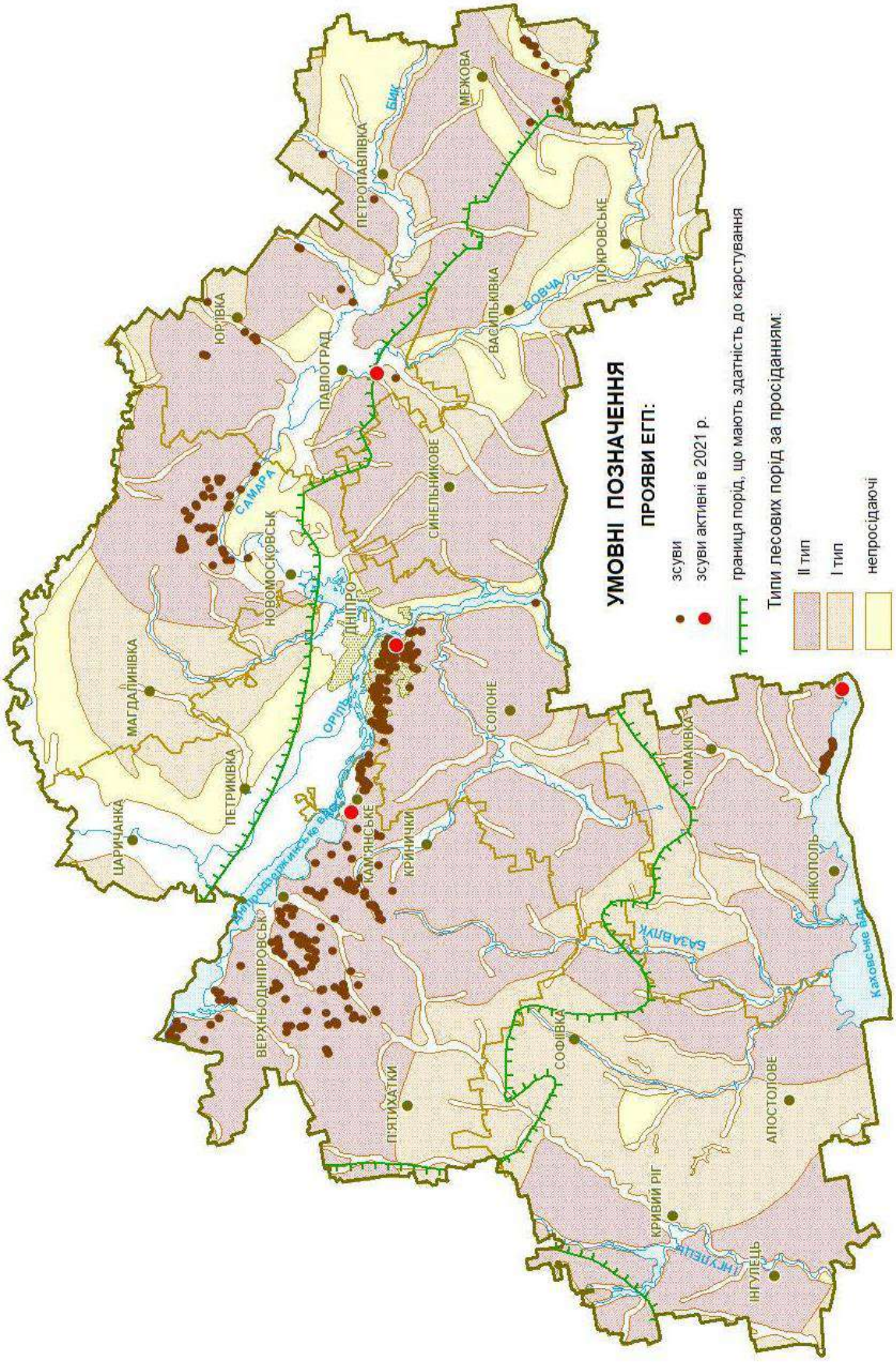

Рис. 7.2.1. Поширення ЕГП на території Дніпропетровська області

– район правого схилу долини р. Дніпро і балок, що впадають до нього у межах міст Дніпро та Кам'янське. Тут особливо чітко виявляється вплив на розвиток зсувів техногенних факторів. Зсувні ділянки, що розташовані в балках міст Дніпро та Кам'янське, залишаються небезпечними для інженерних споруд та життєдіяльності людей. Головна причина їх розвитку – перевозложення лесових ґрунтів на схилах поверхневими та підземними водами у результаті постійного або періодичного підйому підземних вод (після сніготанення, випадання опадів), неорганізоване скидання поверхневих вод (балки Шамишина, Карнаухівська), посилення донної ерозії за рахунок скидання промислових і побутових стоків (балки Баранникова, Аптекарська, Красноповстанческа (Довга).

Деякі глибокі зсуви є тектонічно обумовленими (у Красноповстанческій балці – район Інституту чорної металургії, в Аптекарській – біля агрегатного заводу, на правому схилі Шамишиної балки – поблизу житлового масиву "Черьомушки").

– район правого схилу долини р. Самара та її приток вище м. Новомосковська. Зсуванню сприяє інтенсивна глибинна та бічна ерозія водотоків (поблизу сіл Вільне, Кочережки, Новостепанівка, Всесвятське, Євецько-Миколаївка).

– північне узбережжя Каховського водосховища, на схід від м. Нікополя, у районі сс. Придніпровське, Добра Надія. Зсування тісно пов'язане з абразивною роботою хвиль Каховського водосховища.

Загальна кількість зсувів та зсувних ділянок складає 382 одиниці, у тому числі в м. Дніпро – 133 зсуви, в м. Кам'янське – 22 зсуви, 227 зсувів на території області. Загальна зсувна площа складає 20,84 км^2.

Підтоплення

Процес підтоплення є найбільш поширеним серед сучасних ЕГП, що проявляється як у природних умовах, так і під впливом техногенних чинників. Суть даного процесу – це підйом рівня ґрунтових вод та стійке порушення природного режиму зволоження, що викликає несприятливі зміни геологічного середовища.

В Дніпропетровській області – підтоплюються населені пункти, що використовують значні обсяги води без належного водовідведення.

Зважаючи на метеорологічні умови останніх років, а саме, збільшення середньорічних температур повітря та зменшення кількості опадів, складається тенденція до поступового зменшення природно підтоплених територій. Але на урбанізованих територіях та ділянках господарського освоєння (зрошення, сховища рідких побутових і промислових відходів, ставків та водосховищ) площі підтоплення можуть зростати.

Межі площ підтоплення за останній рік у порівнянні з попереднім роком майже не змінились (у середньому площі змінювались в межах ±2-5 км^2), у порівнянні з минулими роками спостерігалося їх незначне зменшення. Глибина залягання рівня ґрунтових вод в умовах непорушеного рівня в порівнянні з

попереднім роком коливалась в межах ±0,1-0,55 м. Моніторингові спостереження проводились виключно по колодязях (інколи по погребах) на 15 ділянках І категорії.

Загальна площа територій, що перебувають у підтопленому стані, 7255 км^2 при глибині рівня ґрунтових вод 0-3 м, з них 2240 км^2 – при глибині рівня ґрунтових вод 0-2 м. Підтоплення відмічається на території 925 населених пунктів, з них 18 міст – загальна площа підтоплення 263 км^2, 34 селищ міського типу – загальна площа підтоплення 133 км^2 та 873 села – загальна площа підтоплення 976 км^2.

Основними чинниками, що сприяють розвитку підтоплення, є: порушення підземного і поверхневого стоку під впливом фільтрації із каналів Дніпро-Донбас, Дніпро-Кривий Ріг, великих водосховищ – Дніпродзержинського, Каховського, Південного, господарських ставків (більше 1300 шт), відстійників, ставків-накопичувачів промислових і шахтних вод, меліорація земель, забудова територій, втрати із комунікацій та ін. Загальна довжина каналів Дніпро-Донбас і Дніпро-Кривий Ріг складає 205,9 км. По обидва боки каналів підтоплені території на відстані 0,3-3,0 км. У межах площ зрошення в стані підтоплення знаходяться багато населених пунктів.

Підтопленими є міста Дніпро, Кам'янське, Кривий Ріг, Апостолове, Зеленодольськ, Широке, Інгулець, Вільногорськ, Тернівка, Першотравенськ, П'ятихатки, Нікополь, Орджонікідзе, Марганець, Гірницьке, Синельникове, Чаплине, Перещепине, Царичанка, Петриківка, Новомосковськ, Верхньодніпровськ, Павлоград та ін.

У межах м. Кривий Ріг та м. Інгулець підтоплення відбувається в результаті проведення гірничо-видобувних робіт на Криворізькому залізорудному родовищі, підпору з боку Південного, Північного, Карачунівського, Кресівського водосховищ, замулення річок Саксагань та Інгулець і забудови їх заплави. Спостереження проводились на 7 моніторингових ділянках. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 3-х м. У порівнянні з попереднім роком відбулось коливання рівнів ±0,1-0,4 м. Під час обстеження заходів щодо боротьби з підтопленням не помічено.

На ділянці в межах (смт Царичанка, сс. Турове, Дубове, Івано-Яризівка, Новостроївка, Вербове (кол. Царичанський район) підтоплення відбувається в результаті замулення річки Оріль та забудови її заплави. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 3-х м. У межах сіл Юр'ївка, Семенівка, Ненадівка підтоплення обумовлено наявністю зрошувальної системи, витрат з каналу Дніпро-Донбас, замуленням річки Оріль і забудовою заплавно-старичних ділянок. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 2,7 м.

На ділянці в межах села Єлизаветівка (кол. Петриківський район) підтоплення відбувається в результаті підпору ґрунтових вод поверхневими водами Дніпродзержинського водосховища, відсутності належного стоку ґрунтових і поверхневих вод. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 2,0 м.

У межах сіл Новопокровка, Кам'яне, Новоселівка, Павлівка, Котлярівка (кол. Солонянський район) підтоплення обумовлено відсутністю належного стоку ґрунтових і поверхневих вод, бо основні природні дрени – балки та невеликі річки заповнені ставковою водою. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 2,5-3,0 м.

У м. Синельникове (Синельниківський район) підтоплення відбувається в результаті міської забудови та відсутності належного поверхневого стоку. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 1,8-3,0 м.

У Павлоградському районі (с. Богданівка, м. Тернівка) підтоплення обумовлено частково підробкою гірничими виробками шахт Самарська, Тернівська та Західно-Донбаська, забудовою заплави річки Тернівка і замуленням її русла. Через просадки підроблених територій спричинився відносний підйом рівня ґрунтових вод, а в окремих місцях утворились заболочені ділянки. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 1,1-3,0 м. Протягом періоду спостереження рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря.

На ділянці смт Петропавлівка – с. Самарське (кол. Петропавловський р-н) підтоплення обумовлено забудовою, бездренними дорожніми насипами, відсутністю поверхневого стоку, а також сильним замуленням річок Самара та Бик. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 1,4-3,0 м. Поверхневі дрени на території селища відсутні або сильно замулені (в центральній частині селища). На ділянці с. Васюківка – с. Хороше основна частина підтоплення припадає на територію заплави річки Самари, через замулення її русла та зарегульованість поверхневого стоку. За інформацією місцевих жителів підтоплення також відбувається за рахунок несанкціонованих скидів води зі ставків, що знаходяться у верхів'ї річки. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 2,1-2,8 м.

Карст

Карст є особливо небезпечним екзогенним процесом, що розвивається при взаємодії води з розчинними гірськими породами, і це призводить до порушення стійкості території – її здатності зберігати функціональні несучі властивості під впливом інженерних споруд.

Породи, що здатні до карстування, є найбільш чутливими до змін довкілля. Закономірності розвитку карсту пов'язані з літологічним складом порід, просторовим їх розповсюдженням та потужністю покривних порід, ступенем і умовами водопроникності, взаємодією поверхневих і підземних вод на породи, що карстуються, а також з антропогенними чинниками.

Деформації, що виникають у зв'язку з господарським освоєнням закарстованих територій (провали, воронки, осідання), супроводжуються руйнуванням будівель і споруд, розривами підземних комунікаційних мереж,

ускладненням експлуатації гірничих виробок, втратами водних ресурсів із водосховищ і каналів, зменшенням площ орних земель тощо.

Відклади, що мають здатність до карстування, поширені на площі 17,63 тис. км^2. Карст покритого типу фіксується на площі 1,55 тис. км^2 (4,9 %), перекритого – 16,08 тис. км^2 (50,4 %).

Вапняки Нижньодніпровського карстового району (Криворізький та Нікопільський р-ни) відносяться до сильно – і дуже сильно водопроникних, сильно закарстованих і сильно тріщинуватих. По численних балках, долинах рік зустрічається безліч джерел - виходів карстових вод. Територія річкових долин і великих балок віднесена до району ризику. На межиріччях поверхневі карстопрояви представлені понорами та корозійними воронками.

В межах площі промислового Кривбасу, в процесі розробки залізорудних родовищ, виявлений глибинний палеокарст. Палеокарст представлений такими підземними формами як: розширені тріщини, порожнини різної форми і розмірів, зони кавернозних, ослаблених зруйнованих і розріджених порід. Геологічним підприємством моніторингові спостереження за даним процесом не проводяться.

Активізація карстового процесу можлива в районі м. Кривий Ріг, де відмічались випадки катастрофічного поглинання карстовими порожнинами мінералізованих шахтних вод, у районах гідротехнічних і меліоративних систем (Каховське водосховище) та за рахунок шахтного водовідливу на ділянках шахторозробок.

Переробка берегів відбувається вздовж берегів Дніпродзержинського водосховища. За даними спостережень минулих років середня ширина смуги переробки складає 68,0 м, середня швидкість – 3,2 м/рік. У районі с. Дніпровське швидкість переробки становить 5,6 м/рік, ширина абразійно-обвального берегу – 117,9 м. Моніторингові спостереження за розвитком даного процесу не проводяться.

Осідання земної поверхні над гірничими виробками відмічена в районах, де гірничовидобувні роботи ведуться на глибинах 850,0-1300,0 м, площа підробленої території в межах гірничих відводів шахт Західного Донбасу складає 558,83 км^2, у межах гірничих відводів шахт Кривбасу – 162,0 км^2, загальна площа осідання земної поверхні – відповідно 109,0 і 47,11 км^2. Середня глибина осідання коливається від 0,7-1,4 м у районі шахтних полів Західного Донбасу, до 1,0-15,0 м – у межах Кривбасу. Площа осідання на забудованій території в межах шахт Західного Донбасу складає 6,78 км^2, у межах шахт Кривбасу – 15,57 км^2, середня глибина – відповідно 1,0 і 5,0 м. У 2014 р. була зафіксована ділянка прояву деформацій земної поверхні, довжиною близько 100,0 м, що знаходиться поблизу залізничної колії ділянки дороги Вечірній Кут – Шмакове (на 67-му кілометрі). Моніторингові спостереження за розвитком даного процесу не проводяться.

Лесові ґрунти, що здатні до просідання, поширені на площі 22,27 тис. км^2 (69,8 % території області). Лесові ґрунти, які характеризуються I типом ґрунтових умов за просіданням, займають площу 7,32 тис. км^2 (22,95 %

території). На площі 14,95 тис. км^2 (46,9 %) поширені ґрунти, які характеризуються II типом ґрунтових умов за просіданням, непросідаючі лесові ґрунти займають площу 2,99 тис. км^2. На лесових ґрунтах другого типу розбудовані міста Апостолове, П'ятихатки, частково – Жовті Води, Кривий Ріг, Дніпро, Кам'янське та Марганець.

Відчутні за величиною просадки, які супроводжувалися серйозними деформаціями громадських та промислових споруд мали місце в містах Нікополь, Дніпро, Кривий Ріг.

8. ВІДХОДИ

1. Структура утворення та накопичення відходів

Дніпропетровська область – одна з найбільш промислово розвинених областей України.

Так, в середньому щороку не території Дніпропетровської області утворюється 300 000 – 350 000 тис. тонн відходів. Найбільшу частку утворення відходів становлять пусті породи від гірничо-видобувних робіт, відходи чорних металів, інші мінеральні відходи, змішані та недиференційовані матеріали, а також відходи згоряння.

Проблемою у сфері поводження з відходами для Дніпропетровської області є накопичення промислових відходів, пов'язаних з інтенсивною експлуатацією родовищ корисних копалин та їх переробкою. Крім того, великою проблемою для області є боротьба з несанкціонованими сміттєзвалищами.

2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Статистична інформація за 2021 – 2022 роки відсутня відповідно до листа Головного управління статистики у Дніпропетровській області оприлюднення статистичної інформації призупинено, ураховуючи норму Закону України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії військового стану або стану війни" щодо права перенесення терміну для подання статистичної та фінансової звітності.

Детальна інформація стосовно відходів наведена у таблиці 8.2.1.

*Таблиця 8.2.1. Динаміка основних показників поводження з відходами I - IV класів небезпеки (тис. т)**

№ з/п	*Показники*	*2020 рік*	*2021 рік**	*2022 рік**
1	Утворено	309 398,4	–	–
2	Одержано від інших підприємств	–	–	–
3	Спалено	27,36	–	–
3.1	у тому числі з метою отримання енергії	26,98	–	–
4	Використано (утилізовано)	87 132,92	–	–
5	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	–	–	–
6	Передано іншим підприємствам - для утилізації - для видалення	 – –	–	–
7	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	–	–	–
8	Наявність на кінець звітного року у сховищах організованого складування та на території підприємств	11 345 562,36	–	–

***** Відповідно до листа Головного управління статистики у Дніпропетровській області оприлюднення статистичної інформації призупинено, ураховуючи норму Закону України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії військового стану або стану війни" щодо права перенесення терміну для подання статистичної та фінансової звітності.

8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів

Згідно ст. 197 КМУ на окремі товари встановлюються обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України. Пропуск таких товарів через митний кордон України та/або їх випуск залежно від вимог відповідного закону здійснюються митними органами на підставі отриманих від державних органів, інших установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму "єдиного вікна" відповідних дозвільних документів.

Інформація про ввезення та вивезення у 2022 році вантажів, які підлягають контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів, згідно постанови КМУ від 13.07.2000 № 1120 "Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків" наведена у таблиці 8.3.1.

Таблиця 8.3.1. Ввезення та вивезення у 2022 році вантажів, які підлягають контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів

Напрямок переміщення	*Назва товару*	*Кількість тонн*
ввезення	Відходи (обрізки) профілів з полівінілхлориду	19,45
ввезення	Брухт латуні	22,31
ввезення	Перліт	132,32
ввезення	Одяг, взуття, домашній текстиль та інші предмети обіходу, що було у використанні	2566,55
ввезення	Відходи від прядіння бавовни	60
ввезення	Відходи поліетилену	22,7
ввезення	Відходи поліпропілену	242,5
ввезення	Брухт алюмінію	218,5
ввезення	Силікогель (діоксин кремнію, SiO_2)	22
ввезення	Відходи полімерів етилену	88,63
ввезення	Відходи полімерів пропілену	297,66
вивезення	Шлак доменний	79504,45
вивезення	Відходи від виробництва крохмалю (глютен)	6740
вивезення	Одяг, взуття, що було у використанні	235,05
вивезення	Відходи гальванічних елементів	20
вивезення	Шлак металургійний	355
вивезення	Відходи полімерів пропілену	88

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

Екологічну безпеку визначають як такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей (ст. 50 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища").

Екологічна безпека сьогодні розглядається як один з невід'ємних елементів національної безпеки. Дніпропетровська область є одним з найбільш індустріально-розвинених регіонів України.

1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

На території Дніпропетровської області розташовано більше 500 промислових підприємств.

Однією з найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості Дніпропетровської області є металургія, яка включає в себе коксове, прокатне виробництво та інше. Технології, що використовуються на значній частині підприємств металургійної галузі, застарілі, їх вплив на навколишнє природне середовище проявляється в гігантських відвалах кар'єрів та шламонакопичувачах Кривбасу, міст Кам'янське, Дніпро та ін.

Внаслідок діяльності підприємств гірничо-металургійного комплексу виникають значні забруднення атмосферного повітря, зсувонебезпечні явища, підтоплення населених пунктів та сільськогосподарських угідь. Негативний вплив на навколишнє природне середовище здійснюють утворені гігантські відвали кар'єрів та шламонакопичувачів.

Чотири найбільші шламонакопичувачі створили зону екологічної небезпеки для м. Кривий Ріг, а один з них – для більшості сільської території Криворізького району. Техногенне навантаження складають гігантські хвостосховища і шламонакопичувачі м. Жовті Води та Західного Донбасу, а також теплових електростанцій; кар'єри мм. Марганця, Покрову, Вільногірська; провали земної поверхні під шахтами Західного Донбасу і Кривбасу, десятки відстійників і накопичувачів токсичних відходів.

Кривий Ріг є одним з основних центрів розвитку промисловості України та, зокрема, Дніпропетровської області. Місто має великий промисловий потенціал та належить до найбільш екологічно напружених міст України. Основою народногосподарського комплексу міста є залізорудна промисловість, що базується на одному із самих великих родовищ залізної руди у світі. Видобуток та переробка залізної руди пов'язана, зокрема зі значними викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Ще одним техногенно-напруженим містом в Дніпропетровській області є м. Кам'янське, на території якого розташований потужний промисловий комплекс, що суттєво впливає не тільки на екологічний стан міста, а й на екологічну ситуацію в області та країні в цілому. Техногенні геохімічні перетворення атмосфери, забруднення повітря та води, радіаційна спадщина – одні з найактуальніших проблем для міста. На відносно невеликій території знаходиться більше 50-ти

промислових підприємств різних галузей промисловості: металургійної, хімічної, коксохімічної, машинобудівної, енергетичної та інших, деякі з них розташовані в центральній частині міста.

Ще одним з факторів забруднення території міста є велика кількість небезпечних відходів, яка залишилась у "спадщину" з радянських часів. Це залишки уранового виробництва від діяльності державного підприємства "Придніпровський хімічний завод", залишки виробничої діяльності цехів переробки аміаку приватного акціонерного товариства "ДніпроАзот" та інші.

Хвостосховища, що утворилися протягом 1948-1991 років внаслідок уранового виробництва на виробничому об'єднанні "Придніпровський хімічний завод", залишаються джерелом забруднення довкілля і разом з виробничими приміщеннями – джерелом опромінення персоналу і населення міста, обумовлюючи можливість шкоди для їх здоров'я, та сприяють перетворенню прилеглої території на територію з постійними небезпечними екологічними умовами проживання.

З метою приведення в безпечний екологічний стан уранових об'єктів колишнього Виробничого об'єднання "Придніпровський хімічний завод", здійснення рекультиваційно-відновлювальних робіт на радіоактивно забруднених територіях, поводження з відходами переробки уранових руд наказом Мінпаливенерго України від 13.12.2000 створено Державне підприємство "Бар'єр". Одним з основних напрямків діяльності якого є проведення регламентних робіт на сховищах та хвостосховищах відходів переробки уранових руд, виведених з експлуатації, у тому числі на території "Бази С", "ДП-6", "Лантанової фракції" та "Сухачівського".

Так, ДП "Бар'єр" у 2022 році виконані такі роботи:

окремі передпроєктні дослідження згідно з робочим проєктом "Реконструкція і перепрофілювання 2 секції хвостосховища "Сухачівське". Етап I і II. Концепція реконструкції та перепрофілювання "Сухачівське 2 секція";

поточні ремонтні роботи на дамбі хвостосховища "Сухачівське" (секція 1) у районі автомобільної дороги Дніпро-Кам'янське;

технічний нагляд за урановими об'єктами ДП "Бар'єр" та станом захисних споруд хвостосховищ;

радіаційний моніторинг в районі розташування уранових об'єктів.

За інформацією Державної інспекції ядерного рогулювання України розроблено проєкт постанови Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України", додаток 2 якої містить "Завдання і заходи з виконання Державної цільової екологічної програми першочергових заходів приведення у безпечний стан об'єктів і майданчика колишнього уранового виробництва Виробничого об'єднання "Придніпровський хімічний завод" на 2019-2026 роки". Зокрема, Держатомрегулюванням зазначено важливість поновлення державного фінансування для здійснення реабілітаційних заходів на промисловому майданчику колишнього уранового виробництва Виробничого об'єднання "Придніпровський хімічний завод" та

забезпечення повноцінної діяльності Державного підприємства "Бар'єр" відповідно до завдань, покладених на це підприємство.

Екологічна безпека оборонної діяльності

У 2022 році Державною екологічною інспекцією Придніпровського округу (Дніпропетровська та Кіровоградська області) на території Дніпропетровської області планових перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства України на території військових частин не здійснювалось.

9.2. Об'єкти підвищеної небезпеку

До переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку відносяться об'єкти, будівництво й експлуатація яких можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища. Серед цих об'єктів найбільш небезпечними є об'єкти з виробництва вибухових речовин та утилізації непридатних боєприпасів; підприємства хімічної та нафтопереробної промисловості; об'єкти, що використовують хлор та аміак (холодильні установки, установки з очищення води тощо), склади пестицидів та агрохімікатів, аміакопроводи.

Підприємства енергетики, металургійної, хімічної, гірничовидобувної галузей промисловості є об'єктами підвищеної екологічної небезпеки. Застарілі технології, зношене устаткування, низький рівень використання ресурсозберігаючих і природоохоронних технологій сприяє постійному збільшенню екологічного навантаження на навколишнє середовище.

9.3. Радіаційна безпека

Інформація представлена за даними Департаменту з безпеки радіаційних технологій та поводження з РАВ Державної інспекції ядерного регулювання України.

Поводження з радіоактивними відходами

Дніпровська міжобласна філія Державного спеціалізованого підприємства "Об'єднання "Радон" здійснює ліцензовану діяльність з переробки, зберігання радіоактивних відходів, а саме:

– експлуатацію сховищ для контейнерного зберігання РАВ;
– обслуговування, контроль та моніторинг законсервованих сховищ РАВ, заповнення яких здійснювалось у попередній період (до 1996 року) за технологією захоронення;
– збирання, кондиціонування та перевізка РАВ до сховищ;
– ведення державної системи РАВ;
– участь у ліквідації радіаційних аварій.

У 2022 року на Дніпровській міжобласній філії Державного спеціалізованого підприємства "Об'єднання "Радон" було частково

призупинено здійснення ліцензованої діяльності з поводження з РАВ, зокрема:

- призупинено збір та перевезення радіоактивних матеріалів (ДІВ і РАВ);
- обмежено участь у ліквідації радіаційних аварій на територіях обслуговування окремих міжобласних філій ДСП "Об'єднання "Радон" тощо.

В ході контролю за станом радіаційної обстановки і моніторингу навколишнього середовища було встановлено про наявність порушень в роботі інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу "Нувія", розміщеної на майданчиках ПЗРВ у тому числі і Дніпровської міжобласної філії Державного спеціалізованого підприємства "Об'єднання "Радон".

Тому заходи радіаційного контролю та моніторингу на об'єктах з поводження з РАВ на Дніпровській міжобласній філії Державного спеціалізованого підприємства "Об'єднання "Радон" та в санітарній зоні навколо цих об'єктів здійснюються в основному переносними дозиметричними приладами радіаційного контролю.

У таблицях 9.3.1. та 9.3.2. наведана інформація щодо експлуатації атомних електростанцій та пунктів захоронення радіоактивних відходів (ПЗРВ) та використання джерел іонізуючого випромінювання (ДІВ) відповідно.

Таблиця 9.3.1. Експлуатація атомних електростанцій та пунктів захоронення радіоактивних відходів (ПЗРВ)

Назва адміністративно-територіальної одиниці (область, район), назва АЕС та підприємства	*Кількість ядерних та радіаційно-небезпечних об'єктів (усього), од.*	*АЕС*		*Підприємства, що здійснюють захоронення радіоактивних відходів (РАВ)*		
		кількість реакторів, од.	*радіаційний фон в 30-ти км зоні АЕС, мкЗв/год*	*кількість ПЗРВ, од.*	*кількість РАВ, загальна активність, Бк*	*Радіаційний фон на території ПЗРВ, мкЗв/год*
Дніпровська міжобласна філія ДСП "Об'єднання "Радон"	2 (станція дезактивації спецодягу та засобів індивідуального захисту, забруднених радіоактивними речовинами, ПЗРВ)	-	-	1 (на майданчику ПЗРВ розміщено: ангар-накриття для контейнерного зберігання твердих РАВ та відпрацьованих ДІВ, розташований над сховищем для зберігання твердих РАВ № 2; сховище для контейнерного зберігання РАВ № 6; сховище для зберігання твердих РАВ № 1 (законсервоване); сховище для зберігання твердих РАВ № 2 (законсервоване); сховище для зберігання відпрацьованих ДІВ № 3 –	тверді РАВ 860,45 м^3 загальною активністю 5,72E+11 Бк; відпрацьовані ДІВ 212390 шт. у сховищах та контейнерах загальною активністю 5,76E+14 Бк; відпрацьовані ДІВ 8391 шт. у сховищі колодязного типу (без біозахисту) загальною активністю 9,4E+13 Бк; рідкі РАВ 124 м^3 загальною активністю 1,07E+10 Бк	0,11 – 0,15

				колодязного типу (РАВ не приймаються); сховище для зберігання рідких РАВ № 4 (РАВ не приймаються); сховище для зберігання біологічних РАВ № 5 (законсервоване).-		

Примітка: * На території Дніпропетровської області розміщено пункт зберігання радіоактивних відходів (ПЗРВ), який належить Дніпровський міжобласній філії ДСП "Об'єднання "Радон". Цей ПЗРВ був збудований у 60-х роках минулого століття і призначався для захоронення радіоактивних відходів. Проте, згідно зі Стратегією поводження з РАВ в Україні, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2009 року № 990-р, прийнято рішення про перепрофілювання міжобласних відокремлених підрозділів ДСП "Об'єднання "Радон" у пінкти збору, кондиціонування і контейнерного зберігання радіоактивних відходів з подальшою їх передачею на захоронення до централізованих сховищ РАВ.

Таблиця 9.3.2. Використання джерел іонізуючого випромінювання (ДІВ)

№ з/п	*Власник ДІВ (Найменування / Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності)*	*Місцезнаходження / Місце проживання*
1	Приватне акціонерне товариство "Кривий Ріг цемент"	49044, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Барикадна, буд. 15А
2	Товариство з обмеженою відповідальністю "МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД "ДНІПРОСТАЛЬ"	49051, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Дніпросталівська, буд. 4
3	Приватне акціонерне товариство "ДНІПРОВСЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД"	49064, м. Дніпро, вул. Маяковського, буд. 3
4	Державне підприємство "Виробниче об'єднання Південний машинобудівний завод ім. О.М. Макарова"	49008, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Криворізька, буд. 1
5	Акціонерне товариство "ДНІПРОВАЖМАШ"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Сухий Острів, буд. 3
6	Державне підприємство "Дніпропетровський регіональний державний науково-технічний центр стандартизації, метрології та сертифікації"	49044, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Барикадна, буд. 23
7	Комунальне некомерційне підприємство "Міська клінічна лікарня № 4" Дніпровської міської ради"	49102, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Ближня, буд. 31
8	Комунальне підприємство "Дніпропетровська обласна клінічна лікарня ім. І.І. Мечникова" Дніпропетровської обласної ради"	49005, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, площа Соборна, буд. 14
9	Комунальне підприємство "Дніпровський обласний клінічний онкологічний диспансер" Дніпропетровської обласної ради"	49055, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Гавриленка, буд. 1
10	Акціонерне товариство "Нікопольський завод феросплавів"	53200, Дніпропетровська область, м. Нікополь, вул. Електрометалургів, буд. 310
11	Товариство з обмеженою відповідальністю "Інтерпайп Ніко Тьюб"	53201, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, просп. Трубників, буд. 56
12	Приватне акціонерне товариство "ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ"	51400, Дніпропетровська область, м. Павлоград, вул. Соборна, 76
13	Приватне акціонерне товариство "Північний гірничо-збагачувальний комбінат"	50079, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг

№ з/п	*Власник ДІВ (Найменування / Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності)*	*Місцезнаходження / Місце проживання*
14	Публічне акціонерне товариство "Криворізький залізорудний комбінат"	50029, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Симбірцева, буд. 1А
15	Приватне акціонерне товариство "СУХА БАЛКА"	50029, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Конституційна, буд. 5
16	Приватне акціонерне товариство "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат"	50066, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг
17	Приватне акціонерне товариство "Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат"	50064, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Рудна, 47
18	Акціонерне товариство "Південний гірничо-збагачувальний комбінат"	50026, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, Інгулецький район
19	Публічне акціонерне товариство "АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ"	50095, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Криворіжсталі, буд.1
20	Криворізький національний університет	50027, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Віталія Матусевича, буд. 11
21	Комунальне підприємство "Криворізький онкологічний диспансер" Дніпропетровської обласної ради"	50048, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Дніпровське шосе, 41
22	Товариство з обмеженою відповідальністю "Приладний завод Електрон"	52204, Дніпропетровська обл., м. Жовті Води, вул. Гагаріна, буд. 40/4
23	Державне підприємство "Східний гірничо-збагачувальний комбінат"	52210, Дніпропетровська обл., м. Жовті Води, вул. Горького, буд. 2
24	Товариство з обмеженою відповідальністю "УКРМЕДТЕХНІКА"	49010, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Миколи Гнатюка, буд. 44
25	Товариство з обмеженою відповідальністю "Спільне українсько-німецьке підприємство "Товариство технічного нагляду "ДІЕКС"	49040, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пров. Джинчарадзе, буд. 8
26	Комунальне некомерційне підприємство "Центральна лікарня" Межівської селищної ради"	52900, Дніпропетровська обл., Межівський район, смт Межова, вул. Сонячна, буд. 12
27	Товариство з обмеженою відповідальністю "СТАЛЬМОНТАЖСЕРВІС"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Калинова, буд. 82, кв. 151
28	Комунальне підприємство "Нікопольська лікарня" Покровської сільської ради"	53273, Дніпропетровська обл., Нікопольський район, с. Покровське, вул. Калнишевського, буд. 19Б
29	Комунальне підприємство "Магдалинівська центральна районна лікарня" Магдалинівської районної ради Дніпропетровської області	51100, Дніпропетровська обл., Новомосковський район, смт Магдалинівка, вул. Прозорова, буд. 1
30	Комунальне підприємство "Слобожанська центральна лікарня" Слобожанської селищної ради	52005, Дніпропетровська обл., Дніпровський район, смт Слобожанське, вул. Василя Сухомлинського, буд. 72
31	Комунальне некомерційне підприємство "Міська клінічна лікарня № 9" Дніпровської міської ради	49023, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. Мануйлівський, буд. 29
32	Комунальне некомерційне підприємство Кам'янської міської ради "Центр первинної медико-санітарної допомоги № 3"	51931, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, просп. Свободи, буд. 20А
33	Товариство з обмеженою відповідальністю "Медичний центр "Клініка сімейної медицини"	49038, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Княгині Ольги, буд. 16
34	Комунальне підприємство "Томаківська центральна районна лікарня" Томаківської селищної ради	53500, Дніпропетровська обл., Томаківський район, смт Томаківка, вул. Шосейна, буд. 22

№ з/п	*Власник ДІВ (Найменування / Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності)*	*Місцезнаходження / Місце проживання*
35	Комунальне некомерційне підприємство Кам'янської міської ради "Міська лікарня № 7"	51900, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, вул. Сергія Слісаренка, буд. 3
36	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЕКОДНІПРО"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. О. Поля, буд. 141-А
37	Комунальне некомерційне підприємство Кам'янської міської ради "Міська лікарня № 1"	51925, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, вул. Коваленка, буд. 1
38	Комунальне некомерційне підприємство "Міська дитяча клінічна лікарня № 6" Дніпровської міської ради"	49064, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Караваєва, буд. 68
39	Комунальне некомерційне підприємство "Першотравенська міська лікарня" Першотравенської міської ради	52800, Дніпропетровська обл., м. Пешотравенськ, вул. Шахтарської Слави, буд. 1
40	Комунальне підприємство "Вільногірська центральна міська лікарня" Вільногірської міської ради Дніпропетровської області	51700, Дніпропетровська обл., м. Вільногірськ, вул. ім. Ю.М. Устенка, буд. 72
41	Комунальне некомерційне підприємство Кам'янської міської ради "Міська лікарня швидкої медичної допомоги"	51909, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, вул. В'ячеслава Чорновола, буд. 79А
42	Товариство з обмеженою відповідальністю "АР ДИ ПИ ЮКРЕЙН"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Обсерваторна , буд. 7 Б
43	Комунальне некомерційне підприємство "Міська клінічна лікарня № 16" Дніпровської міської ради	49069, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. Богдана Хмельницького, буд. 19
44	Державна установа "Український державний науково-дослідний інститут медико-соціальних проблем інвалідності Міністерства охорони здоров'я"	49027, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пров. Феодосія Макаревського, буд. 1-А
45	Державна установа "Український науково-дослідний інститут промислової медицини"	50096, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Виноградова, буд. 40
46	Комунальне підприємство "Криворізька міська лікарня № 1" Криворізької міської ради"	50007, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Святогеоргіївська, буд. 8А
47	Державна установа "Територіальне медичне об'єднання Міністерства Внутрішніх Справ України по Дніпропетровській області"	49005, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Полігонна, буд. 16
48	Комунальне підприємство "Царичанська центральна лікарня" Царичанської селищної ради	51000, Дніпропетровська обл., Царичанський район, смт Царичанка, вул. Царичанська, буд. 134 А
49	Комунальне підприємство "Апостолівська міська лікарня" Апостолівської міської ради"	53800, Дніпропетровська обл., Апостолівський район, м. Апостолове, вул. Медична, буд. 63
50	Приватне підприємство "ІМПУЛЬС ДЦ"	53200, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, вул. Карла Лібкнехта, буд. 169
51	Комунальне підприємство "Верхньодніпровська центральна районна лікарня" Верхньодніпровської районної ради"	51600, Дніпропетровська обл., Верхньодніпровський район, м. Верхньодніпровськ, вул. Гагаріна, буд. 16
52	Комунальне некомерційне підприємство "Тернівська центральна міська лікарня" Тернівської міської ради"	51500, Дніпропетровська обл., м. Тернівка, вул. Маяковського буд. 22;

№ з/п	*Власник ДІВ (Найменування / Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності)*	*Місцезнаходження / Місце проживання*
53	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЄВРО СЕРВІС УКРАЇНА КРИВИЙ РІГ"	50042, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, просп. 200-річчя Кривого Рогу, буд.1, прим. 110
54	Товариство з обмеженою відповідальністю "НЕЙРОМЕД ПЛЮС"	49106, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. Богдана Хмельницького, буд. 19
55	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	49010, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. Гагаріна, буд. 72
56	Комунальне некомерційне підприємство "Криворізька міська лікарня № 5" Криворізької міської ради	50049, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Поперечна, буд. 1А
57	Колективне підприємство "ДНІПРОСАНТЕХМОНТАЖ"	49083, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. Слобожанський, буд. 35А
58	Приватне акціонерне товариство "Дніпропетровський агрегатний завод"	49052, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Щепкіна, буд. 53
59	Акціонерне товариство "ДНІПРОАЗОТ"	51909, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, вул. С.Х. Горобця, буд. 1
60	Акціонерне товариство "Оператор газорозподільної системи "ДНІПРОГАЗ"	49029, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Олександра Конiського, буд. 5
61	Комунальне некомерційне підприємство Кам'янської міської ради "Міська лікарня № 9"	51934, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, просп. Аношкіна, буд. 72
62	Комунальне некомерційне підприємство "Синельниківська центральна міська лікарня" Синельниківської міської ради"	52500, Дніпропетровська обл., м. Синельникове, вул. Миру, буд. 52
63	Комунальне некомерційне підприємство "Павлоградська центральна районна лікарня" Вербківської сільскої ради"	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Плеханова, буд. 9
64	Акціонерне товариство "Дніпропетровський стрілочний завод"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Любарського буд. 181
65	Комунальне підприємство "Регіональний медичний центр родинного здоров'я" Дніпропетровської обласної ради"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 13
66	Комунальне некомерційне підприємство "Покровська лікарня" Покровської селищної ради Дніпропетровської області"	53600, Дніпропетровська обл., Синельниківський район, смт Покровське, вул. Соборна, буд. 118А
67	Комунальне підприємство "Дніпропетровська багатопрофільна клінічна лікарня з надання психіатричної допомоги " Дніпропетровської обласної ради"	49115, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Бехтерева, буд. 1
68	Акціонерне товариство "Оператор газорозподільної системи "КРИВОРІЖГАЗ"	50051, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, просп. Металургів, буд. 1
69	Комунальний підприємство "Криворізька міська клінічна лікарня № 2" Криворізької міської ради	50056, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, майдан 30-річчя Перемоги, буд. 2
70	Акціонерне товариство "Оператор газорозподільної системи "Дніпропетровськгаз"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Шевченка, буд. 2
71	Комунальне некомерційне підприємство "Міська клінічна лікарня № 6" Дніпровської міської ради	49074, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Батумська, буд. 13
72	Комунальне некомерційне підприємство "Криворізький міський клінічний пологовий будинок № 1" Криворізької міської ради	50000, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, площа Визволення, буд. 11
73	Державне підприємство "Криворізький науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації"	50005, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Криворіжсталі, буд. 23

№ з/п	*Власник ДІВ (Найменування / Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності)*	*Місцезнаходження / Місце проживання*
74	Комунальний підприємство "Обласний медичний психіатричний центр з лікування залежностей зі стаціонаром" Дніпропетровської обласної ради"	49054, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Новосільна, буд. 1
75	Товариство з обмеженою відповідальністю "ПРОМТЕХДІАГНОСТИКА"	50086, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Галенка, буд. 4, кв. 24
76	Приватне акціонерне товариство завод "ПАВЛОГРАДХІММАШ"	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Харківська, буд. 15
77	Товариство з обмеженою відповідальністю "РУДПРОМГЕОФІЗИКА"	50024, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Кривбасівська, буд. 54, кв. 12
78	Державне підприємство "Придніпровський експертно-технічний центр держпраці"	49107, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Казакова, буд. 1Д
79	Комунальне некомерційне підприємство "Міська клінічна лікарня № 8" Дніпровської міської ради	49100, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 19
80	Комунальне некомерційне підприємство "Новомосковська центральна міська лікарня" Новомосковської міської ради"	51200, Дніпропетровська обл., м. Новомосковськ, вул. Сучкова, буд. 40
81	Комунальне некомерційне підприємство "Павлоградська міська лікарня № 1" Павлоградської міської ради	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Шевченка, буд. 63
82	Комунальне некомерційне підприємство "Жовтоводська міська лікарня" Жовтоводської міської ради	52210, Дніпропетровська обл., м. Жовті Води, вул. Кропоткина, буд. 16
83	Комунальна установа "Дніпропетровський лікарсько-фізкультурний диспансер" Дніпропетровської обласної ради"	49050, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Ярославського, буд. 3 А
84	Товариство з обмеженою відповідальністю "КРИВБАСМЕДСЕРВІС"	50042, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, просп. 200-річчя Кривого Рогу, буд. 1, приміщ. 110
85	Комунальне некомерційне підприємство "Міська клінічна лікарня № 21 ім. проф. Є.Г. Попкової" Дніпровської міської ради	49006, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Канатна, буд. 17
86	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЄВРО МЕДСЕРВІС ЗАПОРІЖЖЯ"	49101, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Виконкомівська, буд. 38, кв. 9Б
87	Держаний заклад "Спеціалізована багатопрофільна лікарня № 1 Міністерства охорони здоров'я України"	49089, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Титова, буд. 29
88	Комунальне некомерційне підприємство "Криворізька міська дитяча лікарня № 4" Криворізької міської ради	50008, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Володимира Великого, буд. 33Д
89	Управління Служби Безпеки України у Дніпропетровській області	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Святослава Хороброго, буд. 23
90	Комунальне підприємство "Широківська центральна районна лікарня" Широківської райради Дніпропетровської області"	53700, Дніпропетровська обл., Широківський район, смт Широке, вул. Казбек, буд. 17Б
91	Комунальне некомерційне підприємство "Криворізька міська лікарня № 17" Криворізької міської ради	50102, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Каткова, буд. 2
92	Дніпропетровська міська державна лікарня ветеринарної медицини	52071, Дніпропетровська обл., Дніпровський район, смт Дослідне, вул. Наукова, буд. 67
93	Комунальне підприємство "Дніпропетровський обласний клінічний центр діагностики та лікування" Дніпропетровської обласної ради"	49070, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Князя Володимира Великого, буд. 28

№ з/п	*Власник ДІВ (Найменування / Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності)*	*Місцезнаходження / Місце проживання*
94	Комунальне підприємство "Новомосковська центральна регіональна лікарня інтенсивного лікування"	51208, Дніпропетровська обл., м. Новомосковськ, вул. Гетьманська, буд. 238
95	Комунальне некомерційне підприємство "Криворізька міська лікарня № 7" Криворізької міської ради	50089, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Маршака, буд. 1А
96	Державна установа "Інститут гастроентерології національної академії медичних наук України"	49074, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. Слобожанський, буд. 96
97	Дніпровський державний медичний університет	49044, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. В.Вернадського , буд. 9
98	Комунальне підприємство "Васильківська центральна районна лікарня" Васильківської селищної ради	52600, Дніпропетровська обл., Васильківський район, смт Васильківка, вул. Михайлівська, буд. 76-Д
99	Товариство з обмеженою відповідальністю "Міжнародний аеропорт "ДНІПРОПЕТРОВСЬК"	49042, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, Аеропорт цивільної авіації
100	Комунальне підприємство "Гейківська багатопрофільна лікарня з надання психіатричної допомоги" Дніпропетровської обласної ради"	53054, Дніпропетровська обл., Криворізький район, с. Кривбас, вул. Вишнева, буд. 31-а
101	Комунальне підприємство "Комунальне некомерційне підприємство "Центральна лікарня" Криничанської селищної ради"	52300, Дніпропетровська обл., Криничанський район, смт Кринички, вул. Героїв Чорнобиля, буд. 22
102	Приватне акціонерне товариство "ДНІПРОВАГОНМАШ"	51925, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, вул. Українська, буд. 4
103	Комунальне підприємство "Дніпропетровський спеціалізований клінічний медичний центр матері та дитини ім. проф. М.Ф. Руднєва" Дніпропетровської обласної ради"	49006, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. Лесі Українки, буд. 26
104	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЄВРО-МЕДСЕРВІС"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Троїцька, буд. 21Г
105	Комунальне підприємство "Нікопольська міська лікарня № 4" Нікопольської міської ради"	53201, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, просп. Трубників, буд. 50
106	Комунальне підприємство "Криворізький протитуберкульозний диспансер" Дніпропетровської обласної ради"	50037, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Кемерівська, буд. 35
107	Товариство з обмеженою відповідальністю "Науково-впроваджувальний центр нетрадиційних технологій "ЕЛЕНТ А"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Ламана, буд. 17
108	Комунальне некомерційне підприємство "Павлоградська лікарня інтенсивного лікування" Павлоградської міської ради	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Дніпровська, буд. 541
109	Приватне акціонерне товариство "Науково-виробничий діагностичний центр"	50025, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Артилеристів, буд. 3, приміщ. 10
110	Комунальне некомерційне підприємство "П'ятихатська центральна міська лікарня" П'ятихатської міської ради	52100, Дніпропетровська обл., Кам'янський район, м. П'ятихатки, вул. Прокопенко, буд. 13
111	Комунальне підприємство "Дніпропетровський обласний госпіталь ветеранів війни" Дніпропетровської обласної ради"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, площа Соборна, буд. 14
112	Комунальне некомерційне підприємство "Юр'ївська лікарня" Юр'ївської селищної ради	51300, Дніпропетровська обл., Павлоградський район, смт Юр'ївка, вул. Вишнева, буд. 61

№ з/п	*Власник ДІВ (Найменування / Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності)*	*Місцезнаходження / Місце проживання*
113	Комунальне некомерційне підприємство "Клінічна лікарня швидкої медичної допомоги" Дніпровської міської ради	49006, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Володимира Антоновича, буд. 65
114	Комунальне підприємство "Центральна міська лікарня Покровської міської ради Дніпропетровської області"	53300, Дніпропетровська обл., м. Покров, вул. Медична, буд. 19
115	Комунальне підприємство "Марганецька центральна міська лікарня" Марганецької міської ради"	53403, Дніпропетровська обл., м. Марганець, вул. Паркова, буд. 15
116	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЮНІТРАНС-ЮА"	49000 Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. Слобожанський, буд. 29
117	Комунальне некомерційне підприємство "Зеленодольський центр первинної медико-санітарної допомоги" Зеленодольської міської ради	53860, Дніпропетровська обл., Криворізький район, м. Зеленодольск, вул. Спортивна, буд. 2
118	Комунальне некомерційне підприємство "Криворізька інфекційна лікарня № 1" Криворізької міської ради	50027, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Юрія Камінського, буд. 5
119	Комунальне некомерційне підприємство "Криворізька міська лікарня № 3" Криворізької міської ради	50002, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Пушкіна, буд. 13 К
120	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЕКСПЕРТМЕД"	52005, Дніпропетровська обл., Дніпропетровський район, смт Слобожанське, вул. Теплична, 17
121	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЄВРО СЕРВІС Україна"	49005, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, площа Соборна, буд. 14
122	Товариство з обмеженою відповідальністю "М.СЕРВІС"	51925, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, вул. Соборна, буд. 14
123	Приватне підприємство "Клініка доктора Куликовича"	49003, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Шевченка, буд. 18-Б, кв. 12
124	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЕНДОТЕХНОМЕД"	49074, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Батумська, буд. 7а
125	Державне підприємство "Центр сертифікації і контролю якості будівництва об'єктів нафтогазового комплексу держпраці"	49038, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Ленінградська, буд. 68, корп. 9
126	Комунальне підприємство "Криворізька міська лікарня № 4" Криворізької міської ради	50071, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Володимира Великого, буд. 21
127	Комунальне некомерційне підприємство "Солонянська багатопрофільна лікарня" Солонянської селищної ради	52400, Дніпропетровська обл., Солонянський район, смт Солоне, вул. Усенка, буд. 13 А
128	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЄВРО СЕРВІС УКРАЇНА ПЛЮС"	49000, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, вул. 50 років НЗФ, буд. 2А
129	Комунальне некомерційне підприємство "Петриківська центральна лікарня" Петриківської селищної ради"	51800, Дніпропетровська обл., Петриківський район, смт Петриківка, просп. Петра Калнишевського, буд. 56
130	Комунальне підприємство "Софіївська центральна лікарня" Софіївської селищної ради Софіївського району Дніпропетровської області	53100, Дніпропетровська обл., Софіївський район, смт Софіївка, вул. Карпенка, буд. 1
131	Товариство з обмеженою відповідальністю "МЕДІКОМ КРИВБАС"	50000, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, мікрорайон Сонячний, буд.59
132	Товариство з обмеженою відповідальністю "БМДЦ"	50036, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Філатова, буд. 10

№ з/п	*Власник ДІВ (Найменування / Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності)*	*Місцезнаходження / Місце проживання*
133	Фізична особа-підприємець Ярцева Ольга Вікторівна	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космонавтів, буд. 15, кв. 20
134	Товариство з обмеженою відповідальністю "Ендоскопічна нейрохірургія"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 21
135	Фізична особа-підприємець Бражнікова Ганна Василівна	51217, Дніпропетровська обл., Новомосковський район, смт Меліоративне, вул. Молодіжна, буд. 20, кв. 3
136	Товариство з обмеженою відповідальністю "МЕДІКУМ-МРІЯ"	50050, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Мистецька, буд. 11
137	Товариство з обмеженою відповідальністю "МЕДІКУМ-ЛП"	51911, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, вул. Республіканська, буд. 44, кв. 2
138	Військова частина А4615	49600, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Старокозацька, буд. 63
139	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЄВРО СЕРВІС УКРАЇНА ДНІПРОПЕТРОВСЬК"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Князя Володимира Великого, буд. 28
140	Фізична особа-підприємець Міроненко Оксана Ігорівна	50066, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Вадима Гурова, буд. 2, кв. 15
141	Приватне підприємство "СТІЛ СЕРВІС"	50095, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Орджонікідзе, буд. 5А
142	Товариство з обмеженою відповідальністю "Медичний центр ОН КЛІНІК ДНІПРО"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. Дмитра Яворницького, буд. 107А
143	Товариство з обмеженою відповідальністю "Медичний центр ТОМОМЕД"	49101, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Виконкомівська, буд. 38, квартира 9 Б
144	Товариство з обмеженою відповідальністю "Єврейський медичний центр ДЖЕЙ ЕМ СІ"	49130, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Генерала Захарченка, буд. 10, кімната 107
145	Комунальне некомерційне підприємство "Криворізька міська лікарня № 16" Криворізької міської ради	50053, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Мусорського, буд. 32А
146	Товариство з обмеженою відповідальністю "Медичний центр "МЕДІНВЕСТ"	49033, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Гладкова, буд. 29-А
147	Військова частина А-1615	51272, Дніпропетровська обл., Новомосковський район, смт Черкаське
148	Державне підприємство "Науково-виробниче об'єднання "Павлоградський хімічний завод"	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, Заводська, буд. 44
149	Фізична особа-підприємець Голобока Галина Олександрівна	51928, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, б-р Незалежності, буд. 9, кв. 65
150	Товариство з обмеженою відповідальністю "СТАТУС МЕДЕКСПЕРТ ІНЖИНІРІНГ"	49068, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Велика Діївська, буд. 12, кв.155
151	Фізична особа-підприємець Семяник Артем Вікторович	49101, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Виконкомівська, буд. 38, кв.9Б
152	Товариство з обмеженою відповідальністю "ДНІПРОТЕХКОНТРОЛЬ"	49083, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. Слобожанський, буд. 35-А
153	Товариство з обмеженою відповідальністю науково виробниче підприємство"Медицинські системи і технології"	49074, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Батумська, буд. 7-А
154	Комунальне некомерційне підприємство "Міський пологовий будинок № 1" Дніпровської міської ради	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Воскресенська, буд. 2
155	Комунальне підприємство "Нікопольська дитяча міська лікарня" Нікопольської міської ради"	53201, Дніпропетровська обл., Нікопольський район, м. Нікополь, просп. Трубників, буд. 47

№ з/п	*Власник ДІВ (Найменування / Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності)*	*Місцезнаходження / Місце проживання*
156	Приватне підприємство"ДОКТРИНА"	52460, Дніпропетровська обл., Солонянський район, с. Василівка, вул. Центральна, буд. 23
157	Товариство з обмеженою відповідальністю "ПРОЛАЙФ КЛІНІК"	53211, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, вул. 50 років НЗФ, буд. 2А
158	Товариство з обмеженою відповідальністю пуско-налагоджувальне підприємство"КОКСОХІМТЕПЛОМОНТАЖ"	52470, Дніпропетровська обл., Солонянський р-н, с. Микільське-на-Дніпрі, Придніпровська, буд. 12
159	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЧЕКЛАЙФ"	51925, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, вул. Соборна, буд. 14
160	Комунальне некомерційне підприємство "Центр первинної медико-санітарної допомоги" Підгородненської міської ради Дніпровського району Дніпропетровської області	52001, Дніпропетровська обл., Дніпровський р-н, м. Підгородне(пн), вул. Шосейна, буд. 90
161	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЦЕНТРРЕЗЕРВУАРСЕРВІС"	51600, Дніпропетровська обл., Верхньодніпровський р-н, м. Верхньодніпровськ, вул. Яблунева, буд. 55А
162	Комунальне підприємство "Криворізька центральна районна лікарня" Новопільської сільської ради"	53003, Дніпропетровська обл., Криворізький р-н, с. Новомайське, вул. Вишнева, буд. 1А
163	Товариство з обмеженою відповідальністю "ПРОФІМЕД СЕРВІС"	52209, Дніпропетровська обл., м. Жовті Води, вул. Кропоткіна, буд. 16
164	Комунальне підприємство "Нікопольський пологовий будинок" Нікопольської міської ради"	53210, Дніпропетровська обл., Нікопольський р-н, м. Нікополь, вул. Гагаріна, буд. 49 А
165	Товариство з обмеженою відповідальністю "Європейський діагностичний центр "ЄВРОПА"	49070, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Володимира Великого Князя, буд. 28
166	Комунальне некомерційне підприємство "Центр первинної медичної допомоги" Новоолександрівської сільської ради Дніпровського району Дніпропетровської області"	52070, Дніпропетровська обл., Дніпровський р-н, с. Новоолександрівка, вул. Центральна, буд. 46
167	Товариство з обмеженою відповідальністю "РУДОМАЙН"	50000, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, просп. Поштовий, буд 1, каб. 430
168	Приватне акціонерне товариство "КАМЕТ-СТАЛЬ"	51925, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, вул. Соборна, буд. 18б
169	Комунальне некомерційне підприємство "Криворізький перинатальний центр зі стаціонаром" Криворізької міської ради	50029, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Панаса Феденка, буд. 1
170	Товариство з обмеженою відповідальністю "СКАЙ-ВІННЕР"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, Крутогорний узвіз, буд. 9, кв. 119
171	Товариство з обмеженою відповідальністю "Клініка довголіття"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Старокозацька, буд. 4, кв. 2
172	Комунальне підприємство "Петропавлівська центральна лікарня" Петропавлівської селищної ради"	52700, Дніпропетровська обл., Синельниківський р-н, смт Петропавлівка, вул. Миру, буд. 102
173	Комунальне некомерційне підприємство "Криворізька міська лікарня № 10" Криворізької міської ради	50023, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Вернадського, буд. 141А
174	Комунальне некомерційне підприємство "Верхівцевська міська лікарня" Верхівцевської міської ради"	51660, Дніпропетровська обл., Кам'янський р-н, м. Верхівцеве, вул. Покровська, буд. 2
175	Товариство з обмеженою відповідальністю "МЕДІКУМ-ЛК"	51931, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, просп. Свободи, буд. 35
176	Комунальне підприємство "Дніпропетровська обласна клінічна офтальмологічна лікарня"	49005, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, площа Соборна, буд. 14

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Дніпропетровська область – одна з ключових промислових регіонів України. Основні галузі виробництва Дніпропетровської області: гірничо-видобувна, вугільна, металургійна, машинобудівна, у тому числі ракето-космічна, хімічна, сільськогосподарська, будівельна та інші.

1. Структура та обсяги промислового виробництва

Структура базових підприємств промислового виробництва.

СЕКЦІЯ В – Добувна промисловість і розроблення кар'єрів.
Розділ 07 – добування металевих руд
Група 07.1 – добування залізних руд
Клас 07.10 – добування залізних руд: АТ "Криворізький залізорудний комбінат", ПрАТ "Суха Балка", АТ "Південний ГЗК", ПрАТ "Центральний ГЗК", ПрАТ "Північний ГЗК", ПрАТ "Інгулецький ГЗК".
Група 07.2 – добування руд кольорових металів
Клас 07.29 – добування руд інших кольорових металів: АТ "Покровський ГЗК", АТ "Марганецький ГЗК"; філія "Вільногріський гірничо-металургійний комбінат" АТ "Об'єднана гірничо-хімічна компанія".

СЕКЦІЯ С – Переробна промисловість
Розділ 19 – виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення
Група 19.1 – виробництво коксу та коксопродуктів
Клас 19.10 – виробництво коксу та коксопродуктів: ПрАТ "КАМЕТ-СТАЛЬ" (коксове виробництво), ПрАТ "Южкокс".

Розділ 20 – виробництво хімічних речовин і хімічної продукції
Група 20.1 – виробництво основної хімічної продуктції, добрив і азотних сполук, пластмас і синтетичного каучуку в первинних формах
Клас 20.11 – виробництво промислових газів: Дочірне підприємство "МЕССЕР Україна", ПрАТ "ЛІНДЕ ГАЗ УКРАЇНА".
Клас 20.15 – виробництво добрив і азотних сполук: ПАТ "ДНІПРОАЗОТ", ПрАТ "ХІМДИВІЗІОН".
Клас 20.30 – виробництво фарб, лаків і подібної продукції, друкарської фарби та мастик: ТОВ "ПП ЗПТ", СП з іноземними інвестиціями у формі ТОВ "МЕФФЕРТ ГАНЗА ФАРБЕН", ТОВ "ПОЛІФАРБ УКРАЇНА".

Розділ 22 – виробництво гумових і пластмасових виробів
Група 22.1 – виробництво гумових виробів
Клас 22.11 – виробництво гумових шин, покришок і камер; відновлення протектора гумових шин і покришок: ТОВ "Український завод понад великогабаритних шин".
Група 22.2 – виробництво пластмасових виробів

Клас 22.21 – виробництво плит, листів, труб і профілів із пластмас: ТОВ "Міропласт", ТОВ "ВП "Дніпропластавтомат", ТОВ "Ретал Україна".

Клас 22.22 – виробництво тари з пластмас: ТОВ "КПД", ТОВ "Завод Преформ".

Клас 22.23 – виробництво будівельних виробів із пластмас: ТОВ "Завод Стеко", ТОВ "Промбуд-Д".

Розділ 23 – виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції

Група 23.1 – виробництво скла та виробів зі скла

Клас 23.13 – виробництво порожничтого скла: ТОВ "Скланий альянс", ТОВ "Вільногірське скло".

Розділ 24 – металургійне виробництво

Група 24.1 – виробництво чавуну, сталі та феросплавів

Клас 24.10 – виробництво чавуну, сталі та феросплавів: ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг", ПрАТ "КАМЕТ-СТАЛЬ", ПрАТ "Дніпровський металургійний завод", АТ "Нікопольський завод феросплавів", ТОВ "Металургійний завод "Дніпросталь".

Група 24.2 – виробництво труб, порожнистих профілів і фітингів зі сталі

Клас 24.20 – виробництво труб, порожнистих профілів і фітингів зі сталі: АТ "Інтерпайп Новомосковський трубний завод", ТОВ "Інтерпайп Ніко Тьюб", ТОВ "ДМЗ Коміннет", ТОВ "НВО "Трубосталь", ПрАТ "Сентравіс Продакшн Юкрейн", ТОВ **"**ВО **"**ОСКАР**"**, ТОВ Фірма **"**КАСКАД**"**, ТОВ **"**Потокі Центр**"**.

Група 24.3 – виробництво іншої продукції первинного оброблення сталі

Клас 24.34 – холодне волочіння дроту: ПАТ "Дніпрометиз", ТДВ "Завод Метиз".

Розділ 25 – виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування

Група 25.9 – виробництво інших готових металевих виробів

Клас 25.99 – виробництво інших готових металевих виробів, н.в.і.у.: ПАТ "Дніпропетровський стрілочний завод**"**, ТОВ "Новомосковський посуд".

Розділ 27 – виробництво електричного устаткування

Група 27.2 – виробництво батарей і акумуляторів

Клас 27.20 – виробництво батарей і акумуляторів: ТОВ ДДЗ "Енергоавтоматика"; ПрАТ "ІСТА – Центр", ТОВ **"**Веста Трак Батери**"**.

Розділ 28 – виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.:

Група 28.9 – виробництво інших машин і устаткування спеціального призначення

Клас 28.91 – виробництво машин і устаткування для металургії: ПАТ "Дніпропетровський завод прокатних валків".

Клас 28.92 – виробництво машин і устаткування для добувної промисловості та будівництва: ТОВ "Метінвест-криворізький ремонтно-

механічний завод".

Розділ 30 – виробництво інших транспортних засобів

Група 30.2 – виробництво залізних локомотивів і рухомого складу

Клас 30.20 – виробництво залізничних локомотивів і рухомого складу: ПАТ "Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод", ПрАТ "Дніпровагонмаш", ПрАТ "Дніпропетровський тепловозоремонтний завод".

Структура промислового виробництва області у 2022 році не зазнала суттєвих змін. Основу промислового виробництва, як і раніше, становлять підприємства гірничо-металургійного комплексу, хімічної, машинобудівної та харчової промисловості області.

Офіційна інформація щодо підсумків промислового виробництва області та виробництва основних видів промислової продукції після початку війни в Україні відсутня.

Враховуючи оперативну інформацію та основні тенденції промислового виробництва області, рівень індексу промислової продукції у 2022 році становив близько третини порівняно з "довоєнним" 2021 роком.

Показник	*од. виміру*	*Факт за січень 2022 рік**	*2022 рік (оперативна інформація)*
Обсяг реалізованої промислової продукції у діючих цінах	млрд	57,6	355,3
Індекс загального росту обсягів виробництва промислової продукції (у % до попереднього року)	%	106,4	33,6

* – відповідно до офіційних даних Головного управління статистики у Дніпропетровській області

2. Вплив на навколишнє середовище

Промисловий комплекс є основним джерелом забруднення навколишнього середовища. Викиди, скиди забруднюючих речовин та розміщення відходів є джерелами забруднення атмосферного повітря, земельних ресурсів, поверхневих та підземних вод, що в свою чергу негативно впливає на здоров'я людей, флору та фауну.

Гірничодобувна промисловість

Дніпропетровська область є унікальною за різноманітністю і запасами корисних копалин, тут зосереджені унікальні родовища. Область володіє близько 50 % загальнодержавних запасів корисних копалин Забезпеченість мінеральними ресурсами більша ніж втричі в порівнянні із загальнодержавним рівнем.

В області видобувається 100 % марганцевої руди, залізна руда, вугілля, уран, рідкоземельні метали, каолін та граніти, нафта та газ. За кількістю розвіданих запасів та річним обсягом видобутку Криворізький залізорудний басейн займає перше місце в Україні. Одним з найбільших у світі є Нікопольський басейн марганцевих руд. В області видобувається 40 видів мінеральної сировини.

Дніпропетровщина – потужний промисловий регіон країни. Він характеризується високим рівнем розвитку важкої індустрії. На підприємства ГМК припадає майже 65 % всієї реалізованої продукції області. У регіоні здійснюють господарську діяльність більше 4 тис. промислових підприємств майже всіх основних видів економічної діяльності, з загальним рівнем зайнятості – близько 267 тис. осіб.

За підсумками 2021 року індекс промислової продукції склав 107,2 % у порівнянні з відповідним періодом 2020 року.

Питома вага добувної промисловості і розроблення кар'єрів за підсумками 2021 року в обсязі реалізації промислової продукції області складає 35,4 % (237,39 млрд грн).

Мінеральні ресурси є основою для розвитку господарства регіону, особливо виробництв чорної металургії, оскільки наявна як головна так і допоміжна сировина.

Гірничопромисловий комплекс, як один із видів економічної діяльності, виступає серйозним забруднювачем навколишнього природного середовища, що проявляється в трьох основних напрямках: порушення земної поверхні, викиди забруднюючих речовин та парникових газів в атмосферне повітря, забруднення водних ресурсів рідкими відходами гірничих підприємств.

Найбільшим фактором негативного впливу на довкілля є порушення земної поверхні при розробці родовищ корисних копалин, що призводить до зміни структури і погіршення якості, або взагалі зникнення родючого шару, до змін рельєфу, ландшафтних порушень. Це викликає, в свою чергу, загибель або деградацію рослинного та тваринного світів.

Значні порушення земної поверхні відбуваються при проведенні відкритих гірничих та розкривних робіт і видобуванні корисних копалин в кар'єрах.

Відводи земель під гірниче виробництво пов'язані з вилученням більшої чи меншої земельної ділянки у землекористувачів на певний період часу, і, відповідно, скороченням земельних ресурсів країни. Характерно те, що вилучені у інших землекористувачів і порушені землі стають малопридатними для продуктивного використання в сільському і лісовому господарствах та для інших цілей. При цьому процеси природного відновлення рослинних покривів, ґрунтів і рельєфів порушених земель протікають повільно або взагалі не відбуваються. Самі ж порушення земної поверхні, як правило, не зникають і стають сталими техногенними формуваннями, тому такі землі підлягають штучному відновленню.

Для вирішення проблеми техногенних порушень ландшафтів використовують різні способи і методи рекультивації земель. Головна мета

рекультивації – повернути до активного народногосподарського використання землі, порушенні внаслідок гірничих і деяких інших специфічних робіт, створити на них сільськогосподарські, лісові та інші угіддя, поліпшити умови навколишнього середовища.

Базу гірничо-добувної промисловості області складають близько 10 підприємств з видобутку залізних руд та руд інших кольорових металів. На АТ "Марганецький ГЗК", АТ "Покровський ГЗК" добувається 100,0 % марганцевої руди в Україні.

Металургійна промисловість

Металургія належить до числа основних галузей промисловості України. Більше 10 % від загальної чисельності зайнятих у промисловості складають робітники металургійної галузі.

Металургійна промисловість, пов'язана з первинним отриманням металів із руд та інших видів сировини, яка включає:

− чорну металургію (виплавка чавуну, сталі та надання їм відповідної форми);

− кольорову металургію (виплавка легких, важких, благородних, рідкоземельних металів і виробництво сплавів).

В Україні чорна металургія займає друге місце із загальної кількості викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря після теплоенергетики. Основними джерелами викидів в атмосферу в чорній металургії є агломераційне виробництво, виробництво чавуну та сталі.

За даними аерокосмічних зйомок снігового покриву, зона дії підприємств чорної металургії простягається на відстань до 60 км від джерел забруднення. Навколо металургійних заводів формуються своєрідні техногенні зони, де повітря, вода, сніг, ґрунт, рослинність містять у собі широкий набір шкідливих речовин, включаючи і такі надзвичайно небезпечні, як плюмбум і гідраргум.

Основна галузь переробної промисловості – металургія та оброблення металу, яка забезпечувала у 2021 році 56,6 % (або 379,37 млрд грн) в загальному обсязі реалізованої промислової продукції області. На металургійних підприємствах зайнято майже 67 тис. осіб.

На Дніпропетровщині виробляється більше третини чавуну переробного і дзеркального у чушках, болванках чи формах первинних інших від загальнодержавного обсягу виробництва такої продукції. Металургійні підприємства області виробляють високоякісну сталь та конкурентоспроможний прокат. Більша частина продукції сертифікована і відповідає світовому рівню якості.

На трубних підприємствах області (ПАТ "Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод", АТ "Інтерпайп Новомосковський трубний завод", ТОВ "Інтерпайп Ніко Тьюб", ПрАТ "Сентравіс Продакшн Юкрейн" та інші) виготовляються труби великого і малого діаметрів, профілі пустотілі гарячої і холодної деформації, центробіжного литва, методом зварювання.

Хімічна та нафтохімічна промисловість

Хімічна промисловість України включає:

− виробництво неорганічних продуктів: аміак, шини, кислоти, сода, сажа, мінеральні добрива, що складає близько 55 % загального обсягу хімічного комплексу;

− виробництво органічних продуктів: пластмаси та синтетичні смоли, синтетичний каучук, хімічні волокна, фотоплівка тощо − близько 10 %.

Хімічній галузі області належить 4,9 % загального обсягу виробництва. В її структуру входить 38 підприємств, у тому числі 14 базових, на яких виробляється майже 12 % аміаку синтетичного, 16 % сірчаної кислоти, 32 % соди каустичної, 16 % мінеральних добрив, 9 % синтетичних смол і пластичних мас, 38 % шин від обсягів їх виробництва в Україні.

Обсяг реалізованої продукції у галузі виробництва хімічних речовин і хімічної продукції складає 3,6 % (або 24,3 млрд грн) обсягу промислового виробництва області. Чисельність працюючих – 9,6 тис. осіб. Мінеральні добрива, лакофарбові матеріали, промислові гази та вибухові речовини – далеко не повний перелік продукції, що виробляється нині на підприємствах галузі.

АТ "Дніпроазот" є одним з найбільших хімічних підприємств не тільки Дніпропетровської області, але й країни вцілому. На виробничих потужностях підприємства виробляється аміак, карбамід, каустична сода, рідкий хлор і соляна кислота та інша продукція, яка користується стабільним попитом. Продукція АТ "Дніпроазот" експортується в країни Азії і Латинської Америки, Центральної та Східної Європи.

Найбільшим державним підприємством хімічної галузі області є ДП "НВО "Павлоградський хімічний завод", основною номенклатурою якого є вибухові речовини для гірничо-збагачувальних комбінатів України. Наукові розробки, програмне забезпечення, технології та продукція підприємства успішно використовуються в Україні та експортуються до країн ЄС, Південно-Східної Азії, Австралії, Америки та Африки.

У регіоні також виробляються нові синтетичні матеріали, конструкції, гумотехнічні вироби для багатьох галузей – космосу, повітряного транспорту, науки та інші.

Хімічна промисловість є джерелом істотного забруднення довкілля, яка поступається тут лише перед енергетикою, металургійним комплексом і автомобільним транспортом. Номенклатура продукції, що її випускає хімічна промисловість, є вельми різноманітною.

Хімічна промисловість належить до галузей, які споживають велику кількість сировини, води та енергії. Вона вирізняється складними багатостадійними процесами. Під час виробництва утворюється велика кількість побічної продукції, яка поки що не завжди може бути використана як вторинні ресурси, а накопичується у вигляді відходів. У багатьох випадках відходи вимагають знешкодження через їхню надмірну токсичність.

В процесі виробництва здійснюються викиди широкої номенклатури забруднюючих речовин, утворюються різноманітні тверді та рідкі відходи. Практично кожне підприємство хімічної промисловості є серйозним забруднювачем навколишнього природного середовища.

Перелік виробництв хімічної промисловості, що забруднюють атмосферне повітря представлено в таблиці 10.2.1.

Таблиця 10.2.1. Перелік виробництв хімічної промисловості, що забруднюють атмосферне повітря

Найменування виробництва	*Найменування забруднюючих речовини*
Виробництво аміаку та сечовини	аміак, пари нітратної кислоти, оксид нітрогену
Виробництво нітратної кислоти	оксид нітрогену, аміак, пари соляної кислоти
Виробництво фосфатної кислоти	діоксид нітрогену, пари фосфатної кислоти, гідрофторид
Виробництво азотних і калійних добрив	пари нітратної кислоти, аміак, хлорид
Виробництво емалей, фарб	пари розчинників
Виробництво синтетичних спиртів	пари спиртів, оксид карбону, діоксид карбону
Виробництво кетонів, фенолформальдегідних смол	формальдегід, фенол, аміак, діоксид нітрогену, оксид нітрогену
Виробництво органічних барвників	пари розчинників, толуолу, ксилолу, бензолу
Виробництво вибухових речовин	діоксид нітрогену, оксид нітрогену, оксид карбону
Виробництво полімерів та епоксидних смол	пил, альдегіди, оксид карбону, оксид нітрогену
Виробництво фармацевтичних матеріалів	пил, оксид карбону, пари кислот
Виробництво хлору та гідроксиду натрію	хлор, водень, пари соляної кислоти
Виробництво гуми, бутадієну, латексів	оксид сульфуру, оксид карбону, аміак, ацетон, бензин, сірководень
Електролітичне виробництво хлору із хлоридів, виробництво гідрохлориду	хлор, гідрохлорид, пари соляної кислоти
Виробництво сірки	оксид сульфуру, сірководень, оксид карбону
Виробництво сульфатної кислоти, сульфатів і сульфітів	діоксид сульфуру, триоксид сульфуру, оксид карбону

Всі хімічні виробництва належать до водомістких. Їх функціонування супроводжується утворенням великої кількості стічних вод із високим вмістом хлорорганічних сполук, кислот і лужних речовин, вуглеводневих сполук. Скидання їх безпосередньо у водойми та міську каналізацію нині заборонено. Тому на території кожного хімічного підприємства чи поблизу нього утворюються великі шлаконакопичувачі, ставки-відстійники, де вміст токсичних речовин перевищує 100 гранично допустимих норм, і через це вони − самостійне джерело забруднення довкілля такими речовинами, як солі важких металів, ціаніди, органічні сполуки, які вже за концентрації 0,1 − 1 мг на 1 л спричиняють отруєння мікроорганізмів або гальмують процеси ферментації.

Разом зі стічними водами підприємств хімічної промисловості до навколишнього середовища потрапляють нафтопродукти, завислі сульфати, ціаніди, тіоціанати, сполуки кадмію, кобальту, мангану, міді, нікелю, плюмбуму, хрому, цинку, сірководень, сірковуглець, спирти, бензол,

формальдегід, фурфурол, фенол, поверхнево-активні речовини, пестициди тощо.

У хімічній і нафтохімічній промисловості щорічно утворюється значна кількість твердих відходів, які потребують утилізації. Тільки до 30 % із них використовуються як вторинні ресурси. До 40 % невикористаних твердих відходів знищують (спалюють або вивозять на звалища), а решту складають у спеціально відведених місцях. Основні тверді відходи галузі − фосфогіпс, кубові залишки, вапнякові та гіпсові відходи, шлам дистильованої суспензії, галітові залишки флотаційного збагачення хлориду кальцію тощо.

Харчова промисловість

Виробництвом продуктів харчування і переробкою сільськогосподарських продуктів зайнято більше 100 підприємств області.

Галузі харчової промисловості області: олійножирова, борошномельнокруп'яна, хлібопекарська, кондитерська, м'ясопереробна, молокопереробна, крохмале-патокова, виробництво харчових концентратів, виробництво безалкогольних напоїв і мінеральної води, лікеро-горілчана, виноробна, рибопереробна, дріжджова.

Збалансоване виробництво та споживання.

Сьогодні продукція агропромислового комплексу області міцно закріпила високу якість дніпропетровської марки не тільки на обласному і вітчизняному ринках, а і за межами країни. Виробничі потужності харчової галузі Дніпропетровщини завантажені з урахуванням попиту споживачів.

Обсяги виробництва продуктів харчування задовольняють потребу населення області в основних продовольчих товарах з урахуванням переміщених осіб за винятком споживання картоплі.

Згідно інформації Державної служби статистики України споживання основних продуктів харчування населенням Дніпропетровській області у 2020 році становило:

	фонд споживання, *(тис тонн)*	**норма споживання,** *(кг на одну особу на рік)*.	
		Україна	**область**
молока та молочних продуктів	620,5	201,9	196,4
соняшниковій олії	41,5	12,3	13,1
картоплі	365,5	134,0	115,7
овочевої продукції	531,1	164,0	168,1

За оцінками споживчого попиту та ресурсного наповнення ринків Дніпропетровської області основними видами продовольчих товарів, можна зробити висновок, що в регіоні виробляється достатня кількість продовольчих ресурсів. Рівень виробництва дозволяє в цілому забезпечити потребу населення в харчових продуктах відповідно до норм споживання.

3. Заходи з екологізації промислового виробництва

З метою підвищення конкурентоспроможності продукції та зміцнення конкурентних позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках основна частка капітальних інвестицій у металургійному комплексі спрямована на розвиток основних фондів: розширення, реконструкцію, технічне та технологічне переозброєння діючих виробництв. Основним джерелом фінансування капіталовкладень є власні кошти підприємств.

На промислових підприємствах регіону продовжує реалізовуватись низка інвестиційних проектів з підвищення технологічного рівня виробництва, реконструкції і технічного переоснащення підприємств, впровадження сучасних енергоефективних технологій і обладнання та заходів щодо збільшення обсягів виробництва та розширення асортименту товарів, робіт і послуг.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

1. Тенденції розвитку сільського господарства

Основними напрямами виробничої діяльності агропромислового комплексу Дніпропетровської області є вирощування зернових, технічних і овочевих культур, виробництво м'яса, молоко та яєць.

Власне виробництво продукції сільського господарства та тісна співпраця підприємств агропромислового комплексу і багатогалузевої харчової та переробної промисловості майже повністю задовольняє потреби населення в основних продуктах харчування.

Загальна площа сільськогосподарських земель, що входять до адміністративно-територіальних одиниць Дніпропетровської області – 2581,4 тис. га. Площа сільськогосподарських угідь становить 2511,5 тис. га, з яких рілля – 2126,8 тис. га.

За оперативними даними отриманими від райдержадміністрацій, агроформуваннями області у 2022 році з площі 1005,5 тис. га намолочено 3,1 млн тонн зернових та зернобобових культур, у тому числі пшениці – 1,6 млн тонн. Таким чином, потреба області в продовольчому зерні на маркетинговий рік – 535,0 тис. тонн, в тому числі для потреб хлібопекарської промисловості – 250,0 тис. тонн (або 187,0 тис. тонн борошна) задоволена в повному обсязі.

У 2022 році господарствами всіх форм власності зібрано кукурудзи на зерно 0,85 млн тонн, накошено насіння соняшника 1 млн тонн.

У 2022 році всіма категоріями господарств області зібрано 814,0 тис. тонн картоплі, овочів відкритого ґрунту – 616,7 тис. тонн.

2. Вплив на навколишнє середовище

Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження

Мінеральні добрива – один з найефективніших засобів підвищення родючості ґрунтів, урожайності сільськогосподарських культур та поліпшення якості продукції рослинництва. Проведення регулярного моніторингу агрохімічного стану ґрунтів дозволяє найбільш точно визначати потребу ґрунту в основних макроелементах з подальшим внесенням необхідних доз міндобрив під запланований урожай. Економічна ефективність застосування мінеральних добрив і хімічних засобів проявляється в підвищенні врожайності с/г культур, у поліпшенні якості продукції та зниженні її собівартості. Завдяки застосуванню добрив приріст основних сільськогосподарських культур у середньому зростає на 40 – 50 % що значно вище, ніж частка приросту врожаю від сорту насіння, засобів захисту рослин чи обробітку ґрунту.

У 2022 році під урожай сільськогосподарських культур було внесено 127,8 тис. тонн мінеральних добриво на площі 1057,9 тис. га. На 1 гектар обробленої добривами площі внесено 121 кг поживних речовин в діючій речовині.

Органічних добрив зтосовано 458,4 тис. тонн (на 10,8% більше, ніж у попередньому році). На 1 гектар уточненої посівної площі внесено 443 кг.

Використання пестицидів

Для догляду за посівами сільгоспвиробники області застосовують хімічні засоби захисту рослин. Під урожай 2022 року застосовано 2213,4 тонн пестицидів. У тому числі фунгіцидів та бактерицидів – 343,7 тонн, гербіцидів – 1347,7 тонн, інсектицидів – 318,1 тонн, десікантів – 45,3 тонн, протруйників – 151,3 тонн. Обсяг внесених пестицидів у розрахунку на 1 га уточненої посівної площі становить 2,092 кг. Оброблена площа засобами захисту рослин у 2022 році становить – 1820,5 тис. га, в тому числі від шкідників оброблено – 489,7 тис. га, хвороб – 415,1 тис. га, бур'янів – 892,6 тис. га.

Кожна партія пестицидів, що реалізується супроводжується товарно-транспортною накладною та сертифікатом якості. Пестициди і агрохімікати, що реалізовуються, упаковані і промарковані. Кожен пестицид застосовується суворо за призначенням і лише на певних культурах.

Зрошення та осушення земель

Одним з напрямів інтенсифікації сільського господарства є меліорація. Дніпропетровська область розташована у степовій зоні де недостатнє зволоження. Літні дощі, в основному, не систематичні, мають характер злив. Це створює нестабільні умови водного режиму ґрунтів у вегетаційний період. З метою збільшення врожаїв, використовуються системи штучного зрошування.

Поливні землі забезпечують не тільки збільшення врожайності сільськогосподарських культур, але й підвищення продуктивності земель, особливо при екстремальних погодних умовах.

Підприємства агропромислового комплексу області, які вирощують овочі, плоди та ягоди застосовують крапельне зрошення. Це дає можливість регулювання глибини зволоження, кількості, якості та періодичності зрошення, економне витрачання зрошуваної води. В області побудовано більше чотирьох тисяч гектарів краплинного зрошення.

Тенденції в тваринництві

Роль галузі тваринництва – це забезпечення населення основними продуктами харчування, переробну та харчову промисловість – сировиною, галузь рослинництва – органічними добривами, населення – робочими місцями.

Розведенням худоби та птиці займаються більш ніж 200 господарств.

Усього в області здійснює свою діяльність 21 суб'єкт племінної справи у тваринництві.

Департамент економічного розвитку облдержадміністрації є суб'єктом надання адміністративної послуги "Видача сертифіката племінних (генетичних) ресурсів", уповноважена особа, яка відповідає за організацію роботи з надання адміністративної послуги, визначається в управлінні агропромислового розвитку.

Видачу сертифіката племінних (генетичних) ресурсів власникам племінних (генетичних) ресурсів на їх замовлення забезпечують обласна державна адміністрація.

Спеціалістами управління агропромислового розвитку департаменту економічного розвитку облдержадміністрації та Головного управління Держпродспоживслужби в Дніпропетровській області, проводилися онлайн-наради для ОТГ з питань розвитку бджільництва.

3. Органічне сільське господарство

У грудні 2022 року за ініціативи Міністерства аграрної політики та продовольства України, за підтримки пректу "Німецько-українська співпраця в галузі органчного сільського господарства" для агропромислових підприємств області проведено семінар в режимі on-line на платформі Zoom на тему "Органічне виробництво: вимоги та можливості". Основною метою заходу було ознайомлення учасників із перевагами ведення органічного виробництва. вимогами до його основних процесів та законодачого регулювання у цій сфері.

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

1. Структура виробництва та використання енергії

Дніпропетровська область – одна з найбільш енергонасичених в Україні. Електроенергетика являє собою високорозвинену галузь економіки області, до складу якої входять енергогенеруючі підприємства: ВП "ДТЕК Криворізька ТЕС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго" та ВП "ДТЕК Придніпровська ТЕС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго", філія "Середньодніпровська ГЕС" ПАТ "Укргідроенерго" та АТ "Дніпровська ТЕЦ".

Інформація про використання, споживання паливно-енергетичних ресурсів та викиди забруднюючих речовин у Дніпропетровській області наведено у таблиці 12.1.1.; 12.1.2.

Таблиця 12.1.1. Динаміка використання електроенергії

	2016	*2017*	*2018*	*2019*	*2020**	*2021***	*2022***
Електроенергія, *(млн кВт·год)*	22410	22298	22677	22846,6	21345,1		

* Використання електроенергії на виробничо-експлуатаційні та господарські потреби підприємств без урахування обсягів власного споживання енергогенеруючих (підприємств) установок та обсягів, відпущених населенню.
** статистична інформація за 2021 рік відстуня

*Таблиця 12.1.2. Використання палива[1] станом на 01.01.2021**

	2018	*2019*	*2020*
Усього, млн. т умов. палива			
Україна	91,5	102,3	84,7
у тому числі			
Дніпропетровська область	18,5	19,1	17,2
Вугілля кам'яне, тис. т			
Україна	45042,9	42439,2	37797,1
у тому числі			
Дніпропетровська область	9091,7	8730,3	8644,6
Газ природний, млн м³			
Україна	20732,9	27837,6	21702,1
у тому числі			
Дніпропетровська область	2424,6	3515,6	2721,4
Бензин моторний[2], тис. т			
Україна	540,0	1711,6	415,7
у тому числі			
Дніпропетровська область	43,9	140,9	39,1
Газойлі (паливо дизельне)[2], тис. т			
Україна	4294,6	5791,7	3956,2
у тому числі			
Дніпропетровська область	463,4	539,5	464,9
Мазути паливо важкі, тис. т			
Україна	244,4	86,7	98,2
у тому числі			
Дніпропетровська область	5,2	3,5	3,0

[1] Без обсягів палива, реалізованих населенню.
[2] Без урахування обсягів роздрібного продажу чере автозаправні станції.
* статистична інформація за 2021 та 2022 роки відсутня.

2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

Статистична інформація за 2021 та 2022 роки відсутня.

Інформація щодо використання палива у 2020 році у Дніпропетровській області у тому числі за видами економічної діяльності наведена у таблицях 12.2.1., 12.1.2.

*Таблиця 12.2.1. Використання палива[1] станом на 01.01.2021**

	2020
Усього, тис.т умов.палив	17162,9
у тому числі	
вугілля кам'яне, тис.т	8644,6
газ природний, тис.м^3	2721420,2
дрова для опалення, м^3 щілн	11273,4
кокс та напівкокс з вугілля кам'яного; кокс газовий, тис. т	4040,4
бензин авіаційний, т	к
бензин моторний[2], т	39135,0
дистиляти нафтові легкі, фракції легкі інші, т	108,6
паливо для реактивних двигунів типу гас, т	365,8
гас, т	635,8
газойлі (паливо дизельне)[2], т	464853,3
мазути паливні важкі, т	3045,0
оливи та мастила нафтові; дистиляти нафтові важкі, т	22518,9
пропан і бутан скраплені[2], т	44729,3
вазелін нафтовий, парафін, воски нафтові та інші, т	к
бітум нафтовий (уключаючи сланцевий), т	10718,3
інші види нафтопродуктів, т	975,3
коксовий газ, отриманий як попутний продукт, тис. м^3	1931672,6

[1] Без обсягів палива, реалізованих населенню.

[2] Без урахування обсягів роздрібного продажу через автозаправні станції.

к – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

* статистична інформація за 2021 та 2022 роки відсутня

*Таблиця 12.2.2. Використання основних видів палива за видами економічної діяльності у 2020 році**

	Усього витрачено[1], тис. т умов. палив	*Витрати палива в натуральному вимірі*			
		вугілля кам'яне, тис. т	*газ природний, млн. м^3*	*бензин моторний[2], тис. т*	*газойлі (паливо дизельне)[2], тис. т*
Усього	17162,9	8644,6	2721,4	39,1	464,9
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	122,8	к	13,1	5,1	66,2
Промисловість	16696,9	8637,5	2655,8	15,5	248,8

	Усього витрачено[1], тис. т умов. палив	*Витрати палива в натуральному вимірі*			
		вугілля кам'яне, тис. т	*газ природний, млн. м³*	*бензин моторний[2], тис. т*	*газойлі (паливо дизельне)[2], тис. т*
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	498,4	к	169,4	2,6	155,5
Переробна промисловість	14043,6	6816,3	1823,1	10,1	83,4
у тому числі виробництво харчових продуктів та напоїв	244,5	1,7	104,9	2,5	10,0
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	1556,0	к	–	к	к
металургійне виробництво	10999,4	к	794,7	к	к
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2126,5	к	662,1	1,5	2,3
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	28,3	к	1,3	1,2	7,6
Будівництво	52,8	0,0	1,3	3,1	27,3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобіві мотоциклів	32,9	0,0	2,5	3,7	13,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	183,7	0,9	10,1	4,3	102,8
Операції з нерухомим майном	10,1	к	6,7	0,3	0,8
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	20,5	4,0	10,6	1,8	0,9
Освіта	14,7	0,8	11,2	0,4	0,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	12,9	0,6	5,7	2,2	1,2
Інші види діяльності	15,8	0,3	4,5	2,8	2,9

[1] Без обсягів палива, реалізованих населенню.
[2] Без урахування обсягів роздрібного продажу через автозаправні станції.
к – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.
* статистична інформація за 2021 та 2022 роки відсутня
Примітка. В окремих випадках сума складових може не дорівнювати підсумку у зв'язку з округленням даних.

3. Вплив енергетичної галузі на навколишнє природнє середовище

Дніпропетровщина за основними економічними показниками займає провідне місце серед інших регіонів України. Для успішного вирішення питань розвитку і досягнення високого рівня самодостатності економіки області, насамперед, необхідно надійне і достатнє забезпечення населення, соціальної сфери та суспільного виробництва паливно-енергетичними ресурсами.

На сьогодні область, господарський комплекс якої є одним з найбільш енергоємних у країні, за рахунок власних енергоресурсів забезпечує близько половини потреб власної економіки.

Стійка залежність між обсягами виробництва та споживання енергоресурсів перетворює енергоспоживання на визначальний фактор конкурентоспроможності та стабільності економічного розвитку області і добробуту суспільства. Виходячи з цього, постає стратегічне питання щодо ефективного, раціонального та заощадливого використання паливно-енергетичних ресурсів.

Неефективне використання енергоресурсів є в усіх секторах економіки області, у першу чергу у складових паливно-енергетичного комплексу: виробництво, транспортування та споживання енергії. Це призводить до підвищених витрат енергоресурсів та забрудненню довкілля.

Раціональна й економічна витрата палива, тепла і електроенергії, зниження втрат, прискорений перехід до ресурсозберігаючих технологій – одне з основних завдань, що входить в енергетичну програму будь-якої країни. Вирішувати ці завдання покликана і Дніпропетровська обласна комплексна програма (стратегія) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки.

У 2022 р. підприємствами-забруднювачами планувалась реалізація 12 заходів з підвищення енергоефективності та енергозбереження.

Так, на ПАТ “Дніпровський меткомбінат” продовжується реалізація заходу “Реконструкція доменного цеху з будівництвом установки приготування й вдування ПВП у ДП № 1М, 8, 9, 12” (2016 – 2019 рр.), (п. 5.5), зокрема виконується пусконалагоджувальні роботи. Фактично профінансовано у 2022 р. – 461,3 тис. грн.

Також продовжуються роботи на ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” щодо реалізації заходу “Металургійне виробництво. ТЕЦ-3. Скорочення споживання природного газу за рахунок виконання капітального ремонту парового котлу ПК-14-2М № 7” (2017 – 2018 рр.), (п. 5.11). Фактично профінансовано у 2022 р. – 15148,6 тис. грн. На теперішній час виконані роботи: постачання обладнання – 100%; БМР – 98% (обмурівка и обшивка котлу, монтаж тягодуттєвого обладнання). У зв’язку з воєнним станом роботи призупинено.

4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Рішенням Дніпропетровської обласної ради від 01.12.2017 № 275-11/VII затверджена “Стратегія енергозбереження, енергоефективності та розвитку відновлюваних джерел енергії Дніпропетровської області на 2018 – 2035 роки”. Головною метою Стратегії є формування умов для забезпечення енергетичної безпеки області на шляху до сталого розвитку. Основними критеріями такої безпеки є поступовий повний перехід на відновлювані джерела енергії та відмова від використання викопного палива.

Альтернативна енергетика в Дніпропетровській області представлена сонячними електростанціями, сонячними електростанціями приватних домогосподарств, сонячними колекторами для вироблення тепла в системі гарячого водопостачання, вітровою електроустановкою, тепловими насосами, гідроелектростанціями, когенераційними установками на біогазі та газі метан дегазації вугільних родовищ, теплоелектростанцією на біопаливі, теплоелектроцентралями на промислових газах, обладнанням для виробництва теплової енергії з біомаси, промислових газів.

В громадах області ведеться активна робота з розвитку альтернативної енергетики. Так, станом на 31.12.2022 загальна кількість об'єктів альтернативної енергетики з урахуванням філії "Середньодніпровська ГЕС" ПАТ "Укргідроенерго" дорівнює 7577, що на 11 % перевищує показники минулого року.

Сумарна електрична потужність об'єктів альтернативної енергетики з урахуванням філії "Середньодніпровська ГЕС" ПАТ "Укргідроенерго" – 1824,55 МВт, що на 2 % перевищує показники минулого року, а теплова – 2121,6 МВт, яка збільшилась на 2 МВт відповідно показників 2021 року.

Потужність об'єктів за джерелами альтенативної енергії, МВт

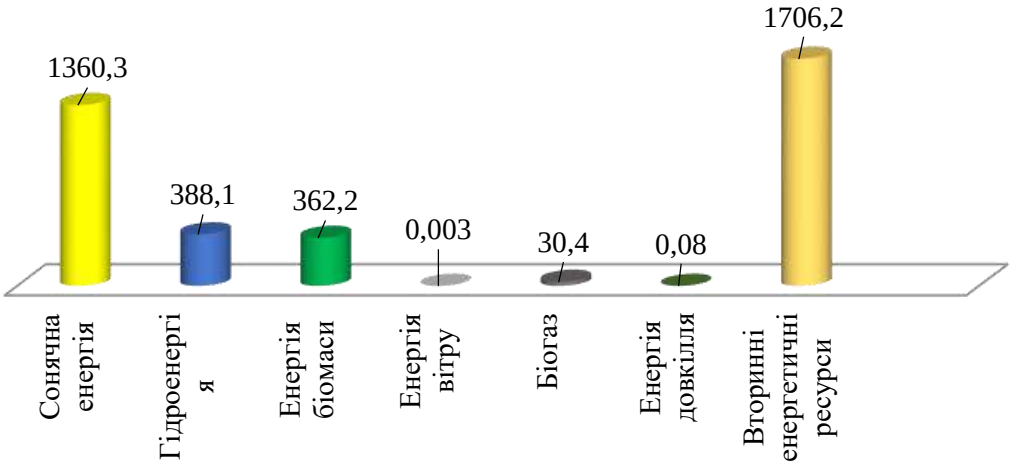

За 12 місяців минулого року побудовані 7 нових котелень на біомасі (гранули із лушпиння соняшнику, пелети з соломи тощо), сумарною потужністю 1,2 МВт та проведена реконструкція, зі збільшенням потужності на 0,2 кВт, раніше встановленої котельні на альтернативниз видах палива.

Загальна кількість приватних домогосподарств, що встановили сонячні електростанції, станом на 01.01.2023, дорівнює 7198, що на 11 % перевищує показники 2021 року, потужністю 242,1 МВт, яка збільшилась на 33 %. За 12 місяців 2022 року сонячними електростанціями приватних домогосподарств згенеровано 230,8 млн кВт*год електричної енергії (збільшення 31 % у порівняні з минулим роком).

Станом на 01.01.2023 відсоток охоплення системою енергетичного моніторингу об’єктів бюджетної сфери дорівнює: 100 % − по містам Кам’янське, Кривий Ріг, Вільногірськ, Верхньодніпровськ, Павлоград, Першотравенськ, Покров. Також інформація щодо енергоспоживання будівлями закладів обласного підпорядкування вноситься до Національної бази енергетичних та експлуатаційних характеристик будівель України.

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩН

1. Транспортна мережа Дніпропетровської області

Транспортний комплекс області є важливою складовою у галузевій структурі економіки. У системі комплексу функціонує залізничний, автомобільний, річковий, авіаційний транспорт.

Розвиток транспортного комплексу області створює передумови для реформування інших галузей економіки, тому є важливою складовою у галузевій структурі.

Маршрутна мережа області складається з 342 діючих маршрутів, у тому числі 172 міжміських та 170 приміських автобусних маршрутів загального користування, які не виходять за межі Дніпропетровської області.

Структура та обсяги транспортних перевезень

Відповідно до підпункту 1) статті 1. Закону України “Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни”, фізичні особи, фізичні особи-підприємці, юридичні особи, крім тих, які наділені бюджетними повноваженнями згідно із законодавством, подають облікі, фінансові, бухгалтерські, розрахункові, аудиторські звіти та будь-які інші документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або електронній формі. Протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов’язку подати документи. Отже, під час дії воєнного стану в Україні неможливо надати об’єктивні дані щодо обсягів вантажообігу та пасажирообігу.

2. Вплив транспорту на навколишнє середовище

Через Дніпропетровську область проходять 3 міжнародні та 5 національних автомагістралей. Також в області зосереджені великі промисловий та агропромисловий комплекси. Отже, враховуючи географічне розташування Дніпропетровщини – область є великим логістичним транспортним центром, що супроводжується значним навантаженням транзитним транспортом.

При цьому, донедавна місто Дніпро було одним з небагатьох обласних центрів, який не мав об’їзних доріг, що негативно впливало на стан навколишнього середовища.

3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на навколишнє середовище

Для зменшення впливу транспорту на довкілля, транспортними підприємствами вживаються заходи щодо оновлення рухомого складу, який відповідає високому рівню екологічної норми з метою збереження навколишнього середовища.

Законом України “Про автомобільний транспорт” передбачено поступове збільшення на міських автобусних маршрутах загального користування електробусів, що працюють виключно на стисненому природному газі метані, зрідженому природному газі метані або біогазі, та/або автобусів з водненим паливним елементом.

Окрім того, зменшення забруднення довкілля досягається шляхом раціональної експлуатації автобусів, а саме – підтримка транспортних засобів в технічно справному стані. При цьому, в процесі технічного обслуговування та огляду, особлива увага приділяється забезпеченню оптимальних налаштувань та своєчасному виявленню та усуненню несправностей механізмів і систем автомобільного двигуна.

14. СТАЛЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

Аналіз світових тенденцій сучасного промислового та сільськогосподарського виробництва, а також загальних обсягів споживання показує зростання обсягів споживання, яке потребує у свою чергу збільшення використання природних ресурсів, що негативно впливає на довкілля. Тому, тільки сталий розвиток економіки, економна експлуатація природних ресурсів, збалансованість виробництва та споживання здатне запобігти шкідливим наслідкам господарської діяльності та виснаженню природних ресурсів.

Принципи сталого розвитку закладають основу для задоволення економічних, екологічних та соціальних інтересів суспільства. Порушення рівноваги між цими складовими впливає на якість життя.

В 2019 року у сфері державної діяльності щодо сталого споживання та виробництва був Указ Президента України "Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року", підписаний ним 30 вересня 2019 року № 722/2019. Указ визначав мету: "забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина" та постановляв "забезпечувати дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року". Цей Указ "Підтримуючи проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України" містив, зокрема, напрям "12) забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва". Також Указом передбачалося "упровадження дієвої системи моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року та оприлюднення результатів щороку до 1 березня року, який настає за звітним". Крім того, рекомендувалося Національній академії наук України, серед інших, враховувати Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року під час визначення напрямів наукових досліджень.

На виконання зазначеного Указу Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 686 р "Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку" затверджено індикатори, у розрізі яких здійснюється збір даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку.

На Державну службу статистики покладено координацію робіт, пов'язаних з розробленням метаданих за індикаторами, затвердженими цим розпорядженням. Забезпечення збору даних та розроблення метаданих зазначених індикаторів і подання таких даних Державній службі статистики покладено на Центральні органи виконавчої влади за участю державних органів та інших відповідальних за розрахунок індикаторів, у розрізі яких здійснюється збір даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку.

1. Тенденції та характеристика споживання

Сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби нинішніх поколінь і не ставить під загрозу можливості наступних поколінь задовольняти свої потреби. Стале споживання – це раціональне використання природних ресурсів.

Сталий розвиток відноситься до моделі людського розвитку, в рамках якої використання ресурсів спрямоване на задоволення людських потреб з одночасним забезпеченням сталості природних систем та навколишнього середовища, щоб ці потреби могли бути задоволені не тільки для нинішнього, а й для майбутніх поколінь.

Сталий розвиток вимагає чіткого підходу до використання ресурсів. Такий підхід пов'язаний з нашою здатністю розумно використовувати, створювати і фінансувати ресурси, що становлять основу нашої економіки.

Україна задекларувала своє бажання перейти на шлях до сталого розвитку ще на Конференції ООН з довкілля та розвитку в Ріо-де-Жанейро у 1992 р., підписавши Декларацію з навколишнього середовища і розвитку та Порядок денний на XXI століття.

З того часу в Україні на виконання рішень Конференції ООН 1992 року вживалися певні заходи, проте значною ефективністю та результативністю вони не відзначилися.

Останнім часом рівень споживання природних ресурсів зростає й причиною найбільшого екологічного впливу в рамках життєвого циклу є продукти харчування та напої, особистий транспорт, житлове господарство (включаючи будівництво і споживання енергії, тепла, води).

В сукупності ці категорії споживання надають від 70 % до 80 % впливу на навколишнє середовище і складають 60 % споживчих витрат. У такій ситуації основним завданням є усунення залежності між економічним розвитком і деградацією навколишнього середовища, пов'язаної зі споживанням, використанням ресурсів і утворенням відходів.

Вплив споживання на навколишнє середовище можна пом'якшити через переміщення попиту від категорій споживання з більш високим рівнем впливу до категорій з меншим впливом, тобто через зміну традиційних підходів до споживання на сталі підходи.

2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва

Дніпропетровська область одна з найбільш економічно розвинених областей України. Вона характеризується вигідним географічним положенням, багатими природними ресурсами, потужним промисловим та науковим потенціалом, розвинутим сільськогосподарським виробництвом, високим рівнем розвитку транспорту і зв'язку.

Область має потужний промисловий потенціал. Він характеризується високим рівнем розвитку важкої індустрії. На підприємства гірничо-

металургійного комплексу припадає майже 65 % всієї реалізованої продукції області. У регіоні здійснюють господарську діяльність більше 4 тис. промислових підприємств майже всіх основних видів економічної діяльності, з загальним рівнем зайнятості – близько 267 тис. осіб.

Дніпропетровська область є унікальною за різноманітністю і запасами корисних копалин. Про багатство надр області відомо не тільки у державі, Європі, а й у світі, адже тут зосереджені унікальні родовища копалин. Область володіє близько 50 % загальнодержавних запасів корисних копалин. Забезпеченість мінеральними ресурсами більша ніж втричі в порівнянні із загальнодержавним рівнем.

На підприємствах Дніпропетровщини модернізується обладнання, впроваджуються енергозберігаючі технології, значна увага приділяється дотриманню екологічних стандартів. Все це дозволяє нарощувати темпи промислового виробництва та зберігати одні з перших позиції Дніпропетровщини серед регіонів у промисловій галузі України.

Металургійні підприємства виробляють високоякісну та конкурентоспроможну продукцію, що переважно експортується.

З діяльністю гірничо-металургійного комплексу мають прямий і зворотний зв'язок енергетика, вуглевидобуток, машинобудування, будівництво, фінансова сфера тощо. Зазначені та багато інших галузей спираються і працюють на металургійну промисловість.

Процеси глобалізації економіки, які набирають обертів, призводять до створення наднаціональних ринків з новими, жорсткими правилами.

Враховуючи те, що визначальним вектором розвитку економіки Дніпропетровщини є передусім забезпечення стійкого зростання виробничих показників підприємств ГМК – підвищення конкурентоспроможності економіки регіону, це, в першу чергу, модернізація базових виробництв гірничо-металургійного комплексу.

Модернізація та структурна перебудова ГМК Дніпропетровщини спрямована на забезпечення підтримки виробничих потужностей, підвищення конкурентоздатності шляхом підвищення якості і зниження собівартості продукції, поліпшення технологічної структури виробництва та впровадження нових сучасних ресурсозберігаючих, екологічно чистих технологій.

У цьому напрямі ГМК розвивається, не дивлячись на виклики економічно-складного часу.

Першочергові зусилля підприємств ГМК спрямовуються на зниження енерговитратності виробництва на кожному виробничому циклі, на кожному агрегаті.

Ще один пріоритет в роботі ГМК та основний елемент регіональної екологічної політики – зменшення забруднення навколишнього середовища.

Підвищення екологічної безпеки в області – одна зі стратегічних цілей у розвитку регіону.

Одним із кращих проектів є впровадження "Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам

клімату на 2016 – 2025 роки", яку затверджено рішенням Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI (зі змінами).

Її виконавці – 25 найбільших промислових підприємств області, загальний обсяг впливу на довкілля яких становить понад 96 %. Реалізація Програми дозволить залучити кошти самих підприємств-забруднювачів на впровадження та модернізацію підприємств із залученням новітніх природоохоронних технологій.

Так, за 2022 рік інвестиції підприємств-учасників Програми склали понад 1,8 млрд грн.

Оцінка роботи підприємств паливно-енергетичного комплексу у 2022 р.

На підприємствах паливно-енергетичного комплексу області продовжувались впроваджуватись заходи, спрямовані на забезпечення надійного, безперебійного та якісного енерго- та газозабезпечення усіх категорій споживачів у Дніпропетровській області.

У 2022 році підприємства паливно-енергетичного комплексу області працювали відповідно до потреб господарського комплексу області та забезпечили у повному обсязі потреби в паливно-енергетичних ресурсах.

На всіх підприємствах розроблені конкретні вичерпні заходи щодо забезпечення сталого функціонування відповідних галузей економіки, особливо техногенно-небезпечних об'єктів, об'єктів соціальної сфери.

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

1. Національна та регіональна екологічна політика Дніпропетровської області

З метою забезпечення досягнення Стратегічної цілі "Екологічна та енергетична безпека" розроблено Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки, яку затверджено рішенням Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI.

До Програми увійшли 25 найбільших промислових підприємств області, загальний обсяг впливу на довкілля яких становить понад 96 %. Реалізація Програми, яка базується на основних принципах та засадах сталого розвитку, передбачається у два етапи, перший з яких становить 5 років.

Для виконання заходів Програми в основному передбачається залучення власних коштів підприємств-забруднювачів. Крім цього, фінансування заходів планується також за рахунок інших джерел, у тому числі бюджетів різного рівня, які не заборонені чинним законодавством. Орієнтовний обсяг фінансування складає більше 40 млрд грн.

Головною метою Програми є створення екологічно безпечних та комфортних умов для життя населення Дніпропетровської області шляхом зменшення антропогенного навантаження та відновлення довкілля за рахунок упровадження інноваційних технологій виробництва, зменшення викидів парникових газів та підвищення рівня екологічної культури і свідомості суспільства, що передбачено стратегічною ціллю "Екологічна та енергетична безпека" Стратегії.

Мета Програми досягається шляхом реалізації відповідних цілей і конкретних завдань, а саме:

розбудова системи екологічного моніторингу області;

зменшення забруднення повітряного басейну;

захист водних ресурсів від виснаження та забруднення;

відновлення, рекультивація порушених земель та родючості ґрунтів, скорочення відчуження земель;

формування екологічної культури населення;

поліпшення та вдосконалення сфери збору, утилізації та переробки твердих побутових відходів;

підвищення ефективності у сфері поводження та утилізації промислових відходів;

збереження та відтворення біорізноманіття Дніпропетровської області, формування територіально-функціональної системи екологічної мережі;

розвиток рекреаційних зон;

відновлення лісів, сприяння природному відновленню лісів;

створення захисних лісових насаджень на землях, що не зайняті лісом, а

саме: деградованих, еродованих, малопродуктивних, уздовж водних об'єктів);

підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами;

розвиток альтернативної енергетики;

підвищення енергоефективності та енергозбереження.

Крім того, передбачено впровадження заходів у сфері гарантування біологічної безпеки та контролю за генетично модифікованими організмами та сприяння збереженню лісів, зелених насаджень.

До основних цільових показників, які свідчать про ефективність виконання Програми, належать результати, які досягнуто до 2025 року. В якості базових для порівняння обрані показники станом на кінець 2013 року, як найбільш показові з точки зору врахування кореляції між станом довкілля та обсягами виробництва в області.

Конкретними запланованими результатами виконання Програми є зниження техногенного навантаження на навколишнє середовище за основними екологічними показниками:

зниження індексу забруднення атмосфери з 11,8 до 8;

зниження обсягів викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення на 30 %;

зниження обсягів викидів парникових газів (CO_2) в атмосферне повітря на 20 %;

зниження викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення на 15 %;

зменшення кількості забруднюючих речовин, що скидаються із зворотними водами у поверхневі водні об'єкти на 40 %;

зменшення обсягу скиду забруднених стічних вод на 60 %;

збільшення екологічної стабільності землекористування з 0,28 до 0,4;

зменшення площі земель, що потребують рекультивації на 15 %;

збільшення частки екологічних навчальних курсів у програмах середніх та вищих навчальних закладів на 5 %;

зменшення обсягів утворення твердих побутових відходів на 30 %;

рівень охоплення населення послугами зі збору ТПВ – 100 %;

щорічне заплановане зменшення обсягу видалених відходів I – IV класів у спеціально відведені місця чи об'єкти становить 15 %;

збільшення показника заповідності території області з 2,81 % до 9 %;

кількість видів рослин та тварин на території області не повинна зменшитися;

збільшення площі лісів, зменшення загрози деградації земель;

зменшення енергомісткості валового регіонального продукту (використання паливно-енергетичних ресурсів на виробничо-експлуатаційні та комунально-побутові потреби/валовий регіональний продукт з урахуванням інфляції) заплановано на 25 %.

Для вирішення першочергових питань екологічної галузі визначені джерела фінансування та пріоритетні напрями реалізації комплексу взаємопов'язаних програмних заходів шляхом зменшення антропогенного

навантаження та відновлення довкілля за рахунок упровадження інноваційних технологій виробництва, зменшення викидів парникових газів та підвищення рівня екологічної культури і свідомості суспільства.

Особливістю даного звітного періоду, що вплинуло на результативні показники виконання Програми, є **введення в Україні воєнного стану та проведення воєнних дій росії на території України**.

За результатами виконання Програми за 2022 р. спостерігається тенденція до зменшення техногенного навантаження від виробничої діяльності підприємств на довкілля.

За результатами виконання Програми у звітному періоді, у порівнянні з 2021 роком можна відмітити зменшення: обсягів **викидів в атмосферне повітря** підприємствами-учасниками Програми на **38,8 %** (або на **203,5** тис. тонн), які склали **320,667** тис. тонн (рис. 15.1.1.); обсягів скидів зворотних вод **у поверхневі водні об'єкти на 5,3 % або на 27,6 млн м^3** (**495,858 млн м^3** у 2022 р. проти **523,496 млн м^3** у 2021 р.); обсягів розміщення відходів на **66,8 %** або на **122,1** млн тонн (**60,730** млн тонн у 2022 р. проти **182,793 млн тонн** у 2021 р.) (рис. 15.1.2.).

Рис. 15.1.1. Обсяги викидів в атмосферне повітря за підсумками 2022 року

Рис. 15.1.2. Скиди зворотніх вод та розміщення відходів

У рамках Програми підприємствами-забруднювачами за власні кошти заплановано до виконання **418** заходів. За період дії Програми **виконано 208 заходів** або 49,8 % від загальної кількості, у т.ч. **за звітний період виконано 5 заходів**, з яких 1 – із терміном виконання у 2022 році, 4 – достроково. Крім того, у рамках Програми **6** заходів виконуються щорічно.

У звітному періоді підприємствами інвестовано **понад 1,8 млрд грн**, що на 40 % менше аналогічного показника минулого року (понад 4,5 млрд грн).

Залишається тенденція невиконання в повному обсязі зобов'язань за Програмою з боку окремих підприємств (ДТЕК Придніпровська ТЕС, ПрАТ "ДТЕК Павлоградвугілля", ПАТ "Дніпровський меткомбінат", ПрАТ "Кривий Ріг Цемент", ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг" та ін.), що призводить до зниження загальних показників.

1. Джерела та обсяги фінансування Програми

За підсумками 2022 р. на реалізацію програмних заходів усього спрямовано **1876,377 млн грн**, з них:

власних коштів основних підприємств-забруднювачів – 1837,579 млн грн, які направлялись на фінансування природоохоронних заходів за такими напрямами Програми (рис. 15.1.3.):

- охорона та поліпшення стану атмосферного повітря – 238,590 млн грн;

- охорона та раціональне використання водних ресурсів – 192,364 млн грн;
- поводження з відходами – 495,195 млн грн;
- охорона та раціональне використання земель – 869,749 млн грн;
- підвищення енергоефективності та енергозбереження – 16,335 млн грн;
- розбудова об'єктового моніторингу довкілля на підприємствах області – 18,274 млн грн;
- охорона, збереження та відтворення біоресурсів, формування екологічної мережі та розвитку природно-заповідного фонду – 1,069 млн грн;
- інші природоохоронні заходи – 6,003 млн грн;

Дніпропетровського обласного управління лісового та мисливського господарства (станом на 01.09.2022) – **власних коштів 7,475 млн грн,** спрямованих на фінансування збереження та відновлення лісів;

Рис. 15.1.3. Обсяги фінансування

бюджетних коштів:

з **державного** бюджету – **2,763 млн грн;**

з **обласного** бюджету – **28,560 млн грн** на:

реконструкцію інженерної інфраструктури зрошувальних систем (у тому числі модернізація, будівництво та капітальний ремонт мереж зрошуваних систем) – 11,272 млн грн;

будівництво, реконструкцію систем водовідведення, упровадження прогресивних методів очистки стічних вод – 0,536 млн грн;

заходи з розчищення та регулювання русел річок і водойм, відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок і водойм – 11,575 млн грн;

ліквідацію наслідків підтоплення на забудованих територіях, у першу чергу тих, що потребують термінового захисту – 4,178 млн грн;

організацію, розбудову та вдосконалення регіональної автоматизованої мережі спостережень за станом атмосферного повітря – 0,999 млн грн.

2. Охорона та поліпшення стану атмосферного повітря

У 2022 р. підприємствами-забруднювачами планувалась реалізація **45 заходів** з охорони та поліпшення стану атмосферного повітря (у тому числі 1 – щорічно), з яких 1 захід – з кінцевим терміном виконання у 2022 році.

На ПрАТ "Южкокс" виконується захід "Ремонт камер коксування коксових батарей № 5, № 6 коксового цеху з використанням керамічного виплавлення для усунення прососів із камер у опалювальні простінки (7 камер щорічно)" (2016 – 2025 рр.), (п. 1.73). У звітному періоді проведено ремонт 157 камери коксування коксових батарей №№ 5, 6. Фактично профінансовано – 6,742 млн грн.

Крім того, на гірничо-металургійних підприємствах Кривбасу постійно застосовуються природоохоронні заходи при проведенні масових вибухів, спрямовані на скорочення техногенного навантаження на довкілля: використовують внутрішню і зовнішню гідрозабійку, застосовують виключно безтротилові вибухові речовини та інше. Зменшення викидів забруднюючих речовин у звітному періоді склало майже 3500 тонн.

З метою запобігання пилоутворенню на відвалах, хвостосховищах, шламонакопичувачах підприємствами постійно здійснюється закріплення поверхонь речовинами, які затримують пил, зволоження "сухих" пляжів хвостосховищ, полив технологічних автодоріг, зрошення складів готової продукції. Зменшення викидів забруднюючих речовин у 2022 р. склало понад 2700 тонн.

За підсумками 2022 р. за даним напрямом на ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг" достроково виконано захід "Коксовий цех № 1. Виведення з експлуатації коксових батарей №№ 1 – 2" (2023 р.), (п. 1.60). Запланований екологічний ефект – зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на 2650 тонн.

3. Охорона та раціональне використання водних ресурсів

У 2022 р. підприємствами-забруднювачами планувалась реалізація **46 заходів** у сфері охорони та раціонального використання водних ресурсів (у тому числі 1 – щорічно), з яких 5 заходів – з кінцевим терміном виконання у

2022 році.

В рамках Програми для захисту прилеглих територій від забруднення та підтоплення підприємствами – учасниками виконуються заходи, спрямовані на поліпшення якості стічних вод, зменшення скиду забруднюючих речовин, розширення хвостового господарства та систем оборотного водопостачання, заміну водопровідних мереж.

Запобігання впливу на водний баланс річок Інгулець та Саксагань за рахунок перехоплення та повернення високомінералізованих вод до системи оборотного водопостачання та зменшення обсягу витоку фільтраційної води до дренажної системи від діючих хвостосховищ складає понад 32 млн м^3.

На КП "Дніпроводоканал" ДМР" продовжуються роботи із заміни водопровідних мереж (п. 2.59) та каналізаційних мереж (п. 2.60). Фактично профінансовано у звітному періоді 11,307 млн грн та 15,925 млн грн відповідно.

Крім того, по департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації у рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету реалізовувались наступні заходи:

"Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану старого русла річки Оріль на території Царичанського та Петриківського районів Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)" – виконано роботи з розчищення руслової перемички протяжністю 100 м біля с. Сорочине та роботи з укладення бутового каменю та щебеню на гребнях об'ємом 5 506 м^3 (кредиторська заборгованість по Регіональному офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області – 9,8 млн грн).

"Поліпшення умов відтворення водних живих ресурсів з влаштуванням нерестових ділянок на р. Самара в районі садибних ділянок Дніпровського району – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)" – завершено реалізацію проєкту, в рамках якого розчищено 1,069 км річки Самара та влаштовано 2 зимувальні ями для збереження біоресурсів у зимовий період, зокрема у поточному році профінансовано залишок суми договору;

"Капітальний ремонт та інженерний захист житлових масивів від схилової ерозії в районі вулиць Нестерова, Рибна, Рижикова, Довгалівська, Короленко, Дніпровська, Декабристів, Бакинська, пров. Донський, Шкільний, Знаменівський в м. Нікополь (у тому числі ПКД та експертиза)" – за проєктом укріплення кам'яним банкетом становить 0,96 км, кількість з'їздів – 12 шт., у 2022 році укріплено 0,066 км берегу;

"Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану р. Чаплинка на території Іванівської сільської ради Петриківського району Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)" – виконано коригування проєктно-кошторисної документації.

4. Поводження з відходами та раціональне використання земель

У 2022 р. підприємствами-забруднювачами планувалась реалізація **20 заходів** у сфері поводження з відходами (у тому числі 1 – щорічно) та

21 – з охорони та раціонального використання земель (у тому числі 3 – щорічно), з яких 3 заходи – з кінцевим терміном виконання у 2022 році.

З метою зменшення обсягів розміщення відходів виробництва підприємствами здійснюється використання розкривних порід для засипки зон обвалення шахт та кар'єрів, будівництва хвостосховищ, виробництва щебеню, будівництва (ремонту) автомобільних доріг, переробки відходів феросплавного виробництва (шлаків та шламів) з використанням у якості вторинної сировини та будівельних матеріалів тощо.

В рамках реалізації Програми з метою зменшення обсягів розміщення відходів виробництва підприємствами гірничо-збагачувального комплексу Кривбасу за рахунок використання розкривних порід у звітному періоді повторно використано та утилізовано понад 20 млн тонн промислових відходів.

Окрім цього, на АТ "Покровський ГЗК" з метою зменшення техногенного навантаження на довкілля та мінімізації великотоннажних відходів (шламів збагачення марганцевої руди), у виробництво у якості сировини залучено 1153,252 тис. тонн шламів збагачення (у сухій вазі), з якої отримано марганцевого концентрату 113,83 тис. тонн (п. 3.26).

На АТ "Нікопольський завод феросплавів" здійснюється переробка відходів феросплавного виробництва (шлаків та шламів) з використанням у якості вторинної сировини та будівельних матеріалів (п. 3.18). На теперішній час перероблено 331,9 тис. тонн шлаків та 84,4 тис. тонн шламів.

На ПАТ "Кривбасзалізрудком" по заходу "Проведення гірничотехнічної рекультивації на порушених землях шахт" (4.22, 4.23, 4.24) здійснюється засипка зон зсуву та відпрацьованих кар'єрів в обсязі 548,0 тис. тонн або 256,1 тис. м^3.

За підсумками 2022 р. за даним напрямом на ПАТ "Кривбасзалізрудком" достроково виконано 3 заходи, а саме:

Розробка проекту біологічної рекультивації складу пустих порід ш. "Октябрська" (2016 – 2025 рр), (п. 4.25). Отримано висновок Міндовкілля з ОВД від 30.12.2021№ 21/01-2021467644/1 по проєкту.

Шахта ім. Леніна. Проведення біологічної рекультивації на засипаних кар'єрах та зонах обвалення (2019 – 2025 рр.), (п. 4.26). Криворізьким ботанічним садом проведені роботи по біологічній рекультивації порушених земель шахти "Тернівська" (ім. Леніна) площею 0,6 га.

Шахта "Родіна". Проведення біологічної рекультивації на засипаних кар'єрах та зонах обвалення (2019 – 2025 рр.), (п. 4.28). Криворізьким ботанічним садом проведені роботи по біологічній рекультивації порушених земель шахти "Родіна" площею 1,9 га.

5. Підвищення енергоефективності та енергозбереження

У 2022 р. підприємствами-забруднювачами планувалась реалізація **12 заходів** з підвищення енергоефективності та енергозбереження.

Так, на ПАТ "Дніпровський меткомбінат" продовжується реалізація заходу "Реконструкція доменного цеху з будівництвом установки приготування й вдування ПВП у ДП № 1М, 8, 9, 12" (2016 – 2019 рр.), (п. 5.5), зокрема виконується пусконалагоджувальні роботи. Фактично профінансовано у 2022 р. – 461,3 тис. грн.

Також продовжуються роботи на ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг" щодо реалізації заходу "Металургійне виробництво. ТЕЦ-3. Скорочення споживання природного газу за рахунок виконання капітального ремонту парового котлу ПК-14-2М № 7" (2017 – 2018 рр.), (п. 5.11). Фактично профінансовано у 2022 р. – 15148,6 тис. грн. На теперішній час виконані роботи: постачання обладнання – 100%; БМР – 98% (обмурівка и обшивка котлу, монтаж тягодуттєвого обладнання). У зв'язку з воєнним станом роботи призупинено.

6. Розбудова та вдосконалення регіональної системи моніторингу довкілля Дніпропетровської області

В рамках Програми розбудовується мережа державного та відомчого контролю за станом довкілля шляхом впровадження автоматизованої системи екологічного моніторингу навколишнього природного середовища.

Одним із важливих заходів з поліпшення екологічного стану є створення автоматизованої системи комплексного екологічного моніторингу стану довкілля, пріоритетними функціями якої повинні стати захист життєво важливих екологічних інтересів людини і суспільства, а також запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям.

У 2022 р. підприємствами-забруднювачами планувалась реалізація **35 заходів** по розбудові об'єктового моніторингу довкілля на підприємствах області, 1 – з кінцевим терміном виконання у 2022 р.

Так, на Філії "ВГМК" АТ "ОГХК" продовжується виконуватися захід "Моніторинг атмосфери, вод, фізичних факторів впливу" (2018 – 2025 рр.), (п. 6.1.47). На сьогодні проведені вимірювання забруднення атмосферного повітря шляхом лабораторного аналізу відібраних проб на межі санітарно-захисної зони, від стаціонарних джерел викидів, підфакельних спостережень. Відбувались спостереження: за фізичними чинниками: параметрами мікроклімату робочих зон, за показниками забруднення поверхневих і підземних вод шляхом лабораторного визначення забруднюючих речовин. Всього було виконано 18343 проби. Фактично профінансовано у звітному періоді – 5150,5 тис. грн.

На АТ "Південний ГЗК" виконуються заходи з моніторингу навколишнього природного середовища, а саме стану атмосферного повітря, поверхневих вод, ґрунтів (п.п. 6.1.16, 6.1.17, 6.1.18). Фактично профінансовано у звітному періоді – 1443,23 тис. грн.

На ПрАТ "Північний ГЗК" виконуються заходи з моніторингу навколишнього природного середовища, а саме стану атмосферного повітря, поверхневих вод (п.п. 6.1.20, 6.1.21). Фактично профінансовано у звітному періоді – 4344,02 тис. грн.

За підсумками 2022 р. за даним напрямом на ПрАТ "Північний ГЗК" виконано 1 захід "Створення та впровадження локальної системи моніторингу для контролю викидів забруднюючих речовин від основних джерел викидів: джерело викидів № 97" (2022 р.), (п.6.1.50-3). Фактично профінансовано у звітному періоді – 3025,89 тис. грн.

Крім того, по департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації у рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету, було реалізовано захід "Організація роботи станцій аналізу якості повітря" – 15 стаціонарних станцій аналізу якості повітря, 2 мобільних станцій аналізу якості повітря та 1 референтної мобільної станції аналізу якості повітря.

7. Охорона, збереження та відтворення біоресурсів, формування екологічної мережі та розвитку природно-заповідного фонду та інші природоохоронні заходи

На АТ "Покровський ГЗК" триває реалізація заходу "Утримання об'єктів природно-заповідного фонду – заказник Богданівський" (2016 –2025 рр.), (п. 7.14). На утримання тварин (закуплено корма: пшениця, буряк, кукурудза, сіль) та на обслуговування заказника станом на 01.01.2023 фактично витрачено 5,949 млн грн, у тому числі у 2022 р. – 1,069 млн грн.

Також, на підприємствах триває виконання заходів з озеленення та збереження існуючих смуг посадки зелених насаджень, висадки лісових насаджень на рекультивованих землях, збереження біорізноманіття та благоустрою територій.

2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища

Протягом 2022 року, у зв'язку з російською агресією, сесіями Дніпропетровської обласної ради не було прийнято рішень у сфері удосконалення правового регулювання використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки в області.

3. Державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища

Державна екологічна інспекція Придніпровський округ (Дніпропетровська та Кіровоградська області) здійснює діяльність на підставі Положення про територіальні та міжрегіональні територіальні органи Держекоінспекції, яке затверджено Наказом Міністерства енергетики та захисту довкілля України від 07 квітня 2020 року № 230 та Положення про Державну екологічну інспекцію Придніпровського округу (Дніпропетровська та Кіровоградська області), яке затверджено Наказом Державної екологічної інспекції України від 24 лютого 2023 року № 40.

Інспекція здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням територіальними органами центральних органів виконавчої влади, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності і господарювання, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, а також юридичними особами-нерезидентами вимог законодавства:

– охорони земель, надр;
– екологічної та радіаційної безпеки;
– охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
– охорони, захисту, використання і відтворення лісів;
– збереження, відтворення і невиснажливого використання біологічного та ландшафтного різноманіття;
– раціонального використання, відтворення і охорони об'єктів тваринного та рослинного світу;
– ведення мисливського господарства та здійснення полювання;
– охорони, раціонального використання та відтворення вод і відтворення водних ресурсів;
– охорони атмосферного повітря;
– формування, збереження і використання екологічної мережі;
– стану навколишнього природного середовища;
– поводження з відходами, небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами.

Протягом 2022 року інспекторським складом Інспекції перевірено 130 об'єктів. Усього здійснено 421 ресурсну перевірку дотримання вимог природоохоронного законодавства України на території Дніпропетровської області, у т. ч. 16 перевірок об'єктів, занесених до "Переліку ТОП-100 найбільших підприємств-забруднювачів".

За звітний період було складено 467 протоколів про адміністративні правопорушення, у т. ч. 31 передано до органів суду, до адмінвідповідальності притягнуто 314 відповідальних осіб, на правопорушників накладено штрафи на загальну суму 158 610,0 грн, з яких 157 386,0 грн стягнуто до Державного бюджету України.

Загальна сума розрахованих збитків, нанесених державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства України становить 13 396 455 грн (у тому числі невстановленими особами 12 079,0 грн). Для відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення природоохоронного законодавства, у тому числі і за результатами лабораторно-аналітичного контролю, до підприємств, організацій та громадян області пред'явлено 120 претензій на суму 13 384 376,0 грн, стягнуто 89 збитків на загальну суму 2 243 414,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки – 1 115 554,64 грн).

За звітний період Інспекцією передано 7 матеріалів перевірок до правоохоронних органів. За результатами розгляду яких відкрито 2 кримінальні провадження. Передано 5 матеріалів до органів прокуратури для представництва інтересів Держави в судах (загальна сума збитків 5 901,772 тис. грн).

За звітний період здійснено 71 перевірку водних ресурсів, у тому числі 7 – щодо підземних вод. За порушення природоохоронного законодавства до адміністративної відповідальності притягнуто 51 відповідальну особу у вигляді штрафів на загальну суму 15 147,0 грн, які сплачено до Державного бюджету України в повному обсязі. Пред'явлено 26 претензій за збитки, заподіяні державі на суму 2 806 242,0 грн, сплачено 17 на загальну суму 752 798,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки – 490 305,52 грн).

Основні порушення виявлені при перевірках: порушення правил експлуатації водогосподарських споруд, порушення правил водокористування, порушення правил охорони водних ресурсів.

Наприклад:

В ході планової перевірки АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА "ДНІПРОВСЬКА ТЕПЛОЕЛЕКТРОЦЕНТРАЛЬ" (17.01.2022 – 28.01.2022) встановлено:

– за результатами інспекційного контролю в скидах підприємства 19.01.2022 зафіксовані перевищення затверджених допустимих концентрацій: азоту амонійного у Випуску № 1, ХСК, БСК5, сухого залишку, азоту амонійного та алюмінію у Випуску № 2 підприємства, що є порушенням ст. 44 Водного кодексу України, умов Дозволу на спеціальне водокористування № 267/ДП/49д-21 від 30.12.2021.

Протягом 12 місяців 2022 року здійснено 69 ресурсних перевіроки щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства. За порушення природоохоронного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 58 відповідальних осіб у вигляді штрафу на загальну суму 34 289,0 грн, які сплачено до Державного бюджету України в повному обсязі. Пред'явлено 72 претензії за збитки, заподіяні державі внаслідок наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та викидів без відповідних дозволів на суму 2 039 844,0 грн, сплачено 63 на загальну суму 1 242 487,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки – 410 434,45 грн).

Основні порушення: викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря без дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади або недодержання вимог, передбачених наданим дозволом та за порушення правил експлуатації газоочисного устаткування.

Наприклад:

В ході планової перевірки ТОВ "АЛЮМО ПРОМ" (09.02.2022 – 15.02.2022) встановлено:

– звіт з інвентаризації викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря у підприємства відсутні, що є порушенням вимог ст.ст. 10, 11 Закону України

“Про охорону атмосферного повітря”.

Статистична звітність по формі № 2-ТП (повітря) підприємством не складається, що є порушенням вимог ст. 10 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”.

Протягом звітнього періоду здійснено 71 ресурсну перевірку дотримання природоохоронного законодавства з охорони земельних ресурсів. За виявлені порушення чинного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 25 відповідальних осіб у вигляді штрафу на суму 17 000,0 грн (сплачено). За шкоду, заподіяну державі внаслідок забруднення навколишнього природного середовища, пред’явлено 13 претензій до підприємств та організацій області на суму 6 980 591,0 грн, сплачено до Державного бюджету України 6 – на суму 224 227,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред’явлені в минулі роки – 214 814,67 грн), сума розрахованих збитків нанесених невстановленими особами – 7 579,0 грн, 4 матеріали передано до органів прокуратури та 1 матеріал до правоохоронних органів.

Основні порушення виявлені при перевірках: засмічення або забруднення земельних ділянок.

Протягом 12 місяців 2022 року здійснено 5 ресурсних перевірок додержання вимог природоохоронного законодавства з охорони земель водного фонду. За виявлені порушення чинного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 31 відповідальну особу у вигляді штрафу на суму 170,0 грн (сплачено).

Станом на 01.01.2023 здійснено 1 ресурсну перевірку щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства у сфері надр.

Протягом звітнього періоду здійснено 64 ресурсні перевірки додержання вимог природоохоронного законодавства у сфері поводження з відходами. За виявлені порушення до адмінвідповідальності притягнуто 81 осіб у вигляді штрафів на загальну суму 70 856,0 грн, сума стягнутих штрафів складає 70 856,0 грн.

Наприклад:

В ході позапланової перевірки ТОВ “ОБЕРХІМ” (17.02.2022 – 18.02.2022) встановлено:

– інвентаризація джерел утворення відходів на підприємстві відсутня. Склад, властивості, ступінь небезпечності для навколишнього природного середовища та норми утворення цих відходів не визначено. Показник загального утворення відходів не розраховано. Технічні паспорти відходів не розроблено. Первинний облік утворення та руху відходів по формі № 1-ВТ на підприємстві не ведеться. Статистичний звіт по формі № 1-“відходи” підприємством не складається. Моніторинг місць утворення та зберігання відходів не здійснюється. Реєстрова карта об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів на підприємстві не розроблена. Договори щодо видалення та утилізації відходів, що утворюються в процесі діяльності зі спеціалізованими організаціями та підтверджуючі документи щодо своєчасної передачі відходів у підприємства відсутні (акти виконаних робіт), що є порушенням вимог ст.ст. 7,

17, 26, 27, 29, 32, 33 Закону України “Про відходи”.

Інспекцією проведено 60 ресурсних перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства в сфері рослинного світу. Основними порушеннями, що були виявлені під час проведення перевірок є: порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, знищення або пошкодження підросту в лісах, здійснення лісових користувань не у відповідності з метою або вимогами, передбаченими в лісорубному квитку (ордері) або лісовому квитку, самовільне знесення зелених насаджень. За виявлені правопорушення складено 53 протоколи про адміністративні правопорушення, 43 особи притягнуто до адмінвідповідальності у вигляді штрафів на загальну суму 12 342,0 грн, сума стягнутих штрафів складає 11 118,0 грн. Пред’явлено 4 претензії за збитки, заподіяних Державі внаслідок наднормованих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та викидів без відповідних дозволів на суму 44 852,0 грн, сплачено 3 на загальну суму 23 852,0 грн.

Протягом звітнього періоду проведено 3 перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства України на об’єктах природно-заповідного фонду.

Протягом січня-грудня 2022 року проведено 6 перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства в сфері мисливського господарства. Виявлено 2 випадки порушень правил полювання та вимог Закону України “Про мисливське господарство та полювання”, складено 12 протоколів про адміністративні правопорушення, 6 осіб притягнуто до адмінвідповідальності у вигляді штрафів на загальну суму 5 100,0 грн, сплачено 5 100,0 грн.

Інспекцією проведено 71 ресурсну перевірку дотримання вимог природоохоронного законодавства в сфері охорони водних живих ресурсів. За порушення порядку придбання чи збуту об’єктів тваринного світу та порушення правил рибальства, складено 70 адміністративних протоколів, 49 осіб притягнуто до адмінвідповідальності у вигляді штрафів на загальну суму 3 706,0 грн (сплачено).

За період січень – грудень 2022 року відділом державного ринкового нагляду Придніпровського округу було проведено 5 планових перевірок характеристик продукції. За результатами перевірок винесено 10 рішень про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів. Серед таких заходів – формальна невідповідність, тимчасова заборона реалізації продукції на ринку.

За січень – грудень 2022 року було складено 2 протоколи про виявлене (і) порушення вимог Закону України “Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції” та Закону України “Про загальну безпечність нехарчової продукції” та винесено 4 постанови про накладання штрафу на загальну суму 323 000 грн.

4. Виконання державних цільових екологічних програм

Державна цільова програма радіаційного і соціального захисту населення м. Жовті Води на 2013-2022 роки

Облдержадміністрація є ініціатором розроблення та замовником "Державної цільової програми радіаційного і соціального захисту населення м. Жовті Води на 2013 – 2022 роки", затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 25.06.2012 № 579 (із змінами). Керівник Програми м. Жовті Води – голова Дніпропетровської облдержадміністрації. Виконавець заходів Програми м. Жовті Води – виконавчий комітет Жовтоводської міської ради.

Метою Програми м. Жовті Води є забезпечення захисту мешканців міста від радіаційного впливу та пов'язаних з ним шкідливих чинників, поліпшення соціального захисту населення, а також збереження здоров'я населення міста.

Основними завданнями Програми м. Жовті Води є:

створення та забезпечення функціонування системи постійного моніторингу території м. Жовті Води;

приведення радіаційного фону в житлових, адміністративних будівлях і спорудах до рівня, визначеного Нормами радіаційної безпеки України (НРБУ - 97);

проведення комплексу робіт з реабілітації забрудненої території міста для зниження дозових навантажень на населення;

поліпшення соціального захисту населення, яке проживає на територіях з підвищеним радіаційним фоном;

приведення відділення функціональної діагностики та відділення відновлювального лікування Комунального некомерційного підприємства "Жовтоводська міська лікарня" до сучасних вимог;

оздоровлення жителів міста у зазначеному відділенні відновлювального лікування;

забезпечення Комунального некомерційного підприємства "Жовтоводська міська лікарня" медичним обладнанням та медикаментами для повноцінного її функціонування.

5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища

Одним з перспективних напрямів дій Програми є розбудова та вдосконалення регіональної системи моніторингу довкілля. За період дії Програми загальний обсяг бюджетного фінансування за цим напрямом склав понад 100 млн грн.

З метою удосконалення мережі спостережень за станом атмосферного повітря та практичного впровадження системи регіонального моніторингу довкілля у рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету розроблено регіональний проєкт "Організація, розбудова та удосконалення регіональної

автоматизованої мережі спостережень за станом атмосферного повітря Дніпропетровської області", який дозволив визначити та обґрунтувати необхідну кількість стаціонарних постів спостереження, місця їх розташування, а також індивідуальний перелік забруднюючих речовин, що мають підлягати контролю.

Відповідно до Проєкту одночасно здійснюється встановлення у містах області автоматизованих постів спостереження за станом атмосферного повітря безпосередньо у житлових зонах. Так, за кошти обласного бюджету придбано та встановлено на території області 16 автоматизованих постів спостереження за станом атмосферного повітря у наступних містах області: Дніпро, Жовті Води, Зеленодольськ, Нікополь, Павлоград, Покров, а також придбано і обладнано 2 референтні станції аналізу якості поверхневих вод.

Роботи із розбудови мережі спостережень за станом атмосферного повітря планується продовжувати з тим, щоб повністю охопити територію області автоматизованими приладами. Також, в області функціонують три мобільні лабораторії, які дозволяють здійснювати оперативні спостереження за станом атмосферного повітря у будь-якій точці Дніпропетровщини.

Систематичні спостереження за станом атмосферного повітря у межах Дніпропетровської області також здійснюються на постах спостереження, що належать Дніпропетровському регіональному центру з гідрометеорології, виконавчим комітетам Дніпровської, Криворізької і Кам'янської міських рад та основним підприємствам-забруднювачам.

Загалом існуюча мережа спостережень за станом атмосферного повітря в Дніпропетровській області складається з 92 постів спостереження, з яких 66 – автоматизовані, 26 – неавтоматизовані.

Разом з тим, спостереження за станом атмосферного повітря здійснює ДУ "Дніпропетровський ОЦКПХ МОЗ України" (підфакельні виміри та маршрутні пости).

У вересні 2020 року було започатковано формування щодекадного інформаційно-аналітичного огляду стану атмосферного повітря області, який оприлюднюється на офіційному веб-сайті облдержадміністрації та спрямований на відображення поточної ситуації із рівнем забруднення атмосферного повітря у житлових зонах міст Дніпропетровської області (https://adm.dp.gov.ua/file-storage/analitichnij-oglyad).

В рамках Програми розбудовується мережа державного та відомчого контролю за станом довкілля шляхом впровадження автоматизованої системи екологічного моніторингу навколишнього природного середовища.

Також, у рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів, у 2022 році реалізовувались заходи:

організація роботи станцій аналізу якості повітря – 15 стаціонарних станцій аналізу якості повітря, 2 мобільних станцій аналізу якості повітря та 1 референтної мобільної станції аналізу якості повітря.

Розвиток системи екомоніторингу в області виходить на якісно новий рівень. Такий проєкт є вкрай актуальним для промислового регіону з

надмірним рівнем техногенного навантаження.

У Дніпропетровській області функціонує мережа державного моніторингу за станом забруднення навколишнього природного середовища. (таблиця 5.1.).

Таблиця 5.1. Мережа спостережень за станом довкілля

№ з/п	Суб'єкти моніторингу	Кількість точок спостережень, од.								
		атмосферне повітря	стаціонарні джерела викидів в атмосферне повітря	поверхневі води	джерела скидів зворотних вод у поверхневі води	морські води	джерела скидів зворотних вод у морські води	підземні води	джерела скидів зворотних вод у глибокі підземні водоносні горизонти	ґрунти
1	Дніпропетровський регіональний центр з гідрометеорології	15	-	24/12*	-	-	-	-	-	-
2	Регіональний офіс водних ресурсів у Дніпропетровській області	-	-	16	-	-	-	-	-	-
3	ДУ "Дніпро-петровський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України"	121	21	24	-	-	-	41	-	68
4	КП "Центр екологічного моніторингу" ДОР"	16	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Інші (органи місцевого самоврядування)	12	-	-	-	-	-	-	-	-

* – згідно плану на 2022 рік – 24 створи, у зв'язку з військовим станом та бойовими діями з 01.03 по 01.06.2022 відбір проб було призупинено. На 12 точках відбір відновлено з 01.06.2022.

Протягом року проводились систематичні спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря, зворотних, поверхневих, підземних вод та ґрунтів.

Атмосферне повітря

Дніпропетровський регіональний центр з гідрометеорології проводив спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря на стаціонарних та

маршрутних постах спостереження. На стаціонарних ПСЗ у 2022 році було відібрано та проаналізовано 94 961 проб атмосферного повітря. Лабораторії ДРЦГМ акредитовані на право проведення вимірювань по 9-ти інгредієнтам.

Спостереження проводились по всім інгредієнтам, на які акредитовані лабораторії. Крім того, на деяких ПСЗ був здійснений відбір проб повітря на вміст важких металів. Визначення концентрацій важких металів проведено в Київській регіональній лабораторії.

У 2022 році лабораторіями ДРЦГМ проводились спостереження за забрудненням атмосферного повітря по повній програмі:

за станом забруднення атмосферного повітря у м. Дніпрі спостереження проводилися на 6 стаціонарних ПСЗ, у м. Кам'янське – на 4 стаціонарних постах, у м. Кривому Розі – на 5 стаціонарних постах.

Згідно комплексному індексу забруднення атмосфери пріоритетними речовинами (ІЗА), обчисленому за даними спостережень 2022 року (табл. 5.2), рівень забруднення атмосферного повітря міст Дніпропетровської області вище середнього.

Аналізуючи хід величин індексу забруднення атмосфери міст Дніпропетровської області у 2022 році в порівнянні з 2021 роком, відмічається зменшення рівня забруднення у містах Дніпро, Кам'янське та Кривий Ріг. Якщо значення $ІЗА \leq 5$, рівень забруднення повітря міста вважається нижче середнього, якщо $5 < ІЗА \leq 8$ – приблизно дорівнює середньому, якщо $8 < ІЗА \leq 15$ – вище середнього, якщо $ІЗА > 15$ – значно вище середнього (див. рис. 5.3).

Таблиця 5.2. Індекс забруднення атмосфери (ІЗА) у містах Дніпропетровської області за 2022 рік

Перелік пріоритетних домішок	*І З А*		
	Дніпро	*Кам'янське*	*Кривий Ріг*
Формальдегід	6,80	5,4	5,16
Двооксид азоту	1,77	2,5	0,86
Пил	1,63	1,5	1,73
Оксид вуглецю	0,70		0,47
Фенол		2,3	0,55
Аміак	0,99	1,1	
Комплексний ІЗА	11,89	12,8	8,77

У 2022 році в повітрі міст Дніпропетровської області спостерігається така тенденція:

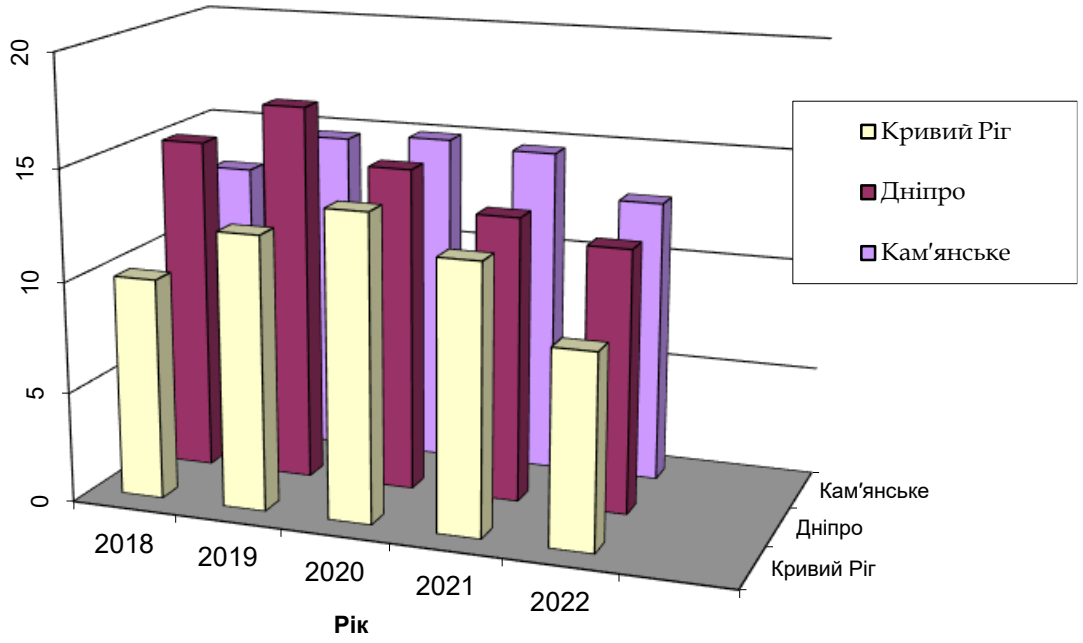

Рис. 5.3. Індекс забруднення атмосферного повітря у містах Дніпропетровської області за 2018 – 2022 роки

Практично з усіх джерел в атмосферне повітря потрапляють двооксид сірки, пил, оксид вуглецю, оксиди азоту. Тенденція змін середнього рівня забруднення атмосферного повітря наведена у таблиці 15.5.3.

Таблиця 5.3. Зміна середнього рівня забруднення атмосферного повітря за 5 років (2018 – 2022 роки) у містах Дніпропетровської області

Домішки	*Тенденція за 5 років (2018 - 2022 р.р.)*		
	Дніпро	*Кам'янське*	*Кривий Ріг*
Пил	-0,03	-0,05	-0,02
Двооксид сірки	-0,004	-0,0002	+0,0006
Оксид вуглецю	-0,3	0	-0,2
Двооксид азоту	-0,012	+0,007	-0,001
Оксид азоту	-0,002	+0,002	0
Сірководень	-0,002	-0,0003	+0,0001
Фенол	-0,002	-0,0003	+0,0002
Аміак	0	-0,013	0
Формальдегід	-0,0008	+0,0005	0

Характеристики забруднення атмосферного повітря (середньорічні та максимальні концентрації, мг/м^3 та у частках ГДК) у містах Дніпропетровської області наведені у табл. 5.4. та 5.5.

Таблиця 5.4. Характеристики забруднення атмосферного повітря у містах Дніпропетровської області за 2022 рік

Назва забруднюючої речовини	*Місто*	*Середньо-річний вміст, мг/м³*	*Середньо-добові ГДК, мг/м³*	*Максимальні разові ГДК, мг/м³*	*Максимальний вміст, мг/м³*
Пил	Дніпро	0,2	0,15	0,5	0,9
Двооксид сірки	Дніпро	0,012	0,05	0,5	0,285
Оксид вуглецю	Дніпро	2,0	3,0	5,0	6,0
Двооксид азоту	Дніпро	0,07	0,04	0,2	0,22
Оксид азоту	Дніпро	0,04	0,06	0,40	0,07
Сірководень	Дніпро	0,002	-	0,008	0,039
Фенол	Дніпро	0,002	0,003	0,010	0,015
Аміак	Дніпро	0,04	0,04	0,20	0,15
Формальдегід	Дніпро	0,013	0,003	0,035	0,041
Пил	Кам'янське	0,2	0,15	0,5	0,7
Двооксид сірки	Кам'янське	0,006	0,05	0,5	0,015
Оксид вуглецю	Кам'янське	3,0	3,0	5,0	5,0
Двооксид азоту	Кам'янське	0,10	0,04	0,2	0,68
Оксид азоту	Кам'янське	0,05	0,06	0,40	0,16
Сірководень	Кам'янське	0,005	-	0,008	0,028
Фенол	Кам'янське	0,006	0,003	0,010	0,023
Аміак	Кам'янське	0,05	0,04	0,20	0,33
Формальдегід	Кам'янське	0,011	0,003	0,035	0,077
Пил	Кривий Ріг	0,3	0,15	0,5	2,1
Двооксид сірки	Кривий Ріг	0,018	0,05	0,5	0,066
Оксид вуглецю	Кривий Ріг	1,0	3,0	5,0	8,0
Двооксид азоту	Кривий Ріг	0,03	0,04	0,2	0,25
Оксид азоту	Кривий Ріг	0,02	0,06	0,40	0,09
Сірководень	Кривий Ріг	0,001	-	0,008	0,007
Фенол	Кривий Ріг	0,002	0,003	0,010	0,009
Аміак	Кривий Ріг	0,01	0,04	0,20	0,10
Формальдегід	Кривий Ріг	0,011	0,003	0,035	0,050

Таблиця 5.5. Концентрації забруднюючих речовин атмосферного повітря у Дніпропетровській області у 2022 році (в частках ГДК)

Домішки	*Середньорічна концентрація*		
	Максимальна концентрація		
	Дніпро	*Кам'янське*	*Кривий Ріг*
Пил	1,3	1,3	2,0
	1,8	1,4	4,2
Двооксид сірки	0,2	0,1	0,4
	0,6	0,03	0,1
Оксид вуглецю	0,7	1,0	0,3
	1,2	1,0	1,6
Двооксид азоту	1,8	2,5	0,8
	1,1	3,4	1,3
Оксид азоту	0,7	0,8	0,3
	0,2	0,4	0,2

Сірководень	-	-	-
	4,9	3,5	0,9
Фенол	0,7	2,0	0,7
	1,5	2,3	0,9
Аміак	1,0	1,3	0,3
	0,8	1,7	0,5
Формальдегід	4,3	3,7	3,7
	1,2	2,2	1,4
Свинець	0,07	0,1	0,07
	0,2	0,3	0,2
Манган	0,07	0,16	0,02
	0,11	0,43	0,05
Хром	0,02	0,02	0,01
	0,05	0,05	0,04
Залізо	0,03	0,07	0,01
	0,06	0,11	0,04
Кадмій	0,02	0,03	0,06
	0,03	0,03	0,13
Мідь	0,02	0,01	0,01
	0,05	0,02	0,01
Нікель	0,03	0,04	0,02
	0,27	0,06	0,06
Цинк	0,02	0,03	0,01
	0,04	0,09	0,02

Поверхневі, зворотні, підземні води

Всього за період 2022 року в порядку планового соціально-гігієнічного моніторингу лабораторіями ДУ “Дніпропетровський ОЦКПХ МОЗ” проведено 13428 досліджень питної води на фізико-хімічні показники, з них 1164 нестандартних, що становить 8,7% та 5140 досліджень на бактеріологічні показники, з них 160 (3,11%) з відхиленням від норми.

Перевищення нормативів за фізико-хімічними показниками відмічається по хлороформу та перманганатної окиснюваності у питній воді з поверхневих водойм, але вони є сталими на протязі багатьох років, що при існуючій технології водопідготовки пов’язано з наявністю органічних сполук у воді та знезараження води хлором.

Окрім того, на ряду територій області відмічається перевищення нормативів за показниками забарвленності та каламутності у питній воді з поверхневих водойм (м. Дніпро, м. Кам’янське, м. Кривий Ріг, Апостолівський і Верхньодніпровські райони) та показниками присмаку і сухого залишку та території Василівського та Царичанського районів у питній воді з підземних джерел.

Середньорічні концентрації речовин в контрольних створах водних об’єктів регіону за 2022 рік наведені у таблицях 5.6. – 5.10., наданих Регіональним офісом водних ресурсів у Дніпропетровській області та Дніпропетровським регіональним центром з гідрометеорології.

Таблиця 5.6. Середньорічні концентрації забруднюючих речовин у контрольних створах водних об'єктів регіону за 2022 рік за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області

Місце спостереження за якістю води	Забруднююча речовина															
	Завислі речовини, мг/дм³	БСК₅, мгO₂/дм³	Сухий залишок, мг/дм³	Сульфати, мг/дм³	Хлориди, мг/дм³	Амоній сольовий, мг/дм³	Нітрати, мг/дм³	Нафтопродукти, мг/дм³	ХСК, мгO/дм³	Розчинений кисень, мгO₂/д³	Ортофосфати, мг/дм³	Загальний фосфор, мг/дм³	Марганець, мг/д³	Електропровід-ність, мкСм/см	Залізо загальне, мг/дм³	Нітрити, мг/дм³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
ОБРВ (1990)*				100	300	0,5	40,0	0,05								0,08
Кам'янське водосховище																
м. Верхньодніпровськ, питний в/з	8,9	2,8	253	30,65	23,34	0,38	1,39	0,055	30,9	8,24	0,35	0,54	0,06	361	0,12	0,04
смт Аули, питний в/з м. Дніпро та м. Кам'янське	7,5	2,6	263	30,66	25,21	0,36	1,41	0,048	30,4	8,06	0,30	0,48	0,07	357	0,11	0,04
Дніпровське водосховище																
м. Дніпро, Кайдакський питний в/з	9,3	2,6	278	33,59	27,07	0,42	1,94	0,052	30,7	7,97	0,20	0,26	0,08	395	0,17	0,05
м. Дніпро, Ломовський питний в/з	8,4	2,6	278	34,69	27,07	0,36	1,87	0,062	30,8	7,78	0,21	0,27	0,08	389	0,13	0,04
м. Дніпро, ВП "ПдТЕС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго", питний в/з	8,7	2,7	318	54,27	36,90	0,36	1,98	0,050	30,7	7,93	0,23	0,39	0,08	461	0,13	0,05
с. Воронове, питний в/з водоводу ДМП ВКП "Дніпро-Західний Донбас"	5,0	3,0	309	50,87	31,91	0,34	1,10	0,041	30,0	11,23	0,24	0,26	0,04	461	0,13	0,03
с. Войськове, питний в/з Солонянського району	5,4	3,0	312	54,13	28,37	0,32	1,39	0,036	29,5	11,26	0,19	0,27	0,03	455	0,09	0,04
Каховське водосховище																
м. Марганець, питний в/з	5,0	2,2	273	47,06	28,36	0,27	2,36	0,033	27,5	9,71	0,17	0,21	0,02	423	0,12	0,03

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
КП “Дніпро” Придніпровської с/р, с. Придніпровське, Нікопольського району	5,0	2,1	268	47,08	31,03	0,27	2,48	0,036	27,9	9,39	0,16	0,19	0,02	429	0,16	0,03
м. Нікополь, питний в/з	5,0	2,3	274	42,13	29,25	0,24	2,08	0,029	27,8	9,97	0,18	0,20	0,02	421	0,09	0,03
м. Покров, питний в/з	5,1	2,3	304	45,66	33,68	0,19	1,74	0,031	27,2	10,35	0,20	0,23	0,02	444	0,10	0,03
с. Мар’янське, ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг	5,2	2,4	300	49,03	34,57	0,20	2,01	0,031	27,3	10,34	0,22	0,28	0,02	455	0,10	0,03
канал Дніпро-Кривий Ріг, Південне в-ще, питний в/з	5,1	1,9	304	59,77	41,66	0,25	1,89	0,030	27,1	9,83	0,20	0,26	0,03	590	0,15	0,03
р. Інгулець																
Карачунівське вище, питний в/з м. Кривий Ріг	5,0	2,3	917	345,66	101,04	0,21	1,56	0,022	27,7	10,51	0,38	0,45	0,02	1337	0,09	0,03
с.Андріївка	5,0	2,2	6032	660,86	2658,98	0,29	4,13	0,029	28,3	9,54	0,31	0,42	0,03	9675	0,11	0,07
р. Саксагань																
Макортовське водосховище, м. П'ятихатки, КП ПМР “Житлокомплекс”, питний в/з	5,4	2,4	3714	1612,55	506,98	0,24	0,63	0,071	29,5	9,75	0,08	0,10	0,04	4835	0,12	0,03

*Узагальнений перелік гранично допустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно безпечних рівнів впливу (ОБРВ) шкідливих речовин для вод рибогосподарських водойм

Таблиця 5.7. Середньорічні концентрації забруднюючих речовин у контрольних створах водних об'єктів регіону за 2022 рік за даними Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології

Місце спостереження за якістю води	Забруднююча речовина																				
	Температура, град. С	pH	Кисень, мгО2/дм3	Магній, мг/дм3	Хлориди,мг/дм3	Сульфати, мг/дм3	Сума іонів, мг/дм3	Твердість, мг-екв/дм3	Гідрокарбонати, мг/дм3	Натрій, мг/дм3	Кальцій, мг/дм3	Біхром.окисл. мгО/дм3	БСК5, мгО2/дм3	Нітроген амонійний, мгN/дм3	Нітроген нітритний, мгN/дм3	Нітроген нітратний, мгN/дм3	Сума сполук нітрогену мінерального, мгN/дм3	Фосфати, мгР/дм3	Електропроводність См/см	Фосфор загальний, мгР/дм3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
ОБРВ (1990 р.)*	-	-	-	**40,0**	**300,0**	**100,0**	**1000**	-	-	**120**	**180**	**39**	**3**	**0,39**	**0,02**	**9,0**	-	**3,5**		-
р.Оріль смт.Царичанка *2	10,4	8,07	9,32	65,41	204,33	695,33	1882,4	12,41	411,67	364,47	140,93	49,96	2,15	1,61	0,015	0,09	1,714	0,32	2135,1	0,529
р.Прядівка с.Лисківка *2	11,13	8,06	6,52	52,83	137,84	369,22	1270,4	8,01	388,44	248,53	73,4	51,73	3,70	0,98	0,016	0,09	1,088	0,24	2242,4	0,571
р.Самара с. Коханівка *3	0,6	8,01	14,3	69,65	427,5	1150,0	2675,0	13,87	221,0	643,5	163,15	46,40	2,8	0,27	0,04	0,24	0,552	0,23	1826,5	0,737
р.Самара с.Кочережки *3	0,95	8,06	12,2	140,5	948,0	1595,0	4364,0	26,13	323,5	957,0	292,05	55,9	2,79	0,45	0,027	0,2	0,67	0,32	5655,0	0,1
Р.Самара м.Новомосковськ *2	14,97	8,32	10,46	123,7	746,5	1506,67	4205,67	25,35	322,33	896,8	304,13	53,62	3,81	1,09	0,018	0,08	1,19	0,18	5118,9	0,41
Самарська затока *2	13,69	8,68	12,59	44,97	211,78	292,44	1016,44	8,28	199,33	176,2	91,73	41,77	4,44	0,56	0,025	0,09	0,67	0,23	4148,2	0,79
р.Мала Тернівка с.Морозівське *3	1,45	7,59	3,92	84,8	358,0	822,5	2320,0	21,87	442,0	314,5	298,5	36,1	1,40	1,44	0,034	0,5	1,97	0,38	3360,0	0,86
р.Кочерга, м. Павлоград *3	0,7	7,90	7,05	49,35	346,0	241,0	1322,0	8,69	313,0	280,0	92,65	56,1	2,84	2,37	0,051	0,16	2,58	0,63	1906,5	1,97
р.Вовча, смт Васильківка *3	0,8	8,24	13,8	186,0	722,0	1695,0	4080,5	29,59	381,5	810,5	286,0	38,1	2,76	0,93	0,023	0,16	1,10	0,28	5090,0	0,82
р.Вовча, м. Павлоград *2	13,36	8,17	11,02	143,3	668,0	1453,8	3559,9	25,39	292,0	718,2	272,6	41,4	2,75	1,15	0,016	0,09	1,25	0,18	4603,3	0,53
р.Солона, с. Новопавлівка *3	0,35	7,52	6,26	172,0	478,0	2100,0	4317,5	27,88	396,5	896,0	275,1	41,1	2,35	2,38	0,027	0,18	2,58	0,20	5330,0	0,70

Продовження таблиці 5.7.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
р.Гайчур, с. Андріївка *3	0,75	8,08	12,9	178,0	834,0	1490,0	3932,5	32,22	368,0	710,0	352,5	49,0	3,27	0,49	0,015	0,09	0,59	0,22	5395,0	0,81
р.Мала Терса, с. Троїцьке *2	12,2	8,08	8,45	154,2	518,4	1560,0	3627,3	24,98	422,4	681,63	246,4	52,3	2,36	0,97	0,016	0,07	1,06	0,20	4258,9	0,53
р.Кільчень, с. Олександрівка Перша *2	14,27	8,02	6,12	89,7	348,1	726,0	2520,9	13,7	403,1	576,0	127,1	47,4	3,36	1,23	0,035	0,11	1,38	0,25	3083,9	0,54
р.Мокра Сура, смт Кринички *2	9,0	7,76	2,91	76,4	209,0	527,9	1741,2	13,8	496,3	280,7	150,5	56,8	13,8	1,59	0,031	0,19	1,82	0,58	3152,3	0,95
р.Мокра Сура, с. Новоолександрівка *2	12,06	8,06	8,82	72,0	228,4	729,9	1832,2	11,88	310,6	371,4	119,3	52,9	5,17	1,90	0,097	0,26	2,27	0,80	2283,3	1,49
р.Солона, смт Солоне *2	13,36	8,29	10,61	208,1	357,78	1668,9	3412,8	25,08	371,2	646,9	159,4	45,2	4,9	1,02	0,051	0,23	1,31	0,22	4120	0,56
р.Суха Сура,Баглійське водосховище *2	11,51	8,52	9,67	36,0	187,3	253,1	995,1	7,05	246,7	174,0	81,8	47,2	3,96	0,52	0,063	0,49	1,07	0,54	1223,9	1,19
Златоустівське водосховище, с Златоустівка *3	0,6	8,75	11,9	58,9	260,5	374,5	1197,5	8,28	186,0	248,5	68,9	61,2	3,73	0,55	0,038	0,15	0,74	0,69	1581,0	2,21
Макортовське водо-сховище, с. Саївка *3	0,5	8,36	13,0	184,0	523,0	1720,0	3643,5	25,59	270,0	736,0	210,3	57,6	4,0	1,97	0,06	0,17	2,15	0,25	3935,0	0,93
р. Саксагань, м. Кривий Ріг *3	0,5	8,15	13,1	80,4	278,0	334,5	1190,0	9,91	219,5	212,0	66,1	39,7	1,46	0,86	0,023	0,44	1,32	0,36	1413,5	0,47
р.Самоткань, м.Вільногірськ *4	4,6	7,99	9,03	66,4	219,8	581,0	1672,4	11,83	365,6	311,6	127,5	41,2	3,02	1,21	0,22	0,12	1,35	0,26	1895,6	0,67
р.Самара м. Павлоград *2	13,1	8,21	11,27	159,8	813,5	1414,4	5059,9	27,24	314,9	860,0	283,1	38,5	3,5	1,57	0,015	0,09	1,67	0,27	6501,1	1,01

** 1 - узагальнений перелік гранично допустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно безпечних рівнів впливу (ОБРВ) шкідливих речовин для води рибогосподарських водойм.*

Січень, лютий 2022 р. - проби відібрані на всіх створах (24). У зв'язку з військовим станом та бойовими діями з 01.03 по 01.06.2022 відбір проб призупинено.

**2 - на 12 точках відбір відновлено з 01.06.2022.*

**3 - створи, на яких було відібрано проби поверхневих вод січень-лютий 2022 р.(усереднення результатів виконано лише за два місяці).*

**4- відбір проб поверхневих вод був відновлений з 01.10.2022 (усереднення результатів досліджень виконано за січень, лютий, жовтень, листопад, грудень 2022 р.)*

Таблиця 5.8. Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод за 2022 рік за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області

Назва водного об'єкта	*Кількість контрольних створів, в яких здійснювались вимірювання, од.*		*Відібрано та проаналізовано проб води, од.*	*Кількість показників, од.*	*Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК, од.*
	усього	*у т. ч., з перевищенням ГДК*			
Кам'янське водосховище	2	2	18	378	Амоній – 4 Нафтопродукти – 8 Нітрити – 1
Дніпровське водосховище	5	4	37	777	Амоній – 3 Нафтопродукти – 18 Нітрити – 3
Каховське водосховище	6	0	12	252	–
р. Інгулець	2	2	4	84	Хлориди - 2 Сульфати – 4 Нітрити – 1
р. Саксагань	1	1	2	42	Хлориди - 2 Сульфати – 4 Нітрити – 1

* ГДК використовувались з "Узагальненого переліку гранично допустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно безпечних рівнів впливу (ОБВР) шкідливих речовин для води рибогосподарських водойм" (1990 р.). Кількість випадків перевищення ГДК надана за показниками: сульфати, хлориди, амоній сольовий, нітрати, нафтопродукти, нітрити.

Таблиця 15.9. Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод за 2022 рік (за даними Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології)

Назва водного об'єкта	*Кількість державних моніторингових створів спостереження, од.*		*Відібрано та проаналізовано проб води, од.*	*Кількість показників, од.*	*Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК, од.*
	усього	*у тому числі з перевищенням ГДК*			
р. Оріль, смт Царичанка	1		9	20	Магній, мг/дм^3 – 8, Хлориди, мг/дм^3 – 1, Сульфати, мг/дм^3 – 9 Сума іонів, мг/дм^3 – 9 Натрій, мг/дм^3 – 8, Біхром.окисл. мгO_2/дм^3 – 9, Нітроген амонійний, мгN/дм^3 – 9, Нітроген нітритний, мгN/дм^3 – 2

1	2	3	4	5	6
р. Прядівка, с. Лисківка	1		9	20	Магній, мг/дм^3 – 6, Сульфати, мг/дм^3 – 9, Сума іонів, мг/дм^3 – 6, Натрій, мг/дм^3 – 8, Біхром.окисл. мгO$_2$/дм^3 – 9, БСК5, мгO$_2$/дм^3 – 2, Нітроген амонійний, мгN/дм^3 – 8, Нітроген нітритний, мгN/дм^3 – 2
р. Самара, с. Коханівка	1		2	20	Магній, мг/дм^3 – 2, Хлориди, мг/дм^3 – 2, Сульфати, мг/дм^3 – 2, Сума іонів, мг/дм^3 – 2 Натрій, мг/дм^3 – 2, Біхром.окисл. мгO$_2$/дм^3 – 2, Нітроген нітритний, мгN/дм^3 – 1
р. Самара, с. Кочережки	1		2	20	Магній, мг/дм^3 – 2, Хлориди, мг/дм^3 – 2, Кальцій, мг/дм^3 – 2 Сульфати, мг/дм^3 – 2, Сума іонів, мг/дм3 –2 Натрій, мг/дм^3 – 2, Біхром.окисл. мгO$_2$/дм^3– 2, Нітроген нітритний, мгN/дм^3– 1
р. Самара м. Новомосковськ	1		9	20	Магній, мг/дм^3 – 9, Хлориди, мг/дм^3 – 9, Кальцій, мг/дм^3 – 8, Сульфати, мг/дм^3 – 9 Сума іонів, мг/дм^3 – 9 Натрій, мг/дм^3 – 9, Біхром.окисл. мгO$_2$/дм^3 – 8, Нітроген амонійний, мгN/дм^3 – 9, Нітроген нітритний, мгN/дм^3 – 3
Самарська затока	1		9	20	Магній, мг/дм^3 – 6, Сульфати, мг/дм^3 – 9 Сума іонів, мг/дм^3 – 5. Натрій, мг/дм^3 – 8, Біхром.окисл. мгO$_2$/дм^3 – 4, Нітроген амонійний, мгN/дм^3– 6, Нітроген нітритний, мгN/дм^3 – 5
р. Тернівка, с. Богданівка	1		2	20	Магній, мг/дм^3 – 2, Хлориди, мг/дм^3 – 2, Сульфати, мг/дм^3 – 2 Сума іонів, мг/дм^3 – 2, Натрій, мг/дм^3 – 2, Кальцій, мг/дм^3 – 2, Біхром.окисл. мгO$_2$/дм^3 – 1, Нітроген амонійний, мгN/дм^3 – 2

1	2	3	4	5	6
р. Мала Тернівка, с. Морозівське	1		2	20	Магній, мг/дм^3 – 2, Хлориди, мг/дм^3 – 2, Сульфати, мг/дм^3 – 2 Сума іонів, мг/дм^3 – 2, Натрій, мг/дм^3 – 2, Кальцій, мг/дм^3 – 2, Біхром.окисл. мгO_2/дм^3 – 1, Нітроген амонійний, мгN/дм^3 – 2
р. Кочерга, м. Павлоград	1		2	20	Магній, мг/дм^3 – 1, Хлориди, мг/дм^3 – 2, Сульфати, мг/дм^3 – 2 Сума іонів, мг/дм^3 – 2, Натрій, мг/дм^3 – 2, Біхром.окисл. мгO_2/дм^3 – 2, Нітроген амонійний, мгN/дм^3 – 2
р. Вовча, смт Васильківка	1		2	20	Магній, мг/дм^3 – 2, Хлориди мг/дм^3 – 2, Сульфати, мг/дм^3 – 2 Сума іонів, мг/дм^3 – 2, Натрій, мг/дм^3 – 2, Кальцій, мг/дм^3 – 2, Біхром.окисл. мгO_2/дм^3 – 1, Нітроген амонійний, мгN/дм^3 – 1, Нітроген нітритний, мгN/дм^3 – 2
р. Вовча, м. Павлоград	1		9	20	Магній, мг/дм^3 – 9, Хлориди, мг/дм^3 – 8, Сульфати, мг/дм^3 – 9 Сума іонів, мг/дм^3 – 9, Натрій, мг/дм^3 – 9, Кальцій, мг/дм^3 – 8, Біхром.окисл. мгO_2/дм^3 – 6, Нітроген амонійний, мгN/дм^3– 6, Нітроген нітритний, мгN/дм^3 – 2
р. Солона, с. Новопавлівка	1		2	20	Магній, мг/дм^3 – 2, Хлориди, мг/дм^3 – 2, Сульфати, мг/дм^3 – 2 Сума іонів, мг/дм^3 – 2, Натрій, мг/дм^3 – 2, Кальцій, мг/дм^3 – 2, БСК5, мгO_2/дм^3 – 2 Біхром.окисл. мгO_2/дм^3 – 2, Нітроген амонійний, мгN/дм^3– 2, Нітроген нітритний, мгN/дм^3– 1
р. Гайчур, с. Андріївка	1		2	20	Магній, мг/дм^3 – 2, Хлориди, мг/дм^3 – 2, Сульфати, мг/дм^3 – 2 Сума іонів, мг/дм^3 – 2, Натрій, мг/дм^3 – 2,

1	2	3	4	5	6
					Кальцій, мг/дм^3 – 2, Біхром.окисл. мгO$_2$/дм^3- 2, Нітроген аонійний, мгN/дм^3- 2
р. Мала Терса, с. Троїцьке	1		9	20	Магній, мг/дм^3 - 9, Сульфати мг/дм^3 - 9 Сума іонів, мг/дм^3 - 9, Натрій, мг/дм^3 - 9, Кальцій, мг/дм^3 – 7, Біхром.окисл. мгO$_2$/дм^3- 8, Нітроген амонійний, мгN/дм^3- 5, Нітроген нітритний, мгN/дм^3- 2,
р. Кільчень, с. Олександрівка Перша	1		9	20	Магній мг/дм^3 - 9, Хлориди, мг/дм^3 - 7, Сульфати, мг/дм^3 - 9 Сума іонів, мг/дм^3 - 9, Натрій, мг/дм^3 - 9, Біхром.окисл. мгO$_2$/дм^3- 7, Нітроген амонійний, мгN/дм^3-9, Нітроген нітритний, мгN/дм^3-5
р. Мокра Сура, смт Кринички	1		9	20	Магній, мг/дм^3 - 6, Сульфати, мг/дм^3 - 9 Сума іонів, мг/дм^3 - 9, Натрій, мг/дм^3 - 8, Кальцій, мг/дм^3 – 3, БСК5, мгO$_2$/дм^3- 3 Біхром.окисл. мгO$_2$/дм^3- 7, Нітроген амонійний, мгN/дм^3- 9, Нітроген нітритний, мгN/дм^3-7
р. Мокра Сура, с. Новоолександрівка	1		9	20	Магній, мг/дм^3 - 7, Хлориди, мг/дм^3 - 3, Сульфати, мг/дм^3 - 9 Сума іонів, мг/дм^3 - 9, Натрій, мг/дм^3 - 9, Кальцій, мг/дм^3 – 2, БСК5, мгO$_2$/дм^3- 1 Біхром.окисл. мгO$_2$/дм^3- 8, Нітроген амонійний, мгN/дм^3- 9, Нітроген нітритний, мгN/дм^3- 8
р. Солона, смт Солоне	1		9	20	Магній, мг/дм^3 - 9, Хлориди, мг/дм^3 - 9, Сульфати, мг/дм^3 - 9 Сума іонів, мг/дм^3 - 9, Натрій, мг/дм^3 - 9, Кальцій, мг/дм^3 – 2, БСК5, мгO$_2$/дм^3 – 1 Біхром.окисл. мгO$_2$/дм^3 – 7, Нітроген амонійний,

1	2	3	4	5	6
					мгN/дм^3 – 9, Нітроген нітритний, мгN/дм^3 – 9
р. Суха Сура, Баглійське водосховище	1		9	20	Магній, мг/дм^3 – 2, Сульфати, мг/дм^3 – 9 Сума іонів, мг/дм^3 – 3, Натрій, мг/дм^3 – 7, Біхром.окисл. мгO_2/дм^3 – 6, Нітроген амонійний, мгN/дм^3 – 6, Нітроген нітритний, мгN/дм^3 – 8
Златоустівське водосховище, с. Златоустівка	1		2	20	Магній, мг/дм^3 – 2, Сульфати, мг/дм^3 – 2 Сума іонів, мг/дм^3 – 2, Натрій, мг/дм^3 – 2, Біхром.окисл. мгO_2/дм^3 – 2, Нітроген амонійний, мгN/дм^3 – 2, Нітроген нітритний, мгN/дм^3 – 2
Макортовське водосховище, с. Саївка,	1		2	20	Магній, мг/дм^3 – 2, Хлориди, мг/дм^3 – 2, Сульфати, мг/дм^3 – 2 Сума іонів, мг/дм^3 – 2, Натрій, мг/дм^3 – 2, Кальцій, мг/дм^3 – 2, Біхром.окисл. мгO_2/дм^3– 2, Нітроген амонійний, мгN/дм^3– 2
р. Саксагань, м. Кривий Ріг	1		2	20	Магній, мг/дм^3 – 2, Хлориди, мг/дм^3 – 1, Сульфати, мг/дм^3 – 2 Сума іонів мг/дм^3 – 2, Натрій, мг/дм^3 – 2, Біхром.окисл. мгO_2/дм^3– 1, Нітроген амонійний, мгN/дм^3–2, Нітроген нітритний, мгN/дм^3–2
р. Самоткань, м. Вільногірськ	1		5	20	Магній, мг/дм^3 – 5, Хлориди, мг/дм^3 – 1, Сульфати, мг/дм^3 – 5 Сума іонів, мг/дм^3 – 5, Натрій, мг/дм^3 – 5, Біхром.окисл. мгO_2/дм^3 – 2, Нітроген амонійний, мгN/дм^3 – 5, Нітроген нітритний, мгN/дм^3 – 1
р. Самара, м. Павлоград	1		9	20	Магній, мг/дм^3 – 9, Хлориди, мг/дм^3 – 9, Сульфати, мг/дм^3 – 9 Сума іонів, мг/дм^3 – 9, Натрій, мг/дм^3 – 9, Кальцій, мг/дм^3 – 9,

1	2	3	4	5	6
					Біхром. окисл. мгO_2/дм^3 – 4, Нітроген амонійний, мгN/дм^3 – 9, Нітроген нітритний, мгN/дм^3 – 2

Таблиця 5.10. Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод за даними Державної екологічної інспекції Придніпровського округу (Дніпропетровська та Кіровоградська області)

Назва водного об'єкту	*Кількість контрольних створів, у яких здійснювались вимірювання, од.*		*Відібрано та проаналізовано проб води, од.*	*Кількість показників, од.*	*Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК*
	усього	*у тому числі з перевищенням ГДК*			
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
р. Самара	3	3	3	20 - pH, розчинений кисень, БСК5, ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, мідь, цинк, хром, нафтопродукти, АПАР, алюміній, феноли	3 - завислі речовини, 2 - азот амонійний, 2 - сульфати, 3 - сухий залишок, 2 - ХСК, 3 - БСК5, 1 - залізо загальне, 2 - хлориди, 1 - фосфати, 2 – нафто-продукти
р. Кільчень	1	1	1	15 - pH, розчинений кисень, БСК5, ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, АПАР	1 - сухий залишок, 1 - БСК5, 1 - ХСК
Ставок в с. Східне Нікопольського району	1	1	1	15 - pH, розчинений кисень, БСК5, ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, АПАР	1 - завислі речовини, 1 - хлориди, 1 - сухий залишок
р. Інгулець	6	6	26	15- pH, розчинений кисень, БСК5, ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати,	9 - завислі речовини, 6 - БСК5, 9 - ХСК, 8 - сухий залишок,

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
				залізо загальне, нафтопродукти, феноли	5 - хлориди, 7 - сульфати, 1 - азот амонійний, 2 - залізо загальне
р. Саксагань	1	1	3	13 - pH, розчинений кисень, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, АПАР	3 - сухий залишок, 3 - завислі речовини, 3 - сульфати, 3 - хлориди, 1 - азот амонійний, 1 - залізо загальне, 1 – нафто-продукти, 1 - АПАР
Карачу-нівське водосховище до греблі	1	-	5	14 - pH, розчинений кисень, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, цинк, нафтопродукти, АПАР	-

6. Оцінка впливу на довкілля

Закон України “Про оцінку впливу на довкілля” встановлює правові та організаційні засади оцінки впливу на довкілля, спрямованої на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів. Вперше законом встановлено порядок громадських слухань та громадське обговорення планованої діяльності суб’єктів господарювання, також визначено порядок проведення процедури з ОВД, надання висновку про оцінку впливу на довкілля та затверджені критерії постановами КМУ, а саме:

Постанова КМУ від 13.12.2017 № 989 “Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля”;

Постанова КМУ від 13.12.2017 № 1010 “Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об’єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля”;

Постанова КМУ від 13.12.2017 № 1026 "Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля".

За підсумками 2022 р. надійшло 22 повідомлення про ОВД та 20 звітів з ОВД, з яких по 26 видано мотивовані висновки з оцінки впливу на довкілля.

7. Економічні засади природокористування

Економічні механізми природоохоронної діяльності

На виконання вимог статті 250.3 Податкового кодексу України щоквартально надається перелік підприємств, установ, організацій, фізичних осіб-підприємців, яким в установленому порядку видано дозволи на викиди, спеціальне водокористування до Головного управління ДФС у Дніпропетровській області.

Впродовж 2022 року здійснювалось управління в галузі охорони довкілля із застосуванням економічного механізму забезпечення охорони атмосферного повітря, поверхневих вод, надр та заповідних територій.

Стан фінансування сфери охорони навколишнього природного середовища

У 2022 році на виконання природоохоронних заходів за рахунок надходжень до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища спрямовано 77,6 млн грн, з них за рахунок коштів, які надходять до обласного фонду охорони навколишнього природного середовища – 17,3 млн грн.

Станом на 01.01.2023 на рахунках місцевих бюджетів обліковуються залишки коштів, що надходять до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, у сумі 299,6 млн грн.

У 2022 році за спеціальне використання природних ресурсів до бюджетів усіх рівнів надійшло платежів у сумі 319 120,4 млн грн.

Дані щодо надходжень платежів у розрізі видів природних ресурсів та рівнів бюджетів наведено в табл. 7.1; інформація щодо надходження та використання коштів місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища наведена в табл. 7.2 та 7.3.

Таблиця 7.1. Надходження платежів за використання природних ресурсів, тис. грн

Податкові надходження	*Фактичні надходження за 2022 рік до бюджетів:*		
	Державного	*обласного*	*місцевих (без обласного бюджету)*
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів			804,1
Рентна плата за спеціальне використання води	130 602,3	106 856,4	116,2

Податкові надходження	*Фактичні надходження за 2022 рік до бюджетів:*		
	Державного	*обласного*	*місцевих (без обласного бюджету)*
Рентна плата за користування надрами	6 336 661,0	1 818 066,8	405 093,3
Плата за землю (земельний податок та орендна плата за землю у складі місцевих податків і зборів)			5 795 204,6
Плата за спеціальне використання рибних та інших водних ресурсів		559,3	
Усього	6 467 263,3	1 925 482,5	6 201 218,2

Таблиця 7.2. Надходження та використання коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, тис. грн

	2022 рік
Залишок коштів на початок звітного періоду *(з урахуванням коригування)*	19 706,9
Надійшло коштів у звітному періоді - всього	173 006,2
Залишок коштів на кінець звітного періоду	26 605,1
Витрачено коштів - всього	17 288,0
% використання коштів (дані пункту 4 поділити на ((дані п.1 + дані п.2)х100))	8,9

Таблиця 7.3. Надходження та використання грошових коштів місцевих (село, селище, місто) фондів охорони навколишнього природного середовища, тис. грн

	2022 рік
Залишок коштів на початок звітного періоду *(з урахуванням коригування)*	222 001,4
Надійшло коштів у звітному періоді – всього	146 114,2
Залишок коштів на кінець звітного періоду	273 048,9
Витрачено коштів – всього	60 313,7
% використання коштів (дані пункту 4 поділити на ((дані п.1 + дані п.2)х100))	16,4

8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

У 2022 році видано підприємствам та організаціям Дніпропетровської області:

затверджено паспортів місць видалення відходів – 3;

видано дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами – 0.

9. Державне регулювання природокористування

Відповідно до статті 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря” викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними

джерелами можуть здійснюватися після отримання дозволу, виданого суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до другої або третьої групи, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можуть здійснюватися на підставі дозволу, виданого суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до першої групи, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Відповідно до статті 4 Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" від 06.09.2005 № 2806-IV (зі змінами), суб'єкт господарювання набуває права на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі відповідного документу, наданого дозвільним органом.

Для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря суб'єкту господарювання необхідно подати на розгляд до Центру надання адмыныстративних послуг за адресами: м. Дніпро, пр. Слобожанський, 31Д, пр. Дмитра Яворницького, 75 та вул. Марії Кюрі, 5 документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів у порядку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302 "Про порядок затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи" (зі змінами) та відповідно до Наказу Мінприроди України від 27.06.2006 № 309 "Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел", зареєстрованого в Мін'юсті України від 01.08.2006 за № 912/12786.

Документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, розробляються з урахуванням вимог "Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців", затвердженої наказом Мінприроди України від 09.03.2006 № 108 та зареєстрованої у Міністерстві юстиції України від 29.03.2006 № 341/12215.

Відповідно до змін у Водному Кодексі, починаючи з 04.06.2017, повноваження щодо видачі дозволу на спеціальне водокористування передано територіальним органам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства. Тому, протягом 2021 року видано Дніпропетровським обласним управлінням водних ресурсів

745 дозволів на СВК та анульовано 85 дозволів на СВК.

З метою впровадження ефективної системи контролю за рухом та операціями у сфері поводження з відходами, а також підвищення якості надання адміністративних послуг створено першу електронну послугу в екологічній сфері "Декларація про відходи". 18 лютого 2016 року набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України № 118 "Про затвердження Порядку подання декларації про відходи та її форми", якою регламентується порядок одержання декларації про відходи.

Подання декларації відбувалось через електронну систему здійснення дозвільних процедур у сфері поводження з відходами (е – eco.gov.ua) з використанням електронного цифрового підпису та через Центр надання адміністративних послуг.

Так, протягом 2022 року було зареєстровано 175 декларацій про відходи.

З 13 травня 2022 року постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 № 118 "Про затвердження Порядку подання декларації про відходи та її форми", відповідно до якої департамент здійснював реєстрацію декларації про відходи через електронну систему здійснення дозвільних процедур у сфері поводження з відходами втратила чинність.

В свою чергу, постановою Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 № 556 "Деякі питання подання декларації про відходи" затверджено Порядок подання декларації про відходи та її форма. Так, відповідно до Порядку подання деларацій про відходи, декларація подається через Єдиний державний вебпортал електронних послуг.

З метою систематизації та уніфікації інформації щодо об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, здійснення контролю за їх станом, оцінки обсягів утворення відходів і рівня їх екологічної безпеки облдержадміністрацією здійснюється ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, який складається з двох частин: перша – об'єкти утворення відходів, друга – об'єкти оброблення та утилізації відходів. Протягом 2022 року до реєстру внесено 7 об'єктів утворення відходів та 0 об'єктів оброблення та утилізації відходів.

10. Стан та перспективи наукових досліджень у сфері охорони навколишнього природного середовища

В Інституті геотехнічної механіки ім. М.С. Полякова НАН України у 2022 році виконувались наукові дослідження за наступними напрямками природничих та технічних наук:

– активізація розвитку вторинних екосистем на порушених гірничими роботами землях шляхом використання природних ефектів та явищ;

– розвиток наукових основ інтенсифікації розробки техногенних родовищ та покладів (вдосконалення параметрів ресурсозберігаючих техніки та технологій розробки техногенних родовищ та покладів);

– обґрунтування наукових підходів до створення гармонізованих з

довкіллям технологій природокористування.

Всі роботи, що виконувались, вирішують нові інноваційно спрямовані завдання фундаментальних проблем збереження і відновлення довкілля, перехід територій на засади сталого розвитку, включаючи один із найбільш техногенно навантажених Придніпровський регіон.

За першим напрямком, розроблено спосіб формування зовнішніх відвалів для розміщення вітроенергетичних установок в комплексі з конденсатором атмосферної вологи, реалізація якого дозволить за рахунок енергії вітрових потоків отримати електроенергію, знизити пилоутворення від техногенних об'єктів до необхідного рівня та забезпечити водою рослинний покрив зовнішніх відвалів.

Розроблено екологоорієнтований спосіб формування зовнішнього відвалу для розміщення установок з конденсатором атмосферної вологи, реалізація якого дозволить відновлення та розвиток вторинних екосистем на порушених гірничими роботами землях.

Обґрунтовано можливість додаткового отримання значної кількості вологи з повітря за рахунок розміщення на ділянках відвалів насипних породних конусів та гряд, яке дозволить збільшити рельєфне різноманіття та гетерогенність середовища, що буде сприяти формуванню своєрідних "зон концентрації" представників флори та фауни.

За другим напрямком досліджень встановлено, що для ефективного формування техногенного родовища необхідне попереднє розділення потоку гідросуміші відходів збагачення в процесі їх переміщення по магістральному трубопроводу. Розроблено установку, яка забезпечує селективний відбір продуктивного шару і роздільне складування інших шарів за рахунок розділення потоку гідросуміші відходів збагачення на три складові частини:

1) продуктивний шар, який складається з частинок гірських порід та містить максимальну кількість легкозбагачувального корисного компонента;

2) потенційно-продуктивний шар, який складається з малорудних і важкозбагачувальних частинок гірських порід великих і середніх фракцій;

3) непродуктивний шар, який складається з частинок "порожніх" гірських порід дрібних фракцій.

Встановлені взаємозв'язки гранулометричного і якісного складу відходів збагачення з параметрами продуктивного шару, а також дальністю переміщення частинок різних класів крупності по пляжу намиву.

За третім напрямком розроблено стратегію гармонізації технологій, в основу якої покладено застосування інноваційних технологій, що базуються на природних явищах та ефектах та основні принципи гармонізації технологій надрокористування з компонентами природного середовища, які включають: раціонального використання природних ресурсів; оцінки технологій за критерієм екологічної ресурсоємності; вписування гірничодобувних технологій в природний геохімічний кругообіг; ізольованості виробничих процесів від природних компонентів суміжних територій; еколого-економічної доцільності функціонування технологій. За результатами проведених досліджень

сформульовано концептуальні підходи до створення екоорієнтованих технологій, які включатимуть використання природоохоронних заходів у природоємних галузях господарської діяльності та обґрунтовані методологічні принципи раціонального комплексного надро-, земле- та водокористування промислових систем техногенно навантажених регіонів.

Досліджені порушені гірничими роботами території характеризуються критичним та катастрофічним рівнями екологічної безпеки. Враховуючи масштаби та значимість проблеми наявності значних територій порушених гірничими роботами, існує необхідність розробки системи методів, які базуються на природному потенціалі розвитку рослинності за рахунок цілеспрямованого прискореного формування екосистеми.

Таким чином розробки направлені на обґрунтування перспектив використання техногенно порушених земель гірничодобувних регіонів, що з ряду причин не підлягають рекультивації, в контексті ефективного розміщення відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) вітроенергетичних установок (ВЕУ) та активізацію розвитку вторинних екосистем на порушених гірничими роботами територій в залежності від екологічних факторів розвитку рослинності (якість порід, рельєф, зволоження) та змінюється під впливом літо геохімічних потоків

Перспективи наукових досліджень пов’язані з визначенням техногенного впливу та екологічних наслідків діяльності гірничодобувних та гірничопереробних підприємств на етапах їх проектування, будівництва й експлуатації; забезпеченням надійності, підвищенням ефективності та зниженням енергоємності технологій видобутку, транспортування та переробки мінеральної сировини, з питаннями розробки новітніх перспективних технологій, методів їх моделювання та розрахунку раціональних параметрів, наукових основ регіональної системи екологічного моніторингу; геоекології природних ресурсів і техногенних середовищ.

11. Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються охорони навколишнього природного середовища

Право на участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля, є одним із важливих екологічних прав, спрямованих не лише на раціональне використання природних ресурсів та охорони довкілля, та розглядається як важливий механізм побудови демократичного суспільства.

З метою сприяння захисту права кожної людини нинішнього і прийдешніх поколінь жити в навколишньому середовищі, сприятливому для її здоров’я та добробуту, кожна із Сторін гарантує права на доступ до інформації, на участь громадськості в процесі прийняття рішень і на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища, у відповідності до положень Орхуської Конвенції (стаття 1 Орхуської Конвенції).

Діяльність громадських рад

Для створення сприятливих умов вирішення екологічних проблем на обласному рівні та для більш широкого залучення громадськості до участі у підготовці та прийнятті важливих рішень, направлених на здійснення природоохоронних заходів у 2022 році продовжувала працювати громадська екологічна рада при Дніпропетровській облдержадміністрації.

Громадська екологічна рада є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, утвореним для сприяння участі громадянськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища. Основними завданнями громадської екологічної ради є: сприяння реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами в екологічній сфері; здійснення громадського контролю за діяльністю облдержадміністрації в екологічній сфері; сприяння врахуванню облдержадміністрацією громадської думки під час формування та реалізації державної екологічної політики.

На засіданнях громадської екологічної ради впродовж року розглядались найважливіші екологічні питання, серед яких основним питанням є поточний екологічний стан в Дніпропетровській області під час воєнного стану та бойових дій.

Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації постійно взаємодіє з громадською екологічною радою для досягнення погодженості дій державних і громадських органів у галузі навколишнього природного середовища та конструктивного співробітництва з громадськістю.

Таким чином, відбувається постійний та ефективний діалог влади та громадськості, проводяться спільні заходи, спрямовані на вирішення актуальних екологічних проблем.

Участь громадськості в процедурі оцінки впливу на довкілля

Оцінка впливу на довкілля – перший європейський інструмент у природоохоронній сфері, який запровадив урахування екологічної складової в усіх сферах економіки. Отримання висновку про оцінку впливу на довкілля є обов'язковим для отримання дозволу на провадження господарської діяльності. Впровадження цього Закону в Україні скасувало пострадянську модель – екологічну експертизу і запроваджує нову європейську форму оцінки впливу на довкілля.

Процедура оцінки впливу на довкілля передбачає підготовку суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля, проведення його громадського обговорення, аналіз уповноваженим органом інформації, наданої у звіті з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля.

Однією із визначальних рис процедури ОВД є залучення громадськості з ранніх стадій брати участь в обговоренні планованої діяльності шляхом формування переліку питань, які будуть досліджуватися під час проведення процедури ОВД, впливати на вибір альтернативного місця здійснення планованої діяльності, а також на впровадження переліку заходів, які зменшуватимуть вплив на довкілля такої діяльності.

Участь громадськості дає низку переваг як підприємству, так і уповноваженому органу влади, який прийматиме рішення щодо видачі дозволу на провадження діяльності: процедура ОВД забезпечує відкритість та прозорість на всіх етапах завдяки відображенню всього процесу онлайн в Єдиному реєстрі ОВД та узгодженню із думкою громади.

В свою чергу, відповідно до Закону України "Про внесення зміни до статті 17 Закону України "Про оцінку впливу на довкілля" щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)" у 2022 році громадське обговорення планованої діяльності проводилось у формі надання письмових зауважень і пропозицій (у тому числі в електронному вигляді).

Всього, протягом 2022 року, до департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації надійшло 23 зауваження та пропозиції, з яких: зауважень та пропозицій до повідомлення про плановану діяльність – 14, зауважень та пропозицій, які надійшли під час проведення громадського обговорення – 9.

12. Екологічна освіта та інформування

Екологічна освіта і виховання є одним із пріоритетних напрямів діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, що сприяє поглибленню обізнаності здобувачів освіти з питань впливу природних процесів та явищ на життєдіяльність людини, забезпечує формування навичок природоохоронної діяльності, свідомого ставлення до навколишнього природного середовища.

Базовим компонентом дошкільної освіти (Державним стандартом дошкільної освіти) та одним із його освітніх напрямів "Дитина в природному довкіллі" передбачено формування в дітей екологічних уявлень та знань, екологічно виваженої та доцільної поведінки, природоохоронної діяльності.

У 2022 році з 964 закладів дошкільної освіти області за пріоритетними напрямами з екологічного виховання функціонували 254 ЗДО, а саме:

160 (16,6 %) – за еколого-природничим напрямом, охоплено 13095 дітей;

72 (7,5 %) – за еколого-валеологічним напрямом, охоплено 3963 дитини;

17 (1,8 %) – за напрямом "Екоосвітня діяльність для сталого розвитку дошкільників", згідно з парціальною (додатковою) програмою "Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку", охоплено 1968 дітей;

5 (0,52 %) – за природничо-народознавчим напрямом, охоплено 170 дітей.

У 2022 році заклади дошкільної освіти області надавали освітні послуги в очній, дистанційній та змішаній формах.

Організаційними формами роботи з екологічного виховання здобувачів дошкільної освіти є заняття, ігрова діяльність, екскурсії, прогулянки, спостереження тощо. Поза заняттями в закладах дошкільної освіти проводяться екологічні виставки, вікторини, конкурси (словесні, графічні, пантомімічні, політехнічні) та інші заходи. Активним засобом у роботі з дітьми старшого дошкільного віку є пошуково-дослідницька робота в природі, дитяче експериментування (найпростіші досліди з водою, повітрям, піском, ґрунтом, снігом).

Важливу роль в формуванні знань з екологічного виховання дітей дошкільного віку відіграє еколого-просвітницька робота з дітьми та батьками.

У процесі екологічного виховання дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти області ефективно використовують інноваційну методику творчого розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ), яка включає в себе основні методи нестандартного рішення проблеми, формуючи в дитини необхідні розумові здібності.

Одним із нетрадиційних підходів екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку є технологія використання пейзажного живопису у формуванні естетичного ставлення до природи засобами образотворчого мистецтва (на матеріалі пейзажного живопису), яка реалізується завдяки використанню таких методів, як спостереження, бесіди, емоційні вправи, художньо-педагогічне спілкування, умовне "фотографування" об'єктів природи.

Серед інноваційних технологій екологічної освіти дітей старшого дошкільного віку, які організовують в закладах дошкільної освіти області, слід виділити екологічні гуртки та студії. Ці форми роботи з дітьми передбачають поглиблення та розширення знань дітей, які виявляють особливий інтерес до пізнання природи. Основними у роботі гуртків є проблемно-пошукові та практичні методи – елементарні досліди, моделювання тощо. Зміст роботи гуртка може полягати у дослідженні певної екологічної проблеми, вивченні стану довкілля. Студії мають яскраво виражене художньо-естетичне спрямування. Її учасники не просто пізнають природу, вони навчаються художнім словом і дією передавати свої почуття, ставлення до природи. У роботі студії активну участь беруть не тільки діти, а й їхні батьки.

У Дніпропетровській області функціонує розгалужена мережа комунальних закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напряму (рис. 12.1.), координацію яких здійснює департамент освіти і науки облдержадміністрації, КЗО "ОЕНЦДУМ" та Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

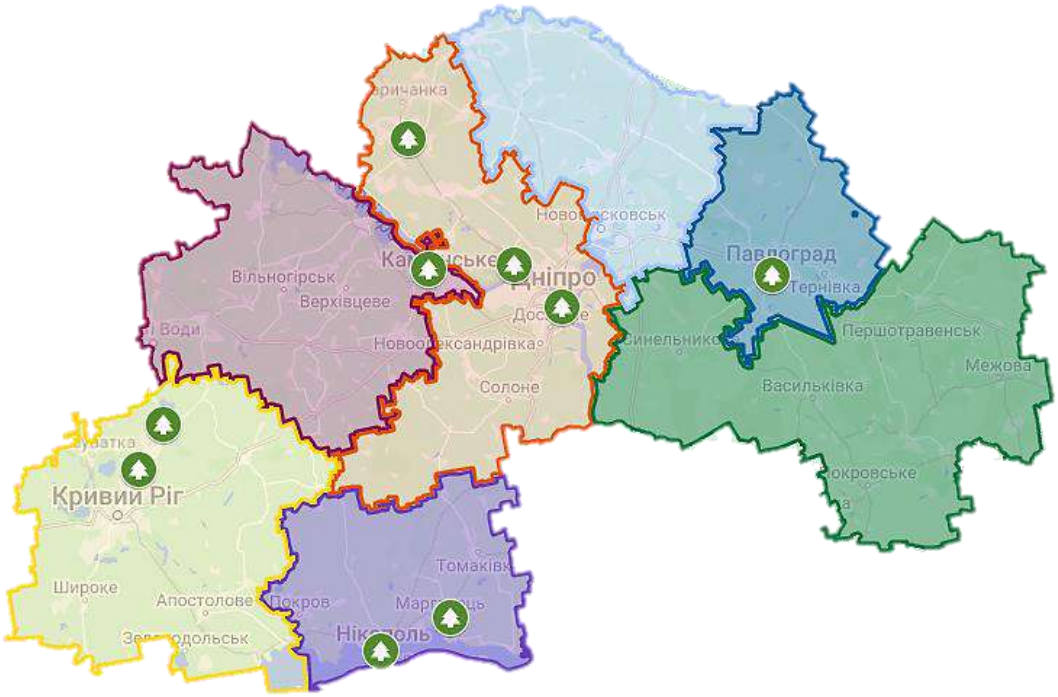

Рис. 12.1. Мережа комунальних закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напряму в Дніпропетровській області

Так, протягом 2022 року в області у змішаному та дистанційному режимах функціонували 8 комунальних закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напряму та філія “Шафран” КЗО “ОЕНЦДУМ”. Мережа творчих учнівських об’єднань еколого-натуралістичного напряму складала 328 гуртків, в яких різними формами екологічної діяльності були охоплені 4060 вихованців (таблиця 12.1).

Додатково, на базі комплексних закладів позашкільної освіти області, у 2022 році функціонували 83 еколого-натуралістичні творчі учнівські об’єднання, якими було охоплено 1390 вихованців. Роботу гуртків еколого-натуралістичного напряму було організовано і в 67 закладах загальної середньої освіти області – 93 гуртки, якими охоплено понад 1350 вихованців.

Внаслідок воєнних дій у 2022 році було пошкоджено будівлю Комунального закладу “Міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді Марганецької міської ради Дніпропетровської області”.

Таблиця 12.1. Кількість гуртків та вихованців еколого-натуралістичного напряму (спрямування) у комунальних закладах освіти області у 2022 році

Тип закладу	*Кількість гуртків*	*Кількість вихованців*
Профільні заклади позашкільної освіти еколого-натуралістичного напряму	328	4060
Комплексні заклади позашкільної освіти	83	1390
Заклади загальної середньої освіти	93	1352
РАЗОМ:	*504*	*6802*

В умовах правового режиму воєнного стану в Україні протягом 2022 року в області було проведено 16 обласних (обласних етапів всеукраїнських) організаційно-масових заходів за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти, в яких взяли участь понад 1 тис. осіб (індивідуально/колективно), з яких майже 500 посіли призові місця. На всеукраїнському рівні участь в масових заходах еколого-натуралістичного напряму взяли понад 1,6 тис. здобувачів освіти та творчих учнівських об'єднань, з яких 1219 отримали призові місця. Також, було проведено другий та третій етапи олімпіади Всеукраїнської учнівської олімпіади з екології (понад 170 учасників).

Для педагогічних працівників у 2022 році було проведено 5 семінарів та нарад: "Планування та реалізація освітньої траєкторії розвитку сучасного закладу позашкільної освіти", "Дослідницька діяльність екологічного напрямку в умовах недостатнього лабораторного обладнання", "Заклад позашкільної освіти – територія соціального партнерства", "Робота закладу позашкільної освіти в умовах дії воєнного стану", "Питання функціонування системи профільних ЗПО області в 2022 році: проблеми та перспективи". Додатково, було проведено базові курси для вчителів біології та екології "Формування ціннісного ставлення до навколишнього середовища та здоров'я людини на уроках біології", "Особливості формування біологічної картини світу", "Практикум з екології та біології"; тематичних курс "Формування екологічної компетентності на уроках біології: етика відносин з природою".

У 2022 році КЗО "ОЕНЦДУМ" з метою забезпечення закладів освіти області актуальними методичними матеріалами, необхідними для організації змістовного освітнього процесу, оновлення змісту навчально-методичного забезпечення за напрямами еколого-натуралістичної роботи, поширення кращого досвіду роботи педагогічних працівників було видано черговий випуск серії навчально-методичних посібників "Еколого-натуралістичний вісник Придніпров'я" – "Екологічний моніторинг довкілля (методичні рекомендації для участі)", до якого увійшли узагальнені матеріали щодо здійснення моніторингу біологічної складової екосистеми (біоти), контролю стану довкілля за допомогою живих організмів. Додатково, колективи закладів позашкільної освіти області взяли участь у підготовці матеріалів для всеукраїнських методичних видань, зокрема всеукраїнської збірки "Новації позашкільної освіти – 2022", до якої ввійшли такі матеріали: "Створення онлайн-сторінки "До перемоги через дитячу творчість та пізнання навколишнього світу" як спосіб психологічної підтримки дітей під час війни", "Пізнавальні канали у месенджерах Viber та Telegram як спосіб еколого-натуралістичної просвіти та популяризації природничих знань під час дистанційного навчання", "Мобільний контактний зоопарк", "Використання сучасних дистанційних технологій на заняттях гуртків під час дії воєнного стану", "Акція з озеленення "Від Тернів до Інгульця", "Еколого-краєзнавча програма "Подорожуємо рідним краєм", "Проєкт "Створення зон соціально-психологічної реабілітації", "Геоінформаційні технології як метод екологічної освіти (або формування

екологічної компетентності)", "Територіальна виставка-конкурс "Любиш землю – живи чисто!", "Соціальні проєкти як засіб психологічної підтримки дітей категорії внутрішньо переміщених осіб", "Створення та впровадження онлайн-занять з елементами комп'ютерних ігор". Також заклади позашкільної освіти еколого-натуралістичного напряму долучились до створення електронної сторінки "Позашкілля: скарбниця досвіду" (доступ за посиланням: https://bit.ly/41XhnEA).

Одним із напрямів неформальної екологічної просвіти є природоохоронна діяльність. В умовах правового режиму воєнного стану та мінною небезпеки в Україні відвідування лісових масивів, лісо- та прибережних смуг, інших ділянок природних територій, на базі яких, як правило, юними екологами проводяться моніторингові спостереження та дослідження довкілля, практичні природоохоронні дії, було заборонено, що ускладнило проведення практичної природоохоронної роботи на території природних об'єктів області. Проте, у весняно-літній період 2022 року заклади освіти області активно працювали при проведенні профільних організаційно-масових заходів. Здобувачами освіти узагальнювались раніше проведені практичні природоохоронні заходи зі збереження та відновлення довкілля; розповсюджувались матеріали про необхідність збереження біологічного та ландшафтного різноманіття в соціальних мережах; з дотриманням заходів з безпеки проводились візуальні спостереження, фенологічні дослідження у місцевих парках та скверах, територіях біля будинків. Здобувачами освіти, які виїхали за кордон, також проводились дослідження, наприклад, спостереження за білим лелекою у Словаччині. Юні натуралісти брали активну участь в онлайн-заходах "Компостуй сміття правильно", "Вторинна сировина – це не сміття", до Дня Землі, Міжнародного дня Чорного моря та Міжнародного уроку доброти про гуманне та відповідальне ставлення до тварин; екочеленджах "Планета без пакета", "Вторинна сировина – політ для фантазії", "Еко-торбинка" та "Я прибрав – твоя черга"; лайфхаках "Що я зробив з використаної сировини"; екологічних іграх; благодійних акціях на допомогу домашнім тваринам; навчаннях з сортування сміття; заходах із благоустрою меморіалів, пам'ятників та пам'ятних знаків тощо.

Учасниками освітнього процесу протягом 2022 року взято участь у Всеукраїнській трудовій акції "Турбота тобі, рідна моя Україна!" щодо благоустрою та озелененню території закладів освіти.

У 2022 році на базі 5 закладів позашкільної освіти функціонували органи самоврядування здобувачів освіти (дитячий екологічний рух), які брали активну участь у масових заходах всеукраїнського та обласного рівнів, представили область на Всеукраїнському зборі лідерів Дитячого екологічного парламенту.

На території області в закладах вищої освіти функціонує 12 спеціалізованих кафедр охорони навколишнього середовища, в яких здійснюється підготовка фахівців екологічного профілю: кафедра хімії та інженерної екології Українського державного університету науки і технологій;

кафедри зоології та екології; загальної біології та водних біоресурсів; геоботаніки, ґрунтознавства та екології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара; кафедра екології та охорони навколишнього середовища Придніпровської державної академії будівництва та архітектури; кафедра технології неорганічних речовин та екології Українського державного хіміко-технологічного університету; кафедра екології Дніпровського державного аграрно-економічного університету; кафедра ботаніки та екології Криворізького державного педагогічного університету; кафедра екології та технологій захисту навколишнього середовища Національного технічного університету "Дніпровська політехніка"; кафедра екології Криворізького національного університету; кафедра екології та охорони навколишнього середовища Дніпровського державного технічного університету; кафедра гігієни, екології та охорони праці Дніпровського державного медичного університету.

Більшість закладів вищої освіти проводить успішну наукову роботу екологічного напрямку. Щорічно виконуються екологічні дослідження з різної тематики.

Так, протягом 2022 року в ДНУ виконувалися наступні наукові теми екологічного спрямування: ініціативна науково-дослідна робота "Функціональна роль консументів в антропогенно-трансформованих екосистемах степового Придніпров'я"; бюджетна науково-дослідна тема "Критерії оцінювання антропогенної трансформації екосистем за кількісними показниками біологічного різноманіття для оптимізації процедури оцінки впливу на довкілля"; бюджетна науково-дослідна тема "Екологічне оцінювання ароматизаторів як атрактантів і репелентів для безхребетних тварин, важливих у сільському та лісовому господарстві" (номер державної реєстрації 0122U001225); бюджетна науково-дослідна тема "Розробка та впровадження інноваційної методики молекулярно-генетичної біоіндикації пестицидного навантаження" (номер державної реєстрації 0120U102258); бюджетна науково-дослідна тема "Сучасні біоперешкоди і розробка нових екологічно безпечних методів біомеліорації водних екосистем штучних водойм стратегічного призначення" (номер державної реєстрації 0121U108051).

В ПДАБА в межах виконання науково-дослідної роботи на 2021 – 2023 роки на тему: "Наукові основи забезпечення екологічної безпеки техногенно навантажених урбоекосистем" (номер державної реєстрації 0121U107480) у 2022 році було проведено етап наукових досліджень на тему: "Розробка методики оцінювання ступеня екологічної небезпеки техногенно навантажених урбоекосистем".

Кафедра технології неорганічних речовин та екології УДХТУ є співвиконавцем проєкту "Безпечна питна вода в Україні: доступ до інформації про якість води та методи водопідготовки", що фінансується Фінським Фондом Місцевого Співробітництва Посольства Фінляндії в Україні Suomen suurlähetystö Kiova – Embassy of Finland in Kyiv, що передбачає, серед іншого, імплементації сучасних освітніх методик та курсів до освітніх програм за

спеціальністю 101 – Екологія.

В ДДАЕУ виконуються науково-дослідні роботи за темами: “Концепція управління реалізацією екосистемних функцій штучними лісовими насадженнями техногенно трансформованих територій степової зони України” (номер державної реєстрації 0121U111743); “Оцінка якості лісової рекультивації ґрунтів в умовах мінливості кліматичних чинників” (номер державної реєстрації 0120U102383), яка виконувалась за рахунок коштів державного бюджету.

В КДПУ виконуються науково-технічні роботи за темами: “Рослинність Криворіжжя: структура, динаміка, розвиток” (номер держреєстрації: 0121U111743); “Післяпроектний моніторинг впливу планованої діяльності видобування вапняків та глини, придатних для використання у якості цементної сировини, Жовтокам’янського родовища (ділянка № 3), розташованого в Апостолівському районі Дніпропетровської області, на стан флори і фауни (договір від 28.10.2019 № 39122).

В НТУ “ДП” у жовтні – листопаді 2022 року в рамках освітнього проєкту DAAD “Еко-майнінг – розробка інтегрованої докторської програми з питань сталого розвитку гірничих регіонів” виконувалися наукові дослідження, пов’язані з прикладними проблемами екології та поліпшення стану довкілля в екологічній лабораторії на базі Інституту біологічних наук Технічного університету “Фрайберзька гірнича академія”.

Науково-педагогічні працівники регіону беруть активну участь у розвитку неформальної екологічної освіти серед студентів та учнів: підготовка та проведення конкурсів: здійснення керівництва, робота у складі журі, організаційного комітету; участь у наукових та просвітницьких заходах, здійснення керівництва гуртками; проведення лекцій, еко-просвітницьких заходів, майстер-класів та творчих конкурсів з абітурієнтами із застосуванням інформаційних ресурсів (сайти кафедр та соціальні мережі); сприяння проходження студентами курсів на платформі Prometeus: “Громадянам про моніторинг якості повітря”, “Одна планета: 11 кроків назустріч довкіллю”, “Побутові відходи – дій зараз” тощо.

У 2022 році здобувачами вищої освіти УДХТУ в рамках роботи студентського наукового гуртка “Еколог” розглядались наступні напрями досліджень: проблеми рекультивації ландшафтів, порушених внаслідок впливу природних і антропогенних чинників; екологічний моніторинг стану і якості поверхневих вод Дніпропетровської області; дослідження впливу антропогенного навантаження і забруднення повітряного середовища; вивчення особливостей утворення і властивостей грунтів на території Дніпропетровської області. На засіданнях гуртка обговорювалися екологічні проблеми, пов’язані з воєнним станом і веденням воєнних дій на території України;

На базі багатьох закладів вищої освіти наявні різноманітні громадські центри, організації екоосвітнього напрямку: в ДНУ діє наукове товариство біомоніторингу студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених при кафедрі зоології та екології . Станом на 2022 рік до складу товариства входить

51 член (студенти та аспіранти); у ПДАБА створено осередок всеукраїнської екологічної ліги під керівництвом д.т.н., доц. Т.Ф. Яковишиної; в НТУ "ДП" діє громадська організація "Екотех", студентський науковий центр імені професора Долинського В.А.

Крім того, науковці-екологи регіону є учасниками різноманітних громадських спілок, організацій регіонального, всеукраїнського та міжнародного рівня. Так, в УДХТУ три співробітника кафедри технології неорганічних речовин та екології є фахівцями банку екологів та менеджерів зеленої економіки громадської спілки "Професійної асоціації екологів України", в рамках діяльності якої беруть участь у роботі двох комітетів: з екологічного права і законотворчості; промислової екології та інновації. Також активно беруть участь в роботі науково-технічної ради з презентацією системи моніторингу атмосферного повітря у м. Дніпро. В КДПУ доц. Е.О. Євтушенко є асоційованим учасником громадської спілки "Асоціація професіоналів довкілля "PAEU", головою міського осередку ВЕЛ та членом ради екологічного планування при виконавчому комітеті Криворізької міської ради.

Для стимулювання наукової діяльності у регіоні систематично проводяться наукові, науково-практичні конференції, семінари, круглі столи, видається науково-технічна продукція, в тому числі екологічного напрямку. У зв'язку із введенням на території України правового режиму воєнного стану, більшість заходів у 2022 році проводилася в онлайн-форматі.

Так, за звітний період у регіоні проведено:

04 жовтня 2022 року в ДНУ – науково-практичну конференцію, присвячену 120-річчю з дня народження доктора біологічних наук, професора О.Л. Бельгарда "Геоботанічні, ґрунтові та екологічні дослідження лісових біогеоценозів степової зони: історія, сучасність, перспективи"; у ПДАБА – у науково-практичний форум "Переможемо-відбудуємо", напрям "Енергозбереження і поновлювальні джерела енергії"; 06 – 07 жовтня 2022 року у ДДАЕУ – V міжнародну науково-практичну конференцію "Відновлення біотичного потенціалу агроекосистем"; 25 листопада 2022 року в НТУ "ДП" на кафедрі екології та технологій захисту навколишнього середовища – засідання секції "Сучасні питання екології та захисту довкілля", проведеного в рамках X міжнародної науково-технічної конференції "МОЛОДЬ: НАУКА ТА ІННОВАЦІЇ".

В закладах вищої освіти Дніпропетровської області видаються наступні періодичні видання з екотематики: "Biosystems diversity" (ДНУ, категорія "А" переліку наукових фахових видань України, Scopus, Web of Sciense); "Regulatory Mechanisms in Biosystems" (ДНУ, категорія "А" переліку наукових фахових видань України, Scopus, Web of Sciense); "Ecology and Noospherology" (ДНУ, категорія "Б" переліку наукових фахових видань України); "Питання степового лісознавства та лісової рекультивації земель" (ДНУ, категорія "Б" переліку наукових фахових видань України); Збірник наукових на науково-методичних праць "Екологічний вісник Криворіжжя" (КДПУ, головний редактор – доц. Е.О. Євтушенко).

В ДДАЕУ у 2022 році було видано навчальний посібник "Рекреаційне лісознавство з основами лісопаркового господарства" (автори: Ловинська В.М., Ситник С.А., Голобородько К.К., 458 с.) та "Роль штучних лісових насаджень у формуванні радіоекологічного статусу агроценозів" (автори: Чорна В.І., Ананьєва Т.В., Ворошилова Н.В., Ткачук А.В.).

Крім того, в ДДАЕУ науковці є членами редколегій журналів, що входять до наукометричних баз даних (Scopus, Web of Science). Так, професор Грицан Ю.І. є членом редколегії журналу "Biosystems Diversity", професор Федоненко О.В. – членом редколегії двох журналів "Journal of Zoological Research", Open Access Pub., USA та "Regulatory mechanisms in biosystems".

15.13. Міжнародне співробітництво у галузі охорони навколишнього природного середовища

У 2022 році відсутні проекти міжнародної технічної допомоги у сфері охорони навколишнього природного середовища, зареєстрованих в Мінекономрозвитку та діючих на території області, бенефіціаром яких виступає Дніпропетровська облдержадміністрація.

Водночас запланована участь облдержадміністрації в якості бенефіціара у проєкті міжнародної технічної допомоги "Забезпечення доброго врядування завдяки участі громадськості та підвищенню якості надання послуг і захисту довкілля на сході України", який фінансується Шведським Агентством з Міжнародного Розвитку та Співробітництва (SIDA). Головною метою проєкту є посилення спроможності, ефективності та якості місцевого самоврядування в територіальних громадах, зокрема щодо їх здатності надавати екологічні та соціальні послуги на основі інклюзивності та недискримінаційності.

ВИСНОВКИ

Регіон з підвищеним рівнем техногенного навантаження та накопиченими впродовж десятиріч екологічними проблемами, частину з яких можна віднести до категорії загальнодержавних, вимагає проведення ефективної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища та прийняття виважених рішень. Негативна спадщина "радянської ідеології", притримування вже у незалежній державі концепції економічного зростання без наслідків для навколишнього середовища та надмірна централізація влади не сприяли покращенню ситуації.

Основними екологічними проблемами області залишаються:

– забруднення атмосферного повітря викидами від промислових підприємств та автотранспорту;

– забруднення водних об'єктів скидами із зворотними водами промислових підприємств та підприємств житлово-комунального господарства;

– утилізація відходів гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості, а також поводження з відходами I-III класів небезпеки;

– порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону та забруднення підземних водоносних горизонтів;

– підтоплення земель та населених пунктів регіону, поширення екзогенних геологічних процесів;

– охорона, використання та відтворення дикої фауни і флори, проблеми природно-заповідного фонду.

У таких складних умовах навіть незначне поліпшення екологічного стану можна вважати, у деякій мірі, перемогою. 2017 рік започаткував тенденцію до зменшення техногенного навантаження на стан довкілля в регіоні, наступні роки – її продовжили. Це переломний етап на шляху до певних позитивних зрушень.

Особливістю даного звітного періоду, що вплинуло на результативні показники виконання Програми, є введення в Україні воєнного стану та проведення воєнних дій росії на території України.

Військова агресія росії призвела до цілого ряду небезпечних впливів на всі складові навколишнього природного середовища: атмосферне повітря, ґрунти та ландшафти, поверхневі та підземні води, рослинність, тваринний світ. Основна небезпека для навколишнього природного середовища в умовах воєнних дій пов'язана з ризиком забруднення через пошкодження промислових підприємств та інфраструктурних об'єктів внаслідок влучання боєприпасів або аварійне порушення їх роботи через припинення електропостачання, водопостачання, газопостачання, порушень технологічних процесів тощо.

З метою зменшення негативного впливу бойових дій на навколишнє природне середовище необхідно вживати негайні заходи для захисту та відновлення екосистем на постраждалих територіях. Такі заходи можуть включати рекультивацію земель, відновлення лісових насаджень та об'єктів

природно-заповідного фонду, а також заходи із запобігання подальшого забруднення. Важливо підтримувати увагу міжнародної спільноти та суспільства до проблеми екологічних наслідків війни в Україні та вживати всіх можливих зусиль для їх усунення.

Завдання на майбутнє – побудувати зелену економіку в області саме на межі співставлення інтересів економіки та екології.

ДОДАТКИ

Відповідальні виконавці розділів доповіді про стан навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області за 2022 рік

№ з/п	*Назва розділу*	*Відповідальні*
1.	Загальні відомості	п. 1.1. Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424 п. 1.2. Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління – начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природо-користування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424 п. 1.2. Дар'я ЧЕРНИШ – заступник начальника відділу розвитку природно-заповідного фонду управління розвитку природно-заповідного фонду та земельних відносин департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
2.	Атмосферне повітря	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природо-користування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
3.	Зміна клімату	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
4.	Водні ресурси	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
5.	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	Дар'я ЧЕРНИШ – заступник начальника відділу розвитку природно-заповідного фонду управління розвитку природно-заповідного фонду та земельних відносин департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424

№ з/п	*Назва розділу*	*Відповідальні*
6.	Земельні ресурси та ґрунти	Тетяна ШЕВЧЕНКО – виконуюча обов'язки начальника відділу з питань регулювання земельних відносин управління розвитку природно-заповідного фонду та земельних відносин департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
7.	Надра	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природо-користування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424 Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
8.	Відходи	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління – начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
9.	Екологічна безпека	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління – начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
10.	Промисловість та її вплив на навколишнє природнє середовище	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
11.	Сільське господарство та його вплив на навколишнє природнє середовище	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
12.	Енергетика та її вплив на навколишнє природнє середовище	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424

№ з/п	*Назва розділу*	*Відповідальні*
13.	Транспорт та його вплив на навколишнє природнє середовище	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
14.	Стале споживання та виробництво	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
15.	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	п. 15.1., 15.2., 15.3., 15.4., 15.5., 15.13. Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424 п. 15.1., 15.7. Олена ЗАСІКАН – начальник відділу координації та фінансування екологічних програм департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424 п. 15.5., 15.8., 15.9. Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424 п. 15.6. Олексій ДЕСНА – начальник відділу контролю природоохоронних заходів та оцінки впливу на довкілля управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424 п. 15.10., 15.11., 15.12. Ірина МОСКОВКА – начальник відділу організаційної роботи, зв'язків з громадськістю та ЗМІ департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
	Висновки	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
	Додатки	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424

Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища Дніпропетровської області в 2022 році підготовлена за участю:

Департаменту економічного розвитку облвійськадміністрації;
Департаменту освіти і науки облвійськадміністрації;
Департаменту фінансів облвійськадміністрації;
Управління паливно-енергетичного комплексу та енергозбереження облвійськадміністрації;
Управління зовнішньоекономічної діяльності облвійськадміністрації;
Управління транспорту облвійськадміністрації;
Громадської екологічної ради при Дніпропетровській облвійськадміністрації;
Державної екологічної інспекції Придніпровського округу (Дніпропетровська та Кіровоградська області);
Державної установи "Дніпропетровський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України";
Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології;
Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області;
Східний лісовий офіс ДП "Ліси України";
Управління Державного агентства рибного господарства в Дніпропетровській області;
ДНВП "ГЕОІНФОРМ України";
Головного управління статистики у Дніпропетровській області;
Головного управління Держгеокадастру у Дніпропетровській області;
Інституту геотехнічної механіки ім. М.С. Полякова НАН України;
Ботанічного саду Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара;
Криворізького ботанічного саду НАН України;
Природного заповідника "Дніпровсько-Орільський".